

T.C.

ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**MİLLETLERARASI TİCARİ TAHKİMDE
ACİL DURUM HAKEMİ**

Gülçin SOYLU DECDELİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İstanbul, 2019

ALTINBAŞ
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
ALTINBAŞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Uluslararası Ticaret Hukuku
Tezli Yüksek Lisans Programı

**MİLLETLERARASI TİCARİ TAHKİMDE
ACİL DURUM HAKEMİ**

Gülçin SOYLU DECDELİ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğretim Üyesi İlyas GÖLCÜKLÜ

Bu çalışma 23.05.2019 tarihinde yapılmış olan Tez Savunma Sınavında tarafımızca incelenmiş olup, kapsam ve kalite açısından Yüksek Lisans tezi olmaya yeterli bulunmuştur.

Dr. Öğretim Üyesi İlyas GÖLCÜKLÜ

Danışman

Tez Savunma Sınavı Jüri Üyeleri

Dr. Öğr. Üyesi İlyas GÖLCÜKLÜ
(Danışman)

Altınbaş Üniversitesi

Doç. Dr. Umut YENİOCAK

Altınbaş Üniversitesi

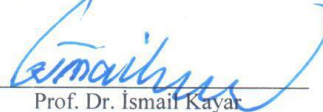

Dr. Öğr. Üyesi Serhat ESKİYÖRÜK

Adana Alparslan Türkeş Bilim
ve Teknoloji Üniversitesi

Bu çalışma bir Yüksek Lisans tezinin tüm gerekli şartlarını taşımaktadır.

Prof. Dr. İsmail Kaya

Anabilim Dalı Başkanı

Sosyal Bilimler Enstitüsü onayı:

Doç. Dr. Nur Banu Kavaklı Birdal

Enstitü Müdürü

Bu dokümandaki tüm bilgilerin akademik kural ve etiğe bağılı kalınarak yazıldığını ve tez yazım kuralları kapsamında bu çalışmada bulunan ve orijinal olmayan bütün bilgi ve materyallerin referanslandırıldığını temin ederim.

Gülçin SOYLU DECDELİ

Deniz'e

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tezi olarak hazırlamış olduğum bu çalışmada öncelikle değerli görüş ve yardımları için tez danışmanım olan Dr. Öğretim Üyesi İlyas GÖLCÜKLÜ'ye ve tezimin başlangıç aşamasında kaynaklarımı toplamamda yardım eden, hiçbir zaman desteğini esirgemeyen Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Cemil YILDIRIM'a teşekkürlerimi sunarım. Kariyer olarak beni her zaman destekleyen eşim Adil Levent DECDELİ'ye, tezimi yazabilmem için oğlum Deniz ile ilgilenen arkadaşım ve kardeşim Serpil ÖZYAVAŐ'a, tezimi yazarken olduğu gibi her zaman yanımda olup, güçlü bir şekilde ayakta durmamı sağlayan sevgili kardeşlerim Gonca DEMİRTAŐ ŐENEL, Vildan BOZKURT ÖÇ ve Duygu AYATA'ya, hayatım boyunca sevgilerini ve desteklerini daima yanımda hissettiğim, eğitimim için her türlü fedakarlığı gösteren sevgili annem Ayőe SOYLU ve babam Nurettin SOYLU'ya ve ailemizin en küçüğu olmasına rağmen her zaman bana destek olup, yanımda olan kardeşim Esmer SOYLU ÖZDEMİR'e teşekkür ederim.

ÖZET

MİLLETLERARASI TİCARİ TAHKİMDE ACİL DURUM HAKEMİ

Gülçin SOYLU DECDELİ,

Yüksek lisans, Uluslararası Ticaret Hukuku, Altınbaş Üniversitesi,

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi İlyas GÖLCÜKLÜ

Mayıs 2019

Günümüzde, ticari ilişkilerin ihtiyaçları göz önüne alındığında milletlerarası ticari uyuşmazlıkların çözümünde en çok tercih edilen yöntemin tahkim olduğunu söyleyebiliriz. Tahkim prosedürü ile taraflar, aralarında herhangi bir uyuşmazlık olması halinde bu uyuşmazlığın çözümünde görev alacak hakem veya hakemleri, hakemlerin niteliklerini, yargılamanın usulünü, uygulanacak hukuku, yargılamanın dilini ve daha pek çok hususu belirleyerek, uyuşmazlığın devlet yargısı yerine özel olarak görevlendirilen ve hakem adı verilen kişi veya kişilerce yürütülecek bir yargılama ile kesin ve bağlayıcı olarak çözümlenmesini amaçlamaktadırlar.

Milletlerarası ticari uyuşmazlıklar da çoğunlukla ihtilaf tutarları yüksek ve ihtilaf konuları karmaşık olup, taraflar hakem seçimi yoluyla uyuşmazlıkların ilgili ihtilaf alanlarda uzman hakemlerce çözümlenmesini sağlamak istemektedirler. Uyuşmazlığın uzman hakemlerce çözümlenmesi yargılamanın daha hızlı yürütülmesini ve daha doğru ve adil bir karar verilmesini

de sağlayacaktır. Ayrıca tahkim yargılaması kamuya açık değildir ve tarafların onayı olmadığı sürece kararlar ilan edilmez ki bu da taraflara ihtiyaç duydukları gizliliği sağlamaktadır.

Uluslararası ticaretin hızına ayak uydurması, gizlilik, tarafsızlık, uzmanlık ve benzeri avantajlarının yanında tahkimin mevcut sistemde bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bunların başında da acil durumlarda alınması gereken kararlar yani geçici koruma tedbirleri gelmektedir. Hakem heyetinin oluşma prosedürü, bu sürecin hazır bir mahkeme sistemine göre uzun olması ve bazen taraflarca bu sürecin bloke edilebilmesi gibi nedenlerle acil önlem alınması gereken hallerde tahkim, tarafların bu ihtiyacına cevap verememiştir. Devletlerin yargı sistemleri yerine tahkimi tercih eden taraflar, tarafsızlık, gizlilik, hız, uzmanlık gibi sebeplerle acil önlem alınmasına ilişkin taleplerini de aynı sistem içerisinde çözümlenebilmek istemektedirler. Acil olarak alınması gereken geçici tedbirlere ilişkin kararların, tıpkı hakem kararları gibi ihtiyaç duyulan her ülkede uygulanabilir olması da tarafların ihtiyaç duydukları hıza ve geçici tedbire pek çok açıdan hizmet edecektir.

Tahkimdeki bu eksikliğin giderilmesi ve tarafların değişen ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla uluslararası tahkim kurumları yeni düzenlemeler ile acil durum hakemliği sistemini oluşturmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda kurumlar tarafından öncelikle taraflara acil durumlarda ihtiyaç duydukları hızı sağlayabilmek için getirilen kurallar ile acil durum hakemleri için oldukça kısa zaman aralıkları öngörülmüştür. Yine hakem heyetinin oluşumu esnasında yaşanan olası gecikmelerin ve tarafların tek hakem üzerine anlaşmazlığa düşmelerinin önüne geçebilmek için çoğunlukla geçici tedbir taleplerinin ilgili kurum tarafından atanan tek bir hakem tarafından değerlendirilmesi öngörülmüştür. Ne var ki henüz çok yeni olan bu prosedürde acil durum hakemi tarafından verilen kararların tanınması ve tenfizine ilişkin bir boşluk söz konusu olup, bu kararların tanınması ve tenfizi hususu tartışmalıdır. Bu durumun düzeltilmesi için ülkeler ve uluslararası kuruluşlar tarafından çalışmalar yapılarak, acil durum hakemi tarafından verilen kararların da tıpkı hakem kararları gibi tartışmaya yer vermeyecek şekilde tanınması ve tenfizin sağlanması hususunda düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Anahtar kelimeler: Tahkim, Kurumsal tahkim, *Ad hoc* tahkim, Acil durum hakemi, Tenfiz, Tedbir

ABSTRACT

EMERGENCY ARBITRATOR

IN INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION

Gülçin SOYLU DECDELİ,

Master, International Trade Law, Altınbaş University,

Adviser: Asst. Prof. İlyas GÖLCÜKLÜ

May, 2019

Today, considering the needs of commercial relations, the most preferred method in the settlement of international commercial disputes is arbitration. In the arbitration procedure the parties, in case of a dispute between them, determine the arbitrator(s) who will take part in the settlement of said dispute, the qualifications of arbitrators, the procedure of the proceedings, the applicable law, the language of the proceedings, etc. Thus, the parties aim to ensure that the dispute is settled in a definitive and binding manner through proceedings to be carried out by a person or persons who are specially appointed as arbitrator instead of state judiciary.

In international commercial disputes, the disputed amounts are generally very high and the issues of dispute are complex. Therefore, the parties want to ensure that disputes are settled by arbitrators who are experts in the disputed areas through arbitration. The settlement of the dispute by expert arbitrators would also enable the proceedings to be conducted faster and enable the arbitrators to render a more accurate and fair award. Moreover, correspondence and hearings in arbitration are not open to the public and the awards are not announced unless expressly approved by the parties, which provides the parties with the confidentiality they need.

Although arbitration has some advantages such as its ability to keeping pace with international trade, confidentiality, impartiality, expertise, etc., the current system presents some

disadvantages as well, in particular in terms of interim measures of protection. In cases where urgent measures are required to be taken the arbitration tribunal has not been able to respond to said needs of the parties due to reasons such as the formation process of the arbitral tribunal, this process being longer than an existing court system and the process being sometimes blocked by the parties. The parties that prefer arbitration instead of the judicial systems of the states want to be able to resolve their requests for emergency measures within the same system for the same reasons such as impartiality, confidentiality, speed, expertise, etc. Making sure that the decisions regarding the urgent interim and protective measures are applicable in every country as required just like arbitral awards will be beneficial in terms of speed and protective measures that the parties require.

In order to eliminate this deficiency in arbitration and to meet the changing needs of the parties, international arbitration institutions are trying to establish an emergency arbitration system through new regulations. Within this scope, primarily short time intervals are foreseen by the institutions for emergency arbitrators through rules determined in order to provide the parties with the speed they need in emergency situations. Moreover, in order to prevent possible delays during the formation of the arbitral tribunal and the parties from falling into disagreement over the sole arbitrator, it has been foreseen that the requests for interim and protective measures would be evaluated by a single arbitrator appointed by the relevant institution. However, in this newly established procedure, there is a gap in the recognition and enforcement of decisions rendered by the emergency arbitrator, and the recognition and enforcement of these decisions is controversial. In order to remedy this situation, studies should be carried out by countries and international organizations, and arrangements should be made to ensure that decisions made by the emergency arbitrator are peremptorily recognized and enforced in the same manner as arbitral awards.

Keywords: Arbitration, Institutional arbitration, *Ad hoc* arbitration, Emergency arbitrator, Enforcement, Measure

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	vİ
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	ix
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR.....	xvi
GİRİŞ	1

Birinci Bölüm

MİLLETLERARASI TAHKİM VE ACİL DURUM HAKEMİ

I. MİLLETLERARASI TAHKİM	3
A. Genel Olarak.....	3
B. Tahkimin Tarihi Gelişimi	5
II. YAPISAL OLARAK MİLLETLERARASI TAHKİM TÜRLERİ.....	8
A. <i>Ad Hoc</i> Tahkim.....	8
B. Kurumsal Tahkim	11
1. Kurumsal Tahkimin Tanımı.....	11
2. Başlıca Tahkim Kurumları.....	11
III. ACİL DURUM HAKEMİ	15
A. Acil Durum Hakeminin Ortaya Çıkışı ve Önemi	15
B. <i>Ad Hoc</i> Tahkimde Acil Durum Hakemi	17
C. Kurumsal Tahkim Merkezleri Kapsamında Acil Durum Hakeminin Tarihi Gelişimi ...	18
1. Milletlerarası Ticaret Odası (ICC), 1990 Tahkim Öncesi Hakem Kuralları	18
2. Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (LCIA), 1998 Tahkim Kuralları.....	22
3. Uluslararası Uyuşmazlık Çözüm Merkezi (ICDR), 2006 Tahkim Kuralları.....	23
4. Stokholm Ticaret Odası Tahkim Kurumu (SCC), 2010 Tahkim Kuralları	25

5. Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi (SIAC), 2010 Tahkim Kuralları	27
6. Milletlerarası Ticaret Odası (ICC), 2012 Tahkim Kuralları	28
7. Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi, 2014 Tahkim Kuralları.....	29
8. İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), 2015 Tahkim Kuralları.....	30

İkinci Bölüm

TAHKİM KURUMLARINDA ACİL DURUM HAKEMİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

I. ICC TAHKİM KURALLARI (2017) KAPSAMINDA ACİL DURUM HAKEMİ	33
A. Genel Olarak.....	33
B. Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümlerin Yürürlüğü ve Uygulama Alanı	33
C. Acil Durum Hakemi Yanında Yerel Mahkemelerden Geçici Önlemler Talep Edilmesi	37
D. Acil Durum Hakemine İlişkin Başvuru Süreci ve Prosedür	39
E. Acil Durum Hakeminin Tayini ve Dosyanın Gönderimi	43
F. Acil Durum Hakeminin Reddi.....	44
G. Acil Durum Hakemi Yargılamasının Yeri (<i>Seat</i>)	46
H. Acil Durum Hakeminin Yetkileri ve Yargılama Prosedürü	48
İ. Acil Durum Hakemi Kararlarının Bağlayıcılığının Sona Ermesi veya İptali.....	52
J. Acil Durum Hakemi Yargılamasında Masraflar.....	54
K. Acil Durum Hakemi Tarafından Verilen Emirlerin Taraflar, Hakem Heyeti ve Üçüncü Kişiler Bakımından Etkileri	56
II. LCIA TAHKİM KURALLARI (2014) KAPSAMINDA ACİL DURUM HAKEMİ	58
A. Genel Olarak.....	58
B. Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümlerin Yürürlüğü ve Uygulama Alanı	60
C. Acil Durum Hakemi Yanında Yerel Mahkemelerden Geçici Önlemler Talep Edilmesi	60
D. Acil Durum Hakemine İlişkin Başvuru Süreci ve Prosedür	61
E. Acil Durum Hakeminin Tayini ve Dosyanın Gönderimi	62
F. Acil Durum Hakeminin Reddi.....	64
G. Acil Durum Hakemi Yargılamasının Yeri (<i>Seat</i>)	66
H. Acil Durum Hakeminin Yetkileri ve Yargılama Prosedürü	66

İ.	Acil Durum Hakemi Yargılamasında Masraflar.....	68
J.	Acil Durum Hakemi Tarafından Verilen Emirlerin Taraflar, Hakem Heyeti ve Üçüncü Kişiler Bakımından Etkileri.....	69
III.	SCC TAHKİM KURALLARI (2017) KAPSAMINDA ACİL DURUM HAKEMİ	69
A.	Genel Olarak.....	69
B.	Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümlerin Yürürlüğü ve Uygulama Alanı	71
C.	Acil Durum Hakemi Yanında Yerel Mahkemelerden Geçici Önlemler Talep Edilmesi	71
D.	Acil Durum Hakemine İlişkin Başvuru Süreci ve Prosedür	72
E.	Acil Durum Hakeminin Tayini ve Dosyanın Gönderimi	72
F.	Acil Durum Hakeminin Reddi.....	73
G.	Acil Durum Hakemi Yargılamasının Yeri (<i>Seat</i>)	73
H.	Acil Durum Hakeminin Yetkileri ve Yargılama Prosedürü	74
İ.	Acil Durum Hakemi Kararlarının Bağlayıcılığının Sona Ermesi veya İptali.....	75
J.	Acil Durum Hakemi Yargılamasında Masraflar.....	76
K.	Acil Durum Hakemi Tarafından Verilen Emirlerin Taraflar, Hakem Heyeti ve Üçüncü Kişiler Bakımından Etkileri	77
IV.	SIAC TAHKİM KURALLARI (2016) KAPSAMINDA ACİL DURUM HAKEMİ.....	77
A.	Genel Olarak.....	77
B.	Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümlerin Yürürlüğü ve Uygulama Alanı	79
C.	Acil Durum Hakemi Yanında Yerel Mahkemelerden Geçici Önlemler Talep Edilmesi	80
D.	Acil Durum Hakemine İlişkin Başvuru Süreci ve Prosedür	81
E.	Acil Durum Hakeminin Tayini ve Dosyanın Gönderimi	82
F.	Acil Durum Hakeminin Reddi ve Değiştirilmesi	83
G.	Acil Durum Hakemi Yargılamasının Yeri (<i>Seat</i>)	86
H.	Acil Durum Hakeminin Yetkileri ve Yargılama Prosedürü	87
İ.	Acil Durum Hakemi Kararlarının Bağlayıcılığının Sona Ermesi veya İptali.....	90
J.	Acil Durum Hakemi Yargılamasında Masraflar.....	91
K.	Acil Durum Hakemi Tarafından Verilen Emirlerin Taraflar, Hakem Heyeti ve Üçüncü Kişiler Bakımından Etkileri	92
L.	Sorumsuzluk ve Gizlilik	93

V. ISTAC TAHKİM KURALLARI KAPSAMINDA ACİL DURUM HAKEMİ	94
A. Genel Olarak	94
B. Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümlerin Yürürlüğü ve Uygulama Alanı	95
C. Acil Durum Hakemi Yanında Yerel Mahkemelerden Geçici Önlemler Talep Edilmesi	96
D. Acil Durum Hakemine İlişkin Başvuru Süreci ve Prosedür	97
E. Acil Durum Hakeminin Tayini ve Dosyanın Gönderimi	99
F. Acil Durum Hakeminin Reddi	101
G. Acil Durum Hakemi Yargılamasının Yeri (<i>Seat</i>)	103
H. Acil Durum Hakeminin Yetkileri ve Yargılama Prosedürü	104
İ. Acil Durum Hakemi Kararlarının Bağlayıcılığının Sona Ermesi veya İptali	106
J. Acil Durum Hakemi Yargılamasında Masraflar	108
K. Acil Durum Hakemi Tarafından Verilen Emirlerin Taraflar, Hakem Heyeti ve Üçüncü Kişiler Bakımından Etkileri	110

Üçüncü Bölüm

ACİL DURUM HAKEMİNİN SORUMLULUKLARI VE YETKİSİNİN SINIRLARI

I. ACİL DURUM HAKEMLERİ TARAFINDAN YAPILMASI GEREKEN DEĞERLENDİRMELER	111
A. Uygulanabilir Kuralların Tespiti	113
B. Yetki Değerlendirmesi	114
C. Davanın Esasına İlişkin Değerlendirme	116
D. Telafisi İmkansız veya Ciddi Bir Zararın Doğması Riskinin Olup Olmadığının Değerlendirilmesi	120
E. Talep Edilen Geçici Tedbirin Ölçülü Olup Olmadığının Değerlendirilmesi	122
F. Geçici Hukuki Koruma İhtiyacının Acil Olup Olmadığının Değerlendirilmesi	123
G. Teminat Ödenmesinin Gerekli Olup Olmadığının Değerlendirilmesi	124
II. ACİL DURUM HAKEMİNİN GEÇİCİ TEDBİR KARARI VERME YETKİSİNİN SINIRLARI	127
A. Taraflarca Acil Durum Hakeminin Yetkisinin Sınırlandırılması	127

B. Tahkim Kuralları ve Yasalarla Acil Durum Hakeminin Yetkisinin Sınırlandırılması .	128
III. ACİL DURUM HAKEMİ TARAFINDAN VERİLEBİLECEK GEÇİCİ TEDBİR KARARI TÜRRLERİ.....	132
IV. ACİL DURUM HAKEMİ TARAFINDAN GIYAPTA GEÇİCİ TEDBİR KARARI VERİLMESİ.....	136

Dördüncü Bölüm

ACİL DURUM HAKEMİ KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİ

I. ACİL DURUM HAKEMİ KARARLARININ NİTELİĞİ.....	139
A. Genel Olarak.....	139
B. Tanınma ve Tenfiz Talep Edilecek Ülkede Acil Durum Hakemi Kararlarına İlişkin Düzenleme Bulunması.....	141
II. TARAFLARIN İRADİ OLARAK ACİL DURUM HAKEMİ KARARLARINA UYMASI	145
III. ACİL DURUM HAKEMİ KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİ.....	146
A. Tanıma ve Tenfiz Kavramları.....	146
B. 2006 Tarihli UNCITRAL Model Kanunu'na Göre Tanıma ve Tenfiz.....	147
C. 1958 Tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Birleşmiş Milletler New York Sözleşmesi'ne Göre Tanıma ve Tenfiz	149
D. 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a Göre Tanıma ve Tenfiz.....	154
E. Türkiye'nin Taraf Olduğu İkili Antlaşmalar Kapsamında Tanıma ve Tenfiz.....	157
IV. ÖNERİLERİMİZ.....	160
SONUÇ.....	165
KARŞILAŞTIRMALI TABLO	170
KAYNAKÇA.....	171

KISALTMALAR

AAA	: American Arbitration Association (Amerikan Tahkim Derneği)
a.g.e.	: adı geçen eser
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
DSC	: Drafting Sub-Committee (Tasarı Alt-Komitesi)
EAA	: English Arbitration Act 1996 (1996 tarihli İngiliz Tahkim Kanunu)
ICC	: International Chamber of Commerce (MTO, Milletlerarası Ticaret Odası)
ICCA	: International Council for Commercial Arbitration
ICDR	: International Centre for Dispute Resolution (Uluslararası Uyuşmazlık Çözüm Merkezi)
ICSID	: Convention on Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of other States (Devletlerle Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümüne İlişkin Konvansiyon)
IPRG	: Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht (Uluslararası Özel Hukuk Kanunu)
ISTAC	: İstanbul Tahkim Merkezi
LCIA	: London Court of International Arbitration (Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi)
m.	: Madde
MÖHUK	: Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun
MTK	: Milletlerarası Tahkim Kanunu
MTO	: Milletlerarası Ticaret Odası (ICC)
PEEREA	: Energy Charter Treaty and Energy Charter Protocol on Energy Efficiency and Related Environmental Aspects (Enerji Şartı Sözleşmesi ile Ek Protokolleri)
RG	: Resmi Gazete

S.	: Sayı
s.	: Sayfa
SCC	: Stockholm Chamber of Commerce (Stokholm Ticaret Odası)
Sch. ZPO	: Schweizerische Zivilprozessordnung (İsviçre Federal Medeni Muhakeme Kanunu)
SIAC	: Singapore International Arbitration Centre (Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi)
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UNCITRAL	: United Nations Commission for International Trade Law (Birleşmiş Milletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu)
v.	: versus
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
ZPO	: Zivilprozessordnung (Alman Medeni Usul Kanunu)

GİRİŞ

Küreselleşme ile bir politika olarak başlayan sömürgecilik, sömürge ülkelerdeki kaynakların batı ülkelerine aktarımına, zenginleşme ve sermaye birikimine hizmet etmiştir. 1970 yılında çok uluslu şirketlerin doğması, teknolojik ilerlemeler ve 1980’lerde iletişim devriminin yaşanması ile ekonomik küreselleşme hızlanmış ve yaygınlaşmıştır.

Uluslararası tahkim de esasen bu ekonomik küreselleşme sürecinin bir sonucudur. Küreselleşme ile zenginleşen sermaye sahipleri, yatırım ve pazar olanakları, doğal kaynaklar, ucuz iş gücü, ikili yatırım anlaşmaları ve benzeri nedenlerle uluslararası yatırımlarını çoğunlukla gelişmemiş, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde yapmaktadırlar. Bu sistem yatırım yapılan ülkeler için ise ekonomik büyüme ve istihdam olarak görülmektedir.

Yatırımcı sermaye sahipleri yatırım yaptıkları az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yargı sistemine tabi olmak istememektedir. Böylece sermaye sahiplerinin, uluslararası ticaret ve yatırımlarındaki uyuşmazlık halinde, riskleri kontrol altında tutma ve en aza indirme ihtiyaçlarından dolayı tahkim gelişmiş ve uygulama alanı bulmuştur. Ancak, uluslararası ticaretin hızına ayak uydurması, gizlilik, tarafsızlık, uzmanlık ve benzeri avantajlarının yanında tahkimin mevcut sistemde bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bunların başında da acil durumlarda alınması gereken kararlar yani geçici koruma tedbirleri gelmektedir. Hakem Heyetinin oluşma prosedürü ve bu sürecin hazır bir mahkeme sistemine göre uzun olması nedeniyle acil önlem alınması gereken hallerde tahkim tarafların bu ihtiyacına cevap verememiştir. Bu ihtiyacın karşılanması amacıyla tahkim kurumları yeni düzenlemeler ile acil durum hakemliği sistemini oluşturmaya çalışmaktadır. Henüz yeni olan bu sistemin de oturması, uygulamadaki sorunların giderilmesi ve devletlerin yasal düzenlemelerinde yer alması zaman alacaktır.

Bu çalışmada öncelikle milletlerarası tahkimin tanımı, tarihçesi, tahkim türleri ve kurumsal tahkimde acil durum hakeminin tarihçesi açıklanacak ardından ise,

- Milletlerarası Ticaret Odası (International Chamber of Commerce – ICC, “ICC Rules”, 2017),
- Stokholm Ticaret Odası Tahkim Kurumu (Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce – SCC, “SCC Rules”, 2017),

- Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi (Singapore International Arbitration Centre, SIAC (“SIAC Rules”, 2016),
- Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (London Court of International Arbitration – LCIA “LCIA Rules 2014”) ve
- İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC, “İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kuralları”, 2015)

kurumlarındaki acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler yukarıdaki kurumlar bazında karşılaştırmalı olarak incelenecektir. Devamında acil durum hakeminin yetki ve sorumlulukları, acil durum hakemi kararlarının hukuki niteliği, bu kararların tanınması ve tenfizi hususu değerlendirilecek ve çözüm yolları üzerinde durulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI TAHKİM VE ACİL DURUM HAKEMİ

I. MİLLETLERARASI TAHKİM

A. Genel Olarak

Genel anlamda tahkim, taraflarca, aralarındaki uyuşmazlıkların devlet yargısı yerine özel olarak görevlendirilen ve hakem adı verilen kişi veya kişilerce yürütülecek bir yargılama ile kesin ve bağlayıcı olarak çözümlenmesidir¹. Bu kapsamda taraflar, aralarında herhangi bir uyuşmazlık olması halinde bu uyuşmazlığın çözümünde görev alacak hakem veya hakemleri, hakemlerin niteliklerini, yargılamanın usulünü, uygulanacak hukuku, yargılamanın dilini ve daha pek çok hususu belirleyebilirler².

Günümüzde, ticari ilişkilerin ihtiyaçları göz önüne alındığında milletlerarası ticari uyuşmazlıkların çözümünde en çok tercih edilen yöntemin tahkim olduğunu söyleyebiliriz³. Milletlerarası ticari uyuşmazlıklar da çoğunlukla ihtilaf tutarları yüksek ve ihtilaf konuları karmaşık olup, taraflar hakem seçimi yoluyla uyuşmazlıkların ilgili ihtilaf alanlarda uzman

¹ Doktrinde birçok yazar tarafından tahkimin tanımı yapılmıştır. Örneğin, AKINCI'ya göre “*Tahkim, kanunun tahkim yolu ile çözümlenmesine izin verdiği konular kapsamında olmak koşuluyla, taraflar arasında doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların hallini kendi istekleri ile kesin ve bağlayıcı olarak çözümlenmesi konusunda tarafların anlaşmaları şeklinde tanumlabilir.*” Bkz. Ziya Akıncı, **Milletlerarası Tahkim**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, 4. Baskı s. 3; “*Tahkim, teknil milli ve milletlerarası düzenlemelere göre tarafların serbest iradesine istinat eden bir yargılama usulüdür*” Bkz. Cemal Şanlı / Emre ESEN / İnci ATAMAN-FİGANMEŞE, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2018, 6. Baskı s. 612; “*Tahkim uyuşmazlıkların mahkemeler dışında, taraflarca uyuşmazlıkları çözmek ile görevlendirilmiş kişi yani hakemce bir yargılama faaliyeti sonucunda nihai hakem kararı ile çözümlenmesidir.*” Bkz. Ali Yeşilırmak, **Türkiye’de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri**, XII Levha, İstanbul 2011, 1. Baskı, s. 58 (*Tahkim*); “*Tarafların anlaşması üzerine, aralarındaki hukuki nizam hakem denilen hususi şahıslar tarafından halledilmesine tahkim denilmektedir.*” bkz. İlhan E. Postacıoğlu, **Medeni Usul Hukuku Dersleri**, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2015, 7. Baskı, s. 1026; bkz. Aysel Çelikel, Bahadır Erdem, **Milletlerarası Özel Hukuk**, Beta, 2017, 15. Baskı s. 772.

² Akıncı, **a.g.e.**, s. 8; Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 612.

³ Akıncı, **a.g.e.**, s. 7; Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk.**, s. 612-613; Cemal Şanlı, **Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, Beta, İstanbul 2016, 6. Baskı, s. 291 (*Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları*); bkz. Sibel Özel, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri**, Legal, İstanbul 2008, s.17; bkz. Lawrence W. Newman / Michael Burrows, **The Practice of International Litigation**, 2nd Edition, Juris Publishing, 2003, Part VII-11; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 772.

hakemlerce çözümlenmesini sağlamak istemektedirler⁴. Uyuşmazlığın uzman hakemlerce çözümlenmesi yargılamanın daha hızlı yürütülmesine ve daha doğru bir karar verilmesini de sağlayacaktır⁵. Ayrıca tahkim yargılaması aleni olarak yapılmamaktadır. Duruşmalar ve yazışmalar kapalı olarak yürütülür ve taraflar onay vermedikçe kararlar ilan edilmez. Bu da taraflara ihtiyaç duydukları gizliliği sağlamaktadır⁶.

Uluslararası ticaret ve yatırımlarındaki uyuşmazlıklarda, farklı ülkelerde bulunan ve farklı kültürlerdeki tarafların kendilerini güvende hissetmek istemesi, taraflardan birinin bulunduğu ülkedeki yerel mahkemelerinin seçilmesi yerine taraflardan herhangi birinin ilişkisinin olmadığı yani bütün taraflara eşit mesafedeki bir ülkenin ve sistemin tercih edilmesi ile tahkim ve tahkim kurumları uluslararası alanda önemli bir yer edinmiştir⁷. Tarafların, tahkim yeri olarak her iki tarafın da bulunmadığı bir ülkeyi tercih etmeleri ve hakemlerin taraflardan herhangi biri ile aynı milliyetten olmamasına ilişkin şartlar getirmeleri, yargılamanın tarafsız bir şekilde yürütülmesi arayışının bir sonucudur. Böylece sermaye sahiplerinin, uluslararası ticaret ve yatırımlarındaki uyuşmazlık hallerinde, aşına oldukları kurallar ve prosedürün uygulanmasını sağlama ve riskleri kontrol altında tutma ihtiyaçlarından dolayı tahkim gelişmiş ve uygulama alanı bulmuştur⁸.

Uluslararası ticaretin hızına ayak uydurması, gizlilik, tarafsızlık, uzmanlık ve benzeri avantajlarının yanında tahkimin mevcut sistemde bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Bunların başında da acil durumlarda alınması gereken kararlar yani geçici koruma tedbirleri gelmektedir. hakem heyetinin oluşma prosedürü ve bu sürecin hazır bir mahkeme sistemine göre uzun olması nedeniyle acil önlem alınması gereken hallerde tahkim, tarafların bu ihtiyacına cevap verememiştir. Bu nedenle taraflar, hakem heyetinin oluşturulmasını beklemek yerine, devlet

⁴ Akıncı, **a.g.e.**, s. 8; Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 74; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 772.

⁵ Akıncı, **a.g.e.**, s. 8; bkz. Cemal Şanlı, **Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, Beta, İstanbul 2016, 6. Baskı, s.292; N. Tuğçe Bilgetekin, **Acil Durum Hakemliği**, MHB, Yıl 36, Sayı1, 2016, s. 35; Ehle, **a.g.e.**, s. 89; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 772.

⁶ Akıncı, **a.g.e.**, s. 8; Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 74; Ehle, **a.g.e.**, s. 89.

⁷ Akıncı, **a.g.e.**, s. 1-2; Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 74; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 36; bkz. Erin Collins, **Pre-Tribunal Emergency Relief in International Commercial Arbitration**, Loyola University Chicago International Law Review, Volume 10, Issue 1, Article 7, 2012, s. 106-107; bkz. Bernd Ehle, **Emergency Arbitration in Practice**, Müller Christoph, Rigozzi Antonio, New Developments in International Commercial Arbitration 2013. Geneva, 2013, s. 89.

⁸ Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk.**, s. 613; bkz. İlyas Gölcüklü, **Milletlerarası Tahkimde Dava Açma Yasakları**, Onikievha, İstanbul 2018, 1. Baskı, s. 19-20.

mahkemelerine başvurarak hazır kurulu olan mahkemelerden daha hızlı bir şekilde acil tedbir kararları almayı tercih etmişlerdir⁹.

B. Tahkimin Tarihi Gelişimi

İsmi hakem olmasa da uyuşmazlıkların tarafların güvendiği üçüncü kişiler tarafından çözümlenmesinin insanların topluluk olarak yaşamaya başladığı dönemlere dayandığı ve bunların tahkimin gelişmesinde etken olduğu söylenmektedir¹⁰. Uyuşmazlıkların, kurulu düzene, egemenin kurallarına tabi olmaksızın tarafların kendi belirledikleri hakem adı verilen kişilerce ve kendi belirledikleri normlara uygun biçimde çözümlenmesi eski Mısır uygarlığı, eski Yunan ve Roma hukukuna dayanmaktadır¹¹. Roma imparatorluğunun yıkılmasının ardından derebeylik (feodalite) sistemi ortaya çıkmıştır. Bu dönemde ticaret ve dolayısıyla tacirler çok önemli bir rol oynamaktadır ve tacirler aralarındaki uyuşmazlıkların çözümü için kendi hukuk düzenlerini kurmuşlardır¹². Siyasi, ticari ve ekonomik nedenlerle İngiltere’de yaygınlaşan feodalite sistemi ile tahkim İngiltere’de gelişme imkanı bulmuş ve 1698 ve 1889 tarihli İngiliz Tahkim Kanunları ile tahkime ilişkin önemli düzenlemeler yapılmıştır¹³.

Fransız devrimiyle birlikte kısa bir dönem bireylerin aralarındaki uyuşmazlıkları kendi seçecekleri kişiler tarafından çözüme hakkının serbestçe kullanımı kabul edilmiş ancak daha sonra bu durumun kaosa neden olduğu ileri sürülerek yargı yetkisi tekrar devlet tarafından kullanılmaya başlanmıştır¹⁴. Ancak daha sonra 1806 tarihli Fransız Usul Kanunu ile tahkim kurumu yeniden düzenlenmiştir¹⁵. Bu düzenlemeyi 1879 tarihli Alman Usul Kanunu takip etmiştir¹⁶.

⁹ Bkz. Jason Fry, **The Emergency Arbitrator- Flawed Fashion or Sensible Solution?**, Dispute Resolution International, Volume 7, No 2, Heinonline, 2013, s. 180; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 35.

¹⁰ Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 74; bkz. Bilgehan Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği Üzerine Düşünceler ve Güncel Gelişmeler**, TBB Dergisi, Sayı 76, 2008, s. 86 (*Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği*).

¹¹ Akıncı, **a.g.e.**, s. 4; Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 59; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 86.

¹² Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 87.

¹³ Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 59; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, 86; bkz. Bilgehan Yeşilova, **Tahkime Uygulanacak Hukuk (Lex Arbitri) Teorik Temelleri ve Düşündürdükleri**, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IV, Sayı:1, 2007, s. 266 (*Tahkime Uygulanacak Hukuk*).

¹⁴ Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 59.

¹⁵ Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 59; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 88; Yeşilova, **Tahkime Uygulanacak Hukuk**, s. 266.

¹⁶ Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 59; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 88; Yeşilova, **Tahkime Uygulanacak Hukuk**, s. 266.

Bugünkü anlamıyla tahkim, 1923 yılında, Milletlerarası Ticaret Odası'nın, Milletlerarası Tahkim Divanı'nı kurması ve 1923 yılında uygulanmaya başlanan Tahkim Kurallarında yer almıştır¹⁷. Yine aynı tarihte Milletler Cemiyeti tahkim şartları üzerine 1923 tarihli Cenevre Protokolünü düzenlemiştir. Gelişen ve artan milletlerarası ticaret ve yatırımlardan kaynaklı uyuşmazlıkların çözümünde tahkim yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanmıştır. Tahkim kararlarının tenfizinin sağlanması amacıyla Milletlerarası Cemiyet'in önderliğinde 1927 tarihinde Cenevre'de Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Konvansiyon'u imzalanmıştır. Bütün bu gelişmeler ile tahkim ve tahkim kurumları gerçek anlamda işlerlik kazanmaya başlamıştır¹⁸.

Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizinde, 1923 tarihli Tahkim Şartları Hakkında Cenevre Protokolü ve 1927 tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Konvansiyon'u gelişen ve değişen tahkim ihtiyaçlarına cevap vermede yetersiz kalınca, bu eksikliğin giderilmesi amacıyla, Milletlerarası Ticaret Odasının girişimiyle Birleşmiş Milletler Teşkilatının önderliğinde New York'ta yapılan konferans sonucunda 1958 tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Konvansiyonu (New York Konvansiyonu) hazırlanmış ve devletlerin onayına sunulmuştur¹⁹. Bugün itibariyle New York Konvansiyonuna katılan ülke sayısı 159'dur²⁰. Türkiye, Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında 1958 tarihli New York Konvansiyonu'na 1991 yılında katılmıştır. 1958 New York Konvansiyonu, 20877 sayılı 21.05.1991 tarihli resmi gazetede yayınlanan, 08.05.1991 tarihli 3731 sayılı Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun'la, mütekabiliyet esasına ilişkin çekince koyarak onaylanmıştır.

İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa'da ticaretin gelişmesine yardımcı olmak, Avrupa ülkelerindeki gerçek veya tüzel kişiler arasındaki uyuşmazlık hallerinde milletlerarası ticari

¹⁷ Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 59; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 780.

¹⁸ Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 60.

¹⁹ Bkz. Mahmut Tefvik Birsal, **Türkiye'de Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinin Anayasal ve Küresel Boyutları**, Prof. Dr. İrfan Baştuğ'a Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Özel Sayı 2005, İzmir, s. 3; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 780; Fatih Serbest, **Is There Scope for the Wider Application of Fast-Track Arbitrations in the Resolution of International Commercial Disputes?**, Thesis submitted to the Dickson Poon School of Law, King's College London, for the degree of Doctor of Philosophy in Law Research (2013), s. 37.

²⁰ http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention_status.html (Erişim, 18.04.2019).

tahkimin teşkilatlanması ve işlemlerini sağlamak amacıyla 1961 tarihinde Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun önderliğinde Cenevre'de Milletlerarası Ticari Hakemlik konusundaki Avrupa Konvansiyonu²¹ imzalanmıştır²². Türkiye tarafından da Avrupa Konvansiyonu imzalanmış ve onaylanmıştır²³.

1965 yılında Washington D.C.'de, Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme²⁴ ("ICSID Konvansiyonu") imzalanmıştır. ICSID Konvansiyonu ile yatırım uyuşmazlıklarının çözümü için uluslararası bir tahkim merkezi ("ICSID") kurulmuştur²⁵. ICSID, yatırımcılar ile ev sahibi devletler arasındaki yatırım ve/veya imtiyaz sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıklarının çözümünde devletlerin politik tesirlerini ortadan kaldırmak amacıyla ICSID Tahkim Kuralları kapsamında yürütülen milletlerarası tahkimi yönetmektedir²⁶. Sözleşme Türkiye tarafından 24.06.1987 tarihinde imzalanmış ve bazı çekinceler konularak 27.05.1988 tarihinde onaylanmıştır. ICSID Konvansiyonu'nun uygun bulunduğuna dair Kanun 19830 sayılı 02.06.1988 tarihli resmi gazetede yayınlanmıştır. Bu çalışmanın kapsamı milletlerarası ticari tahkim ile sınırlandırılmış olduğundan ICSID bu çalışma kapsamına dahil edilmemiştir. Ancak tarihi süreç açısından önemli bir gelişme olması açısından burada değinilmiştir.

28 Nisan 1976 tarihinde, Birleşmiş Milletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu²⁷ ("UNCITRAL"), bir kuruma bağlı olmaksızın yürütülen *ad hoc* tahkim yapmak isteyenlerin milli tahkim düzenlemeleri yerine milletlerarası karakterli kurallar çerçevesinde tahkim prosedürünü yürütebilmesini sağlamak amacıyla UNCITRAL Tahkim Kurallarını getirmiştir²⁸. UNCITRAL Tahkim Kuralları 15 Aralık 1976 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından tavsiye

²¹ *European Convention on International Commercial Arbitration* (Avrupa Ticari Tahkim Sözleşmesi).

²² Birsal, **a.g.e.**, s. 3; bkz. Rabi Koral, **Birleşmiş Milletler Cenevre Konferansı ve 21 Nisan 1961 Tarihli Sözleşme**, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Yıl 1964, C.30 Sayı 3-4, s. 745-749; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 780.

²³ RG 21.05.1991/20877.

²⁴ *Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States*.

²⁵ *International Centre for Settlement of International Disputes* (ICSID).

²⁶ Birsal, **a.g.e.**, 2005, s. 4.

²⁷ *The United Nations Commission on International Trade Law*, 1966 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kurulmuştur, <https://uncitral.un.org/> (Erişim: 23.04.2019).

²⁸ Gölcüklü **a.g.e.**, 68-69; bkz. Ebru Karademir, **Milletlerarası Kurumsal Tahkim Merkezlerinin Bir Karşılaştırması**, Public and Private International Law Bulletin, Volume: 32, Issue: 2, s. 77.

ve kabul edilmiştir²⁹. UNCITRAL tarafından 21 Haziran 1985 tarihinde, ulusal düzenlemelerde tahkime ilişkin farklılıkları azaltmak ve milletlerarası tahkimde ortak bir tahkim yeri hukuku sağlamak amacıyla Milletlerarası Ticari Tahkim Model Kanunu³⁰ (“UNCITRAL Model Kanun”) hazırlanmıştır. Bugün itibarıyla birçok ülke milletlerarası tahkim düzenlemelerinde UNCITRAL Model Kanun’dan yararlanmıştır.

II. YAPISAL OLARAK MİLLETLERARASI TAHKİM TÜRLERİ

A. *Ad Hoc* Tahkim

Herhangi bir kuruma bağlı olmaksızın tarafların kendi belirledikleri kurallar kapsamında hakemlerce yürütülen tahkime *ad hoc* tahkim denilmektedir³¹. *Ad hoc* tahkimde taraflar tahkime ilişkin tüm hususları detaylı bir şekilde ve serbestçe düzenleyebilecekleri gibi UNCITRAL Tahkim Kuralları’na atıf yapılabilir, tahkime uygulanmak üzere herhangi bir milli hukuku seçebilir veya sadece tahkim yerinin belirtilmesi yoluyla tahkim yeri hukukuna göre tahkim yürütülebilir³². *Ad hoc* tahkimde uyuşmazlık halinde taraflardan birinin tahkim talebinde bulunması veya aralarındaki anlaşma kapsamında öngörülen şekilde tahkimi başlatması ile tahkim yargılamasına geçilir.

Tarafların önceden bütün hususları öngörerek detaylı bir şekilde düzenleme yapmaları zor olduğundan uygulamada *ad hoc* tahkim usulünü tercih edenler çoğunlukla UNCITRAL Tahkim Kuralları’na atıf yapmaktadır. UNCITRAL Tahkim Kuralları’nın amacı *ad hoc* tahkim usulünü tercih eden taraflarca yararlanılabilecek tahkim kuralları oluşturmak olup, bu kuralların uygulanabilmesi için tarafların açıkça bu kuralların uygulanması hususunda mutabakat

²⁹ Birsal, **a.g.e.**, s. 5; <https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules/arb-rules.pdf> (Erişim: 19.04.2019) “*The General Assembly, Recommends the use of the Arbitration Rules of the United Nations Commission on International Trade Law in the settlement of disputes arising in the context of international commercial relations, particularly by reference to the Arbitration Rules in commercial contracts. (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu) Özellikle ticari sözleşmelerdeki Tahkim Kuralları’na ilişkin olarak, milletlerarası ticari ilişkiler çerçevesinde oluşan uyuşmazlıkların çözümünde, Birleşmiş Milletler Milletlerarası Ticaret Hukuku Komisyonu Tahkim Kuralları’nın kullanımı tavsiye eder.*”

³⁰ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration.

³¹ Akıncı, **a.g.e.**, s. 4-5, 437; Yeşilırmak, **Tahkim**, s. 76; Şanlı, **Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s. 351; Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 616; Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 68.

³² Akıncı, **a.g.e.**, s. 5; Yeşilırmak, **Tahkim**, s. 76; Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 68.

sağlamaları gerekmektedir³³. Bu kapsamda herhangi bir tartışmaya mahal vermemek ve tahkim sözleşmesinin geçersizliği ve sair bir olumsuzlukla karşılaşmamak için UNCITRAL Tahkim Kuralları'nın ekinde bu kuraların uygulanmasını isteyen tarafların sözleşmelerine yazabilecekleri örnek tahkim şartı da yer almaktadır. Yine *ad hoc* tahkim usulünde anlaşan taraflar iradi olarak ilgili kuruma bağlı olmaksızın LCIA Tahkim Kurallarının uygulanması hususunda anlaşma yapabilirler³⁴.

UNCITRAL Tahkim Kuralları ilk olarak 1976 tarihinde kabul edilmiş olup, 2010 ve 2013 yıllarında revize ve ilaveler yapılmıştır³⁵. Bugün itibariyle 2013 yılında değişikliğe uğramış UNCITRAL Tahkim Kuralları uygulanmaktadır ve UNCITRAL Tahkim Kuralları madde 1/f.2'ye göre, taraflarca aksi belirtilmediği sürece UNCITRAL Tahkim Kurallarına atıf yapılması halinde 2013 yılında değiştirilen son hali uygulanacaktır. Bu düzenleme ile taraflarca özel olarak yıl belirtilmediği sürece, UNCITRAL Tahkim Kurallarına atıf yapılan sözleşme 2013 yılından önce imzalanmış olsa dahi 2013 yılında değiştirilen UNCITRAL Tahkim Kuralları geriye dönük olarak uygulama alanı bulacaktır. *Ad hoc* tahkimin UNCITRAL Tahkim Kuralları kapsamında yürütülmesi hususunda mutabık kalan taraflar usul açısından bu kurallara tabi olmayı kabul etmiş olacaklardır³⁶. Ancak tahkim taraf iradesine dayandığından burada da taraflarca farklı usullerin kararlaştırılması mümkündür.

Taraflar, *ad hoc* tahkimde hakemlerin seçimi hususunda farklı usuller belirleyebilirler. Hakemleri tahkim sözleşmesi ile önceden belirleyebilecekleri gibi uyuşmazlık çıktıktan sonra hakemlerin nasıl atanacağına ilişkin bir usul de öngörebilirler. Bu kapsamda taraflar hakem ataması hususunda hizmet veren kurumların uyuşmazlık halinde hakemlerin atanması hususunda yetkili olmasını da kararlaştırabilirler. *Ad hoc* tahkim veya UNCITRAL uyarınca görülen tahkim davalarında taraflar hakem atama makamı olarak ICC Tahkim Divanını seçebilirler. *Ad hoc* tahkim hususunda anlaşma sağlayan taraflar, uyuşmazlık halinde, uyuşmazlığı çözecek hakemlerin atanması için İstanbul Tahkim Merkezinin yetkili olmasını kararlaştırabilirler. Bu halde uyuşmazlık halinde ilgili tarafın başvurusu üzerine İstanbul Tahkim Merkezi tarafından

³³ Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 616; Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 68-69.

³⁴ Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 628.

³⁵ UNCITRAL Tahkim Kuralları'na ve değişikliklere ilişkin detaylı bilgi için bkz. http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/2010Arbitration_rules.html (Erişim, 18.04.2019).

³⁶ Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 76; Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 69.

hakem ataması yapılacak ve hakem atamasının ardından İstanbul Tahkim Merkezinin görevi sona erecektir³⁷. Taraflar ayrıca aralarındaki uyuşmazlıkların İstanbul Tahkim Merkezi nezdinde ancak UNCITRAL Tahkim Kurallarına tabi olarak çözümlenmesini de kararlaştırabilirler³⁸. Bu sayede taraflar kurumsal tahkimin sekretarya ve sair hizmetlerinden faydalanarak UNCITRAL Tahkim Kurallarının uygulanmasını temin edebilirler.

Ad hoc tahkimde, kurumsal tahkimlerde olduğu gibi tahkim yargılamasının başlangıcı ve kontrolü gibi hususlarda belli kurallar ve mekanizmalar söz konusu değildir. Bu kapsamda *Ad hoc* tahkim taraflara daha fazla esneklik sunmaktadır. *Ad hoc* tahkimde kurumsal tahkimde olduğu gibi sekretarya, tesis sağlama, hakem atama, hakem ücretlerini belirleme ve sair hizmetler veren bir kurum bulunmadığından idari hususlar, hakem heyetince veya hakem heyeti tarafından görevlendirilen sekreter tarafından ele alınmaktadır. Diğer taraftan kurumsal tahkimlerde tahkim prosedürü kapsamında verilen hizmetler nedeniyle ücret alınmaktadır, *ad hoc* tahkimde ise bu şekilde hizmet veren bir mekanizma olmadığı için *ad hoc* tahkimin kurumsal tahkime nazaran daha hesaplı olduğunu söyleyebiliriz. Ancak tahkim kurumları tarafından verilen hizmetlerin olmaması nedeniyle gecikmelerin yaşanması halinde bu ücretten kaçınmak bir anlam ifade etmeyecektir. Diğer taraftan *ad hoc* tahkim yargılamasında da tarafların ılımlı olmaması, hakem kurulunun oluşturulmasının gecikmesi veya herhangi bir nedenle yardım gerektiğinde tahkim yeri mahkemesine gidilmesi hallerinde yine ilave masraf yapılmış olacak ve ayrıca zaman kaybedilecektir³⁹.

Kurumsal tahkimde tahkim kurumlarının tahkim prosedürleri üzerindeki bürokratik denetiminden duyulan endişeler veya tahkim kurumlarının milletlerarası sermayenin kontrolünde olduğu hususunda duyulan endişeler nedeniyle özellikle yatırımcılar ile ev sahibi devlet veya kamu kurumları arasında imzalanmış bulunan yatırım anlaşmalarından doğan uyuşmazlıkların çözümü hususunda *ad hoc* tahkim yaygın olarak tercih edilmektedir⁴⁰.

³⁷ Akıncı, **a.g.e.**, s. 437-438.

³⁸ Akıncı, **a.g.e.**, s. 438.

³⁹ Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 76-77; Karademir, **a.g.e.**, s. 77.

⁴⁰ Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 616-617; Karademir, **a.g.e.**, s. 76.

B. Kurumsal Tahkim

1. Kurumsal Tahkimin Tanımı

Kurumsal tahkim, belirli bir tahkim kurumunun idaresinde ve bu tahkim kurumunun tahkim kurallarına tabi olarak yürütülen tahkimdir⁴¹. Kurumsal tahkimde, tahkim kurumunca tahkimin işleyişi idare edilmekte, sekreteryaya hizmeti verilmekte ve hakem listeleri üzerinden hakem tayini yapılmakta ve herhangi bir eksiklik veya tıkanıklık halinde süreci devam ettirmeye yönelik uygulamalar ve birimler ile tahkimin hızlı ve etkin bir şekilde görülmesi sağlanmaya çalışılmaktadır. Böylece kurumsal tahkimde, taraflardan herhangi biri tarafından tahkim yargılaması başlatılmak istenildiği zaman uygulanacak usul önceden bellidir.

Uygulamada taraflarca tahkim anlaşmalarıyla veya sözleşmelerde yer alan tahkim maddeleri ile çoğunlukla kurumsal tahkim tercih edilmektedir⁴². Zira taraflar daha anlaşmaların başında aralarında çıkacak herhangi bir uyuşmazlık haline ilişkin detaylı görüşmeler yapmak istememektedirler⁴³ ve uyuşmazlık hallerine ilişkin her hususun önceden öngörülmesi mümkün olmadığından herhangi bir hususun atlanmaması için hazır işleyen bir sistemi tercih etmektedirler.

Kurumsal tahkimde verilen hizmetler karşılığı belirli bir ücret alınmaktadır. Bazı tahkim kurumlarında önceden belirlenen ücretler yargılama esnasında artırılabilir. Bu da tahkim masraflarını artırmaktadır. Ancak tahkim kurumunun sekreteryasının veya diğer birimlerinin tahkimin her aşamasında destek olarak tahkimin hızlı ve etkin bir şekilde görülmesini sağlaması nedeniyle yerinde bir masraftır.

2. Başlıca Tahkim Kurumları

Tahkimin gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte bugün itibariyle hizmet veren birçok milli ve milletlerarası tahkim kurumu bulunmaktadır. Bu tahkim kurumlarının bazıları uluslararası örgütler tarafından, bazıları işadamları tarafından, bazıları devletler tarafından, bazıları da ticaret

⁴¹ Akıncı, **a.g.e.**, s. 4; Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 75; Şanlı, **Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s. 353-360; Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 617; Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 73.

⁴² Yeşilirmak, **Tahkim**, s. 75; Şanlı, **Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s. 353-360; Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 617.

⁴³ Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 617.

ve sanayi odaları ve çeşitli meslek ve sanayi mensuplarınca ve çeşitli sektörlerce kurulmuştur⁴⁴. Taraflarca tahkim kurumu tercih edilirken, tahkim kurumunun tarihçesi ve tahkim hususundaki tecrübesi, ilgili tahkim kurumunun tahkim kuralları, tahkim kurallarında taraflara sağladığı esneklik, tarafların belirlememiş olduğu hususlarda bu eksiklikleri giderme hususundaki hizmetleri, tahkim masraflarına ilişkin tutarlar, farklı dillerde tahkim yargılaması yürütmesi, kurumca tayin edilen hakemlerin tecrübesi, tarafsız ve bağımsız davranması, ilgili kurumun gizliliğe verdiği önem, tahkim yargılamasında duruşma yapılması ve sair pek çok husus değerlendirilmektedir⁴⁵.

Günümüzde en çok tercih edilen tahkim kurumları Milletlerarası Ticaret Odası (MTO veya ICC), Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (LCIA), Amerikan Tahkim Derneği (AAA) Uluslararası Uyuşmazlık Çözüm Merkezi (ICDR), Stokholm Ticaret Odası Tahkim Kurumu (SCC), Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi (SIAC), Uluslararası Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümü Merkezi (ICSID)'dir. Türkiye'de de yakın zamanda ulusal ve uluslararası uyuşmazlıkların çözümü için İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC) kurulmuştur. Ayrıca İnşaat, sigortacılık, finans hizmetleri, deniz taşımacılığı ve ticari mal üretimi ve diğer bazı sektörler milletlerarası uyuşmazlıkların çözümünde kendi tahkim prosedürlerini ve kurallarını oluşturmuşlardır. Bunlara örnek olarak, Dünya Fikri Milkiyet Örgütü⁴⁶ (WIPO), Spor Tahkim Mahkemesi (CAS), pamuk sektörü (Liverpool Cotton Rules), hububat ve yem sektörü (GAFTA) ve bitkisel yağ ve tohum sektörü (FOSFA) verilebilir⁴⁷.

Bu çalışmada acil durum hakemi düzenlemeleri açısından farklı örnekler teşkil etmesi açısından yaygın olarak tercih edilen tahkim kurumlarından bir kısmı incelenecektir. Bunlar; Milletlerarası Ticaret Odası, Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi, Stokholm Ticaret Odası Tahkim Kurumu, Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi ve İstanbul Tahkim Merkezi'dir.

ICC uluslararası tahkim kurumları arasında en çok tercih edilen tahkim kurumudur. 2018 yılında yapılan Uluslararası Tahkim Anketine göre ICC dünya çapında en çok tercih edilen

⁴⁴ Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 617; Akıncı, **a.g.e.**, s. 5.

⁴⁵ Karademir, **a.g.e.**, s. 76.

⁴⁶ World Intellectual Property Organization.

⁴⁷ Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 633-636; Akıncı, **a.g.e.**, s. 4-5; Karademir, **a.g.e.**, s. 82-83.

tahkim kurumu olarak kabul edilmektedir⁴⁸. İlgili araştırma sonuçlarına göre ICC'nin tercih edilme oranı %77'dir. 2017 yılının sonu itibariyle ICC tarafından 1.578 adet karara bağlanmamış dava yönetilmekte olup, 1923 yılında kurulmasından itibaren ICC tarafından 23.300'den fazla dava kayıt altına alınmıştır⁴⁹. 2017 yılı raporlarına göre, 2016 yılında ICC tarafından 25 adet adil durum prosedürü yürütülmüş olup, 2017 yılında bu sayı 21'e, 2018 yılında ise 14'e düşmüştür. Toplamda ise 2018 yılı itibariyle ICC tarafından yürütülen acil durum hakemi prosedürü 84'e ulaşmıştır⁵⁰.

ICC'den sonra Avrupa'da en çok tercih edilen tahkim kurumu LCIA'dır⁵¹. 2018 yılı içerisinde LCIA tarafından 317 adet dava başvurusu alınmıştır⁵². 2014 LCIA Tahkim Kuralları kapsamında acil durum hakemi prosedürü ise fazla tercih edilmemiştir. 2014 ve 2015 yıllarında acil durum hakemi atanmasına ilişkin hiçbir başvuru almamıştır⁵³. 2016 ve 2017 yıllarında acil durum atanmasına ilişkin sadece birer başvuru⁵⁴, 2018 yılında ise acil durum hakemine ilişkin toplam 3 adet başvuru alınmıştır⁵⁵. Diğer taraftan, 2018 yılında yapılan Uluslararası Tahkim Anketine göre %51 oranı ile LCIA dünya çapında en çok tercih edilen ikinci tahkim kurumudur⁵⁶. Bu nedenle her ne kadar LCIA'in acil durum hakemine ilişkin hükümleri fazla uygulanmamış da olsa hem en çok tercih edilen tahkim kurumlarından olması hem de LCIA Tahkim Kurallarının Anglo-Sakson ve Kıta Avrupası sisteminde tahkim düzenlemeleri açısından farklı bir örnek teşkil etmesi açısından bu çalışma kapsamına alınmıştır.

⁴⁸ <https://iccwbo.org/media-wall/news-speeches/major-survey-confirms-icc-preferred-arbitral-institution-continents/> (Erişim: 22.04.2019); bkz. ICC Dispute Resolution Bulletin 2018, Issue 2, s. 52. <https://www.whitecase.com/sites/whitecase/files/files/download/publications/qmul-international-arbitration-survey-2018-19.pdf> (Erişim: 22.04.2019).

⁴⁹ ICC Dispute Resolution Bulletin 2018, Issue 2, s. 52.

⁵⁰ <https://iccwbo.org/media-wall/news-speeches/icc-court-releases-full-statistical-report-for-2017/> (Erişim: 22.04.2019).

⁵¹ Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 627; <https://www.whitecase.com/publications/insight/2018-international-arbitration-survey-evolution-international-arbitration> (Erişim: 22.04.2019).

⁵² <https://www.lcia.org/News/2018-annual-casework-report.aspx> (Erişim: 22.04.2019).

⁵³ LCIA Registrar's Report 2015, <https://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx> (Erişim: 02.04.2019).

⁵⁴ LCIA, 2017 Annual Casework Report, LCIA, 2016 Annual Casework Report <https://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx> (Erişim: 02.04.2019).

⁵⁵ LCIA, 2018 Annual Casework Report, <https://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx> (Erişim: 02.04.2019)

⁵⁶ <https://www.whitecase.com/sites/whitecase/files/files/download/publications/qmul-international-arbitration-survey-2018-19.pdf> (Erişim: 22.04.2019).

SIAC, Asya'da, tahkim kurallarında acil durum hakemine ilişkin düzenlemeleri getiren ilk uluslararası tahkim kurumudur. Taraflara alternatif seçenekler sunma açısından SIAC Uluslararası Tahkim Merkezi cazibesini arttıran kurumlar arasında olmuştur. 2018 yılında yapılan Uluslararası Tahkim Anketine göre %36 oranı ile SIAC dünya çapında en çok tercih edilen üçüncü tahkim kurumudur⁵⁷. Temmuz 2010 ile 2014 yılları arasında SIAC Uluslararası Tahkim Merkezine 37 adet acil durum hakemi başvurusunda bulunulmuştur⁵⁸. 2017 yılında SIAC'a acil durum hakemi atanması için 19 adet başvuru yapılmış olup, böylece acil durum hakemi hükümlerinin getirildiği 2010 yılından bu yana SIAC tarafından kabul edilen toplam acil durum hakemi başvuru sayısı 72'ye ulaşmıştır⁵⁹. Bu nedenlerle SIAC bu çalışma kapsamında incelenen kurumlardan biri olmuştur.

Tahkim kurallarında değişiklikler yaparak taraflara daha çok esneklik sağlayan SCC'de son yıllarda cazibesini arttıran kurumlar arasında yer almaktadır. 2018 yılında yapılan Uluslararası Tahkim Anketine göre %16 oranı ile SCC dünya çapında en çok tercih edilen beşinci tahkim kurumudur⁶⁰. 2018 yılında SCC tarafından 76 adedi uluslararası uyuşmazlıklara ilişkin olmak üzere toplam 152 adet dava kaydı yapılmıştır⁶¹. Dava sayısı önceki yıllara göre düşük olsa da 2018 yılındaki dava değerleri toplamı 13,3 milyar Euro'dur⁶². 2010 Tahkim Kuralları, Ek II ile acil durum hakemine ilişkin sistemin benimsenmesinden itibaren 7 yıl içerisinde toplam 27 adet acil durum hakemi başvurusunda bulunulmuştur. Bu başvuruların 13 adedi ise sadece 2016 yılında yapılmıştır⁶³.

ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, ICC Acil Durum Hakemi Kuralları ile oldukça benzerlik göstermektedir. ISTAC Seri Tahkim Kurallarına ilişkin başvuru yapılmasına rağmen bugüne kadar acil durum hakemine ilişkin herhangi bir başvuru yapılmamıştır. ISTAC'e yapılan

⁵⁷ <https://www.whitecase.com/sites/whitecase/files/files/download/publications/qmul-international-arbitration-survey-2018-19.pdf> (Erişim: 22.04.2019).

⁵⁸ Lye / Leong, **Emergency Arbitrators**, s. 14.

⁵⁹ http://www.siac.org.sg/images/stories/articles/annual_report/SIAC_Annual_Report_2017.pdf (Erişim: 02.04.2019).

⁶⁰ <https://www.whitecase.com/sites/whitecase/files/files/download/publications/qmul-international-arbitration-survey-2018-19.pdf> (Erişim: 22.04.2019).

⁶¹ <https://sccinstitute.com/statistics/> (Erişim: 22.04.2019).

⁶² <https://sccinstitute.com/statistics/> (Erişim: 22.04.2019).

⁶³ Anja Havedal Ipp, **SCC Practice Note Emergency Arbitrator Decisions Rendered 2015-2016**, Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce, 2017, s. 2.

dava başvuruları ise yıllar içerisinde ciddi bir artış göstermiştir. 26 Ekim-31 Aralık 2015 tarihleri arasında ISTAC'e yapılan dava başvuru oranı yüzde 6 iken, 1 Ocak-31 Aralık 2016 döneminde yüzde 27'ye, 1 Ocak-31 Aralık 2017 döneminde yüzde 40'a ulaşmış, 2018 yılının ilk 2 aylık döneminde ise dava başvurusu yüzde 27 olmuştur⁶⁴. Yeni bir tahkim kurumu olması ve konumu itibarıyla özel bir pozisyonda yer alması nedeniyle ISTAC'de bu çalışma kapsamına dahil edilmiştir.

III. ACİL DURUM HAKEMİ

A. Acil Durum Hakeminin Ortaya Çıkışı ve Önemi

Tahkimin en önemli avantajlarından biri yargılamanın devlet mahkemelerine göre daha kısa sürede sonuçlanmasıdır. Ancak devlet mahkemeleri kurulu hazır bir yargılama sistemi olmasına rağmen tahkim yargılamalarında tahkim talebinde bulunulması ile hakem heyetinin oluşturulması ve nihayetinde hakemlerce karar verilmesi arasında, uyuşmazlığın mahiyeti, taraf sayısı, uyuşmazlığın taraflarının, hakemlerin veya bilirkişilerin coğrafi olarak birbirinden uzak olmaları ve sair gibi pek çok hususa da bağlı olarak en az 2-4 yıl gibi ciddi bir süre geçebilmektedir. Diğer taraftan kötü niyetli tarafların, kasıtlı olarak hakemini belirlemekten veya başhakemin seçimine katılmaktan kaçınmaları, atanan hakemlere itiraz etmeleri bu sürecin daha da uzamasına neden olabilmektedir. Dolayısı ile tahkim başvurusu ile hakem heyetinin tayini arasındaki geçecek bu süre içerisinde, tarafların haklarının telafi edilemez biçimde veya ciddi bir şekilde zarar görmesinin engellenmesi veya tahkim yargılaması sonucunda verilecek hakem kararının icrasının sağlanması için geçici tedbir taleplerine ihtiyaç duyulabilmektedir⁶⁵.

Ne var ki, davalı taraflar, hakem heyetinin oluşma sürecini uzatarak, bu süre içerisinde, tahkim talebinde bulunan tarafın dava ile ulaşmak istediği sonuçları anlamsız kılmak veya imkansız hale getirmek amacıyla çeşitli davranışlarda bulunabilmektedirler. Bunların başında tarafların sahip olduğu malvarlığı değerlerini elinden çıkarması veya hakem heyetince verilecek nihai kararın tenfizinin mümkün olmadığı üçüncü bir ülkeye kaçırılması gelmektedir. Bunun

⁶⁴ https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2018/05/rakamlarla_istac_tr.pdf (Erişim: 22.04.2019).

⁶⁵ Bkz. İlyas Arslan, **Milletlerarası Ticari Tahkimde Türk Mahkemelerinin İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz Kararı Verme Yetkisi**, TAAD, Yıl 7, Sayı 27, 2016, s. 693; bkz. Mika Savola, **Interim Measures and Emergency Arbitrator Proceedings** Croat. Arbitration Year book, Volume 23, 2016 s. 73; Ehle, **a.g.e.**, s. 89; bkz. Marianne Roth, Claudia Reith, **Emergency Rules**, 2 Y.B. on Int'l Arb. 65, Heinonline, 2012, s. 66.

dışında bu süre içerisinde davalı tarafından uyuşmazlığın çözümü için gerekli olan delilleri yok edilebilmekte veya teminatlar nakde çevrilebilmektedir. Böyle bir durumda, yapılan yargılamanın sonuçsuz kalma ihtimali doğmaktadır. Bu halde tahkim talebinde bulunan boş yere zaman, emek harcamış ve masraf yapmış olacaktır. Bu gibi durumların önüne geçilebilmesi için, yargılamanın başlamasından önce veya yargılama sırasında yargılamanın sonucunun güvence altına alınması ihtiyacı doğmaktadır⁶⁶.

Devletlerin yargı sistemleri yerine tahkimi tercih eden taraflar, tarafsızlık, gizlilik, hız, uzmanlık vb. sebeplerle acil önlem alınmasına ilişkin taleplerini de aynı sistem içerisinde çözümleyebilmek istemektedirler⁶⁷. Acil olarak alınması gereken geçici tedbirlere ilişkin kararların, tıpkı hakem kararları gibi ihtiyaç duyulan her ülkede uygulanabilir olması da tarafların ihtiyaç duydukları hıza ve koruyucu tedbire pek çok açıdan hizmet edecektir.

Bazı devletlerin yargı sistemlerinde tarafların ihtiyaç duydukları birtakım geçici tedbirler mevcut olmayabileceğinden, acil durum hakemi sistemi taraflara bu noktada da bir serbesti sağlayacaktır⁶⁸. Çoğu tahkim kurumu tarafından acil durum hakemlerine, yerel mahkemelerdeki hakimlere nazaran daha farklı türlerde geçici tedbir kararı verme yetkisi verilmiştir. Yine taraflarca iradi olarak da hakemlerin ihtiyati karar verme yetkisi artırılabilir. Ancak bu hallerde, aleyhine geçici tedbir kararı verilen tarafın karara rızaen uymaması hallerde, acil durum hakemi tarafından verilen ve tenfiz istenen ilgili ülkede mevcut olmayan geçici tedbir kararlarının ilgili ülkelerde tanınması ve tenfizi ayrı bir tartışma konusu olacaktır. Diğer taraftan, geçici tedbirler için yerel ve ulusal nitelik taşıyan mahkemelere başvurulması, tarafların, uyuşmazlığın esasının tahkim yoluyla çözülmesi kararını tehlikeye atabilecektir.

Tüm bu ihtiyaçların karşılanması amacıyla uluslararası tahkim kurumları yeni düzenlemeler ile acil durum hakemliği sistemini oluşturmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda kurumlar tarafından

⁶⁶ Arslan, **a.g.e.**, s. 695; Şanlı, **Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s. 189; Özel, **a.g.e.**, s.109-110.

⁶⁷ Fry, **a.g.e.**, s. 180; bkz. Amir Ghaffari / Ammylou Walters, **The Emergency Arbitrator: The Dawn of a New Age?**, Arbitration International, Volume 30, Issue 1, s. 155; bkz. Ali Yeşilırmak, **Provisional Measures in International Commercial Arbitration**, International Arbitration Law Library, Volume 12, Kluwer Law International, 2015, s.114-116 (*Provisional Measures*); Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 36; Erin, **a.g.e.**, s. 108; Savola, **a.g.e.**, s. 74.

⁶⁸ Fry, **a.g.e.**, s. 180; Bilgetekin, **a.g.e.**, s.36; Savola, **a.g.e.**, s. 74; bkz. Diana Paraguacuto Maheo, Christine Lecuyer Thieffry, **Emergency Arbitrator: A New Player in the Field – The French Perspective**, Heinonline, Volume 40, No 3, 2017, s. 760.

öncelikle taraflara acil durumlarda ihtiyaç duydukları hızı sağlayabilmek için getirilen kurallar ile acil durum hakemleri için oldukça kısa zaman aralıkları öngörülmüştür. Yine hakem heyetinin oluşumu esnasında yaşanan olası gecikmelerin ve tarafların tek hakem üzerine anlaşmazlığa düşmelerinin önüne geçebilmek için çoğunlukla geçici tedbir taleplerinin ilgili kurum tarafından atanan tek bir hakem tarafından değerlendirilmesi öngörülmüştür.

Taraflar arasında sözleşme görüşmeleri esnasında çoğunlukla öngörülmeyen geçici tedbir taleplerine ilişkin tahkimin uygulanabilirliğini artırmak için tahkim kurumları tarafından acil durum hakemine ilişkin kurallar “opt-out” olarak dizayn edilmiştir. Dolayısı ile taraflarca tahkim anlaşması esnasında veya sonrasında aksi yönde anlaşma sağlanmadığı sürece acil durum hakemine ilişkin kurallar otomatik olarak uygulama alanı bulmaktadır. Bu çalışmada kurumsal tahkimde acil durum hakemi üzerinde durulacaktır. Tahkim kurumlarındaki acil durum hakemi başvuru sayısındaki artış bu prosedüre olan ihtiyacı ve tahkimde geçici tedbir kararının önemini göstermektedir.

B. Ad Hoc Tahkimde Acil Durum Hakemi

Ad hoc tahkim bir kuruma bağlı olmaksızın gerçekleştirilmektedir. Bu halde kurumların tahkim kurallarında olduğu gibi acil durum hakemine ilişkin hazır düzenlemeler, acil durum hakemi atayacak idari birimler bulunmamaktadır⁶⁹. *Ad hoc* tahkimde çoğunlukla atıf yapılan UNCITRAL tahkim kurallarında da acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler yer almamaktadır. Ancak ad hoc tahkimde taraflar tahkim usulünü ve esasa uygulanacak hukuku kendileri serbestçe belirleyebilirler. Dolayısı ile kanaatimce taraflar tahkim sözleşmeleri ile acil durumların varlığı halinde, hakem veya hakemler seçilmeden önce uygulanmak üzere acil durum hakemine ilişkin bir prosedür belirleyebilirler⁷⁰. Bunun için örneğin acil durum halinde görev yapmak üzere taraflarca sözleşme ile önceden bir acil durum hakemi belirlenebilir veya tıpkı hakemlerde olduğu gibi acil durum hakemi belirlenmesi hususunda bir prosedür üzerinde mutabık kalınabilir.

⁶⁹ *Ad hoc* tahkimde acil durum hakemi düzenlemesi olmadığı, “herhangi bir kuruma bağlı olmayan ad hoc tahkiminde; tarafların henüz hakem veya hakemleri seçmemiş oldukları ilk aşamada, acil durum hakemini atayabilecek bir kurum veya sekreteryaya” olmadığı hususunda bkz. Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 70-71; bkz. Charlie Caher / John McMillan, **Emergency Arbitration: The Default Option for Pre-Arbitral Relief?**, ICLG To: International Arbitration 2015, 12th Edition, s. 3.

⁷⁰ Benzer görüş için bkz. Christina Ramberg, **Emergency Arbitration – An Examination of the SCC Solution**, Handelshögskolan Göteborg, Juridiska Institutionen, 2010, s. 20.

Ancak *ad hoc* tahkimde uyuşmazlık halinde dahi tarafların yakın işbirliği söz konusu olmaktadır bu nedenle uyuşmazlık halinde kritik olan başlangıç döneminde uygulanacak olan acil durum hakemi prosedüründe tarafların aynı işbirliği içerisinde olup olmayacağı şüphelidir.

İstanbul Tahkim Merkezi *ad hoc* tahkimde hakem ataması hizmeti vermektedir. Bu kapsamda tarafların aralarındaki uyuşmazlıkların *ad hoc* tahkim yoluyla çözümlenmesini öngörmeleri halinde, hakemlerin atanması hususunda İstanbul Tahkim Merkezinin yetkili olmasını kararlaştırabilirler⁷¹. Bu halde tahkim yargılamasını yürütmek ve uyuşmazlığı çözmek üzere hakem veya hakemlerin atanması İstanbul Tahkim Merkezi tarafından yapılmaktadır. Tahkim yargılamasını yürütecek hakem veya hakemlerin atanması ile İstanbul Tahkim Merkezinin yetkisi sona erecektir. Benzer şekilde taraflar *ad hoc* tahkiminde acil durum hakemi prosedürünün uygulanması hususunda anlaşmaları halinde acil durum hakeminin atanması için İstanbul Tahkim Merkezinin yetkili olmasını kararlaştırabilirler. Bu halde İstanbul Tahkim Merkezi acil durum hakemini seçecektir.

C. Kurumsal Tahkim Merkezleri Kapsamında Acil Durum Hakeminin Tarihi Gelişimi

1. Milletlerarası Ticaret Odası (ICC), 1990 Tahkim Öncesi Hakem Kuralları

1923 yılında, Milletlerarası Ticaret Odası, Milletlerarası Tahkim Divanı'nı kurmuştur⁷². ICC'den daha önce kurulan uluslararası tahkim kuruluşları olsa da ICC, bünyesindeki tahkim öncesi hakemliği prosedürü ile acil durum hakemliği sisteminin gelişmesi açısından bir başlangıç ve örnek teşkil etmiştir⁷³.

1922, 1927, 1955, 1975, 1988 ve 1998 tarihli tahkim kurallarında hakem heyetinin kurulmasından önce tarafların geçici tedbir taleplerine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. İlk olarak, 1 Ocak 1990 yürürlüğe giren Tahkim Öncesi Hakem Kuralları ile

⁷¹ Akıncı, **a.g.e.**, s. 437-438.

⁷² <https://iccwbo.org/about-us/who-we-are/history/> (Erişim: 21.04.2019); Collins, **a.g.e.**, s. 114.

⁷³ Fry, **a.g.e.**, s. 182; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 38; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 125; bkz. James Hosking / Erin Valentine, **Pre-Arbitral Emergency Measures of Protection: New Tools for an Old Problem**, Commercial Arbitration 2011: New Developments and Strategies for Efficient, Cost-Effective Dispute Resolution, at 199 (PLI Litig. Admin. Practice, Course Handbook Ser. No. H-865,2011), s. 3.

ICC tarafından, Fransız Usul Hukukundaki “*juge des référés*” usulünden⁷⁴ yola çıkılarak, tarafların geçici tedbir taleplerine ilişkin bir prosedür oluşturulmuştur⁷⁵. Bu prosedür, Tahkim Öncesi Hakem Kuralları⁷⁶ ile düzenlenmiş olup, Tahkim Kurallarından ayrı olarak düzenlenmiştir. Bu prosedür ile hakem heyetinin oluşmasından önce acil önlem alınması gereken hallerde geçici koruma tedbirlerinin veya kanıtların kaydedilmesinin sağlanması hedeflenmiştir⁷⁷. Tahkim Öncesi Hakem Prosedürünün kullanılması, herhangi bir anlaşmazlığın esasına karar vermekten nihai olarak sorumlu olan herhangi bir kuruluşun (hakem heyeti veya yerel mahkemelerin) yargı yetkisini gasp etmemektedir.

Tahkim Öncesi Hakem Kuralları madde 2.1’de hakemin (*referee’nin*) yetkileri düzenlenmiştir. Madde metni incelendiğinde hakemin koruyucu ve düzenleyici tedbirlere ve herhangi bir ifanın yerine getirilmesine ilişkin emir (*order*) verebileceği görülmektedir⁷⁸. Ancak taraflar açık yazılı anlaşma ile hakemin yetkilerini değiştirebilirler⁷⁹. Yine Tahkim Öncesi Hakem Kuralları’nın “Emir” başlıklı 6. Maddesinde hakem tarafından verilen kararların, karar (*award*) değil, emir olduğu görülmektedir⁸⁰.

Ne var ki, Tahkim Öncesi Hakem Kuralları fazla uygulama alanı bulamamıştır. 2014 yılı itibariyle, yani 24 yıl içerisinde sadece 14 adet Tahkim Öncesi Hakem prosedürüne ilişkin başvuru bulunmaktadır⁸¹. Tahkim Öncesi Hakem prosedürünün tercih edilmeme nedenlerinin başında tarafların bu prosedüre aşına olmamasını gösterebiliriz⁸². Zira Fransız hukuku kökenli bu

⁷⁴ Fransız Usul Kanunu m. 808-811 arasında düzenlenmiştir.

⁷⁵ Fry, **a.g.e.**, s.181; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 125; Bilgetekin, **a.g.e.**, s.38; Collins, **a.g.e.**, s. 114, 118; Ehle, **a.g.e.**, s. 91; bkz. Kah Cheong Lye, Tat Chuan Yeo, William Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrators under the SIAC 2010 Rules**, Heinonline 23 SAclJ 93, s. 95 (*Legal Status of the Emergency Arbitrators*); Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s.155; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 71; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 3.

⁷⁶ *Pre-Arbitral Referee Rules*.

⁷⁷ Tahkim Öncesi Hakem Kuralları, m. 1; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 125; Şanlı, **Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s. 353-360; bkz. Raja Bose / Ian Meredith, **Emergency Arbitration Procedures: A Comparative Analysis**, **Int.A.L.R.**, Thomson Reuters (Professional) UK Limited and Contributors, Issue 5, 2012, s. 187; bkz. Nathalie Voser / Christopher Boog, **ICC Emergency Arbitrator Proceeding: An Overview**, ICC International Court of Arbitration Bulletin Vol 22/Special Supplement – 2011 s. 83; Fry, **a.g.e.**, s. 181; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 3.

⁷⁸ Tahkim Öncesi Hakem Kuralları, m. 2.1; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 71; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 3.

⁷⁹ Tahkim Öncesi Hakem Kuralları, m. 2.1.1; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 3.

⁸⁰ Tahkim Öncesi Hakem Kuralları, m. 6.1.

⁸¹ Bkz. Andrea Carlevaris / Jose Ricardo Feris, **Running in the ICC Emergency Arbitrator Rules: The First Ten Cases**, ICC International Court of Arbitration Bulletin Vol 25/Number 1, 2014 s. 27.

⁸² Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 125; Voser / Boog, **a.g.e.**, s. 83.

prosedür birçok ülke hukukunda bulunmamaktadır ve uluslararası bağlamda yerini bulamamıştır. Diğer taraftan, Tahkim Kurallarından ayrı olarak düzenlenen Tahkim Öncesi Hakem Kurallarının uygulanabilmesi için tarafların bu kuralların da uygulanması için mutabakat sağlamış olması gerekmektedir⁸³. Tahkim Kurallarının kabul edilmiş olması kendiliğinden, taraflara, tahkim öncesi hakem prosedürüne başvuru hakkı vermemektedir. Tarafların ihtilaf halinde tahkim öncesi hakem prosedürüne başvurulabileceğini ihtilaf öncesinde veya sonrasında kabul etmeleri gerekmektedir. Yaygın bir biçimde bilinmediği ve kullanılmadığı için sözleşme aşamasında taraflarca sözleşmeye dahil edilmemektedir. İhtilaf sonrasında ise taraflar arasındaki anlaşma zemini ortadan kalkmış olduğu ve aleyhine tedbir talep edilecek tarafın bunu kabul etmesi küçük bir ihtimal olduğundan taraflar arasında ihtilaf baş gösterdikten sonra Tahkim Öncesi Hakem Kurallarının kabul edilmesi de oldukça düşük bir ihtimaldir.

Tahkim Öncesi Hakem prosedürünün tercih edilmemesinin bir diğer nedeni ise bu prosedür neticesinde verilen kararın uygulanabilirliğinin tartışmalı olmasıdır. Tahkim Öncesi Hakem Kurallarında geçici tedbir kararı veren kişi hakem '*arbitrator*' olarak değil '*referee*' olarak tanımlanmıştır. Türkçede her iki kelime de 'hakem' olarak tercüme edilse de ICC tarafından ilgili kurallarda farklı terimlerin kullanılmış olması, karar veren kişilere farklı anlamlar yüklendiğinin bir göstergesidir. Bu durum Tahkim Öncesi Hakem Kuralları kapsamında verilecek kararın bir hakem kararı veya hakem emri olup olmadığı ve dolayısı ile kararın uygulanacağı ülkede tenfizinin yapılıp yapılamayacağını, icra edilip edilemeyeceğini tartışmalı hale getirmiştir. Zira ancak hakemler tarafından verilen kararların tenfizi mümkündür. Nitekim, Paris İstinaf Mahkemesi, Tahkim Öncesi Hakem Kuralları kapsamında verilen bir emrin, New York Konvansiyonu kapsamında bir hakem kararı olmadığı ve iptalinin istenemeyeceği sonucuna ulaşmış ve iptal talebini reddetmiştir⁸⁴. Paris İstinaf Mahkemesi, *referee*'nin bir hakem olmadığına hükmetmiştir⁸⁵.

⁸³ Fry, **a.g.e.**, s.182, bkz. Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s.155; Bilgetekin, **a.g.e.**, s.38; Voser / Boog, **a.g.e.**, s.83; Ehle, **a.g.e.**, s. 91; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 71; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 3.

⁸⁴ Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 130; bkz. XXIX Year Book of Commercial Arbitration 2004, s.203; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 114-116; Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 763-764; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 3.

⁸⁵ Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 130; Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 763-764.

Tahkim Öncesi Hakem Kuralları kapsamında hakem tarafından verilen karar, ancak tarafların karşılıklı mutabakatı ile uygulanabilecektir. Aleyhine tedbir kararı verilen tarafın geçici tedbir kararının uygulamasını kabul etmemesi halinde, kararın zorla uygulaması bulunmamaktadır. Bu da geçici tedbir kararından beklenen faydanın elde edilememesi sonucunu doğurmaktadır. Bu durumda, kararı uygulamayan tarafın ancak sözleşmenin ihlali nedeniyle sorumluluğu söz konusu olacaktır. Bu nedenlerle karar yargısal değil sözleşmesel niteliktedir⁸⁶.

Geçici tedbir kararlarının uygulanabilmesini sağlamak amacıyla bir yaptırım olarak, Tahkim Öncesi Hakem Kuralları madde 6.8.1'de yetkili makamın yani hakemin, hakem heyetinin veya yetkili yerel mahkemenin, hakem tarafından verilen emre uymayan tarafın bu emre uyulmaması nedeniyle diğer tarafın uğramış olduğu kayıp ve zararlardan sorumlu olduğuna karar verebileceği düzenlenmiştir.

Tahkim Öncesi Hakem prosedürünün tarafların beklendiği veya acil durumun gerektirdiği hızda olmaması da bu prosedürün tercih edilmeme nedeni olarak gösterilebilir. Şöyle ki, hakem taraflarca tedbir talebinden önce veya sonra anlaşma yoluyla seçilebilir. Cevap dilekçesinin alınmasından veya cevap için öngörülen 8 günlük sürenin⁸⁷ geçmesinin ardından Divan Başkanı tarafından acilen taraflarca seçilen hakemin ataması yapılır. Hakemin anlaşma yoluyla tayin edilmemesi halinde hakem, Divan başkanı tarafından, cevap için öngörülen 8 günlük sürenin geçmesinin ardından, en kısa sürede taraflarca öngörülen kriterler göz önünde bulundurularak tayin edilir. Hakem dosyanın kendisine iletilmesinin ardından 30 gün içinde kararını vererek, ilgili kararı emir formatında Sekreteryaya gönderir. Ancak bu süre hakemin makul talebi veya Divan Başkanının takdiri ile Divan Başkanı tarafından uzatılabilir.

Nihayetinde fazla uygulanmasa da ICC bünyesindeki tahkim öncesi hakemliği acil durum hakemliği sisteminin gelişmesi açısından bir başlangıç ve örnek teşkil etmiştir.

⁸⁶ Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s.143; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 131; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 115; Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 764-765.

⁸⁷ Tahkim Öncesi Hakem Kuralları, m. 3.4.

2. Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (LCIA), 1998 Tahkim Kuralları

Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi resmi olarak 1892 yılında kurulmuştur⁸⁸. 1998 LCIA kuralları ile istisnai acil durumlarda, tahkim başlangıcında veya sonrasında yapılacak başvuru ile hakem heyetinin hızlandırılmış bir biçimde oluşumuna ilişkin düzenlemeler getirilmiştir⁸⁹. İlgili düzenlemeler kapsamında Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesinin, istisnai acil bir durum olduğu hususunda ikna edilmesi halinde, hakem heyetinin oluşumuna ilişkin süreyi kısaltma hususunda tam bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu prosedürde hakem heyeti geçici değil daimidir. Hakem heyetinin kurulmasının ardından ise hakem heyetinin geçici karar verme yetkisine ilişkin kurallar uygulanmaktadır⁹⁰.

Hakem heyetinin oluşumuna ilişkin düzenlemelere göre Divan (*LCIA Court*), kayıt memuru tarafından cevap dilekçesinin alınmasının veya 30 günlük cevap süresinin geçmesinin ardından en kısa sürede hakem heyetini atayacaktır. Hakem heyetinin ne kadar süre içerisinde karar vereceğine ilişkin ise herhangi bir düzenleme yer almıyor.

Hakem heyetinin hızlandırılmış bir biçimde oluşumuna ilişkin düzenlemeler, acil olarak önlem alınması gereken haller için taraflara tam olarak istediği hızı sağlamayabilir. Zira Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesinin, tarafların kendi hakem adaylarını gösterme hakkını geçersiz kılma veya hakem sayısını azaltma gibi yetkileri bulunmamaktadır⁹¹. Divan, taraflarca yazılı olarak kabul edilen belirli bir yöntem ya da seçim kriterlerini dikkate alarak hakemleri atayacaktır. Tarafların kendi hakem adaylarını göstermesine ilişkin süreç ise pek çok tartışmaya ve gecikmeye neden olabilir. Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesinin tahkim prosedüründeki sürelerin tamamı üzerinde kısaltma yetkisi bulunmamakta olup, Divanın temel yaklaşımı, davalının tahkim talebini cevaplamasına ilişkin süreyi kısıtlamaktır⁹². Bu durum ise cevap veren açısından savunma hakkının kısıtlanmasına neden olabilecektir.

⁸⁸ <http://www.lcia.org/lcia/history.aspx> (Erişim 21.04.2019); Erin, **a.g.e.**, s. 109.

⁸⁹ 1998 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 38; Erin, **a.g.e.**, s. 109; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 192; Collins, **a.g.e.**, s. 117; Munoz, **a.g.e.**, s. 45; Fry, **a.g.e.**, s. 183; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 2.

⁹⁰ 1998 LCIA Tahkim Kuralları, m. 25, Geçici ve İhtiyati Tedbirler; Erin, **a.g.e.**, s. 109; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 192; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 2.

⁹¹ Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 192; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 2.

⁹² Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 192; Erin, **a.g.e.**, s.109; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 2.

Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi 1998 Kuralları madde 9, Milletlerarası Ticaret Odası, 1990 Tahkim Öncesi Hakem Kuralları'na göre daha çok uygulama alanı bulmuşsa da netice itibariyle bu prosedürün de nadiren kullanılmış olduğunu söyleyebiliriz. 1998 ve 2012 yılları arasında Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi 1998 Kuralları'na göre hakem heyetinin hızlandırılmış bir biçimde oluşumuna ilişkin toplam 95 adet başvuruda bulunulmuştur⁹³. Bu başvuruların 44 adedi kabul edilmiş, 27 adedi reddedilmiş, 24 adet başvuru hakkında ise karar verilmesine gerek kalmamıştır⁹⁴. Yani yılda ortalama 7 adet başvuruda bulunulmuş ve bu başvuruların ortalama 3 adedi kabul edilmiştir.

Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi 1998 Kuralları madde 25 ve 26 birlikte değerlendirildiğinde hakem heyetince verilen geçici ve ihtiyati tedbirlerin karar değil emir olduğunu söyleyebiliriz. Zira madde 26.9'da bütün kararların nihai ve bağlayıcı olduğu düzenlenmiştir. Tedbirler ise mahiyeti gereği nihai değil geçicidir. Ancak yine de geçici ve ihtiyati tedbir kararlar anlaşmazlığın esasına bakan hakemler tarafından verildiği için kararın tenfizi daha az tartışmalı olabilir.

Netice itibariyle, hakem heyetinin hızlandırılmış bir biçimde oluşumuna ilişkin düzenlemeler, acil olarak alınması gereken geçici tedbirlere ilişkin olarak, taraflara, yerel mahkemeler yanında bir alternatif sağlamıştır. Böylece uyuşmazlığın esası için tahkim usulünü tercih eden taraflara tedbir taleplerini de tahkim prosedürü içinde çözümlene imkanı sağlamıştır. Diğer taraftan, tarafların yerel mahkemelerde geçici tedbir talebinde bulunma hakkı muhafaza edilerek taraflar için alternatif yollar da açık bırakılmıştır.

3. Uluslararası Uyuşmazlık Çözüm Merkezi (ICDR), 2006 Tahkim Kuralları

Uluslararası Uyuşmazlık Çözüm Merkezi (ICDR), Amerikan Tahkim Derneği'nin (AAA) uluslararası bir bölümü olup, 1996 yılında kurulmuştur⁹⁵. 1999 yılında Amerikan Tahkim Derneği tarafından, Acil Durum Koruma Önlemleri için İhtiyari Kurallar⁹⁶ oluşturulmuştur. Bu

⁹³ Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 192.

⁹⁴ Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 192.

⁹⁵ https://www.icdr.org/about_icdr (Erişim: 21.04.2019); Collins, **a.g.e.**, s. 110.

⁹⁶ Optional Rules for Emergency Measures of Protection.

kurallar ile hakem heyetinin oluşumundan önce özel bir hakem ataması yapılarak tarafların ihtiyati tedbir taleplerine ilişkin cevap verilmesi amaçlanmıştır⁹⁷. Ne var ki, tıpkı ICC Tahkim Öncesi Hakem Kurallarında olduğu gibi Acil Durum Koruma Önlemleri için İhtiyari Kurallar da “opt in” olarak tasarlanmış. Dolayısı ile tarafların bu kuralların da uygulanması için mutabakat sağlamış olması gerekmektedir. Ancak bu durum sözleşme görüşmeleri esnasında taraflarca nadiren göz önünde bulundurulmuş bir durum olduğu için bu kurallar da ICC Tahkim Öncesi Hakem Kuralları gibi fazla uygulama alanı bulmamıştır.

1 Mayıs 2006 tarihinde ICDR, Uluslararası Tahkim Kurallarında (“ICDR Rules”) değişiklik yapmış ve acil durumlarda alınacak geçici önlemler için “Acil Durum Koruma Önlemleri” düzenlemesini madde 37 olarak kurallara ilave etmiştir⁹⁸. Acil durum hakemliği sisteminin gelişmesi açısından ICC, Tahkim Öncesi Hakem prosedürü ile tarafların geçici tedbir talepleri için bir başlangıç ve örnek teşkil etmiş olsa da ICDR, acil durum hakemliği prosedüründe öncü olan ve tahkim kurallarında acil durum hakemi terimini (emergency arbitrator) kullanan ilk kurum olmuştur⁹⁹.

ICDR Kuralları madde 37’de, taraflarca aksi yönde mutabakat sağlanmadığı sürece ilgili maddede yer alan acil durum koruma önlemlerine ilişkin düzenlemelerin ancak 1 Mayıs 2006 tarihinde veya sonrasında yapılan tahkim sözleşmeleri veya tahkim şartları için uygulanabileceği belirtilmiştir. Bir iş günü, iki iş günü gibi oldukça kısıtlı sürelerin öngörüldüğü bu prosedürde, acil durum hakemi, kararlarını emir veya formatında verme, kararlarını değiştirme ve hükümsüz kılma hususunda yetkilendirilmiştir¹⁰⁰.

2006 ve 2013 yılları arasında kurum tarafından 28’den fazla acil durum hakemi prosedürü bildirilmiştir¹⁰¹. Yine ICDR tarafından geçici kararların ortalama 3 hafta içerisinde verildiği

⁹⁷ Richard C Lorenzo, **ICDR**, Getting the Deal Through – Arbitration 2010, s.27.

⁹⁸ Laurie E. Foster / Natalie Holme Elsberg, **Two New Initiatives for Provisional Remedies in International Arbitration: Article 17 of the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and Article 37 of the AAA/ICDR International Dispute Resolution Procedures**, Transnational Dispute Management, Volume 3, Issue 5, 2006, s. 1; Lorenzo, a.g.e., s.27; Collins, a.g.e., s. 110; Bose / Meredith, a.g.e., s. 191; Roth / Reith, a.g.e., s. 67; Hosking / Valentine, a.g.e., s. 4.

⁹⁹ Bilgetekin, a.g.e., s. 38; bkz. Caher / McMillan, a.g.e., s. 1.

¹⁰⁰ ICDR Kuralları m. 37.5; Collins, a.g.e., s. 110-111; Bose / Meredith, a.g.e., s. 191; Roth / Reith, a.g.e., s. 67; Hosking / Valentine, a.g.e., s. 4.

¹⁰¹ Ehle, a.g.e., s. 102.

raporlanmıştır¹⁰². Madde 37.8'de tarafların geçici tedbir talepleri için yerel mahkemelere yaptıkları başvuruların madde 37, tahkim sözleşmesi ve tahkim hakkından feragat anlamına gelmediği düzenlenmiştir.

4. Stokholm Ticaret Odası Tahkim Kurumu (SCC), 2010 Tahkim Kuralları

Stokholm Ticaret Odası Tahkim Kurumu 1917 yılında Stokholm Ticaret Odasının bağımsız bir bölümü olarak kurulmuştur¹⁰³. 1 Ocak 2010 tarihinde yürürlüğe giren Tahkim Kuralları ve Hızlandırılmış Tahkim Kuralları ile Stokholm Ticaret Odası Tahkim Kurumu Merkezi (SCC) tarafından acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler benimsenmiştir. Her iki Tahkim Kurallarının da II numaralı ekinde düzenlenen acil durum hakemi prosedürü detaylı düzenlemeler içermektedir. İhtiyaç duyan tarafça dosyanın hakem heyetine sevk edilmesinden önce acil durum hakemi başvurusunda bulunabilmektedir¹⁰⁴. Acil durum hakeminin yetkilerine ilişkin maddede hakem heyetinin geçici tedbir taleplerine ilişkin yetkilerinin düzenlendiği maddeye¹⁰⁵ atıf yapılmıştır. Bu kapsamda, acil durum hakemi kararlarını emir veya karar formatında verebilmektedir¹⁰⁶.

Diğer pek çok kurumdan farklı olarak Stokholm Ticaret Odası Tahkim Kurumunun yargı yetkisi hususunda ihtilaf bulunması halinde, acil durum hakeminin atanmasından önce yetki hususunda karar mercii SCC heyetidir (board). SCC'nin ihtilaf konusunda açıkça yargı yetkisine sahip olmaması halinde acil durum hakemi ataması da yapılmayacaktır¹⁰⁷.

Acil durum hakemine ilişkin kurallar opp-out olarak dizayn edilmiş olup, taraflarca aksi yönde karar alınmadığı sürece bütün SCC tahkimlerinde uygulanmaktadır. Ancak diğer kurumlardan farklı olarak SCC acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler geçmişe dönük olarak da uygulanmaktadır¹⁰⁸. Dolayısı ile tahkim anlaşması veya tahkim maddesi acil durum hakemine

¹⁰² Bernd Ehle, **a.g.e.**, s. 102; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 68.

¹⁰³ <http://www.sccinstitute.com/about-the-scc/> (Erişim: 21.04.2019); Collins, **a.g.e.**, s. 112; Serbest, **a.g.e.**, s. 32.

¹⁰⁴ 2010 SCC Tahkim Kuralları, Ek II, m 1; Collins, **a.g.e.**, s. 113.

¹⁰⁵ 2010 SCC Tahkim Kuralları, m. 32.

¹⁰⁶ 2010 SCC Tahkim Kuralları, m. 32 (3).

¹⁰⁷ 2010 SCC Tahkim Kuralları, Ek II, m 4; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 190; Collins, **a.g.e.**, s. 113; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 5.

¹⁰⁸ Bose ve Meredith, **a.g.e.**, s. 190.

ilişkin düzenlemeleri içerir SCC kurallarının yürürlük tarihi olan 1 Ocak 2010 tarihinden önce imzalanmış olsa dahi taraflar acil durum hakemine ilişkin düzenlemelerden faydalanabileceklerdir.

SCC 2010 tahkim kuralları tek taraflı olarak düzenlenmemiş olup, acil durum hakemine ilişkin başvurular sekreteryaya tarafından derhal karşı tarafa iletilmektedir¹⁰⁹. Ancak karşı tarafın cevap verme hakkı ve cevap verme süresine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. 2010 Tahkim Kuralları, Ek II ile acil durum hakemine ilişkin sistemin benimsenmesinden itibaren 7 yıl içerisinde yaklaşık 30 adet acil durum hakemi başvurusunda bulunulmuştur¹¹⁰. Bu başvuruların 13 adedi ise sadece 2016 yılında yapılmıştır¹¹¹.

1 Ocak 2010 tarihinde yürürlüğe giren Hızlandırılmış Tahkim Kuralları ile daha hızlı bir tahkim prosedürü oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu kuralların uygulanabilmesi için tarafların açıkça SCC Hızlandırılmış Tahkim Kurallarının uygulanması hususunda anlaşma sağlamış olmaları gerekmektedir. Bu anlaşma ihtilaftan önce veya sonra olabilir. SCC Hızlandırılmış Tahkim Kurallarına göre uyuşmazlığa tek hakem tarafından bakılmakta olup, ayrıca taraflar sınırlı sayıda dilekçe sunabilmektedir. Hızlandırılmış tahkim prosedüründeki süreler normal tahkim prosedürüne göre kısaltılmıştır. Dolayısı ile Hızlandırılmış Tahkim Kuralları ancak ihtilaf tutarı düşük olan daha basit uyuşmazlıklarda tercih edilecektir.

Hızlandırılmış Tahkim Kurallarının II numaralı ekinde acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır ancak prosedür ve süreler açısından Tahkim Kuralları Ek II ile aralarında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Bugün itibariyle 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren SCC Tahkim Kuralları ve SCC Hızlandırılmış Tahkim Kuralları uygulanmaktadır. Yeni kurallarda acil durum hakemine ilişkin hükümlerde ciddi bir değişiklik bulunmamaktadır.

¹⁰⁹ 2010 SCC Tahkim Kuralları, Ek II m. 3; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 190; Collins, **a.g.e.**, s. 113.

¹¹⁰ Ipp, **a.g.e.**, s. 2; <https://sccinstitute.com/about-the-scc/news/2014/report-scc-emergency-arbitrator-cases/> (Erişim: 22.04.2019); <https://sccinstitute.com/about-the-scc/news/2015/scc-practice-emergency-arbitrator-decisions-rendered-2014/> (Erişim: 22.04.2019); <https://sccinstitute.com/about-the-scc/news/2017/kluwer-arbitration-blog-seven-years-of-scc-emergency-proceeding/> (Erişim:22.04.2019).

¹¹¹ Ipp, **a.g.e.**, s. 2; <https://sccinstitute.com/about-the-scc/news/2017/just-published-article-on-emergency-arbitrator-at-the-scc/> (Erişim: 22.04.2019).

5. Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi (SIAC), 2010 Tahkim Kuralları

Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi (SIAC) 1991 yılında kurulmuştur¹¹². 1 Temmuz 2010 tarihinde yürürlüğe giren Singapur Tahkim Kuralları ile hem acil durum hakemine ilişkin hem de hızlandırılmış prosedüre ilişkin kurallar getirilmiştir. Taraflarca aksi yönde karar oluşturulmadığı sürece Singapur 2010 Tahkim Kuralları 1 Temmuz 2010 tarihinde veya sonrasında başlatılan bütün tahkimlere uygulanmaktadır¹¹³.

2010 SIAC Tahkim Kuralları madde 26.2’de Tahkim Heyetinin oluşturulmasından önce acil geçici tedbir taleplerine ilişkin başvuruların Ek 1 belirtilen usulle yapılacağı belirtilmiştir¹¹⁴. Ek 1’de ise acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Ek 1’de yer alan acil durum hakemine ilişkin düzenlemelere göre, taraflardan herhangi biri tarafından hakem heyetinin oluşumundan önce tahkim talebiyle birlikte veya tahkim talebinden sonra acil durumlar için karar talebinde bulunabilir. Talebin kabul edilmesi halinde Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi başkanı tarafından acil durum hakemi atanmaktadır¹¹⁵. Acil durum hakemi tarafından ise taraflara makul bir biçimde argümanlarını sunma imkanı sağlandıktan sonra gerekli gördüğü geçici tedbire ilişkin emir veya karar verilebilir. Yine acil durum hakemi tarafından gerekçesi gösterilmesi halinde verilen karar değiştirilebilir veya iptal edilebilir.

2010 SIAC Tahkim Kurallarına göre, uyuşmazlık tutarının 5 milyon USD’nin altında olduğu durumlarda, taraflardan herhangi biri, acil bir durumun varlığı halinde veya tarafların uzlaşımı ile Hakem Heyetinin oluşturulmasından önce tahkim sürecinin hızlandırılmış prosedüre göre yürütülmesi için başvuruda bulunabilir¹¹⁶. Hızlandırılmış prosedürde, SCC Hızlandırılmış Tahkim Kurallarında olduğu gibi bazı süreler kısaltılmakta, dosyanın durumuna göre dosya tek hakeme aktarılabilen ve istisnai durumlar haricinde karar hakem heyetinin oluşturulmasından itibaren 6 ay içerisinde verilmektedir.

¹¹² <http://www.siac.org.sg/2014-11-03-13-33-43/about-us> (Erişim: 22.04.2019); Collins, **a.g.e.**, s. 111.

¹¹³ 2010 SIAC Tahkim Kuralları, m. 1.2. Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188.

¹¹⁴ 2010 SIAC Tahkim Kuralları, m. 26.2; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188; Collins, **a.g.e.**, s. 111; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 6.

¹¹⁵ 2010 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, m. 2; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 3.

¹¹⁶ 2010 SIAC Tahkim Kuralları, m. 5; Collins, **a.g.e.**, s. 117.

Gerek Hakem Heyetinin oluşturulmasından önce gerekse Hakem Heyetinin oluşturulmasından sonra taraflar yerel mahkemelerden geçici tedbir talebinde bulunabilirler. Temmuz 2010 ile 2014 yılları arasında SIAC Uluslararası Tahkim Merkezine 37 adet acil durum hakemi başvurusunda bulunulmuştur¹¹⁷. Taraflara alternatif seçenekler sunma açısından SIAC Uluslararası Tahkim Merkezi cazibesini arttıran kurumlar arasında olmuştur.

6. Milletlerarası Ticaret Odası (ICC), 2012 Tahkim Kuralları

Acil durum hakemliğine ilişkin düzenlemelere 2012 yılında ICC kurallarında açıkça yer verilmiştir. 2010 yılının başlarında 1998 ICC kurallarını revize eden komite (DSC) tarafından, dosyanın hakem heyetine gönderilmesinden önce, acil olarak alınması gereken geçici önlemlere ilişkin yeni bir konsept oluşturulmaya karar verilmiştir. Devlet mahkemelerinin yanında uygulanabilir bir alternatif olabilmesi için yeni acil durum hakemi prosedürü “*opt out*” olarak dizayn edilmiştir¹¹⁸. Yani tarafların tahkim maddelerinde acil durum hakemliği prosedürünün uygulanmasını istemediklerini açıkça belirtmeleri gerekiyor. Aksi halde acil durum hakemliğine ilişkin prosedür ilgili taraflar için uygulama alanı bulacaktır. Ancak, bu kural sadece 1 Ocak 2012 tarihinden sonra imzalanan tahkim sözleşmeleri ve tahkim şartları için geçerlidir¹¹⁹.

Yani her ne kadar 2012 ICC kuralları, bu kuralların yürürlüğe girmesinden önce imzalanmış bulunan sözleşmeler için de uygulanabilse de acil durum hakemliğine ilişkin prosedürler ancak 2012 ICC kuralları yürürlüğe girdikten sonra imzalanan tahkim sözleşmeleri ve tahkim şartları için uygulanabilecektir¹²⁰. Buna ilaveten, tarafların acil durum hakemliği prosedürünün uygulanmaması hususunda anlaşmaları veya geçici tedbir sağlayan başka bir tahkim prosedürünün uygulanması hususunda anlaşmaları halinde de acil durum hakemine ilişkin kurallar uygulanmayacaktır.

¹¹⁷ Lye Kah Cheong, Leong Samuel, **Emergency Arbitrators in Singapore, the SIAC Rules**, International Arbitration Report, Norton Rose Fulbright, Issue 3, 2014, s. 14 (*Emergency Arbitrators*).

¹¹⁸ Voser / Boog, **a.g.e.**, s. 82; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 187.

¹¹⁹ Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 187; 2012 ICC Tahkim Kuralları madde 29/6: “*Acil Durum Hakemine ilişkin Hükümler aşağıdaki hallerde uygulanmaz: a) Kurallar uyarınca yapılan tahkim anlaşmasının Kurallar’ın yürürlük tarihinden önce yapılmış olması;*”.

¹²⁰ 2012 ICC Tahkim Kuralları madde 6/1: “*Taraflar, MTO Tahkim Kuralları uyarınca tahkime başvurmak üzere anlaşmışlar ve, tahkim sözleşmesi tarihinde yürürlükte olan Kurallar’a tabi olma şartı koymamışlarsa, tahkimin başladığı tarihte yürürlükte olan Kurallar’a tabi olacakları kabul edilir.*”

ICC, 1 Mart 2017 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 2012 ICC kurallarında değişiklikler yapılmıştır. 1 Mart 2017 tarihinden itibaren geçerli olan Tahkim Kuralları ile ICC de diğer pek çok tahkim kurallarında bulunan hızlandırılmış tahkim prosedürünü kurallarına dahil etmiştir. Hızlandırılmış Tahkim Kuralları ile ICC daha düşük kapsamlı uyuşmazlıklar için uyuşmazlığın daha kısa sürede ve daha hesaplı olarak çözümlenmesini hedeflemiştir. Yenilenen ICC Tahkim Kuralları, 1 Mart 2017 tarihinden sonra başlayan tüm tahkim yargılamalarına uygulanmaktadır. Ancak Hızlandırılmış Tahkim Kuralları, tıpkı acil durumu hakemine ilişkin kurallarda olduğu gibi, 1 Mart 2017 tarihinden sonra imzalanmış tahkim sözleşmelerinde uygulanmaktadır.

Hızlandırılmış Tahkim Kurallarına göre, 1 Mart 2017 tarihinden sonra imzalanmış bulunan tahkim sözleşmelerinde uyuşmazlık konusu tutar 2 milyon USD'yi geçmiyorsa ve taraflarca hızlandırılmış tahkim kurallarının uygulanmaması için bir anlaşma yapılmamışsa söz konusu kurallar kendiliğinden uygulanacaktır. Ancak istisnai durumlarda, ICC Divanı tarafından Hızlandırılmış Tahkim Kurallarının uygulanmasının yerinde olmadığına karar verebilir. Tahkim anlaşması 1 Mart 2017 tarihinden önce imzalanmış olsa dahi taraflarca hızlandırılmış tahkim prosedürünün uygulanması tercih edilebilir. Aynı şekilde uyuşmazlık konusu tutar 2 milyon USD'nin üzerinde olsa dahi taraflar Hızlandırılmış Tahkim Kurallarına tabi olmayı seçebilirler.

7. Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi, 2014 Tahkim Kuralları

1 Ekim tarihinde yürürlüğe giren LCIA Tahkim Kuralları 2014 ile 1 Ocak 1998 tarihinde yürürlüğe giren LCIA kuralları değiştirilmiştir. Ancak 1998 LCIA kuralları, 1 Ekim 2014 tarihinden önce başlatılan tahkimlerde ve taraflarca açık bir biçimde 1998 LCIA kurallarına atıf yapılan tahkimlerde uygulanmaya devam etmektedir. 2014 LCIA Tahkim Kurallarında, tıpkı 1998 Kurallarında olduğu gibi hakem heyetinin hızlandırılmış bir biçimde oluşumuna ilişkin düzenlemeler yer almaktadır¹²¹.

Hakem heyetinin hızlandırılmış bir biçimde oluşumuna ilişkin düzenlemelere ilaveten 2014 LCIA Tahkim Kurallarıyla birlikte acil durum hakemliğine ilişkin düzenlemeler de

¹²¹ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9A.

getirilmiştir¹²². Taraflar hakem heyetinin hızlandırılmış bir biçimde oluşumuna ilişkin prosedür ve acil durum hakemliğine ilişkin prosedürden herhangi birini tercih etmek zorunda değildirler. Her iki prosedür de aynı anda uygulanabilir.

Taraflarca açık bir biçimde 1998 LCIA kurallarına atıf yapılmadığı sürece, tahkim sözleşmesinin veya tahkim maddesinin imzalandığı tarihten bağımsız olarak, 2014 LCIA Tahkim Kuralları 1 Ekim 2014 tarihinde ve sonrasında başlatılan bütün tahkimlere uygulanmaktadır. Ancak, 2014 LCIA Tahkim Kurallarında yer alan acil durum hakemliğine ilişkin düzenlemeler ancak 1 Ekim 2014 tarihinde veya sonrasında imzalanan tahkim anlaşmalarında uygulanmaktadır. Tahkim sözleşmesinin 1 Ekim 2014 tarihinden önce yapılmış olması ve tarafların yazılı olarak acil durum hakemine ilişkin kuralların uygulanması hususunda mutabakat sağlayamamaları halinde acil durum hakemine ilişkin kurallar uygulanmayacaktır. Yine taraflar dilediği zaman, acil durum hakemine ilişkin kuralların uygulanmaması hususunda yazılı olarak anlaşma sağlayabilirler. Bu halde de acil durum hakemine ilişkin kurallar uygulanmayacaktır.

Acil bir durumun varlığı halinde, taraflardan herhangi biri, hakem heyetinin normal veya hızlandırılmış biçimde oluşumundan önce, hakem heyetinin oluşumu esnasında acil işlemleri idare etmek üzere, geçici bir acil durum hakeminin acil olarak atanması için LCIA'ya başvurabilir. Her iki prosedürde de tarafların geçici önlemler için yerel mahkemelere başvurma hakkı korunmaktadır. Bu sayede tarafların kendileri için en uygun olan prosedürü seçme ve alternatif yolları değerlendirme imkanları bulunmaktadır.

8. İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), 2015 Tahkim Kuralları

İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), 20.11.2014 tarihli ve 6570 sayılı İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kanunu'nun, 29.11.2014 tarihli ve 29190 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle, gerek Türkiye'deki gerekse yurtdışındaki gerçek ve tüzel kişiler arasındaki uyuşmazlıkların çözümlenmesi için tahkim ve arabuluculuk hizmeti sunmak üzere bağımsız, tarafsız ve özerk bir kurum olarak kurulmuştur¹²³. ISTAC Tahkim ve Arabuluculuk kuralları 26

¹²² 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9B.

¹²³ <https://istac.org.tr/istanbul-tahkim-merkezi-kuruldu/> (Erişim: 21.04.2019); Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 637.

Ekim 2015 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, Acil Durum Hakemi ve Seri Tahkime ilişkin güncel gereksinimleri karşılayan hükümler içermektedir.

Hakem heyetinin oluşturulması ve göreve başlamasının beklenemeyeceği ölçüde acil durumlarda, ihtiyaç duyan tarafça geçici tedbir kararı için İstanbul Tahkim Merkezi, Acil Durum Hakemi Kuralları Ek-1’de yer alan düzenlemeler uyarınca dosyanın hakem veya hakem heyetine havale edilmesinden önce Sekretaryaya başvuru yapılabilir. Dosyanın hakem heyetine gönderilmesinden önce, geçici tedbir kararı verilmesine yol açan durum ve koşulların değişmesi halinde taraflardan herhangi birinin gerekçeli talebi üzerine acil durum hakemi verdiği kararı değiştirebilir veya kaldırabilir¹²⁴. Taraflar ayrıca acil durum hakemi başvurusundan önce veya sonra yerel mahkemelerden de geçici tedbir talebinde bulunabilirler¹²⁵.

Acil durum hakemi prosedürünün yanı sıra tıpkı diğer tahkim kurumlarında olduğu gibi, taraflar arasındaki düşük miktartlı uyuşmazlıkların çözümü için İstanbul Tahkim Merkezi Seri Tahkim Kuralları getirilmiştir. ISTAC Seri Tahkim Kuralları uyarınca, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, dava ve varsa karşı davadaki taleplerin, tahkim davasının açıldığı tarihteki toplam tutarının 300.000 TL’yi geçmediği uyuşmazlıklar, seri tahkim kurallarına tabidir¹²⁶. Yine taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça tahkim yargılamasının devamı esnasında davadaki taleplerin toplam tutarı 300.000 TL’yi geçse dahi Seri Tahkim Kuralları uygulanmaya devam etmektedir. Uluslararası uyuşmazlıklar düşünüldüğünde 300.000 TL tutar çok düşük kalmaktadır ancak tahkim taraf iradesine dayanan bir prosedür olduğundan ve aksinin kararlaştırılmayacağına ilişkin ISTAC Seri Tahkim Kurallarında emredici bir kaide olmadığından taraflarca, dava değerinin 300.000 TL’yi geçtiği uyuşmazlıklarda da Seri Tahkim Kurallarının uygulanması kararlaştırılabilir. Zira tahkim yargılaması devam ederken de davadaki taleplerin toplam tutarı 300.000 TL’yi geçmesi halinde taraflarca aksi yönde bir karar verilmediği sürece Seri Tahkim Kuralları uygulanmaya devam etmektedir.

Seri tahkimle tarafların tabi olduğu süreler ve tahkim yargılamasının toplam süresi kısa tutularak ihtilafların daha kısa sürede ve daha az masrafla çözümlenmesi amaçlanmıştır. Bu

¹²⁴ 2015 ISTAC, Acil Durum Hakemi Kuralları Ek-1, m. 7.5.

¹²⁵ 2015 ISTAC, Acil Durum Hakemi Kuralları Ek-1, m. 1.3; Şanlı, **Milletlerarası Özel Hukuk**, s. 637.

¹²⁶ 2015 ISTAC Seri Tahkim Kuralları m. 1.

amaçla, her ne kadar tarafların karşılıklı mutabakatı veya gerekli hallerde taraflardan birinin veya hakemin müracaatı üzerine Divan tarafından süre uzatımı yapılabilir olsa da teme itibariyle ISTAC Seri Tahkim Kurallarıyla, tek hakemin, dosyanın kendisine havale edilmesinden itibaren 3 ay içinde uyuşmazlığın esası hakkında karar vermesi hedeflenmiştir¹²⁷.

¹²⁷ 2015 ISTAC Seri Tahkim Kuralları m. 7.

İKİNCİ BÖLÜM

TAHKİM KURUMLARINDA ACİL DURUM HAKEMİNE İLİŞKİN DÜZENLEMELER

I. ICC TAHKİM KURALLARI (2017) KAPSAMINDA ACİL DURUM HAKEMİ

A. Genel Olarak

1923 yılında kurulan Milletlerarası Ticaret Odası, Milletlerarası Tahkim Divanı en çok tercih edilen uluslararası tahkim kurumları arasında yer almaktadır. Bugün itibariyle yürürlükte bulunan ICC Kuralları, 1 Mart 2017 tarihinde güncellenerek yürürlüğe giren 2017 ICC Tahkim Kurallarıdır. ICC Tahkim Kuralları bugün itibariyle 11 farklı dilde yayınlanmaktadır. 1934 yılında kurulan Milletlerarası Ticaret Odası Türkiye Milli Komitesi (ICC Türkiye), tarafından da 2012 ICC Tahkim Kurallarının Türkçesi hazırlanmıştır¹²⁸.

ICC tarafından, ilk olarak 2012 yılında yürürlüğe giren ICC 2012 Tahkim Kuralları ile hakem heyetinin oluşmasından önce acil önlem alınması gereken hallerde geçici koruma tedbirlerine ilişkin olarak acil durum hakemliği prosedürü getirilmiştir. 2017 yılında yapılan değişikliklerde, acil durum hakemliği prosedürüne ilişkin kurallarda herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Ancak acil durum hakeminde olduğu gibi bazı koşullar altında tarafların ihtiyaç duyacağı hızda ihtilafların çözümlenmesi için Hızlandırılmış Tahkim Kuralları getirilmiştir.

2017 yılı raporlarına göre, 2016 yılında ICC tarafından 25 adet acil durum prosedürü yürütülmüş olup, 2017 yılında bu sayı 21'e, 2018 yılında ise 14'e düşmüştür. Toplamda ise 2018 yılı itibariyle ICC tarafından yürütülen acil durum hakemi prosedürü 84'e ulaşmıştır¹²⁹.

B. Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümlerin Yürürlüğü ve Uygulama Alanı

2017 ICC Tahkim Kurallarına göre, taraflarca, hakem heyetinin oluşmasının beklenemeyeceği kadar acil durumların varlığı halinde, hakem heyetinin oluşturulmasından önce

¹²⁸ <http://icc.tobb.org.tr/icc-tahkimkullari.php> (Erişim: 22.04.2019).

¹²⁹ <https://iccwbo.org/media-wall/news-speeches/icc-court-releases-full-statistical-report-for-2017/> (Erişim: 22.04.2019).

acil önlemler alınması amacıyla ICC Tahkim Kuralları madde 29 ve Ek V’de yer alan Acil Durum Hakemine ilişkin hükümler kapsamında bir acil durum hakemi atanmasının istenebilmesi mümkündür¹³⁰.

Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümler, bu hükümlerin ilk olarak getirildiği 2012 ICC Tahkim Kurallarının yürürlük tarihi olan 1 Ocak 2012 tarihinden sonra imzalanan sözleşmeler için uygulanabilmektedir. Taraflarca, Sözleşme tarihinde veya önceki bir tarihte yürürlükte olan ICC Kurallarına tabi olunacağına ilişkin herhangi bir şart konulmamışsa, 2017 Tahkim Kuralları, bu kuralların yürürlüğe girmesinden önce imzalanmış bulunan sözleşmeler için de uygulanabilmektedir¹³¹. Ancak acil durum hakemi prosedürü “*opt out*” olarak dizayn edilmiş olsa da geçmişe yürürlüğü bulunmamaktadır. Acil durum hakemliğine ilişkin maddeler ancak 1 Ocak 2012 tarihinden sonra imzalanan tahkim sözleşmeleri ve tahkim şartları için uygulanabilecektir¹³². Bununla birlikte, tahkim tarafların iradesine dayalı bir prosedür olduğu için, taraflar, 1 Ocak 2012 tarihinden önce imzaladıkları tahkim sözleşmelerinde de acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanması hususunda karşılıklı olarak anlaşma sağlayabilirler. Bu halde de sözleşme 1 Ocak 2012 tarihinden önce imzalanmış olsa dahi acil durum hakemine ilişkin kurallar ilgili taraflar için uygulama alanı bulacaktır.

Tarafların farkındalığını ve acil durum hakemi prosedürünün uygulanabilirliğini artırmak amacıyla Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümler “*opt out*” olarak oluşturulmuştur. Dolayısı ile Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümler, bu hükümlerin ilk olarak düzenlendiği 2012 ICC Tahkim Kurallarının yürürlük tarihi olan 1 Ocak 2012 tarihinden sonra imzalanan sözleşmeler için otomatik olarak uygulanmaktadır. 1 Ocak 2012’den sonra yapılan tahkim sözleşmelerinde ve tahkim hükmü içeren sözleşmelerde Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümlerin uygulanmasını istemeyen tarafların bu durumu tahkim sözleşmelerinde veya ilgili hükümlerde açıkça belirtmeleri gerekmektedir. Aksi takdirde ilgili hükümler kendiliğinden uygulama alanı

¹³⁰ 2017 ICC Tahkim Kuralları, m. 29/1; Collins, **a.g.e.**, s. 114; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 71-72.

¹³¹ 2017 ICC Tahkim Kuralları madde 6/1: “*Taraflar, MTO Tahkim Kuralları uyarınca tahkime başvurmak üzere anlaşmışlar ve, tahkim sözleşmesi tarihinde yürürlükte olan Kurallar’a tabi olma şartı koymamışlarsa, tahkimin başladığı tarihte yürürlükte olan Kurallar’a tabi olacakları kabul edilir.*”

¹³² 2017 ICC Tahkim Kuralları m. 29/6(a); Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156-157; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

bulacaktır. Böyle bir durumda taraflar ancak sonradan yapacakları yazılı anlaşma ile ilgili hükümlerin uygulanmamasını temin edebilirler.

Diğer taraftan tahkim sözleşmesi veya tahkim şartı içeren sözleşmeler 1 Ocak 2012 tarihinden sonra imzalanmış olsa dahi taraflar, uyuşmazlık halinde acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanmaması hususunda sözleşme esnasında anlaşma yapabilirler. Böyle bir durumda da acil durum hakemine ilişkin hükümler uygulanmayacaktır¹³³. Her ne kadar, tarafların, acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanmaması hususunda anlaşmaları halinde acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanmayacağı ICC tahkim kuralları ile düzenlenmiş olsa da böyle bir düzenleme olmasaydı dahi tarafların anlaşmaları halinde acil durum hakemine ilişkin hükümler uygulama alanı bulamazdı. Zira daha önce de belirttiğimiz üzere tahkim esas itibariyle taraf iradesine dayanan bir süreçtir.

Taraflar uyuşmazlık halinde ICC Tahkim Kurallarının uygulanması hususunda anlaşmalarına rağmen ICC Tahkim Kurallarında yer alan acil durum hakemine ilişkin hükümler yerine hakem heyetinin oluşturulmasından önce geçici tedbir getiren bir başka tahkim öncesi yargılamaya ilişkin hükümlerin uygulanması hususunda anlaşma yapabilirler¹³⁴. Böyle bir durumda da 2017 ICC Tahkim Kuralları madde 29/6(c)'de yer alan düzenleme gereği ICC acil durum hakemine ilişkin hükümler uygulanmayacaktır.

Kanaatimce, taraflar, hakem heyetinin oluşturulmasından önce geçici tedbir sağlayan alternatif bir prosedürün uygulanması hususunda anlaşmasına rağmen aynı zamanda ICC acil durum hakemine ilişkin hükümlerin de uygulanması hususunda anlaşabilirler. Bu durum tarafların uyuşmazlık halinde ihtiyaç duydukları geçici tedbir kararına ilişkin farklı alternatifleri olması açısından da önemlidir. Kanaatimce bu durumda ICC Tahkim Kuralları madde 29/6(c)'de yer alan düzenleme uygulama alanı bulamayacaktır. Zira taraflar iradi olarak farklı prosedürlerin uygulanabilir olmasını tercih etmektedir. Bu durum tarafların acil durum hakemi prosedürüne ilişkin iradelerini belirsiz kılmayacaktır.

¹³³ 2017 ICC Tahkim Kuralları m. 29/6(b).

¹³⁴ 2017 ICC Tahkim Kuralları m. 29/6(c): “Acil Durum Hakemine ilişkin Hükümler aşağıdaki hallerde uygulanmaz: c) Tarafların koruyucu, geçici veya benzeri bir tedbir getiren bir başka tahkim öncesi yargılama konusunda anlaşmaları.”

ICC Tahkim Kuralları madde 29/6(c)'de yer alan düzenleme esas itibariyle tarafların tahkim öncesi geçici tedbir sağlayan farklı hükümlerin uygulanması hususunda anlaşma yapmaları halinde yetki hususunda herhangi bir belirsizliğe mahal vermemek için getirilmiştir. Yani, geçici tedbir sağlayan başka bir prosedürün uygulanması hususunda anlaşma yapan tarafların açıkça aynı zamanda ICC acil durum hakemine ilişkin hükümlerin de uygulanması hususunda bir anlaşmaya varmamaları halinde 2017 ICC Tahkim Kuralları madde 29/6(c)'de yer alan düzenleme gereği acil durum hakemine ilişkin hükümler uygulanmayacaktır.

Türk Hukukunda da tahkim sözleşmesinin geçerli olabilmesi için tarafların tahkime gitme yönündeki iradelerinin, karışıklığa mahal vermeyecek şekilde açık, anlaşılır ve kesin olması gerekmektedir¹³⁵. Yani, taraflar sözleşmede, bir uyuşmazlık çıkması halinde çözüm yöntemi olarak tahkimi belirlediklerini net bir şekilde göstermelidirler. Aksi takdirde tahkim sözleşmesi geçersiz olmaktadır. Örneğin taraflar uyuşmazlığın hem tahkim yoluyla hem de yerel mahkemeler aracılığı ile çözümleneceğini belirtmişlerse bu halde iradeleri belirsiz olduğundan tahkim sözleşmesi geçersiz kabul edilmektedir¹³⁶. Benzer şekilde 2017 ICC Tahkim Kuralları madde 29/6(c)'de yer alan düzenleme ile tarafların iradesinin kesin ve açık olması beklendiği için tarafların, geçici tedbir kararı alınmasına imkan sağlayan farklı hükümlerin uygulanması hususunda anlaşması halinde ICC acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanmayacağına ilişkin düzenleme getirildiği söyleyebiliriz.

Acil Durum Hakemine ilişkin Hükümler, yalnızca acil durum hakemi başvurusuna esas teşkil eden tahkim sözleşmesinin veya tahkim maddesi içeren ilgili sözleşmenin tarafları ve o sözleşmenin taraflarının halefleri için uygulama alanı bulur. Bu hükümler üçüncü kişilere uygulanmazlar ve üçüncü kişiler üzerinde etki doğurmazlar. Acil durum hakemi başvurusu üzerine, Divan Başkanı tarafından, geçici önlem talep eden tarafın başvurusunda bulunan bilgi ve

¹³⁵ Akıncı, **a.g.e.**, s. 98.

¹³⁶ “Dava eser sözleşmesine dayalı iş bedelinin tahsili istemine ilişkindir. Hakem yoluyla halledilemeyen uyuşmazlıkların mahkemece çözümleneceğine dair konulan kayıt hakem (tahkim) sözleşmesini hükümsüz bırakır. Zira bu hükümlerden, tarafların ihtilafın kesin olarak hakemde çözümlenmesini istemiş olduklarını çıkarmak mümkün değildir. Asıl olan bir uyuşmazlığın çözülmesi görevinin mahkemelere ait olmasıdır. O halde uyuşmazlığın esasını incelenerek sonucuna uygun hükme varılması yerine yazılı gerekçeyle görevsizlik kararı verilmesi doğru olmamış, kararın bozulması uygun bulunmuştur.” Yargıtay. 15. HD, 13.04.2009, E. 2009/ 1438, K. 2009/ 2153 (www.legalbank.net); Yargıtay. 15. HD, 25.12.2007, E. 2007/ 429, K. 2007/ 8164 (www.legalbank.net); Yargıtay. 15. HD, 13.03.2007, E. 2007/ 769, K. 2007/ 1572 (www.kazanci.com.tr); Yargıtay. 11. HD, 12.04.2005, E. 2004/ 6686, K. 2005/ 3600 (www.legalbank.net).

belgeler esas alınarak, ICC Tahkim Kuralları madde 29/5 ve 29/6'da yer alan düzenlemeler kapsamında taraflar arasındaki uyuşmazlıkta acil durum hükümlerinin uygulanabilirliği incelenir ve acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağına karar verilir.

C. Acil Durum Hakemi Yanında Yerel Mahkemelerden Geçici Önlemler Talep Edilmesi

Acil durum hakemi prosedürü, hakem heyetinin oluşması ve geçici tedbir kararı verilmesine ilişkin süreçten hızlı olsa da bazı durumlarda hazır bir yerel mahkeme sistemi acil durum hakemine göre daha hızlı karar verebilir. Tedbir talep eden tarafın haklarının çok hızlı bir şekilde korunmasında zorunluluk bulunan istisnai acil durumlarda yerel mahkemeler tarafından karşı tarafa bildirimde bulunulmaksızın geçici tedbir kararları verilebilir¹³⁷. Bu gibi durumlarda hem karşı tarafa bildirim yapılması ve karşı tarafın cevaplarını sunması için geçecek sürenin önüne geçilmiş olur hem de karşı tarafın geçici tedbir kararını işlevsiz hale getirecek işlemler yapması riski ortadan kaldırılmış olur.

Karşı taraf dinlenmeksizin verilen geçici tedbir kararlarında, yerel mahkemeler tarafından, tedbir kararının, aleyhine tedbir kararı verilen tarafı zarara uğratabileceğinin öngörülmesi halinde, re'sen, tedbir talep eden tarafından teminat gösterilmesi istenebilir. Bu düzenleme ile de yerel mahkemeler acil ve istisnai durumlarda karşı tarafın önceden dinlenilmemesi hususundaki eksikliği bir bakıma dengelemiş olmaktadır. Yine tedbir kararı verildikten sonra karşı taraf savunmasını sunarak tedbir kararının kaldırılmasını talep edebilecektir. Diğer taraftan yerel mahkemeler tarafından verilen ihtiyati tedbir kararları derhal icra edilebilmekte ve üçüncü kişiler açısından da bağlayıcı olabilmektedir. Bu durum ise ihtiyati tedbir talep eden taraf için büyük bir avantaj oluşturmaktadır. Zira acil durum hakemine ilişkin hükümler sadece taraflar açısından bağlayıcıdır. Yine acil durum hakemleri tarafından verilen kararların icra edilebilirliği hala tam

¹³⁷ Türk Hukuku'nda ihtiyati tedbir talep edenin haklarının derhal korunmasında zorunluluk bulunan hallerde, mahkemece karşı taraf dinlenilmeksizin tedbire karar verilebilir (**HMK m. 390/2, RG 04.02.2011/27836**); İsviçre Hukuku'nda acil durumlarda, tedbirin uygulanmasına engel olunması riskinin bulunması halinde mahkeme karşı tarafı dinlemeksizin olağanüstü ihtiyati tedbir kararı verebilmektedir. (**Sch. ZPO m. 265/1, Cengiz Serhat Konuralp, 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbirler, İÜHF C. LXXI, S. 2, 2013 s. 242**); Alman Hukuku'nda da karşı tarafa tebliğ yapılması ve duruşma yapılması tedbir talep eden tarafın talebini ve ihtiyati tedbirin amacını tehlikeye sokuyorsa ihtiyati tedbir hakkındaki karar karşı taraf dinlenilmeksizin alınabilmektedir (**ZPO m. 937/2, Konuralp, a.g.e., s. 242**).

olarak netleşmemiş olup, alınan kararın ilgili yerde icrasının dahi zaman alacağı aşıkardır. Bu durum da acil durumlarda ihtiyati tedbir kararından beklenen faydanın elde edilmemesine neden olacaktır. Bu ve benzeri sebeplerle taraflar, tahkim ve acil durum hakemi prosedüründe anlaşmış olsalar dahi daha önce öngörülemeyen acil durumlar karşısında yerel mahkemelerden de geçici tedbir kararı talebinde bulunma ihtiyacı duyabilirler. Bu nokta da tercih edilen acil durum hakemi prosedürünün taraflara aynı zamanda yerel mahkemelerden ihtiyati tedbir talep etmesine imkan sağlayıp sağlamadığı önem arz etmektedir.

ICC tahkim kurallarında yer alan acil durum hakemine ilişkin kurallar tarafların devlet mahkemelerine başvurma hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Herhangi bir taraf acil durum hakemine ilişkin hükümler kapsamında acil durum hakemi atanması ve geçici tedbir kararı alınması için başvuruda bulunmuş olsa dahi aynı zamanda yerel mahkemelere de geçici tedbir kararı alınması için başvuruda bulunabilir. Bu tür bir başvuru tahkim sözleşmesinin ihlali veya tahkim sözleşmesinden feragat olarak nitelendirilmez ancak yerel mahkemelere yapılan başvurunun gecikilmeksizin sekreteryaya da bildirilmesi gerekmektedir¹³⁸.

Madde metni incelendiğinde, yetkili devlet mahkemelerinden geçici tedbir kararı talep etme hakkı esas itibariyle tarafların, ICC kuralları kapsamında geçici tedbir talebinde bulunulmasından öncesi için tanınmış bir haktır. Taraflarca, ICC kuralları kapsamında geçici tedbir talebinde bulunmasından sonra ise ancak uygun şartların varlığı halinde devlet mahkemelerinden geçici tedbir kararı talep edilebilmektedir. Tarafların geçici tedbir kararı talebinde bulunmasından sonra devlet mahkemelerinden geçici tedbir kararı talep edilebilmesi için gerekli olan uygun şartlara ilişkin olarak ICC Tahkim Kurallarında herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Dolayısı ile söz konusu uygun şartlar her bir somut olay açısından değerlendirilecektir. Söz konusu şartların sağlanıp sağlanmadığının hangi birim tarafından değerlendirileceğine ilişkin olarak da ICC Tahkim kurallarında herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Başvuru, acil durum hakemi başvurusundan sonra yapıldığı için ICC Tahkim Kuralları madde 29/7’de geçen uygun şartların varlığının görevde olduğu süre içerisinde acil durum hakemi tarafından değerlendirilmesi uygun olacaktır. Hakem Heyetinin

¹³⁸ 2017 ICC Tahkim Kuralları m. 29/7; Collins, **a.g.e.**, s. 115; Ehle, **a.g.e.**, s. 98; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156; Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 754-755.

oluşturulmasından ve dosyanın Hakem Heyetine gönderilmesinin ardından ise söz konusu uygun şartların varlığı hakem heyeti tarafından değerlendirilecektir. Acil durum hakeminin emirleri hakem heyetini bağlamayacağı için söz konusu uygun şartların varlığına ilişkin olarak acil durum hakemi tarafından verilen emirler hakem kurulu tarafından değiştirilebilir, sonlandırılabilir veya iptal edilebilir.

Taraflarca, yerel mahkemelere yapılan başvurunun ve yerel mahkemeler tarafından verilen kararların gecikilmeksizin sekreteryaya bildirilmesi gerekmektedir. Yerel Mahkemelere yapılan başvurunun ve yerel mahkemeler tarafından verilen kararların sekreteryaya bildirilmemesi halinde yaptırımın ne olacağına ilişkin ICC tahkim kurallarında açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu halde, ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları madde 8 kapsamında, Divan, Divan Başkanı ve acil durum hakemi ICC kurallarının ve Ek V'in ruhuna uygun olarak hareket ederek karar verirler¹³⁹. Böyle bir durumda kurallara uymayan tarafın sözleşmenin ihlali nedeniyle sorumluluğu söz konusu olacaktır. Yerel Mahkemeye yapılan başvuruyu ve yerel mahkemeler tarafından verilen kararı sekreteryaya bildirmeyen taraf, gerekli bildirim yapılması nedeniyle karşı tarafın uğramış olduğu zararları tazmin etmekle yükümlü olacaktır.

D. Acil Durum Hakemine İlişkin Başvuru Süreci ve Prosedür

ICC 2012 Kurallarına göre, hakem heyetinin kurulmasının beklenemeyeceği kadar acil durumların varlığı halinde, ilgili taraf, geçici tedbir kararı alınması amacıyla ICC Tahkim Kuralları madde 29 ve Ek V'de yer alan Acil Durum Hakemine ilişkin hükümler kapsamında bir acil durum hakemi atanması için başvuruda bulunur¹⁴⁰.

Tahkim talebi gibi acil durum hakemi başvurusu da Divan İç Tüzüğünde belirtilen ofislerden¹⁴¹ herhangi birindeki Sekreteryaya yapılır¹⁴². Acil durum hakemi başvurusunda hız

¹³⁹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları madde 8/3: “Bu Ek içerisinde açıkça belirtilmemiş acil durum hakemi yargılaması hakkındaki tüm konularda, Divan, Başkan ve acil durum hakemi, Kuralların ve bu Ek'in ruhu içerisinde hareket ederler.”

¹⁴⁰ 2017 ICC Tahkim Kuralları m. 29/1; Collins, **a.g.e.**, s. 115; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

¹⁴¹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek II MTO Milletlerarası Tahkim Divanı İç Tüzüğü madde 5/3: “Sekreteryaya ofisleri MTO merkezi dışında kurulabilir. Sekreteryaya, Genel Sekreter tarafından belirlenen ofislerin listesini tutar.(...)”

önemli bir unsur olduğundan başvurunun aynı zamanda emergencyarbitrator@iccwbo.org adresine mail yoluyla gönderilmesi gerekmektedir. Acil durum hakemi başvuru dosyasının taraf sayısından iki adet fazla nüsha hazırlanarak Sekretaryaya teslim edilmesi gerekmektedir¹⁴³. Başvuru dosyasının bir adedi acil durum hakemine iletilir, bir adedi ise Sekretaryada kalır. Taraf sayısı kadar hazırlanmış nüshalar da Sekretarya tarafından ilgili taraflara gönderilir.

Acil durum hakemine ilişkin başvurunun hakem heyetinin oluşturulmasından ve ICC Sekretarya tarafından dosyanın hakem heyetine gönderilmesinden önce yapılmış olması gerekmektedir. Zira hakem heyeti oluştuktan ve dosya hakem heyetine gönderildikten sonra artık geçici tedbir kararı verme yetkisi ICC Kuralları madde 28/1 kapsamında hakem heyetindedir¹⁴⁴.

Acil durum hakemi için başvuru, başvuru sahibinin, uyuşmazlığın ve acil önlem taleplerinin incelenmesini sağlayacak bilgi ve belgeleri ICC Sekretaryaya sunması ile gerçekleşir. Acil önlemler için başvuruda, başvuruyu gerekli kılan durumlar ve tahkim yoluna gidilen ya da gidilecek olan uyuşmazlığın esasına ilişkin bilgiler yer almalı, talep edilen geçici tedbirler belirtilmeli ve hakem heyetinin kurulması beklenmeden geçici tedbir talep edilmesini gerekli kılan durumlar açıklanmalı ve bu hususlara ilişkin gerekli dayanak belgeler sunulmalıdır. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın ve acil geçici tedbir alınmasını zorunlu kılan olayların esasına ilişkin bu açıklamalar dışında acil önlemler için başvuruda; acil durum hakemi yargılamasının taraflarına ve başvuru sahibinin temsilcisine ilişkin bilgiler, tahkim ve uyuşmazlığa ilişkin ilgili sözleşmeler, tahkim yeri, uygulanacak hukuk ve tahkim diline ilişkin sözleşmeler, acil durum hakemi yargılamasının masraflarının yatırıldığına ilişkin belge, acil durum hakemi için başvuru yapılmadan önce tahkim talebinde bulunulmuş ise buna ilişkin bilgi ve belgeler yer almalıdır. Ayrıca başvuru sahibi tarafından gerekli görülen, taraflar arasındaki uyuşmazlığın, acil geçici

¹⁴² 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 1/1; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

¹⁴³ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 1/2.

¹⁴⁴ Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72; 2017 ICC Tahkim Kuralları madde 28/1: “Taraflar, aksini kararlaştırmamışsa, hakem kurulu, dosya kendisine havale edilir edilmez, taraflardan birinin isteği üzerine, uygun gördüğü koruyucu veya geçici tedbir kararını verebilir. Hakem kurulu bu tür bir tedbir kararı verilmesini, talepte bulunan tarafın gerekli teminatı göstermesine bağlayabilir. Hakem kurulunun takdirine göre bu tür herhangi bir tedbir kararı, gerekçesi belirtilerek, bir talimat veya bir nihai karar şeklinde verilebilir.”

tedbir taleplerinin etkili bir şekilde incelenmesine katkı sağlayacak her türlü bilgi ve belge başvuruda yer alabilir¹⁴⁵.

Taraflarca tahkim sözleşmesinde veya sözleşme içerisindeki tahkim maddesinde tahkim yargılamasının dili kararlaştırılmış ise acil önlemler için başvuru da taraflarca mutabık kalınan bu dil ile düzenlenmelidir. Tahkim yargılamasının diline ilişkin herhangi bir anlaşma sağlanmamış ise acil önlemler başvurusu tahkim sözleşmesinin veya tahkim maddesi içeren sözleşmenin tanzim edildiği dilde düzenlenir. Uluslararası anlaşmalarda sözleşmeler birden fazla dilde tanzim edilebilmektedir. Böyle bir durumda, yani tahkim sözleşmesinin birden çok dilde düzenlenmiş olması halinde acil önlemler başvurusunun hangi dilde yapılacağına ilişkin ICC Acil Durum Hakemi Kurallarında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu halde taraflarca tahkim yargılamasının dili kararlaştırılmamışsa kanaatimce acil durum hakemine ilişkin başvuru tahkim sözleşmesinin düzenlendiği dillerden herhangi birinde yapılabilir. Başvurunun işleme alınması için ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları madde 7/1 kapsamında acil durum hakemi yargılaması masraflarının ödenmiş olması gerekmektedir. Aksi takdirde ödeme yapılana kadar acil durum hakemi başvurusu işleme alınmaz ve tebliğ edilmez.

Acil durum hakemi başvurusunda yer alan başvuru bilgileri esas alınarak ICC Divan Başkanı tarafından acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı değerlendirilir. Divan Başkanı tarafından acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanacağına kanaat getirilirse acil durum hakemi başvurusunun bir nüshası sekretarya tarafından davalıya gönderilir. Benzer şekilde Divan Başkanı tarafından, tarafların bir kısmı veya tamamı açısından acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanamayacağına kanaat getirilirse acil durum yargılamasının yapılmayacağı hususu ve acil durum hakemi başvurusunun birer nüshası yine sekretarya tarafından bilgi amaçlı olarak ilgili taraflara iletilir¹⁴⁶. Geçici tedbir kararına ihtiyaç duyan taraf acil durum hakemi başvurusunda bulunmak için öncelikle tahkim başvurusunda bulunmak

¹⁴⁵ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 1/3; Collins, **a.g.e.**, s. 115; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

¹⁴⁶ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 1/5.

zorunda değildir. Henüz tahkim başvurusunda bulunulmamış olsa dahi ilgili taraf acil durum hakemi atanması için başvuruda bulunabilir¹⁴⁷.

Her ne kadar tahkim talebinde bulunulması acil durum hakemi atanması başvurusunda bulunmak için bir ön koşul olmasa da ilgili tarafça tahkim başvurusunda bulunulmadan önce acil durum hakemi atanması için başvuruda bulunulması halinde, acil durum hakemi başvurusu yapılmasından itibaren en geç 10 gün içerisinde tahkim talebinde bulunulması gerekmektedir. Aksi halde ICC Divan Başkanı tarafından acil durum hakemi yargılaması sona erdirilecektir¹⁴⁸. Zira burada amaç geçici tedbir talepleri için ayrı bir hizmet vermek değil, hakem heyetinin oluşturulmasının beklenemeyeceği kadar acil olan durumlarda tarafların ihtiyaçlarını gidermek, tarafların olası zararlarının ve mağduriyetlerinin önüne geçmektir. Dolayısı ile bir tahkim yargılaması olmaksızın sadece acil durum hakemi hükümlerinden faydalanılabilmesi mümkün değildir.

Acil durum hakemi yargılaması için başvuruda bulunan tarafça, tahkim başvurusunda bulunmak için daha fazla süreye ihtiyaç duyulması halinde, ilgili tarafın gerekçeleri acil durum hakemi tarafından değerlendirilir. Acil durum hakemi tarafından, başvuru sahibinin tahkim talebinde bulunmak için 10 günden daha uzun bir süreye ihtiyacı olduğuna karar verilir ise bu halde, karar verilen sürenin sonunda başvuru sahibinden tahkim talebi alınmaması halinde, Divan Başkanı tarafından acil durum hakemi yargılaması sona erdirilir. Tahkim yargılamasında genel olarak geçerli olan esneklik bu hükümde de kendisini göstermektedir.

Aleyhine acil durum hakemi tarafından geçici tedbir kararı verilmesi için başvuruda bulunulan veya tahkim talebinde bulunulan tarafça bu tahkim dosyasına ilişkin acil olarak geçici tedbir kararına ihtiyaç duyulması ihtimaline ilişkin olarak Acil Durum Hakemi Kurallarında bir düzenleme yer almamaktadır. Acil durum hakemi prosedürüne başvurmak için tahkim talebinde bulunulmuş olması zorunlu olmasa da acil durum hakemi başvurusunun yapılmasından itibaren 10 gün içinde başvuruda bulunan tarafça tahkim talebinde bulunulması gerekmektedir. Dolayısı ile aleyhine tahkim talebinde bulunulan tarafça, aleyhine başlatılan işlemler kapsamında geçici

¹⁴⁷ 2017 ICC Tahkim Kuralları m. 29/1; Ehle, **a.g.e.**, s. 92.

¹⁴⁸ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 1/6.

tedbir kararına ihtiyaç duyulması halinde, ayrı bir tahkim başvurusunda bulunulmayacaksa acil durum hakemi prosedüründen yararlanılamayacağından hakem heyetinin oluşturulması beklenecektir. Hakem heyetinin oluşturulmasının beklenemeyeceği kadar acil olan durumlarda ise aleyhine tahkim talebinde bulunulan veya acil durum hakemi prosedürüne başvuru yapılan tarafça yerel mahkemelerden geçici tedbir talebinde bulunulabilir.

E. Acil Durum Hakeminin Tayini ve Dosyanın Gönderimi

Divan Başkanı tarafından acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanacağına kanaat getirilmesinin ardından acil durum hakeminin tayini ve dosyanın acil durum hakemine gönderilmesi prosedürü başlar. Acil durum yargılamasının amacı tarafların ihtiyaç duyduğu acil geçici tedbirlerin sağlanması olduğundan, acil durum hakeminin mümkün olan en kısa sürede atanması önem arz etmektedir. Zira acil durum hakemi, hakem heyetinin oluşturulmasının beklenemeyeceği kadar acil olan durumlarda tarafların ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla hizmet etmektedir. Bu amacın sağlanabilmesi ve acil durum hakemi prosedürünün hazır kurulu devlet yargısı sistemine alternatif oluşturabilmesi için acil durum hakeminin mümkün olan en kısa sürede atanması gerekmektedir. Bu nedenle, ICC hükümleri kapsamında acil durum hakeminin, acil durum hakemi için başvuru yapılmasından itibaren iki gün içinde olmak üzere mümkün olan en kısa sürede Divan Başkanı tarafından atanacağı öngörülmüştür¹⁴⁹.

Acil durum hakemi tayin edilebilmesi için dosyanın hakem heyetine gönderilmemiş olması gerekir, şayet dosya hakem heyetine gönderilmişse bu durumda tarafların geçici tedbir taleplerine ilişkin olarak karar verme yetkisi hakem heyetindedir. Bu nedenle acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanacağına kanaat getirilmiş olsa dahi dosya hakem heyetine gönderilmişse acil durum hakemi tayin edilmez¹⁵⁰.

Acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanacağına kanaat getirilmesinin ardından Divan Başkanı tarafından acil durum hakemi atanır. Atanan acil durum hakeminin tarafsız ve ilgili uyuşmazlıkta yer alan taraflardan bağımsız olması ve o şekilde kalması gerekmektedir¹⁵¹.

¹⁴⁹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 2/1; Collins, **a.g.e.**, s. 115; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

¹⁵⁰ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 2/2.

¹⁵¹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 2/4.

Bu nedenle Divan Başkanı tarafından ataması yapılmadan önce acil durum hakemi adayı tarafından acil durum hakemliği görevini kabul ettiğine, bu göreve uygun olduğuna, tarafsız ve bağımsız olduğuna dair bir beyan imzalanması gerekmektedir¹⁵². Bu işlemlerin tamamlanmasının ardından, acil durum hakemi tayini ve acil durum hakemi tarafından imzalanan kabul, uygunluk, tarafsızlık ve bağımsızlık beyanı Sekretarya tarafından taraflara iletilir ve acil durum hakemi başvuru dosyası acil durum hakemine gönderilir¹⁵³.

Dosyanın acil durum hakemine gönderilmesinden sonra taraflar talep ve beyanlarını doğrudan acil durum hakemine gönderir ancak acil durum hakemine gönderilen talep ve beyanların bir nüshasının da aynı anda Sekretaryaya ve karşı tarafa gönderilmesi gerekmektedir. Acil durum hakeminin taraflarla yaptığı bütün yazışmalar doğrudan taraflara ve Sekretaryaya gönderilir¹⁵⁴. ICC Tahkim Kurallarında, acil durum hakemi tarafından, dosyanın kendisine intikal ettirilmesinden ardından 15 günü aşmayacak şekilde karar verilmesi öngörülmüştür ancak bu süre acil durum hakeminin talebi ile veya Divan Başkanının kendi inisiyatifi ile uzatılabilir¹⁵⁵. Dolayısı ile dosyanın kendine gönderilmesinden itibaren ICC Tahkim Kuralları Ek V m. 6(4)'de belirtilen 15 günlük veya Divan Başkanı tarafından uzatılan süre içerisinde emir verme yetkisi acil durum hakemine aittir.

Acil durum hakeminin tayininden önce kabul, uygunluk, tarafsızlık ve bağımsızlık beyanı imzalamasının yanı sıra, yargılamanın ön yargısız ve tarafsız olarak yürütülmesi amacıyla, ICC Kurallarında acil durum hakeminin, başvuruya konu uyuşmazlıkla ilgili herhangi bir tahkim yargılamasın hakem olarak görev alamayacağı belirtilmiştir¹⁵⁶.

F. Acil Durum Hakeminin Reddi

Hakem Heyetinin oluşma prosedürünün uzun olması ve hakem heyetinin oluşumu esnasında yaşanabilecek olası gecikmelerin önüne geçilebilmesi amacıyla acil durum hakemi Divan

¹⁵² 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 2/5; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156.

¹⁵³ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 2/3.

¹⁵⁴ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 2/3.

¹⁵⁵ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/4.

¹⁵⁶ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 2/6.

Başkanı tarafından atanmaktadır. Ancak Divan Başkanı tarafından tayin edilen acil durum hakemine ilgili kurallar kapsamında itiraz edilebilir.

Acil durum hakemi atandıktan sonra, Sekretarya gecikmeksizin acil durum hakemi ataması hususunda tarafları bilgilendirir ve dosyayı acil durum hakemine gönderir. Acil durum hakeminin atamasına ilişkin tebliği alan taraflarca, tebliğin alındığı tarihten itibaren üç gün içerisinde, dayanağı olay ve olguları belirterek red talebinde bulunulabilir¹⁵⁷. Acil durum hakeminin reddine ilişkin olayların sonradan öğrenilmesi halinde ise öğrenme tarihinden itibaren üç gün içerisinde ilgili olay ve olgular belirtilerek acil durum hakeminin reddi talebinde bulunulabilir. Acil durum hakeminin reddine ilişkin talep Sekretarya'ya gönderilir. Acil durum hakeminin reddine ilişkin talebin alınmasının ardından, Sekretarya tarafından diğer tarafa ve acil durum hakemine yazılı görüşlerini sunmak üzere uygun bir süre verilir. Diğer taraf ve acil durum hakemi tarafından, red talebine ilişkin yazılı görüşlerin sunulmasının ardından Divan, red talebini değerlendirir¹⁵⁸.

Acil durum hakeminin reddi talebine ilişkin olarak Divan tarafından karar verilinceye kadar acil durum hakemi yargılamasının devam etmeyeceği hususunda ICC Kurallarında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları madde 6/6(b)'de, Divan'ın acil durum hakeminin reddi talebini Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları üçüncü maddesi uyarınca kabul etmesi halinde, acil durum hakemi tarafından verilen emrin taraflar üzerindeki bağlayıcılığının sona ereceği düzenlenmiştir. Madde metninden açıkça anlaşıldığı üzere acil durum hakemi tarafından karar verildikten sonra dahi Divan tarafından acil durum hakeminin reddine ilişkin talep hakkında karar verilebilmektedir. Bu nedenlerle acil durum hakeminin reddine ilişkin prosedür işlerken acil durum hakemi yargılaması devam edecektir. Aksi durum acil durum hakeminin reddi prosedürünün kötüye kullanımına neden olacaktır. Zira acil durum hakemine ilişkin süreci uzatmak isteyen taraflarca acil durum hakeminin reddi talebinde bulunulacaktır. Ancak acil durum hakeminin reddi talebinin Divan tarafından kabul edilmesi halinde, acil durum yargılaması sona erecektir ve şayet bu süre

¹⁵⁷ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 3/1; Collins, **a.g.e.**, s. 115; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

¹⁵⁸ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 3/2; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 157; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

içerisinde acil durum hakemi tarafından karar verilmiş ise kararın taraflar üzerindeki bağlayıcılığı sona erecektir.

Acil durum hakeminin reddi talebinin kabul edilmesinin ardından acil durum yargılamasının devamına ilişkin sürecin nasıl olacağına ilişkin ICC Tahkim Kurallarında herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Bu durumda, şayet hakem heyeti oluşmamış ve tahkim dosyası hakem heyetine gönderilmemiş ise acil durum hakemi atanmasına ilişkin sürecin yeniden başlaması ve Divan Başkanı tarafından en kısa sürede yeni bir acil durum hakeminin atanması gerekir.

G. Acil Durum Hakemi Yargılamasının Yeri (*Seat*)

Tahkim yeri, tahkim yargılamasının yapılacağı ve hakem heyetinin kararını vereceği yeri ifade etmekte olup, hakem kararının iptal sebepleri ve iptal davasının açılacağı yer, tahkim usulüne uygulanacak hukukun belirlenmesi¹⁵⁹, tahkim sözleşmesinin geçerliliği, uyuşmazlık konusunun tahkime elverişli olup olmadığı, hakem kararının tenfiz engellerinin bulunup bulunmadığının belirlenmesi gibi hususlarda çok önemli hukuki sonuçlar doğurmaktadır¹⁶⁰. Tahkim yeri, hakem kararlarının Divan tarafından incelenmesi açısından da önem arz etmektedir. ICC Kurallarına göre, Divan, hakem kararı taslaklarını incelerken, mümkün olduğunca, tahkim yerindeki emredici hükümlerin gereklerini dikkate alır¹⁶¹.

Tahkim, devlet yargıları gibi hazır kurulu bir sistem olmadığı için yargılama yeri de belirsizdir. Taraflarca, tahkim anlaşması veya sözleşmelerde yer alan tahkim maddesi ile tahkim yeri uyuşmazlık öncesinde belirlenebilir. Yine taraflarca, tahkim yeri belirlenmek yerine tahkim yerinin belirli bir kurum ya da kişi tarafından ve belirli bir usulle belirlenmesi hususunda anlaşma sağlanabilir. Benzer şekilde uyuşmazlık çıktıktan sonra da taraflarca bir tahkim yeri üzerinde uzlaşma sağlanabileceği gibi tahkim yerinin kim tarafından ve nasıl belirleneceği

¹⁵⁹ Tahkim taraf iradesine dayalı bir prosedür olduğu için, taraflar tahkim usulüne uygulanacak hukuku da serbestçe belirleyebilirler. Ancak tarafların belirlemiş olduğu usul kaideleri tahkim yeri hukukunun emredici kaidelerine uyduğu ölçüde geçerli olacaktır. Taraflarca, tahkim usulüne uygulanacak hukukun belirlenmemiş olması halinde ise tahkim usulüne uygulanacak hukuk, tahkim yeri hukuku olacaktır.

¹⁶⁰ Akıncı, **a.g.e.**, s. 96.

¹⁶¹ ICC Tahkim Kuralları, Ek II MTO Milletlerarası Tahkim Divanı İç Tüzüğü m. 6.

hususunda da anlaşma sağlanabilir. ICC Tahkim Kurallarına göre, taraflarca, herhangi bir tahkim yerinin belirlenmemiş olması halinde tahkim yeri Divan tarafından belirlenir¹⁶².

Tahkim yargılamasında olduğu gibi acil durum hakemi yargılamasında da tahkim yeri sözkonusu olacaktır. Taraflarca tahkim anlaşması veya sözleşmelerde yer alan tahkim maddesi ile tahkim yeri belirlenmişse, acil durum hakemi yargılamasının yeri de taraflarca belirlenen bu tahkim yeri olacaktır. Taraflarca tahkim yeri kararlaştırılmamış ise bu halde tahkim yeri Divan Başkanı tarafından belirlenecektir¹⁶³. Divan Başkanı tarafından acil durum hakemi yargılamasının yerinin belirlenmiş olması, tahkim yargılaması için farklı bir tahkim yeri belirlenmesine engel değildir. Gerek taraflarca gerekse Divan Başkanı tarafından tahkim yeri belirlenmiş olsa da acil durum hakemi ile yapılacak toplantılar, acil durum hakeminin uygun gördüğü yerde şahsen veya video konferans, telefon veya benzeri iletişim araçları ile yapılabilir¹⁶⁴.

Tahkim yeri, acil durum hakemi yargılaması için de çok önemlidir. Zira acil durum hakemi, tahkim yeri hukukunun emredici kaideleriyle bağlı olup, bu kaidelere aykırı karar veremez¹⁶⁵. Dolayısıyla acil durum hakemi tarafından verilebilecek kararların sınırı tahkim yeri hukukunun emredici kuralları ile oluşturulmaktadır. Tahkim yeri hukukunun emredici kaideleri, acil durum hakemi yargılaması için de geçerlidir. Taraflara tanınan irade serbestisi ve ICC Acil Durum Hakemi Kuralları saklı kalmak kaydıyla, tahkim usulünde olduğu gibi acil durum yargılaması usulünde de tahkim yeri hukukunun düzenlemeleri geçerli olacaktır. Hukuken tahkim yerine bu şekilde tanınan egemen güç, taraf iradesine dayalı bir prosedür olan tahkimde, esnekliğin yitirilmesine ve taraf iradeleriyle çatışma yaşanılmasına neden olduğu gerekçeleri ile doktrinde eleştirilmektedir¹⁶⁶.

¹⁶² 2017 ICC Tahkim Kuralları m.18/1.

¹⁶³ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 4/1.

¹⁶⁴ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 4/2.

¹⁶⁵ Bilgetekin, **a.g.e.**, 42; bkz. Süheyla Balkar, **Uluslararası Ticari Tahkim ve Geçici Koruma Tedbirleri**, T.C. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2010, s. 120.

¹⁶⁶ Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği.**, s. 107.

H. Acil Durum Hakeminin Yetkileri ve Yargılama Prosedürü

Acil durum hakemi atandıktan sonra, Sekreteryaya, tarafları bu konuda bilgilendirir ve acil önlemlere ilişkin başvuru dosyasını acil durum hakemine gönderir¹⁶⁷. Acil durum hakemi tarafından, başvuru dosyasının kendisine gönderildiği tarihten itibaren en geç iki gün içinde olmak üzere mümkün olan en kısa sürede acil durum yargılamasının usulüne ilişkin bir program oluşturulur¹⁶⁸. Acil durum hakemi, yargılama usulüne ilişkin bu programı başvurunun niteliğini ve aciliyetini dikkate alarak uygun gördüğü şekilde oluşturur ve yargılamayı bu suretle yürütür. Acil durum hakemi tarafından oluşturulan usule ilişkin programda, taraflarca yapılacak yazışmalara ilişkin usuller, karşı tarafın acil durum başvurusuna ilişkin cevap verme ve delillerini sunma usulü ve süresi, yazışmaların ne zaman sona ereceği, duruşma yapılıp yapılmayacağı, yapılacaksa hangi usulle yapılacağı, ne zaman karar verileceği vb. bilgiler yer alır.

Acil durum hakemi kurallarında, acil durum yargılamasında duruşma yapılıp yapılmayacağına ve usulüne ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, acil durum hakemi kurallarına göre acil durum hakemi, yargılamayı, başvurunun niteliği ve aciliyetini dikkate alarak uygun gördüğü bir şekilde yürütür¹⁶⁹. Bu kapsamda acil durum hakemi tarafından gerekli görülmesi halinde yargılama duruşmalı olarak yapılabilecektir. Duruşmanın usulüne ise yine başvurunun niteliği ve aciliyeti, taraf sayısı, tarafların bulunduğu ülkeler ve sair hususlar değerlendirilerek acil durum hakemi tarafından karar verilecektir. Duruşma fiili olarak yapılabileceği gibi video veya telekonferans yoluyla da yapılabilir. Yargılama esnasında acil durum hakemi tarafından adil ve tarafsız şekilde hareket edilmeli ve bütün taraflara davasını/savunmasını sunması için yeterli imkan verilmelidir.

ICC tahkim yargılamalarında, hakem heyetinin takdirine göre hakem heyetince verilen koruyucu ve geçici tedbir kararları, emir veya karar şeklinde olabilir. Ancak, acil durum hakemi tarafından verilen kararlar emir şeklinde olmaktadır ve karar başlığında açıkça emir olarak

¹⁶⁷ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 2/3.

¹⁶⁸ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 5/1; Collins, **a.g.e.**, s. 115; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 157; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

¹⁶⁹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 5/2.

tanımlanmalıdır¹⁷⁰. Hakem heyeti ve acil durum hakemi tarafından verilen kararlar arasında bu şekilde bir ayrıma gidilmesinin nedenlerinden biri acil durum hakemi tarafından verilen kararların nihai olmamasından kaynaklanmaktadır. Zira acil durum hakemi kararlarında yer alan vakalar, değerlendirmeler ve gerekçeler hakem heyeti için bağlayıcı değildir ve acil durum hakemi tarafından verilen kararlar ve kararlarla yapılan her türlü düzenlemeler, hakem heyeti tarafından değiştirilebilir, sınırlandırılabilir, sonlandırılabilir veya iptal edilebilir. Acil durum hakemi tarafından verilen kararların emir şeklinde olmasının ardında ayrıca, Tahkim Öncesi Hakem Kuralları'nda, hakem (*referee*) tarafından verilen kararların emir şeklinde olacağına ilişkin hukuki alt yapı yer almaktadır. ICC kurallarında hakem heyeti ve acil durum hakemi tarafından verilen kararlar arasında bu şekilde bir ayrıma gidilmesinin bir diğer nedeni ise hakemler tarafından verilen emirler için hakem kararlarında olduğu gibi Divan tarafından gerçekleştirilen bir kontrol usulü olmamasıdır. Zira ICC kapsamında verilen kararların Divan tarafından kontrol edilmesi gerekmekte olup, bu usulün niteliği itibarıyla acil olması gereken bir prosedürde süreci yavaşlatacağı kaygısıyla acil durum hakemi tarafından verilen kararlarının emir formatında olmasının acil durum yargılaması için daha uygun olduğu düşünülmüştür¹⁷¹.

Acil durum hakemi, Sekretarya tarafından dosyanın kendisine gönderilmesinden itibaren on beş gün içinde yazılı ve gerekçeli olarak kararını hazırlar ve imzalayarak en hızlı şekilde taraflara ve Sekretaryaya iletir¹⁷². Acil durum hakemi tarafından ilave süreye ihtiyaç duyulması halinde, gerekçelerini belirtmek kaydıyla Divan Başkanından kararın hazırlanması için ek süre talebinde bulunulabilir. Divan Başkanı, acil durum hakeminin gerekçeli talebi üzerine veya kendi inisiyatifi ile kararın hazırlanmasına ilişkin on beş günlük sürenin uzatılmasına karar verebilir¹⁷³.

Acil durum hakemi tarafından öncelikle acil durum hakemi başvurusunda bulunan tarafça tahkim talebinde bulunulup bulunulmadığı kontrol edilir. Acil durum hakemi başvurusunda bulunan tarafça tahkim talebinde bulunmuş olması halinde bu defa acil durum hakemi tarafından tahkim talebi dosyasının Sekretarya tarafından hakem kuruluna gönderilip

¹⁷⁰ 2017 ICC Tahkim Kuralları m.29/2; 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/1; Collins, **a.g.e.**, s. 115; Ehle, **a.g.e.**, s. 98; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 157-158; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

¹⁷¹ Fry, **a.g.e.**, s. 192.

¹⁷² 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/3, 6/4; Ehle, **a.g.e.**, s. 95; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 157; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

¹⁷³ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/4.

gönderilmediği kontrol edilir. Bu suretle acil durum hakemi tarafından, acil durum hakemi başvurusunun kabul edilebilir olup olmadığı ve acil durum hakeminin talep edilen acil geçici tedbirlere ilişkin emir verme yetkisi olup olmadığı hakkında saptama yapılır ve kararda bu durum belirtilir¹⁷⁴.

Acil durum hakemi tarafından verilecek geçici tedbirlere ilişkin geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. ICC Tahkim Kurallarına göre acil durum hakemi tarafından verilebilecek kararlar *numerus clausus* bir şekilde sayılarak sınırlandırılmamıştır. Acil durum hakemi, uygun güvelik hükmü gerekliliği dahil olmak üzere uygun olduğunu düşündüğü şartlara bağlı olarak emir şeklindeki kararını verebilir¹⁷⁵. Bu kararlar, uyuşmazlık konusuna ilişkin delillerin toplanmasına ve tespit edilmesine, uyuşmazlık konusunun muhafaza edilmesine, malvarlığının kaçırılmasının engellenmesine, tahkim masraflarına ilişkin olarak teminat alınmasına, banka teminat mektuplarının bozdurulmasının engellenmesine ilişkin olabilir¹⁷⁶. Acil durum hakemi tarafından verilen emir yazılı olmalı ve emrin verildiği tarih ve dayandığı gerekçeler yazılmalı ve acil durum hakemi tarafından imzalanmalıdır.

ICC Tahkim Kuralları madde 28'e göre, hakem heyetince geçici tedbir talebinde bulunan tarafın ilgili talep kapsamında uygun bir teminatı göstermesine karar verilebilir. Acil Durum Hakemi Kurallarında ise acil durum hakeminin teminata hükmedip hükmedemeyeceğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Kanaatimce acil durum hakemi de, geçici hukuki koruma kararı verilmesini, tedbir talebinde bulunan tarafın uygun bir teminat göstermesine bağlı kılabilir. Taraflar arasında imzalanmış bulunan tahkim sözleşmesi, uyuşmazlığa ilişkin uygulanabilir kurallar ve tahkim yeri hukukunun (*lex arbitri*) geçici tedbir kararı alınmasına ilişkin hükümler içermesi halinde, acil durum hakemi tarafından, ilgili düzenlemelerde yer alan şartlara ve sınırlamalara da uyulmalıdır¹⁷⁷.

¹⁷⁴ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/2.

¹⁷⁵ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/7; Ehle, **a.g.e.**, s. 95; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156.

¹⁷⁶ Fry, **a.g.e.**, s. 185; Erten, **a.g.e.**, s. 41; Savola, **a.g.e.**, s. 77; Acil durum hakemi tarafından verilebilecek tedbir kararlarına ilişkin detaylı bilgi bu çalışmanın üçüncü bölümünde yer alan "Acil Durum Hakemi Tarafından Verilebilecek Geçici Tedbir Kararı Türleri" başlığı altında yer almaktadır.

¹⁷⁷ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Koruma Tedbirleri İçin Başvurular, m. 1/3.

Acil durum hakemi kararında ayrıca, acil durum hakemi yargılamasına ilişkin masraflar ve bu masrafların taraflarca hangi oranda ödeneceği belirtilir¹⁷⁸. Acil durum hakemi, başvuru dosyasının kendisine gönderildiği tarihten itibaren 15 gün içinde veya Divan Başkanı tarafından uzatılan süre içerisinde emrin bir nüshasını sekreteryaya olmak üzere taraflara en hızlı şekilde tebliğ eder¹⁷⁹. Tebligatlar, taraflar veya temsilcileri tarafından bildirilen en son adreslere gönderilir. Tebligatlar ve yazışmalar, alındı karşılığı elden teslim, iadeli taahhütlü posta, kargo, e-posta veya teslim edildiğine ilişkin belge verebilen herhangi bir iletişim aracı ile yapılabilir.

Acil durum hakeminin görevi ve yetkileri kararın tebliği ile sona ermez. Acil durum hakemi, hakem heyeti oluşturulana ve tahkim dosyası Sekreteryaya tarafından hakem heyetine gönderilene kadar yetkilidir. Dolayısı ile tahkim dosyası hakem heyetine gönderilene kadar tarafların, acil durum hakemi tarafından verilen emre ilişkin talepleri acil durum hakemi tarafından değerlendirilecektir. Tarafların, acil durum hakemi kararının iptalini talep etmesi için herhangi bir süre öngörülmemiş olup, acil durum hakemi, tahkim dosyasının hakem heyetine gönderilmesinden önce taraflardan herhangi birinin gerekçeli talebi üzerine, vermiş olduğu emri değiştirebilir, sonlandırabilir veya iptal edebilir¹⁸⁰. Tahkim dosyasının hakem heyetine gönderilmesi ile bu yetkiler hakem heyetine ait olacaktır.

Acil durum hakemi kurallarında düzenleme bulunmayan hallerde acil durum hakemi yargılamasının yönetimi ile ilgili tüm konularda karar verme yetkisi Divan Başkanına aittir. Böyle bir durumda Divan Başkanı kendi takdirine göre karar verme yetkisine sahiptir¹⁸¹. Başkanın olmaması halinde veya herhangi bir nedenle Divan Başkanının talebi üzerine Divan Başkan yardımcılarında herhangi biri tarafından da Başkan adına karar alma ve dolayısı ile acil durum hakemi kurallarında düzenleme bulunmayan hallerde acil durum hakemi yargılamasının yönetimi ile ilgili tüm konularda karar verme yetkisi kullanılabilir¹⁸². Divan Başkanının buradaki takdir yetkisi sınırsız değildir. Gerek Divan ve Divan Başkanı, gerekse acil durum hakemi, Acil

¹⁷⁸ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/3.

¹⁷⁹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/5.

¹⁸⁰ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/8; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 157; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

¹⁸¹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 8/1.

¹⁸² 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 8/2.

Durum Hakemi Kurallarında düzenleme bulunmayan hallerde, ICC kurallarının ve Acil Durum Hakemi Kurallarının ruhuna uygun olarak takdir yetkilerini kullanacaklardır¹⁸³.

İ. Acil Durum Hakemi Kararlarının Bağlayıcılığının Sona Ermesi veya İptali

Taraflar acil durum hakemi tarafından emir şeklinde verilen kararlara uyacaklarını taahhüt ederler¹⁸⁴. Ancak, acil durum hakemi başvurusunda bulunan tarafça, başvuruda bulunulan tarihten itibaren on gün veya acil durum hakemi tarafından daha uzun bir süre öngörülmüş ise bu süre içerisinde, tahkim talebinde bulunulmazsa, Divan Başkanı tarafından acil durum yargılaması sona erdirilir ve bu durumda acil durum hakemi tarafından verilen emrin taraflar üzerindeki bağlayıcılığı sona erer.

Acil durum hakeminin atamasına ilişkin tebliği alan taraflarca, tebliğin alındığı tarihten itibaren üç gün içerisinde, dayanağı olay ve olguları belirterek red talebinde bulunulabilir. Ancak, red talebi Divan tarafından değerlendirilirken acil durum yargılaması devam eder ve bu süre içerisinde acil durum hakemi tarafından karar verilebilir. Diğer taraftan acil durum hakeminin reddine ilişkin olay ve olgular, acil durum hakemi tarafından karar verildikten sonra öğrenilmiş ve öğrenme tarihinden itibaren üç gün içinde red talebinde bulunulmuş olabilir. Bu hallerde, acil durum hakeminin reddi talebinin Divan tarafından kabul edilmesi halinde, acil durum hakemi tarafından verilen emrin taraflar üzerindeki bağlayıcılığı sona erecektir.

Acil durum hakemi tarafından verilen emirler, gerek konusu; gerekse emrin verilmesinin dayanağı olan değerlendirmeler bakımından hakem heyeti için bağlayıcı değildir. Hakem heyeti, acil durum hakeminin emirlerini ve bu emirler ile yaptığı her türlü düzenlemeleri değiştirip sınırlandırabileceği gibi tamamen hükümsüz de kılabilir¹⁸⁵. Hakem heyeti tarafından açıkça, acil durum hakemi tarafından verilen emirler sonlandırılmamış veya iptal edilmemişse, hakem heyetinin nihai kararını vermesi ile acil durum hakemi tarafından verilen emrin taraflar üzerindeki bağlayıcılığı sona erer.

¹⁸³ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 8/3.

¹⁸⁴ 2017 ICC Tahkim Kuralları m. 29/2.

¹⁸⁵ 2017 ICC Tahkim Kuralları m. 29/3.

Acil durum hakemi tarafından karar verilmesinin ardından, hakem heyetince nihai karar verilmeden önce tüm iddiaların geri çekilmesi veya tahkimin sona erdirilmesi halinde, acil durum hakemi tarafından verilen emrin taraflar üzerindeki bağlayıcılığı sonra erer¹⁸⁶. Acil durum hakemi prosedüründe amaç geçici tedbir talepleri için ayrı bir hizmet vermek değil, hakem heyetinin oluşturulmasının beklenemeyeceği kadar acil olan durumlarda tarafların ihtiyaçlarını gidermek, tarafların olası zararlarının ve mağduriyetlerinin önüne geçmektir. Dolayısı ile bir tahkim yargılamasının, nihai karar verilmeden önce, herhangi bir sebeple sona ermesi halinde acil durum hakemi tarafından verilen emrin taraflar üzerindeki bağlayıcılığı da sona erecektir.

Acil durum hakemi tarafından, dosyanın kendisine gönderildiği tarihten itibaren on beş gün veya Divan Başkanı tarafından uzatılan süre içerisinde emir hazırlanır ve sekretarya ve taraflara tebliğ edilir. Kararın tebliği ile acil durum hakeminin görevi ve yetkileri sona ermez. Acil durum hakemi, hakem heyeti oluşturulana ve tahkim dosyası Sekretarya tarafından hakem heyetine gönderilene kadar yetkilidir. Dolayısı ile tahkim dosyası hakem heyetine gönderilene kadar tarafların, acil durum hakemi tarafından verilen emre ilişkin talepleri acil durum hakemi tarafından değerlendirilecektir. Tarafların, acil durum hakemi kararının iptalini talep etmesi için herhangi bir süre öngörülmemiştir. Tahkim dosyasının hakem heyetine gönderilmesinden önce taraflardan herhangi birinin gerekçeli talebi üzerine, acil durum hakemi vermiş olduğu emri değiştirebilir, sonlandırabilir veya iptal edebilir¹⁸⁷. Tahkim dosyasının hakem heyetine gönderilmesi ile bu yetkiler hakem heyetine ait olacaktır.

Dosyanın hakem heyetine gönderilmesinin ardından, acil durum hakemi kararlarının değiştirilmesine, sonlandırılmasına ve iptal edilmesine ilişkin talepler hakem heyeti tarafından değerlendirilecektir. Taraflar taleplerini gerekçeleri ile birlikte hakem heyetine iletacaktır. Burada da taraflar açısından herhangi bir süre sınırlaması getirilmemiştir. Ancak bu durum hakkın kötüye kullanımını teşkil edecek şekilde kullanılmamalıdır. Gerek uyuşmazlık konusuna ilişkin gerekse uyuşmazlık konusu dışındaki soru ve sorunlara ilişkin acil durum hakemi emirleri hakem kurulunu bağlamaz¹⁸⁸. Hakem heyeti, talep olmaksızın da acil durum hakemi emirlerini

¹⁸⁶ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/6; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 157.

¹⁸⁷ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/8; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 157.

¹⁸⁸ 2017 ICC Tahkim Kuralları, m. 29/3.

ve bu emirler ile yapmış olduğu düzenlemeleri değiştirebilir veya iptal edebilir. Zira madde metninde de tarafların talebinden bahsedilmemiştir.

Hakem heyeti oluşturulup, dosya hakem heyetine iletildikten sonra acil durum hakemi yargılaması ve acil durum hakemi tarafından verilen emirler ile ilişkili hususlarda taraflar taleplerini hakem heyetine iletirler. Bu kapsamda hakem heyeti, acil durum hakemi yargılaması masraflarının paylaşımına, acil durum hakemi tarafından aleyhine geçici tedbir kararı verilen tarafların bu karara uymamaları nedeniyle diğer tarafın uğradığı zararlara, acil durum hakemi tarafından aleyhine geçici tedbir kararı verilen tarafların bu karar nedeniyle uğramış oldukları zararlara, acil durum hakemi yargılamasının usulüne uygun, tarafsız ve adil bir şekilde yürütölüp yürütölmediğine vb. tüm hususlara ilişkin tarafların talep ve iddiaları üzerine karar verir¹⁸⁹.

J. Acil Durum Hakemi Yargılamasında Masraflar

Acil durum hakemi yargılaması masraflarının makul bir oranda belirlenmesi kurumun tercih edilmesi açısından önem arz etmektedir. Tahkim yargılamasının aksine acil durum hakemi yargılamasının masrafları ihtilaf tutarı üzerinden yüzde olarak belirlenmemiştir. Acil durum hakemi yargılamasının masrafları başvuru esnasında ihtilaf tutarından bağımsız olarak 40.000 ABD Doları olarak tespit edilmiştir. Bu tutarın 10.000 ABD Doları ICC idari giderleri, 30.000 ABD Doları ise acil durum hakemi ücreti ve masrafları olarak tespit edilmiřtir¹⁹⁰. Acil durum hakemi başvurusunda acil durum hakemi yargılaması masraflarının yani 40.000 ABD Dolarının ödendiğine dair kanıtın da bulunması gerekmektedir, aksi takdirde, acil durum hakemi başvurusu, bu tutar ödeninceye kadar, sekreteryaya tarafından tebliğ edilmeyecektir¹⁹¹. Ödeme banka havalesi veya banka çeki yoluyla yapılabilir ancak şahsi ekler ICC tarafından kabul edilmemektedir.

Acil durum hakemi yargılamasının masrafları için başlangıç aşamasında 40.000 ABD Doları belirlenmiş olsa da yargılamanın herhangi bir aşamasında bu tutar Divan Başkanı tarafından artırılabilir. Divan Başkanı, davanın niteliğini ve acil durum hakemi, sekreteryaya, Divan ve Divan Başkanı tarafından yapılan çalışmanın niteliğini ve miktarını dikkate alarak acil durum hakemi

¹⁸⁹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, m. 29/4.

¹⁹⁰ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/1.

¹⁹¹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/1; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156.

ücretini ve/veya ICC idari giderlerini artırabilir¹⁹². Artırım miktarına ilişkin herhangi bir oran belirtilmemiş olup, takdir yetkisi Divan Başkanına aittir. Divan Başkanı tarafından artırılan tutar sekretarya tarafından acil durum hakemi başvurusunda bulunan tarafa iletilir ve artırılan bu tutarı ödemesi için bir süre verilir. Sekretarya tarafından belirlenen süre içerisinde acil durum hakemi başvurusunda bulunan tarafça Divan Başkanı tarafından artırılan tutar ödenmez ise acil durum hakemi başvurusu geri çekilmiş sayılır¹⁹³.

Acil durum hakemi yargılaması ücretinin tamamı, başvuru esnasında ve Divan Başkanı tarafından artırılan tutar olması halinde sekretarya tarafından verilen süre içerisinde başvuruyu yapan tarafça ödenir. Acil durum hakemi tarafından yargılama sonunda verilen emirde başvuruyu yapan tarafça ödenen ücretlerin ve tarafların acil durum hakemi yargılaması için yaptıkları makul giderlerin hangi taraf ve/veya taraflarca ve hangi oranda ödeneceği belirtilir¹⁹⁴. Ancak acil durum hakeminin bu kararı, tarafların talebi üzerine, hakem heyeti tarafından değiştirilebilir ve acil durum hakemince yürütülen yargılama sonucu oluşan masraflar yeniden paylaşılabilir.

Acil durum hakemi yargılamasına ilişkin masraflar, sekretarya, Divan ve Divan Başkanı masrafları gibi idari giderleri, acil durum hakemi ücretini ve acil durum hakemi tarafından tebligatlar, toplantı vb. prosedürler nedeniyle yapılan harcamaları, tarafların acil durum yargılaması için yapmış oldukları danışmanlık ücretleri ve sair yasal ve diğer giderleri içermektedir¹⁹⁵.

Acil durum hakemi başvurusunda yer alan başvuru bilgilerine dayanılarak, ICC Divan Başkanı tarafından acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı değerlendirilir. Divan Başkanı tarafından, acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanamayacağına kanaat getirilirse acil durum yargılamasının yapılmayacağı hususu ve acil durum hakemi başvurusunun birer nüshası sekretarya tarafından ilgili taraflara iletilir. Bu halde

¹⁹² 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/2.

¹⁹³ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/2.

¹⁹⁴ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/3; Ehle, **a.g.e.**, s. 93; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 72.

¹⁹⁵ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/4.

Divan Başkanı tarafından acil durum hakemi başvurusunda bulunan tarafa geri ödenecek miktar belirlenir ancak ICC idari giderleri içerisinde 5.000 ABD Doları geri ödenmez¹⁹⁶.

Acil durum hakemi başvurusunda bulunan tarafın bu başvurusunu geri çekmesi, acil durum hakemi başvurusunda bulunan tarafça, başvuru tarihinden itibaren on gün veya acil durum hakemi tarafından daha uzun bir süre öngörülmüş ise bu süre içerisinde, tahkim talebinde bulunulmaması veya herhangi bir nedenle acil durum hakemi tarafından karar verilmeden önce acil durum yargılaması sona erdirilirse, yine Divan Başkanı tarafından başvuru sahibine geri ödenecek tutar belirlenir. Bu halde de ICC idari giderleri içerisinde 5.000 ABD Doları geri ödenmez¹⁹⁷.

K. Acil Durum Hakemi Tarafından Verilen Emirlerin Taraflar, Hakem Heyeti ve Üçüncü Kişiler Bakımından Etkileri

ICC Tahkim kurallarına göre, hakem heyetince verilen karar, hakem heyetince imzadan önce onay için taslak halinde Divan'a sunulur. Divan tarafından, hakem heyetinin kararının esasına dokunulamaz ancak şekline ilişkin düzenlemeler yapılabilir. Divan tarafından, hakem heyeti kararlarının esasına ilişkin düzenleme yapılamasa da hakem heyetinin karar verme özgürlüğü etkilemeksizin, dikkati esasa ilişkin noktalara çekilebilir. ICC kuralları kapsamında, Divan tarafından şekil açısından onaylanmadığı sürece, hakem heyetinin kararı, sekreteryaya tarafından taraflara gönderilmez¹⁹⁸. Divan'ın onayının ardından hakem heyetince imzalanan karar Sekreteryaya tarafından taraflara gönderilir ve hakem heyetince verilen karar taraflara tebliğ edilmekle bağlayıcılık kazanır.

Acil durum hakemi tarafından verilen kararlar karar şeklinde değil, emir şeklinde olmaktadır. Acil durum hakemi tarafından verilen emirlere ilişkin olarak, hakem heyetince verilen kararlarda olduğu gibi bir onay mekanizması öngörülmemiştir. Acil durum hakemi tarafından verilen emirler, acil durum hakemi tarafından doğrudan taraflara ve Sekreteryaya iletilir. Acil durum hakemi tarafından verilen kararlar için bir onay mekanizmasının öngörülmemesinin nedeni

¹⁹⁶ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/5.

¹⁹⁷ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/5.

¹⁹⁸ 2017 ICC Tahkim Kuralları, m. 33 ve 34.

olarak ilgili kararların hakem heyeti tarafından bağlayıcı olmaması ve niteliği itibariyle prosedürün hızlı bir şekilde ilerlemesinin amaçlanmış olması gösterilebilir.

Taraflar, acil durumlar hakemi tarafından kendilerine tebliğ edilen emirlere uygun şekilde hareket etmekle yükümlüdür. Zira taraflar, ICC Kurallarına göre, acil durum hakemi tarafından verilen emirlere uyacaklarını taahhüt ederler¹⁹⁹. Tarafların acil durum hakemi tarafından verilecek emirlere uymaması halinde ilgili emrin zorla uygulaması bulunmamaktadır. Böyle bir durumda, acil durum hakemi tarafından verilen emri uygulamayan tarafın ancak sözleşmenin ihlali nedeniyle sorumluluğu söz konusu olacaktır. Zira taraflar, acil durum hakemi tarafından verilen kararları uygulayacaklarını bir yükümlülük olarak karşılıklı olarak imzalamış oldukları tahkim sözleşmesinde taahhüt etmişlerdir. Bu nedenlerle karar yargısal değil sözleşmesel niteliktedir.

Acil durum hakemi tarafından verilen emirler nihai değildir. Tarafların başvurusu üzerine ilgili uyuşmazlık hakkında acil durum hakemi tarafından verilen emirler, gerek konusu; gerekse emrin verilmesinin dayanağı olan değerlendirmeler ve gerekçeler bakımından hakem heyeti için bağlayıcı değildir²⁰⁰. Hakem heyeti, acil durum hakeminin emirlerini ve bu emirler ile yaptığı düzenlemeleri değiştirip sınırlandırabileceği gibi tamamen hükümsüz de kılabilir. Hakem heyeti talep olmaksızın da acil durum hakemi kararlarını değiştirebilir, sonlandırabilir veya iptal edebilir. Ayrıca, hakem mahkemesi, herhangi bir tarafın talep ve iddiası üzerine acil durum hakeminin yaptığı yargılama hakkında karar verebilir²⁰¹.

Hakem heyeti tarafından açıkça, acil durum hakemi tarafından verilen emirler sonlandırılmamış veya iptal edilmemişse, hakem heyetinin nihai kararını vermesi ile acil durum hakemi tarafından verilen emrin taraflar üzerindeki bağlayıcılığı sona erer. Acil durum hakemine ilişkin kurallar ancak acil durum hakemi başvurusunda esas alınan tahkim sözleşmesinin

¹⁹⁹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, m. 29/2.

²⁰⁰ 2017 ICC Tahkim Kuralları, m. 29/3.

²⁰¹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, m. 29/4.

taraflarına veya haleflerine uygulanır²⁰². Bu kapsamda acil durum hakemi tarafından verilen emirlerin üçüncü kişiler açısından uygulaması ve bağlayıcılığı yoktur²⁰³.

Acil durum hakemi tarafından verilen emirlerin resmi organları ve bankaları bağlaması da söz konusu değildir. Örneğin, acil durum hakemi tarafından teminat mektubunun nakde çevrilmesinin önlenmesine ilişkin ilgili bankaya yazı yazılmasına karar verilemez. Yine acil durum hakemi tarafından aleyhine geçici tedbir kararı verilen tarafın mallarının ihtiyaten haczi için ilgili resmi organlara yazı yazılamaz.

II. LCIA TAHKİM KURALLARI (2014) KAPSAMINDA ACİL DURUM HAKEMİ

A. Genel Olarak

LCIA resmi olarak 1892 yılında kurulmuştur²⁰⁴. 1 Ekim 2014 tarihine kadar LCIA’de 1 Ocak 1998 tarihinde yürürlüğe giren Tahkim Kuralları uygulanmıştır. 1998 LCIA Tahkim Kurallarında acil durum hakemine ilişkin hükümler yer almamaktadır. Ancak 1998 LCIA kurallarında bugün pek çok tahkim kurumu tarafından tahkim kurallarına yeni dahil edilmeye başlanılan hızlandırılmış tahkim prosedürü yer almaktadır. 1998 LCIA Kurallarına göre, Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesinin istisnai acil bir durum olduğu hususunda ikna edilmesi halinde, hakem heyetinin oluşumuna ilişkin süreyi kısaltma hususunda tam bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu prosedürde hakem heyeti geçici değil daimidir. Hakem heyetinin kurulmasının ardından ise hakem heyetinin geçici karar verme yetkisine ilişkin kurallar uygulanmaktadır²⁰⁵.

Ancak bu prosedürde tarafların kendi hakem adaylarını gösterme usulü bulunduğundan yine de tarafların ihtiyacı olduğu hıza cevap verememiş ve nadiren uygulama alanı bulmuştur. 1998 ve 2012 yılları arasında Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi 1998 Kuralları’na göre hakem heyetinin hızlandırılmış bir biçimde oluşumuna ilişkin toplam 95 adet başvuruda bulunulmuştur. Bu başvuruların 44 adedi kabul edilmiş, 27 adedi reddedilmiş, 24 adet başvuru hakkında ise

²⁰² 2017 ICC Tahkim Kuralları, m. 29/5.

²⁰³ Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 156; Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 753.

²⁰⁴ <http://www.lcia.org/lcia/history.aspx> (Erişim: 02.04.2019); Collins, **a.g.e.**, s. 109.

²⁰⁵ 1998 LCIA Tahkim Kuralları, m. 25, Geçici ve İhtiyati Tedbirler; Collins, **a.g.e.**, s. 109; Born, **a.g.e.**, s. 2442.

karar verilmesine gerek kalmamıştır. Yani yılda ortalama 7 adet başvuruda bulunulmuş ve bu başvuruların ortalama 3 adedi kabul edilmiştir²⁰⁶.

Bugün itibariyle 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren 1 Ekim tarihinde yürürlüğe giren 2014 LCIA Tahkim Kuralları uygulanmaktadır. Ancak 1998 LCIA kuralları, 1 Ekim 2014 tarihinden önce başlatılan tahkimlerde ve taraflarca açık bir biçimde 1998 LCIA kurallarına atıf yapılan tahkimlerde uygulanmaya devam etmektedir. 2014 LCIA Tahkim Kurallarında, 1998 Kurallarında yer alan hakem heyetinin hızlandırılmış bir biçimde oluşumuna ilişkin düzenlemeler korunmuştur²⁰⁷. Buna ilaveten 2014 LCIA Tahkim Kurallarıyla birlikte acil durum hakemliğine ilişkin düzenlemeler de getirilmiştir²⁰⁸. Taraflar hakem heyetinin hızlandırılmış bir biçimde oluşumuna ilişkin prosedür ve acil durum hakemliğine ilişkin prosedürden herhangi birini tercih etmek zorunda değildirler. Her iki prosedür de aynı anda uygulanabilir.

2014 yılından itibaren hakem heyetinin hızlandırılmış biçimde oluşturulmasına ilişkin başvuru sayısı artmıştır. Hakem heyetinin hızlandırılmış biçimde oluşturulmasına ilişkin en çok başvuru 30 adet olarak 2015 yılında yapılmıştır²⁰⁹. 2018 yılında da 2014 LCIA Kuralları madde 9 A kapsamında hakem heyetinin hızlandırılmış biçimde oluşturulmasına ilişkin olarak 23 adet başvuru yapılmıştır²¹⁰. 2014 LCIA Tahkim Kuralları kapsamında acil durum hakemi prosedürü ise fazla tercih edilmemiştir. 2014 ve 2015 yıllarında LCIA, LCIA 2014 Tahkim Kuralları madde 9B kapsamında acil durum hakemi atanmasına ilişkin hiçbir başvuru almamıştır²¹¹. 2016 ve 2017 yıllarında acil durum atanmasına ilişkin sadece birer başvuru alınmış olup, bu başvurular LCIA Divan tarafından reddedilmiştir²¹². 2018 yılında ise acil durum hakemine ilişkin toplam 3 adet başvuru alınmış, bunlardan 2 tanesi LCIA Divanı tarafından kabul edilmiş, üçüncü dava ise geri çekilmiştir²¹³.

²⁰⁶ Bose / Meredith, **a.g.e.** s. 192.

²⁰⁷ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, madde 9A; Born, **a.g.e.**, s. 2452.

²⁰⁸ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9B.

²⁰⁹ LCIA Registrar's Report 2015, <https://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx> (Erişim: 02.04.2019).

²¹⁰ LCIA, 2018 Annual Casework Report, <https://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx> (Erişim: 02.04.2019).

²¹¹ LCIA Registrar's Report 2015, <https://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx> (Erişim: 02.04.2019).

²¹² LCIA, 2017 Annual Casework Report, LCIA, 2016 Annual Casework Report <https://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx> (Erişim: 02.04.2019).

²¹³ LCIA, 2018 Annual Casework Report, <https://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx> (Erişim: 02.04.2019).

B. Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümlerin Yürürlüğü ve Uygulama Alanı

Bugün itibariyle 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren 1 Ekim tarihinde yürürlüğe giren 2014 LCIA Tahkim Kuralları uygulanmaktadır. 2012 ICC Tahkim Kurallarında olduğu gibi 2014 LCIA Tahkim Kuralları da taraflarca açık bir biçimde 1998 LCIA kurallarına atıf yapılmadığı sürece, tahkim sözleşmesinin veya tahkim maddesinin imzalandığı tarihten bağımsız olarak, 1 Ekim 2014 tarihinde ve sonrasında başlatılan bütün tahkimlere uygulanmaktadır. Ancak, yine 2012 ICC Kurallarında olduğu gibi 2014 LCIA Tahkim Kurallarında yer alan acil durum hakemi prosedürü “*opt out*” olarak dizayn edilmiş olsa da geçmişe yürürlüğü bulunmamaktadır. Bu kapsamda acil durum hakemine ilişkin hükümler ancak 1 Ekim 2014 tarihinde veya sonrasında imzalanan tahkim anlaşmalarında uygulanmaktadır²¹⁴.

Tahkim sözleşmesinin 1 Ekim 2014 tarihinden önce yapılmış olması ve tarafların yazılı olarak acil durum hakemi kurallarının uygulanması hususunda mutabakat sağlayamamaları halinde acil durum hakemine ilişkin kurallar uygulanmayacaktır. Yine taraflar dilediği zaman, acil durum hakemine ilişkin kuralların uygulanmaması hususunda yazılı olarak anlaşma sağlayabilirler. Bu halde de acil durum hakemine ilişkin kurallar uygulanmayacaktır²¹⁵. Acil bir durumun varlığı halinde, taraflardan herhangi biri, hakem heyetinin normal veya hızlandırılmış biçimde oluşumundan önce, hakem heyetinin oluşumu esnasında acil işlemleri idare etmek üzere, geçici bir acil durum hakeminin acil olarak atanması için LCIA’ya başvurabilir²¹⁶.

C. Acil Durum Hakemi Yanında Yerel Mahkemelerden Geçici Önlemler Talep Edilmesi

Gerek 2014 LCIA Tahkim Kuralları madde 9A kapsamında hakem heyetinin hızlandırılmış biçimde oluşturulması prosedüründe gerekse madde 9B kapsamında acil durum hakemi prosedüründe tarafların geçici önlemler için yerel mahkemelere başvurma hakkı korunmaktadır. Bu sayede tarafların kendileri için en uygun olan prosedürü seçme ve alternatif yolları değerlendirme imkanları bulunmaktadır.

²¹⁴ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.14.

²¹⁵ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.14.

²¹⁶ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.4.

2014 LCIA Tahkim Kuralları, acil durum hakemine ilişkin hükümler, herhangi bir tarafın hakem heyeti kurulmadan önce herhangi bir geçici veya koruyucu tedbir alınması için bir devlet mahkemesine veya diğer yasal otoritelere başvurma hakkına hanel getirmez ve bu tür bir hakkın kullanılmasına bir alternatif olarak veya bu tür bir hakkın yerine geçecek şekilde değerlendirilmez²¹⁷. Ancak 2012 ICC Tahkim Kuralları madde 29/7’de olduğu gibi, 2014 LCIA Tahkim Kurallarında da acil durum yargılaması sırasında, bu tür bir mahkeme veya otoriteye yapılan herhangi bir başvuru veya bunlar tarafından verilen herhangi bir karar acil durum hakemi, kayıt memuru ve diğer tüm taraflara yazılı olarak hemen iletilir²¹⁸. Yerel Mahkemelere veya diğer yasal otoritelere yapılan başvurunun ve bunlar tarafından verilen kararların acil durum hakemi, kayıt memuru ve diğer tüm taraflara bildirilmemesi halinde yaptırımın ne olacağına ilişkin LCIA Tahkim Kurallarında açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

D. Acil Durum Hakemine İlişkin Başvuru Süreci ve Prosedür

Hakem heyetinin oluşturulmasından veya hakem heyetinin hızlandırılmış bir şekilde oluşturulmasından önceki herhangi bir zamanda ortaya çıkan bir acil durumda, taraflardan herhangi biri, hakem heyetinin kurulmasını veya hakem heyetinin hızlandırılmış bir şekilde kurulmasını bekleyen acil durum davasının yürütülmesi amacıyla geçici tek bir hakemin (acil durum hakemi) hemen atanması için Londra Uluslararası Tahkim Mahkemesi (LCIA) başvurabilir²¹⁹. Acil durum hakemi atanmasına ilişkin başvuru, tahkimin tüm taraflarına iletilen veya bildirilen (eğer bir davacı tarafından yapılıyorsa) tahkim talebinin bir nüshası veya (eğer bir davalı tarafından yapılıyorsa) cevap dilekçesinin bir nüshası ile birlikte (tercihen elektronik ortamda) yazılı olarak kayıt memuruna yapılır²²⁰.

Acil durum hakemi atanmasına ilişkin başvuruda, acil olarak acil durum hakemi atanmasını talep etmenin özel gerekçeleri ve nedenleriyle birlikte, acil durum kararı alınması için özel talep belirtilir²²¹. Başvuruya ayrıca ilgili tüm dokümanlar ve masraflara ilişkin ekte belirtilen acil durum hakemi başvurusuna ilişkin özel ücretin ödendiğine ve ödeniyor olduğuna ilişkin yazılı

²¹⁷ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.12; Collins, **a.g.e.**, s. 119; Ehle, **a.g.e.**, s. 98; Born, **a.g.e.**, s. 2545.

²¹⁸ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.12.

²¹⁹ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.4.

²²⁰ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.5.

²²¹ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.5.

onay eklenir²²². Acil durum hakemi prosedürüne ilişkin ödemenin fiili olarak alınmaması durumunda, başvuru LCIA Divanı tarafından reddedilir²²³.

E. Acil Durum Hakeminin Tayini ve Dosyanın Gönderimi

LCIA Divanı, acil durum hakemine ilişkin başvuru hakkında mümkün olduğunca çabuk karar verir. Başvuru kabul edilirse, LCIA Divanı, kayıt memurunun başvuruyu almasından itibaren üç gün içinde (veya bundan sonra mümkün olan en kısa sürede) bir acil durum hakemi atar²²⁴. LCIA Divanı tarafından acil durum hakemi atanması, tarafların acil durum hakemi atanmasına ilişkin başvurunun, tahkim talebinin veya cevap dilekçesinin yeterliliğine ilişkin itirazı ile geciktirilemez, engellenemez²²⁵. Başvuru, tahkim talebi veya cevap dilekçesinde eksiklik veya gecikme olsa da LCIA Divanı acil durum hakemi prosedürüne devam edebilir²²⁶.

LCIA Tahkim Kurallarına göre, hakemleri atama hususunda tek yetkili LCIA Divanıdır. Tahkim anlaşması uyarınca herhangi bir taraf veya üçüncü kişi herhangi bir hakemi atayamaz. Taraflarca acil durum hakeminin atanmasına ilişkin yazılı bir anlaşma yapılmış olsa da veya taraflarca ortak olarak bir hakemin aday gösterilmesi halinde de değişmemektedir²²⁷. LCIA Divanı, acil durum hakemini, taraflarca yazılı olarak karşılaştırılan seçim yöntemine veya kriterlere uygun olarak atayacaktır. LCIA Divanı acil durum hakemi ataması esnasında ayrıca taraflar arasındaki uyuşmazlığın niteliğini ve koşullarını, uyuşmazlık tutarını veya değerini, tarafların yerlerini ve dillerini, taraf sayısını ve ilgili diğer bütün hususları dikkate alacaktır²²⁸. LCIA Divanı tarafından acil durum hakemi atanması yapılırken, taraflarca tahkim yeri veya acil durum hakemi yargılamasının yerinin karşılaştırılmamış olması ilgili husus olarak kabul edilmeyecektir²²⁹.

²²² 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.5.

²²³ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.5.

²²⁴ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.6.

²²⁵ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 5.1.

²²⁶ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 5.1.

²²⁷ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 5.7.

²²⁸ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 5.9.

²²⁹ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 16.2.

LCIA Divan Başkanı, yalnızca tarafların kendisini tek hakem veya hakem heyetinin başkanı olarak atamak için yazılı olarak anlaşmaları halinde hakem olarak atanabilmektedir. Yine LCIA Divan Başkan Yardımcısı ve LCIA Yönetim Kurulu Başkanı taraflarca veya taraflardan herhangi biri tarafından aday gösterilmesi halinde hakem olarak atanabilir²³⁰. Bu durumda tarafların yazılı olarak anlaşmaları halinde LICA Divan Başkanı, veya taraflardan herhangi biri tarafından aday gösterilmesi halinde LICA Divan Başkan Yardımcısı veya LCIA Yönetim Kurulu Başkanı acil durum hakemi olarak atanabilir. Ancak böyle bir durumda bu kişiler ilgili tahkim davasına ilişkin olarak ilgili görevlerde bulunamayacaklardır²³¹.

Tarafların farklı milletlerden olduğu durumlarda, acil durum hakem adayı ile aynı milletten olmayan tarafların tamamı yazılı olarak kabul etmediği sürece, acil durum hakemi adayı taraflardan herhangi biri ile aynı milletten olamaz²³². Tarafların milliyeti ayrıca kontrol eden hissedarları ve payları da içerecek şekilde anlaşılmalıdır²³³. İki veya daha fazla devletin vatandaşı olan kişiler her bir ülkenin vatandaşı olarak kabul edileceklerdir. Avrupa Birliği vatandaşları, farklı üye devletlerin vatandaşları olarak kabul edilecektir ve aynı milletten sayılmayacaktır. Bir devletin denizaşırı bölgesinin vatandaşı olanlar ve denizaşırı bölgede bulunan tüzel kişiler ilgili devletin değil, o bölgenin vatandaşı veya tüzel kişisi olarak kabul edilecektir²³⁴.

LCIA Divanının hakem adayının uygunluğuna, bağımsızlığına veya tarafsızlığına ilişkin haklı şüphelerinin varlığı halinde ve hakem adayının hakem olarak atanmayı kabul etmemesi halinde veya başka herhangi bir nedenle hakemin değiştirilmesi söz konusu olabilir²³⁵. Böyle bir durumda taraflardan herhangi biri yeni acil durum hakeminin hızlı bir şekilde atanmasını talep edilebilir²³⁶. Bu tür bir başvuru, değiştirilen hakemin hızlı bir şekilde atanmasını gerektirir özel gerekçeleri ile birlikte kayıt memuruna (tercihen elektronik ortamda) yazılı olarak yapılır ve

²³⁰ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 5.10.

²³¹ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 5.10.

²³² 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 6.1.

²³³ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 6.2.

²³⁴ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 6.3.

²³⁵ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 11.

²³⁶ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.15.

tahkimin tüm taraflarına iletilir veya bildirilir²³⁷. Başvuru LCIA Divanı tarafından değerlendirilir ve mümkün olan en kısa sürede karar verilir. Başvurunun kabul edilmesi halinde, değitirilen hakemin hızlı bir biçimde atanması amacıyla tahkim sözleşmesinde veya taraflar arasındaki herhangi bir sözleşmede belirtilen süreler LCIA Divan tarafından kısaltılabilir²³⁸.

LCIA Divan tarafından atanmadan önce acil durum hakemi adayı vasıflarını ve geçmiş ve şimdiye ilişkin olarak mesleki pozisyonlarını içerir kısa bir yazı sunacaktır. Acil durum hakemi adayı tarafından ayrıca atamadan önce masraflara ilişkin ekte yer alan ücret oranlarını kabul ettiği yazılı olarak belirtilecektir. Yine atamadan önce, acil durum hakemi adayı, tarafsızlığını ve bağımsızlığını şüpheye düşürecek herhangi bir durum olup olmadığına ve şayet böyle bir durumun varlığı halinde bunlarının tamamına ilişkin bilgilerin yer aldığı ve tahkim yargılamasının verimli ve hızlı bir şekilde yürütülmesini sağlamak için yereli zamanı, isteği, çabası ve becerisi olduğuna ilişkin beyan imzalayarak kayıt memuruna sunar²³⁹. Atanmasından veya LICA Tahkim Kuralları madde 5.4'te belirtilen yazılı beyanı sunmasından sonra acil durum hakemi, karar verinceye kadar, tarafsızlığı ve bağımsızlığı hakkında ciddi şüphe uyandıracak durumların ortaya çıkması halinde bu durumu LCIA Divana ve taraflara iletacaktır²⁴⁰.

F. Acil Durum Hakeminin Reddi

LCIA Tahkim Kurallarında acil durum hakeminin reddine ilişkin özel düzenlemeler yer almamaktadır. Acil durum hakeminin reddi hususunda da hakemlerin istifası ve reddine ilişkin 10. maddeye atıf yapılmıştır. Bu kapsamda acil durum hakeminin LCIA Divanına yazılı bildirimde bulunarak ve tüm tarafları bilgilendirerek hakemlik görevinden istifa etmek istediğini belirtmesi, veya acil durum hakeminin ciddi derecede hastalanması, görevi reddetmesi veya görevi yapamayacak hale veya bu görev için uygunsuz hale gelmesi veya acil durum hakeminin tarafsızlığına veya bağımsızlığına haklı olarak gölge düşüren koşulların mevcut olması halinde LCIA Divanı, kendi inisiyatifıyla veya herhangi bir tarafın yazılı itirazı üzerine acil durum

²³⁷ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.16.

²³⁸ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.17.

²³⁹ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 5.4.

²⁴⁰ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 5.5.

hakeminin görevine son verebilir²⁴¹. Ayrıca, acil durum hakeminin kasten tahkim sözleşmesine aykırı davranması, taraflar arasında adil veya tarafsız davranmaması veya tahkimi makul bir verim, özen ve çaba göstererek yürütmemesi halinde LCIA Divanı tarafından acil durum hakeminin göreve uygun olmadığına karar verebilir.

Yukarıda belirtilen gerekçeler ile acil durum hakemine itiraz eden bir taraf, acil durum hakeminin atanmasından veya ilgili durumu öğrendiğinden itibaren 14 gün içinde itirazını gerekçeleriyle birlikte yazılı olarak LCIA Divanına, acil durum hakemine ve tüm diğer taraflara iletir²⁴². Divan tarafından diğer ilgili taraflara ve itiraz edilen hakeme, itirazda bulunan tarafın yazılı beyanına ilişkin olarak yorum yapması için makul fırsat sunulur. LCIA Divanı, herhangi bir zamanda itirazda bulunan taraftan, itiraz edilen hakemden, diğer taraflardan ilave bilgi ve materyal talebinde bulunabilir²⁴³. İtiraz ilişkin yazılı beyanın alınmasından itibaren 14 gün içinde tarafların tamamının itirazı kabul etmesi halinde, LCIA Divanı acil durum hakeminin görevini (gerekçesiz olarak) iptal eder²⁴⁴. Taraflarca bu şekilde bir mutabakat sağlanmadığı sürece veya itiraz edilen acil durum hakemi tarafından ilgili yazılı beyanın alındığı tarihten itibaren 14 gün içinde istifa edilmediği²⁴⁵ sürece LCIA Divanı itirazı değerlendirir ve itiraz talebini kabul etmesi halinde acil durum hakemini görevine son verir. LCIA Divanının kararı yazılı ve gerekçeli olur ve kayıt memuru tarafından taraflara ve itiraz edilen hakeme iletilir²⁴⁶.

LCIA Divanı, önceki (itiraz edilen) hakemin hizmetlerine ilişkin olarak (varsa) ilgili durumda uygun göreceği ücret ve masrafların tutarını belirleyecektir. Divan ayrıca itiraz maliyetlerinin bir tarafça derhal ödenip ödenmeyeceğini, hangi tutarda ve kime ödeneceğini belirleyebilir ve bu maliyetlerinin tamamını veya bir kısmını hakem heyetinin ve/veya LCIA Divanın madde 28 çerçevesinde vereceği daha sonraki bir karara bırakabilir²⁴⁷.

²⁴¹ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 10.1.

²⁴² 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 10.3.

²⁴³ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 10.4.

²⁴⁴ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 10.5.

²⁴⁵ LCIA Divanının kararından önce yazılı olarak istifa etmiş olan itiraz edilen hakem, yazılı beyanın herhangi bir kısmını kabul etmiş olarak değerlendirilmeyecektir (2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 10.6).

²⁴⁶ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 10.6.

²⁴⁷ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 10.7.

G. Acil Durum Hakemi Yargılamasının Yeri (*Seat*)

Acil durum hakemi yargılamasının yerine ilişkin acil durum hakemine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı LCIA Tahkim Kuralları madde 9B’de özel bir düzenleme yer almamaktadır. Taraflarca hakem heyetinin oluşturulmasından önce herhangi bir zamanda yazılı olarak tahkim yeri kararlaştırılabilir. Hakem heyetinin oluşturulmasının ardından ise hakem heyetinin önceki yazılı onayı ile taraflarca yazılı olarak tahkim yeri kararlaştırılabilir. Taraflarca tahkim yerinin kararlaştırılmamış olması halinde hakem heyeti ilgili durumları göz önünde bulundurarak ve taraflara hakem heyetine yazılı yorumlarını iletmeleri için makul bir fırsat sunduktan sonra başka bir tahkim yerinin daha uygun olduğuna dair karar vermedikçe tahkim yeri Londra (İngiltere) olacaktır²⁴⁸.

H. Acil Durum Hakeminin Yetkileri ve Yargılama Prosedürü

Acil durum hakemi, koşullara göre kendisi tarafından uygun olduğu belirlenen herhangi bir şekilde acil durum davasını yürütebilir ve bu süreçte bu tür bir acil durum davasının mahiyetini, acil durum kararı alınması talebi konusunda tarafların görüşlerini, acil durum kararı alınması talebi ve gerekçeleri ve tarafların (eğer mevcutsa) sunduğu diğer belgeleri dikkate alır²⁴⁹.

Acil durum hakeminin taraflarla (şahsi olarak, telefon üzerinden veya başka bir şekilde) herhangi bir duruşma yapma zorunluluğu yoktur ve mevcut dokümanlara göre acil durum kararı alınması talebiyle ilgili karar verebilir²⁵⁰. Acil durum hakemi tarafından duruşma yapılması durumunda tarafların da görüşünü alarak herhangi bir yerde duruşma yapabilir. Tarafların görüşünü almasında rağmen acil durum hakemi tamamen farklı bir duruşma yeri belirleyebilir. Duruşma yerinin tahkim yerinden farklı bir yer alması halinde acil durum hakemi prosedürü duruşma yerinde değil, tahkim yerinde yürütülmüş ve tahkim yerinde karar verilmiş olarak değerlendirilir²⁵¹.

²⁴⁸ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 16.2; Taraflarca tahkim yerinin belirlenmemiş olması halinde tahkim yerinin standart olarak Londra olması, LCIA Divanı tarafından madde 9B çerçevesinde acil durum hakemi atarken ilgili bir durum olarak değerlendirilmeyecektir (2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 16.2).

²⁴⁹ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.7.

²⁵⁰ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.7.

²⁵¹ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 16.3.

Acil durum hakemi tarafından duruşma taraflara danışılarak organize edilir. Duruşmanın tarihi, şekli, içeriği, prosedürü ve yeri de dahil olmak üzere acil durum hakemi tahkim sözleşmesi kapsamında tam yetkiye sahiptir. Duruşma fiziki olarak yapılabileceği gibi, video veya telefon konferansı veya üçünün bir kombinasyonu olarak da yapılabilir. Duruşmanın içeriğine ilişkin olarak da acil durum hakemi duruşmada ele alınmasını istediği hususları taraflara iletebilir²⁵².

Acil durum hakemi duruşmaya ilişkin olarak taraflara yazılı olarak makul bir ihbarda bulunacaktır²⁵³ ve taraflarca aksi yönde yazılı olarak anlaşılmadığı sürece bütün duruşmalar gizli tutulacaktır²⁵⁴. Acil durum hakemi, atanmasından sonra 14 günden fazla olmayacak şekilde, mümkün olduğunca çabuk bir şekilde acil durum kararı alınması talebiyle ilgili kararını verir. Bu son tarih yalnızca, olağanüstü hallerde LCIA Divanı tarafından²⁵⁵ veya acil durum davasına katılan tüm tarafların yazılı mutabakatıyla uzatılabilir²⁵⁶.

Acil durum hakemi, tahkim ve yasal masraflar²⁵⁷ dışında hakem heyetinin tahkim anlaşması uyarınca verebileceği herhangi bir emir veya karar şeklinde verebilir ve ayrıca acil durum kararı alınması talebinin tamamının veya herhangi bir kısmının görüşülmesini hakem heyeti kurulduğunda hakem heyetince yürütülecek yargılamaya tehir eden bir emir verebilir²⁵⁸.

Acil durum hakeminin kararı yazılı olarak gerekçeleriyle birlikte verilir. Acil durum hakeminin kararı, madde 26.2'ye uygun olmalıdır, yani kararda karar tarihi ve tahkim yeri belirtilmeli ve acil durum hakemi tarafından imzalanmalıdır. Acil Durum Hakemi, vermiş olduğu emir veya kararı Kayıt Memuru'na gönderir. Kayıt Memuru da bunu (eğer herhangi bir tarafça talep edilmişse) kağıt formuna ek olarak, elektronik formda taraflara hemen iletir. Elektronik ve kağıt belgeler arasında farklılık olması durumunda, elektronik form geçerlidir²⁵⁹. Acil durum hakemi, taraflardan her zaman tarafsız ve bağımsız kalmalıdır ve herhangi bir tarafın vekili veya

²⁵² 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 19.2.

²⁵³ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 19.3.

²⁵⁴ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 19.4.

²⁵⁵ 2014 LCIA Tahkim Kuralları m. 22.5.

²⁵⁶ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.8.

²⁵⁷ 2014 LCIA Tahkim Kuralları m. 28.2 ve 28.3.

²⁵⁸ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.8.

²⁵⁹ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.9.

temsilcisi olamaz. Acil durum hakemi tarafından taraflar arasındaki uyuşmazlığa veya tahkimin sonucuna ilişkin herhangi bir tarafa tavsiyede bulunamaz²⁶⁰.

İ. Acil Durum Hakemi Yargılamasında Masraflar

LCIA Tahkim Kuralları kapsamında acil durum hakemi prosedürüne ilişkin özel ücret 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren masraflara ilişkin ekte yer şartlara tabidir. Özel ücretin tutarı masraflara ilişkin ekte belirtilir ve acil durum hakeminin ücretleri ve harcamaları, LCIA'nın idari ücretleri ve harcamaları ve LCIA Divanın (eğer varsa) diğer ek masraflarını kapsar. Acil durum hakeminin atanmasından sonra, başvuru sahibinin ödeyeceği özel ücretin tutarı, masraflara ilişkin ek uyarınca LCIA Divanı tarafından artırılabilir²⁶¹.

LCIA Tahkim Kuralları kapsamında yürütülen tahkim yargılamalarına ilişkin masraflar için uygulanan depozito usulü²⁶² acil durum yargılamasına ilişkin LCIA'ya ödenen herhangi bir özel ücrete uygulanmaz. Ödenen Özel Ücret, (Tahkim Masrafları tutarı açısından) LCIA Divanı tarafından belirlenen ve (tarafların Tahkim Masraflarını üstleneceği oranlar açısından) Tahkim Heyeti tarafından karar verilen Madde 28.2 altındaki Tahkim Masraflarının bir kısmını oluşturur. Acil durum davası sırasında herhangi bir tarafça üstlenilen herhangi bir yasal veya diğer harcama, (Yasal Masrafların tutarı ve taraflar arasında ödenme oranları açısından) Tahkim Heyeti tarafından karar verilen Madde 28.3 altındaki Yasal Masrafların bir kısmını oluşturur²⁶³.

Acil durum hakemi başvuru ücreti 8.000 Sterlin olup, bu tutarın iadesi bulunmamaktadır²⁶⁴. Saat ücretlerini ve masrafları kapsayan acil durum hakemi ücreti 20.000 Sterlin'dir. LCIA Divan tarafından acil durum hakemi atanması halinde bu tutar iade edilmemektedir²⁶⁵. Acil durum hakemi ücreti davadaki koşulların daha yüksek bir ücreti haklı kılması halinde kayıt memurunun tavsiyesi üzerine LICA Divan tarafından acil durum yargılaması esnasında herhangi bir zamanda artırılabilir.

²⁶⁰ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 5.3.

²⁶¹ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.5.

²⁶² 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 24.

²⁶³ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.10.

²⁶⁴ 2014 LCIA Masraflara İlişkin Ek, m. 7(i).

²⁶⁵ 2014 LCIA Masraflara İlişkin Ek, m. 7(ii).

Acil durum hakeminin reddi halinde, redde ilişkin olarak karar vermek üzere atanmış bulunan ilgili bölüm veya kişinin ücret ve masraflarına için LCIA Divanı red talebinde bulunan tarafça ilave bir tutar ödenmesine karar verir. Acil durum hakeminin reddi talebinin reddedilmesi halinde ise ödenen bu tutar başvuru sahibi tarafından tahkim masraflarına ilişkin olarak LCIA Tahkim Kuralları madde 24 kapsamında yatırılmış bir depozito olarak değerlendirilir²⁶⁶.

J. Acil Durum Hakemi Tarafından Verilen Emirlerin Taraflar, Hakem Heyeti ve Üçüncü Kişiler Bakımından Etkileri

Acil durum hakemi tarafından verilen karar taraflar için bağlayıcıdır ve taraflar gecikmeksizin ve derhal bu kararı yerine getireceklerini taahhüt ederler²⁶⁷. Taraflar ayrıca, temyiz veya kararın yeniden incelenmesine ilişkin başvuruda bulunma haklarından veya herhangi bir devlet mahkemesine veya başka bir yasal makama başvuruda bulunma haklarından, ilgili yasaların izin verdiği ölçüde, geri dönülmez şekilde feragat ederler.

Acil Durum Hakemi tarafından verilen (acil durum kararı alınması talebinin herhangi bir kısmını, kurulduğunda, hakem heyetine tehir eden herhangi bir emir dışındaki) herhangi bir emir veya karar, herhangi bir tarafın başvurusu üzerine veya kendi inisiyatifiyle hakem heyeti tarafından alınan bir emir veya nihai karar ile tamamen veya kısmen onaylanabilir, değiştirilebilir, iptal edilebilir veya hükümsüz kılınabilir²⁶⁸.

III. SCC TAHKİM KURALLARI (2017) KAPSAMINDA ACİL DURUM HAKEMİ

A. Genel Olarak

Stokholm Ticaret Odası Tahkim Kurumu (SCC) 1917 yılında Stokholm Ticaret Odasının bağımsız bir bölümü olarak kurulmuştur. SCC, Kurul ve Sekreteryadan oluşmakta olup, İsviçre ve uluslararası taraflar için uyuşmazlık çözümü hizmetleri sunmaktadır²⁶⁹. 1 Ocak 2010 tarihinde yürürlüğe giren Tahkim Kuralları ve Hızlandırılmış Tahkim Kuralları ile Stokholm Ticaret Odası

²⁶⁶ 2014 LCIA Masraflara İlişkin Ek, m. 7(v).

²⁶⁷ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 26.8.

²⁶⁸ 2014 LCIA Tahkim Kuralları, m. 9.14.

²⁶⁹ <http://www.sccinstitute.com/about-the-scc/> (Erişim: 03.02.2019).

Tahkim Kurumu (SCC) tarafından acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler benimsenmiştir. Her iki Tahkim Kurallarının da II numaralı ekinde düzenlenen acil durum hakemi prosedürü detaylı düzenlemeler içermektedir.

1 Ocak 2010 tarihinde yürürlüğe giren Hızlandırılmış Tahkim Kuralları ile daha hızlı bir tahkim prosedürü oluşturulmaya çalışılmıştır. Diğer tahkim kurumlarında olduğu gibi hızlandırılmış tahkim prosedürü için dava değerine ilişkin herhangi bir üst limit konulmamıştır. Uyuşmazlık değeri yüksek dahi olsa taraflar hızlandırılmış tahkim prosedürünün uygulanması hususunda anlaşma yapabilirler. SCC Hızlandırılmış tahkim prosedüründe hakem sayısı tektir²⁷⁰, ancak taraflar tek hakemin atanma prosedürü hususunda anlaşma yapabilirler²⁷¹. Bu kuralların uygulanabilmesi için tarafların açıkça SCC Hızlandırılmış Tahkim Kurallarının uygulanması hususunda anlaşma sağlamış olmaları gerekmektedir. Bu anlaşma ihtilaftan önce veya sonra olabilir. SCC Hızlandırılmış Tahkim Kurallarının II numaralı ekinde acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır ancak prosedür ve süreler açısından SCC Tahkim Kuralları Ek II ile aralarında herhangi bir fark bulunmamaktadır. Bu nedenle burada sadece SCC Tahkim Kuralları Ek II’de yer alan acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler incelenmiştir.

SCC Tahkim Kurallarının orijinal dili İngilizcedir. SCC Tahkim Kurallarının ayrıca İsveççe, Rusça, Çince, İspanyolca, Almanca ve İtalyanca tercümelemleri bulunmaktadır. 2010 Tahkim Kuralları, Ek II ile acil durum hakemine ilişkin sistemin benimsenmesinden itibaren 7 yıl içerisinde toplam 27 adet acil durum hakemi başvurusunda bulunulmuştur. Bu başvuruların 13 adedi ise sadece 2016 yılında yapılmıştır²⁷².

Bugün itibariyle 1 Ocak 2017 tarihinde yürürlüğe giren SCC Tahkim Kuralları ve SCC Hızlandırılmış Tahkim Kuralları uygulanmaktadır. Yeni kurallarda acil durum hakemine ilişkin hükümlerde ciddi bir değişiklik bulunmamaktadır.

²⁷⁰ 2017 SCC Hızlandırılmış Tahkim Kuralları, m. 17.

²⁷¹ 2017 SCC Hızlandırılmış Tahkim Kuralları, m. 18 (1).

²⁷² Anja Havedal Ipp, **SCC Practice Note Emergency Arbitrator Decisions Rendered 2015-2016**, Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce, 2017, s. 2.

B. Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümlerin Yürürlüğü ve Uygulama Alanı

Acil durum hakemine ilişkin kurallar opp-out olarak dizayn edilmiş olup, taraflarca aksi yönde karar alınmadığı sürece bütün SCC tahkimlerinde uygulanmaktadır. Ancak diğer kurumlardan farklı olarak SCC acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler geçmişe dönük olarak da uygulanmaktadır²⁷³. Dolayısı ile tahkim anlaşması veya tahkim maddesi acil durum hakemine ilişkin düzenlemelerin ilk olarak yer aldığı SCC kurallarının yürürlük tarihi olan 1 Ocak 2010 tarihinden önce imzalanmış olsa dahi taraflar acil durum hakemine ilişkin düzenlemelerden faydalanabileceklerdir.

SCC Tahkim Kurallarına göre, taraflar, aksini kararlaştırmadığı sürece, herhangi bir tahkim sözleşmesi ile SCC Tahkim Kurallarına atıf yapmakla, tahkimin başlatıldığı tarihte veya acil durum hakemi atanması için başvuru yapıldığı tarihte yürürlükte bulunan SCC Tahkim Kurallarının uygulanmasını kabul etmiş sayılırlar.

C. Acil Durum Hakemi Yanında Yerel Mahkemelerden Geçici Önlemler Talep Edilmesi

ICC Tahkim Kurallarına göre, ICC tahkim kurallarında yer alan acil durum hakemine ilişkin kurallar tarafların devlet mahkemelerine başvurma hakkını ortadan kaldırmamaktadır. ICC Tahkim Kurallarında bu durum açıkça düzenlenmiştir. SCC Tahkim Kurallarında ise acil durum hakemine ilişkin hükümlerden faydalanılması halinde yerel mahkemelere başvuru yapıp yapılamayacağına ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, SCC Tahkim Kurallarına göre herhangi bir tarafın yerel mahkemelerden geçici tedbir talebinde bulunması, SCC Tahkim Kurallarına ve tahkim anlaşmasına aykırılık teşkil etmemektedir²⁷⁴.

SCC Tahkim Kuralları 37/5’de hakem heyeti veya acil durum hakemine ilişkin bir ayırım yapılmamıştır. Diğer taraftan bu husus ilgili devletlerin yasaları ile ilgili olduğundan kanaatimce

²⁷³ Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 190; Ehle, **a.g.e.**, s. 92 ; bkz. Johan Lundstedt, **SCC Practice: Emergency Arbitrator Decisions**, Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce, 2013, s. 1; bkz. Krister Azelius, Lina Bergqvist, Emma Olsson, **Making Use of the New SCC Rules on Emergency Arbitration, Why the Emergency Arbitrator’s Decision Cannot be Enforced and How The New Rules May be Made Useful Nonetheless**, Sartryck Ur Juridisk Tidskrift, NR 4, (2010), s. 937.

²⁷⁴ 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 37 (5); Collins, **a.g.e.**, s. 113; Ehle, **a.g.e.**, s. 98; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 1; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, s. 936-937.

herhangi bir tarafça SCC Tahkim Kuralları kapsamında acil durum hakemi başvurusunda bulunulsa dahi yerel mahkemelerden de geçici tedbir talebinde bulunabilir.

D. Acil Durum Hakemine İlişkin Başvuru Süreci ve Prosedür

Davanın hakem heyetine havalesinden önce acil durum hakeminin tayini için başvuruda bulunulabilir²⁷⁵. Acil durum hakemi atanmasına ilişkin başvuru aynı zamanda emergencyarbitrator@chamber.se adresine mail yoluyla iletilir. Acil durum hakemi başvurusunu alır almaz sekreteryaya başvuruyu diğer taraflara gönderir²⁷⁶.

Acil durum hakemi atanması için yapılacak başvuruda; (i) tarafların ve temsilcilerinin isim ve adresleri, telefon numaraları ve e-mail adresleri, (ii) uyuşmazlığın özeti, (iii) talep edilen geçici tedbir kararına ilişkin beyan ve bunun nedenleri, (iv) uyuşmazlığın çözümüne ilişkin tahkim sözleşmesi veya tahkim maddesinin bir kopyası veya tanımı, (v) tahkim yeri, uygulanacak hukuk ve prosedürün diline ilişkin açıklamalar ve (vi) acil durum prosedürüne ilişkin masrafların ödendiğine ödeme belgesi yer almalıdır²⁷⁷.

E. Acil Durum Hakeminin Tayini ve Dosyanın Gönderimi

Acil durum hakemi başvurusunun alınmasıyla birlikte SCC Kurulu 24 saat içerisinde acil durum hakemi atamaya çalışacaktır²⁷⁸. Diğer pek çok kurumdan farklı olarak Stokholm Ticaret Odası Tahkim Kurumunun yargı yetkisi hususunda ihtilaf bulunması halinde, acil durum hakeminin atanmasından önce yetki hususunda karar mercii SCC kuruludur (*board*). SCC'nin ihtilaf konusunda açıkça yargı yetkisine sahip olmaması halinde acil durum hakemi ataması da

²⁷⁵ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 1(1); Ehle, **a.g.e.**, s. 92; Ipp, **a.g.e.**, s. 2; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 1; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, s. 936.

²⁷⁶ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 3; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 69; Ipp, **a.g.e.**, s. 3; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 1.

²⁷⁷ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 2; Collins, **a.g.e.**, s. 113; Ipp, **a.g.e.**, s. 2-3.

²⁷⁸ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 4(1); Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 68; Ipp, **a.g.e.**, s. 3; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 1; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 190; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 5.

yapılmayacaktır²⁷⁹. Acil durum hakemi atandığında, Sekretarya tarafından başvuru dosyası derhal acil durum hakemine havale edilir²⁸⁰.

F. Acil Durum Hakeminin Reddi

SCC Acil Durum Hakemi Kurallarında, acil durum hakeminin reddi hususunda SCC Tahkim Kuralları madde 19'a atıf yapılmıştır ancak acil durum hakeminin reddi başvurusunun redde neden olan hususların öğrenildiği tarihten itibaren 24 saat içinde yapılması gerekmektedir²⁸¹. Acil durum hakeminin tarafsızlığı ve bağımsızlığına ilişkin haklı şüpheye yol açan hususların olması halinde veya acil durum hakeminin taraflarca kararlaştırılan nitelikleri taşıması halinde taraflardan herhangi biri tarafından acil durum hakeminin reddi talep edilebilir²⁸².

Acil durum hakeminin reddini talep eden tarafça, redde neden olan hususların öğrenildiği tarihten itibaren 24 saat içinde red gerekçelerini içeren yazılı bir beyan sunulmalıdır. Acil durum hakeminin reddi talebinin 24 saat içinde sunulmaması ilgili tarafın acil durum hakeminin reddi hakkından feragatini teşkil eder²⁸³. Acil durum hakeminin reddi talebi Sekretarya tarafından taraflara ve acil durum hakemine iletilir ve yorumlarını sunma imkanı verilir²⁸⁴. Acil durum hakeminin reddi talebinin karşı tarafça kabul edilmesi halinde, acil durum hakemi görevden ayrılacaktır. Diğer bütün durumlarda acil durum hakeminin reddi hususunda nihai karar SCC Kurulu tarafından verilecektir²⁸⁵.

G. Acil Durum Hakemi Yargılamasının Yeri (Seat)

SCC acil durum hakemi kurallarında acil durum hakemi yargılamasının yerine ilişkin düzenleme ICC acil durum hakemi kuralları ile aynı doğrultudadır. SIAC ve ISTAC'de olduğu gibi acil durum hakemi yargılaması için sabit bir yer belirlenmemiş, bu hususta yetki SCC Kuruluna verilmiştir. Taraflarca tahkim yargılaması için bir tahkim yeri belirlenmiş olması

²⁷⁹ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 4(2); Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 69; Ipp, **a.g.e.**, s. 3; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 190; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 5.

²⁸⁰ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 6.

²⁸¹ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 4(3); Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 69; Ipp, **a.g.e.**, s. 3

²⁸² 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 19(1); Collins, **a.g.e.**, s. 113.

²⁸³ 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 19(3).

²⁸⁴ 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 19(4).

²⁸⁵ 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 19(5).

halinde belirlenen bu tahkim yeri acil durum hakemi yargılamasının da yeri olacaktır. Taraflarca tahkim yeri belirlenmemişse bu halde acil durum hakemi yargılamasının yerine SCC Kurulu karar verecektir²⁸⁶.

H. Acil Durum Hakeminin Yetkileri ve Yargılama Prosedürü

Acil durum hakeminin yetkileri için SCC Tahkim Kuralları madde 37 (1)-(3)'e atıf yapılmıştır²⁸⁷. Bu kapsamda bir tarafın talebi üzerine acil durum hakemi tarafından uygun görülen geçici tedbir kararına hükmedilebilir²⁸⁸. Diğer tahkim kurumlarında olduğu gibi burada da acil durum hakemi tarafından verilebilecek kararlar *numerus clausus* bir şekilde sayılarak sınırlanmamış, acil durum hakemine geniş bir takdir yetkisi verilmiştir. Acil durum hakemi, geçici tedbir kararı talebinde bulunan tarafın tedbirle ilgili olarak uygun bir teminat göstermesine karar verebilir²⁸⁹.

ICC Tahkim Kuralları kapsamında acil durum hakemi kararlarını sadece emir şeklinde verebilirken SCC Tahkim Kurallarına göre geçici tedbir kararı emir veya karar formatında olabilir. Bu kapsamda acil durum hakeminin kararları emir veya karar şeklinde olabilir²⁹⁰. Davanın hakem heyetine havalesi ile acil durum hakeminin yetkileri sona erer. SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, madde 9(4)'de belirtilen nedenlerle acil durum kararının bağlayıcılığının sona ermesi halinde de acil durum hakeminin yetkileri sonra erer²⁹¹. SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, madde 9(4)'e göre, (i) acil durum hakemi veya hakem heyetinin bu yöndeki kararıyla, (ii) hakem heyetinin nihai kararını vermesiyle, (iii) acil durum kararının verilmesinden itibaren 30 gün içinde tahkim başlatılmazsa veya (iv) acil durum kararından itibaren 90 gün içinde dava hakem heyetine havale edilmezse acil durum kararının bağlayıcılığı sona erer²⁹².

²⁸⁶ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 5.

²⁸⁷ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 1(2).

²⁸⁸ 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 37(1); Ehle, **a.g.e.**, s. 95; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 2, 25; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, 936; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 190.

²⁸⁹ 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 37(2); Ipp, **a.g.e.**, s. 3; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 190.

²⁹⁰ 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 37(3); Ipp, **a.g.e.**, s. 4; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, s. 937.

²⁹¹ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 1(2).

²⁹² 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 9(4); Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 69; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 2; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, s. 938.

Acil durum yargılamasının idaresi hususunda, prosedürün aciliyeti dikkate alınarak SCC Tahkim Kuralları madde 23'ün uygulanacağı belirtilmiştir²⁹³. Acil durum hakemi, acil durum hakemi yargılamasını, SCC Tahkim Kuralları ve taraflar arasındaki anlaşmalara tabi olarak uygun gördüğü şekilde idare eder²⁹⁴. Her durumda, acil durum hakemi, acil durum yargılamasını tarafsız, etkin ve hızlı bir şekilde yürütür ve her bir tarafa davasını sunması için eşit ve makul fırsat sunar²⁹⁵.

Dosyanın kendisine havale edildiği tarihten itibaren acil durum hakemi 5 günü aşmayacak şekilde geçici tedbirler hususunda acil durum kararını oluşturacaktır ancak acil durum hakeminin karar vermesi için öngörülen bu 5 günlük süre SCC kurulu tarafından acil durum hakeminin gerekçeli talebi üzerine veya gerekli görülmesi halinde uzatılabilir²⁹⁶. Geçici tedbirler hususundaki acil durum kararı yazılı olmalı ve acil durum hakemi tarafından imzalanmalıdır. Kararda, kararın alındığı tarih, acil durum yargılamasının yeri ve kararın dayandığı gerekçeler belirtilmelidir²⁹⁷. Acil durum hakemi, acil durum kararını en hızlı şekilde taraflara ve SCC'ye gönderir²⁹⁸. Acil durum hakemi taraflardan herhangi birinin gerekçeli talebi üzerine acil durum kararını değiştirebilir veya iptal edebilir²⁹⁹.

Taraflarca aksi yönde karar verilmediği sürece acil durum hakemi görev yapmış olduğu uyuşmazlıkla ilgili olarak gelecekteki tahkim dosyalarında hakem olarak görev yapamaz³⁰⁰.

İ. Acil Durum Hakemi Kararlarının Bağlayıcılığının Sona Ermesi veya İptali

Acil durum hakemi taraflardan herhangi birinin gerekçeli talebi üzerine acil durum kararını değiştirebilir veya iptal edebilir³⁰¹. SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, madde 9(4)'e göre, (i) acil durum hakemi veya hakem heyetinin bu yöndeki kararıyla, (ii) hakem

²⁹³ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 7.

²⁹⁴ 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 23(1); Ipp, **a.g.e.**, s. 3; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 2.

²⁹⁵ 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 23(2); Ipp, **a.g.e.**, s. 4; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 2, 25.

²⁹⁶ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 8 (1); Collins, **a.g.e.**, s. 113; Ehle, **a.g.e.**, s. 95; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 157; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 69; Ipp, **a.g.e.**, s. 4; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 2; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 190.

²⁹⁷ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 8 (2).

²⁹⁸ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 8 (3).

²⁹⁹ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 9(2); Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 69.

³⁰⁰ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 4(4); Lundstedt, **a.g.e.**, s. 2.

³⁰¹ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 9(2); Collins, **a.g.e.**, s. 113; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 69; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 2.

heyetinin nihai kararını vermesiyle, (iii) acil durum kararının verilmesinden itibaren 30 gün içinde tahkim başlatılmazsa, veya (iv) acil durum karardan itibaren 90 gün içinde dava hakem heyetine havale edilmezse acil durum kararının bağlayıcılığı sona erer³⁰².

J. Acil Durum Hakemi Yargılamasında Masraflar

Acil durum hakemi masrafları acil durum hakemi ücretini, başvuru ücretini ve yasal temsilci ücretleri dahil tarafların makul masraflarını içerir³⁰³. SCC Tahkim Kuralları kapsamında acil durum hakemi atanması için başvuruda bulunan taraf, başvuru ile birlikte 16.000 Euro acil durum hakemi ücretini ve 4.000 Euro başvuru ücretini öder³⁰⁴. Bu ödemelerin zamanında yapılmaması halinde Sekretarya, acil durum hakemi ataması başvurusunu reddeder³⁰⁵. Acil durum hakeminin talebi üzerine veya uygun görüldüğü takdirde, SCC Kurul'u, davanın niteliğini, acil durum hakemi ve SCC tarafından yapılan çalışmayı ve ilgili diğer hususları göz önünde bulundurarak acil durum hakemi ücreti ve başvuru ücretini artırabilir veya azaltabilir³⁰⁶.

Herhangi bir tarafın talebi üzerine acil durum hakemi, acil durum prosedürüne ilişkin masrafları taraflar arasında paylaşılabilir³⁰⁷. Acil durum yargılamasının masraflarının taraflar arasında paylaşımında acil durum hakemi SCC Tahkim Kuralları madde 49(6) ve 50'de yer alan prensipleri uygulayacaktır³⁰⁸. Buna göre, taraflarca aksi yönde karar verilmediği sürece, taraflardan birinin talebi üzerine, acil durum hakemi, yargılamanın sonucunu, her bir tarafın yargılamanın etkin ve çabuk görülmesine katkısını ve ilgili diğer hususları dikkate alarak acil durum hakemi yargılamasının masraflarını taraflar arasında paylaşacaktır³⁰⁹.

Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, acil durum hakemi, bir tarafın talebi üzerine, yargılamanın sonucunu, her bir tarafın yargılamanın etkin ve çabuk görülmesine katkısını ve

³⁰² 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 9(4); Collins, **a.g.e.**, s. 113; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 2; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, 938; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 5.

³⁰³ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 10(1).

³⁰⁴ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 10(1), 10(2).

³⁰⁵ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 10(4).

³⁰⁶ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 10(3); Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 69.

³⁰⁷ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 10(5).

³⁰⁸ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 10(6).

³⁰⁹ 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 49 (6).

ilgili diğer hususları dikkate alarak, yasal temsilci masrafları dahil bir tarafın yaptığı makul masrafları diğer tarafın ödemesine karar verebilir³¹⁰.

K. Acil Durum Hakemi Tarafından Verilen Emirlerin Taraflar, Hakem Heyeti ve Üçüncü Kişiler Bakımından Etkileri

Acil durum hakemi kararlarının uygulanabilirliği tartışmalı olduğundan tahkim kurumları acil durum hakemi kararlarının taraflar için bağlayıcı olduğuna ve taraflarca derhal uygulanacağına ilişkin düzenlemeler getirmektedir. Acil durum kararı verildiği anda taraflar için bağlayıcıdır³¹¹. Uyuşmazlıkların, SCC Tahkim Kuralları kapsamında tahkim yoluyla çözömlenmesi hususunda anlaşmakla taraflar gecikme olmaksızın derhal uygulayacaklarını taahhüt ederler³¹².

Hakem heyeti, acil durum hakeminin kararları ve gerekçeleri ile bağlı deđildir³¹³. SCC Tahkim Kurallarında açıkça belirtilmemiş olsa da tahkimin iradi bir prosedür olmasından dolayı acil durum hakemine ilişkin kurallar ancak acil durum hakemi başvurusunda esas alınan tahkim sözleşmesinin taraflarına veya haleflerine uygulanır. Bu kapsamda acil durum hakemi tarafından verilen emirlerin ve kararların üçüncü kişiler açısından uygulaması ve bağlayıcılığı yoktur.

IV. SIAC TAHKİM KURALLARI (2016) KAPSAMINDA ACIL DURUM HAKEMİ

A. Genel Olarak

Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi (SIAC) 1991 yılında kurulmuş olup, kurulduğu tarihten beri tahkim hizmeti vermektedir³¹⁴. SIAC, Asya'da, tahkim kurallarında acil durum hakemine ilişkin düzenlemeleri getiren ilk uluslararası tahkim kurumudur. 1 Temmuz 2010 tarihinde yürürlüğe giren Singapur Tahkim Kuralları ile hem acil durum hakemine ilişkin hem de hızlandırılmış prosedüre ilişkin kurallar getirilmiştir. Taraflarca aksi yönde karar oluşturulmadığı

³¹⁰ 2017 SCC Tahkim Kuralları, m. 50; Ehle, **a.g.e.**, s. 93.

³¹¹ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 9(1); Lundstedt, **a.g.e.**, s. 2; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, s. 937.

³¹² 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 9(3); Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, s. 938.

³¹³ 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II Acil Durum Hakemi, m. 9(3); Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 69; Lundstedt, **a.g.e.**, s. 2; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, s. 937-238.

³¹⁴ <http://www.siac.org.sg/2014-11-03-13-33-43/about-us> (Erişim: 02.04.2019); Collins, **a.g.e.**, s. 111.

sürece Singapur 2010 Tahkim Kuralları 1 Temmuz 2010 tarihinde veya sonrasında başlatılan bütün tahkimlere uygulanmaktadır³¹⁵. 1 Nisan 2013 tarihi itibarıyla 1 Temmuz 2010 tarihinde yürürlüğe giren SIAC Tahkim Kurallarında değişiklikler yapılmıştır³¹⁶. Bugün itibarıyla 1 Ağustos 2016 tarihinde yürürlüğe giren SIAC Tahkim Kuralları, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça bu tarihte ve sonrasında başlayan tüm tahkimler için geçerli olacaktır³¹⁷. 2016 SIAC Tahkim Kurallarının resmi dili İngilizcedir. İngilizce dışında 2016 SIAC Tahkim Kuralları 13 dile tercüme edilmiştir ancak İngilizce versiyon ile 2016 SIAC Tahkim Kurallarının yayınlandığı diğer diller arasında tutarsızlık veya uyumsuzluk olması halinde İngilizce versiyon geçerli olacaktır³¹⁸.

Uluslararası yatırım tahkimleri için özel bir prosedür sunmak amacıyla SIAC tarafından, sözleşmeden, anlaşmadan, kanundan veya diğer sebeplerle ortaya çıkan devletler, devletler tarafından kontrol edilen kuruluşlar veya hükümetlerarası kuruluşların dahil olduğu uyuşmazlıklarda uygulanmak üzere 1 Temmuz 2017 tarihinde yürürlüğe giren Singapur Uluslararası Tahkim Merkezi Yatırım Tahkim Kuralları³¹⁹ geliştirilmiştir³²⁰. SIAC Yatırım Tahkimi Kurallarında da acil durum hakemine ilişkin kurallar yer almaktadır.

Temmuz 2010 ile 2014 yılları arasında SIAC Uluslararası Tahkim Merkezine 37 adet acil durum hakemi başvurusunda bulunulmuştur³²¹. 2017 yılında SIAC'a acil durum hakemi atanması için 19 başvuru yapılmış olup, bu başvuruların tamamı SIAC tarafından kabul edilmiştir. Böylece acil durum hakemi hükümlerinin getirildiği 2010 yılından bu yana SIAC tarafından kabul edilen toplam acil durum hakemi başvuru sayısı 72'ye ulaşmıştır³²². Taraflara alternatif seçenekler sunma açısından SIAC Uluslararası Tahkim Merkezi cazibesini arttıran kurumlar arasında olmuştur.

³¹⁵ 2010 SIAC Tahkim Kuralları, m. 1.2; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70.

³¹⁶ 2013 SIAC Tahkim Kuralları, m. 1.2.

³¹⁷ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 1.2.

³¹⁸ <http://www.siac.org.sg/our-rules/rules/siac-rules-2016> (Erişim: 02.04.2019).

³¹⁹ Investment Arbitration Rules of the Singapore International Arbitration Centre.

³²⁰ 2016 SIAC Yatırım Tahkim Kuralları, Giriş (i).

³²¹ Lye / Leong, **Emergency Arbitrators**, s.14.

³²² http://www.siac.org.sg/images/stories/articles/annual_report/SIAC_Annual_Report_2017.pdf (Erişim: 02.04.2019).

B. Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümlerin Yürürlüğü ve Uygulama Alanı

SIAC tarafından acil durum hakemine ilişkin prosedür ilk olarak 1 Temmuz 2010 tarihinde yürürlüğe giren SIAC Tahkim Kuralları ile getirilmiştir. Taraflarca aksi yönde karar oluşturulmadığı sürece SIAC 2010 Tahkim Kuralları 1 Temmuz 2010 tarihinde veya sonrasında başlatılan bütün tahkimlere uygulanmaktadır³²³.

ICC Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümler, acil durum hakemine ilişkin düzenlemelerin ilk olarak getirildiği 1 Ocak 2012 tarihinden sonra imzalanan sözleşmeler için uygulama alanı bulmaktadır. Taraflarca, Sözleşme tarihinde veya önceki bir tarihte yürürlükte olan ICC Kurallarına tabi olunacağına ilişkin herhangi bir şart konulmamışsa, 2012 Kuralları, bu kuralların yürürlüğe girmesinden önce imzalanmış bulunan sözleşmeler için de uygulanabilmektedir. Ancak acil durum hakemi prosedürü “*opt out*” olarak dizayn edilmiş olsa da geçmişe yürürlüğü bulunmamaktadır. ICC Tahkim Kurallarının aksine SIAC 2010 Tahkim Kuralları, Ek 1’de yer alan acil durum hakemi kurallarının yürürlüğüne ilişkin herhangi bir ayrıma gidilmemiştir. Dolayısı ile SIAC acil durum hakemine ilişkin hükümler, tahkim prosedürünün 1 Temmuz 2010 tarihinde veya sonrasında başlatılması kaydıyla 2010 SIAC Tahkim Kurallarının yürürlük tarihi olan 1 Temmuz 2010 tarihinden önce imzalanan sözleşmeler için de uygulama alanı bulacaktır. Bu kapsamda SIAC acil durum hakemi kuralları geçmiş yürürlüğü bulunmaktadır. Yani taraflar sözleşme aşamasında bilmedikleri ve belki de tercih etmeyecekleri bir prosedüre tabi kılınmış bulunmaktadır. Kanaatimce bu düzenleme ile bir kanunun kural olarak geriye yürümeyeceği (geçmişe etkili olmayacağı) esası ihlal edilmiş bulunmaktadır. Bu da acil durum hakemi tarafından verilen kararın tanınması ve tenfizinde de problemler yaşanmasına neden olabilecektir.

Bugün itibariyle 1 Ağustos 2016 tarihinde yürürlüğe giren SIAC Tahkim Kuralları, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça bu tarihte ve sonrasında başlayan tüm tahkimler için geçerli olacaktır³²⁴. SIAC 2016 Tahkim Kurallarında da, Ek 1’de yer alan acil durum hakemi kurallarının yürürlüğüne ilişkin herhangi bir ayrıma gidilmemiştir. Bu kapsamda SIAC 2016 Tahkim Kurallarında yer alan acil durum hakemine ilişkin hükümler de tahkim prosedürünün 1 Ağustos

³²³ 2010 SIAC Tahkim Kuralları, m. 1.2; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188.

³²⁴ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 1.2.

2016 tarihinde veya sonrasında başlatılması kaydıyla geçmişe doğru yürütülmekte ve 1 Ağustos 2016 tarihinden önce imzalanan sözleşmeler için de uygulama imkanı bulunmaktadır.

Tarafların uyuşmazlık halinde tahkim için SIAC'a başvurulacağı veyahut da SIAC Tahkim Kuralları kapsamında tahkime başvurulacağı hususunda anlaşmaları halinde tarafların tahkimin, SIAC Tahkim Kuralları kapsamında SIAC tarafından idare edilmesi hususunda anlaşmış olduğu farz edilir³²⁵. Hakem Heyetinin kurulmasından önce acil bir ihtiyati tedbir kararı almak isteyen taraf SIAC Tahkim Kuralları Ek1'de yer alan Acil Durum Hakemine ilişkin kurallarda belirtilen prosedür kapsamında bu tür bir tedbir kararı için başvurabilir³²⁶.

SIAC Tahkim Kurallarında açıkça belirtilmemiş olsa da tahkimin iradi bir prosedür olmasından dolayı acil durum hakemine ilişkin kurallar ancak acil durum hakemi başvurusunda esas alınan tahkim anlaşmasının taraflarına veya tahkim anlaşmasının taraflarının halefleri için uygulama alanı bulacaktır. Bu kapsamda acil durum hakemi tarafından verilen emirlerin ve kararların üçüncü kişiler açısından uygulaması ve bağlayıcılığı yoktur.

C. Acil Durum Hakemi Yanında Yerel Mahkemelerden Geçici Önlemler Talep Edilmesi

Tahkim heyetinin kurulmasından önce veya istisnai durumlarda tahkim heyetinin kurulmasından sonra devlet mahkemelerinden geçici tedbir kararı talep edilmesi SIAC Tahkim Kurallarına aykırılık teşkil etmemektedir³²⁷. SIAC Tahkim Kuralları kapsamında tahkim heyetinin oluşturulmasından sonra yerel mahkemelerden ancak istisnai durumlarda yerel mahkemelere geçici tedbir kararı için başvuruda bulunulabilmektedir³²⁸. Ancak istisnai hallerin ne olduğuna ilişkin madde metninde herhangi düzenleme bulunmamaktadır.

ICC acil durum hakemi kurallarına göre acil durum hakemi atanması ve geçici tedbir kararı alınması için başvuruda bulunan tarafça aynı zamanda yerel mahkemelere de geçici tedbir kararı alınması için başvuruda bulunulması halinde yerel mahkemelere yapılan bu başvurunun

³²⁵ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 1.1.

³²⁶ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 30.2; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 6.

³²⁷ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 30.3; Collins, **a.g.e.**, s. 119; Ehle, **a.g.e.**, s. 98; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 95.

³²⁸ Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188; Collins, **a.g.e.**, s. 119; Ehle, **a.g.e.**, s. 98.

gecikilmeksizin sekreteryaya da bildirilmesi gerekmektedir. Ancak SIAC Tahkim Kurallarında bu şekilde bir bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır.

D. Acil Durum Hakemine İlişkin Başvuru Süreci ve Prosedür

SIAC Tahkim Kurallarına göre, geçici tedbir kararı almak isteyen taraf, tahkim talebinin sunulması ile eş zamanlı olarak veya tahkim talebinin sunulmasından sonra, hakem heyeti kuruluncaya kadar acil geçici tedbir kararı için kayıt memuruna başvuruda bulunabilir³²⁹. Burada ICC Tahkim Kuralları ile bir farklılık bulunmaktadır. ICC Tahkim Kurallarına göre geçici tedbir kararına ihtiyaç duyan taraf acil durum hakemi başvurusunda bulunmak için öncelikle tahkim başvurusunda bulunmak zorunda değildir. ICC Tahkim Kurallarına göre henüz tahkim başvurusunda bulunulmamış olsa dahi ilgili taraf acil durum hakemi atanması için başvuruda bulunabilir³³⁰, ancak bu halde acil durum hakemi başvurusu yapılmasından itibaren en geç 10 gün içerisinde tahkim talebinde bulunulması gerekmektedir³³¹. SIAC Tahkim Kurallarına göre ise acil durum hakemi başvurusunda bulunabilmek için öncesinde veya eş zamanlı olarak tahkim talebinde bulunmak gerekiyor.

ICC Tahkim Kuralları kapsamında acil durum hakemi başvuru dosyası, bir adet acil durum hakemine ve bir adet de Sekreteryaya olmak üzere her bir tarafa bir nüsha verilecek şekilde yeterli sayıda Sekreteryaya iletilmekte, Divan Başkanı tarafından acil durum hakemi kurallarının uygulanacağına kanaat getirilmesi halinde ise başvuru ve ekli belgeleri Sekreteryaya tarafından davalıya gönderilmektedir³³². SIAC Acil Durum Hakemi Kurallarında ise, acil geçici tedbir kararı talebinde bulunan taraf, başvurusunu sunarken, eş zamanlı olarak başvurunun bir kopyasını diğer tüm taraflara göndermektedir³³³. Sekreteryaya gereksiz bir iş yükü yüklememek ve aleyhine geçici tedbir kararı için başvuruda bulunulan tarafın en hızlı şekilde başvurudan haberdar olması için yerinde bir düzenleme olmuştur.

³²⁹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m.1; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Ehle, **a.g.e.**, s. 92 ; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 96; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 6.

³³⁰ 2017 ICC Tahkim Kuralları m. 29/1.

³³¹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 1/6.

³³² 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 1/2, 1/5; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 96.

³³³ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 1; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 96; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70.

Acil geçici tedbir kararı başvurusunda, talep edilen tedbir kararının içeriği, böyle bir tedbir kararına ihtiyaç duyulma nedenleri ve diğer tüm taraflara başvuru dosyasının bir kopyasının tedarik edildiğine dair başvuruda bulunan tarafın beyanı yer almalıdır. Şayet acil geçici tedbir kararına ilişkin başvuru dosyası herhangi bir tarafa iletilmemişse bu halde başvuru ile birlikte başvuru dosyasının bir kopyasının veya bildirim veya diğer tüm taraflara iletilmesi için iyi niyetli bir biçimde gerekli adımların atıldığına dair başvuruda bulunan tarafın beyanının yer alması gerekmektedir³³⁴.

Acil geçici tedbir kararına ilişkin başvuru ile birlikte ayrıca iadesi mümkün olmayan idari giderlere ilişkin ücretin ve acil durum hakemi ücretleri ve prosedüre ilişkin masraflar için SIAC Tahkim Kuralları Ek 1 Acil Durum Hakemi Kuralları kapsamında gerekli depozitonun yatırılması gerekmektedir³³⁵. SIAC Tahkim Kurallarında açıkça belirtilmemiş olsa da ilgili ücretlerin ödenmemesi halinde başvuru işleme alınmayacaktır. Gerekli durumlarda Kayıt Memuru (*Registrar*) acil geçici tedbir kararında bulunan tarafça ödenecek depozito tutarını artırabilir. Bu halde Kayıt Memuru tarafından başvuruda bulunan tarafa, artırılan depozito tutarını ödemesi için uygun bir süre verilir. Kayıt Memuru tarafından belirlenen süre içerisinde ilave depozito bedeli ödenmez ise acil geçici tedbir kararına ilişkin başvuru geri çekilmiş kabul edilir³³⁶.

E. Acil Durum Hakeminin Tayini ve Dosyanın Gönderimi

Divan Başkanı, SIAC tarafından acil geçici tedbir kararı başvurusunun kabul edilmesi gerektiğine kanaat getirmesi halinde, Kayıt Memuru tarafından acil geçici tedbir kararı başvurusunun alınması ve idari giderler ile depozitonun ödendiği tarihten itibaren bir gün içerisinde acil durum hakemini atamaya çalışacaktır³³⁷. Acil durum hakeminin tayini hususunda SIAC Tahkim Kurallarında oldukça kısa süreler öngörülmüştür.

³³⁴ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 1.

³³⁵ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 2.

³³⁶ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 2.

³³⁷ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 3; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 96; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 157; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 6.

Atamayı kabul etmeden önce, acil durum hakemi adayı tarafından, eğer varsa tarafsızlığına ve bağımsızlığına ilişkin haklı şüpheye yol açabilecek durumlara ilişkin Kayıt Memuruna açıklamada bulunulmalıdır³³⁸. Taraflarca aksi yönde karar verilmediği sürece, acil durum hakemi, uyuşmazlık ile ilgili herhangi bir tahkim davasında hakem olarak görev yapamaz³³⁹.

F. Acil Durum Hakeminin Reddi ve Değiştirilmesi

Acil durum hakeminin reddi, Kayıt Memuru tarafından acil durum hakemi atamasının taraflara tebliğinden itibaren açıklanan şartlara göre 2 gün içinde yapılmalıdır³⁴⁰. Kayıt Memuru, SIAC Tahkim Kuralları madde 30.2 ve Ek 1 kapsamında başlatılan prosedürlere ilişkin olarak yapılan başvurularda SIAC Tahkim Kurallarında öngörülen herhangi bir zaman sınırlamasını kısaltabilir³⁴¹. Bu kapsamda acil durum hakeminin reddi için öngörülen bu iki günlük süre kayıt memuru tarafından kısaltılabilir.

Acil durum hakeminin reddi prosedürünün nasıl işleyeceğine, acil durum hakeminin reddi talep edildiğinde bu hususta karar verilinceye kadar acil durum hakeminin görevine devam edip edemeyeceğine ilişkin Ek 1 Acil Durum Hakemi kurallarında herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Ek 1 Acil Durum Hakemi Kuralları madde 14'e göre SIAC Tahkim Kuralları uygun olduğu ölçüde, prosedürün gerektirdiği aciliyet de dikkate alınarak Ek 1 kapsamında acil durum hakemi prosedürlerine de uygulanacaktır. Burada acil durum hakeminin reddi söz konusu olduğu için hangi hükmün ne şekilde uygulanmasının uygun olduğu hususunda takdir yetkisi acil durum hakemine ait olmayacaktır.

Hakemin reddi talebi kayıt memuruna sunulacaktır³⁴². Hakemin reddi bildiriminde reddin nedenleri belirtilecektir. Hakimin reddi bildiriminin Kayıt Memuru tarafından teslim alındığı tarih red başvurusunun yapıldığı tarih olarak kabul edilecektir. Hakemin reddi talebinde bulunan taraf, red bildirimini Kayıt Memuruna iletmediği tarihte aynı zamanda diğer tarafa ve reddi talep

³³⁸ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 5.

³³⁹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 6; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 96.

³⁴⁰ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 5; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188.

³⁴¹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 14.

³⁴² 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 15.1.

edilen hakeme de gönderecektir ve kullanılan tebliğ biçimi ve tebliğ tarihini de belirtmek kaydıyla Kayıt Memuruna bildirimde bulunacaktır³⁴³.

ICC Tahkim Kuralları kapsamında acil durum hakeminin reddi başvurusunda bulunabilmek için herhangi bir ücret ödenmesi gerekmiyor. Ancak SIAC Tahkim Kuralları madde 15.3'e göre hakemin reddi talebinde bulunan tarafça hakemin reddi talebine ilişkin ücret tarifesinde yer alan tutarın yatırılması gerekmektedir. Bu tutarın iadesi mümkün değildir. Kayıt Memuru tarafından verilen süre içerisinde bu masrafın yatırılmaması halinde hakemin reddi talebinin geri çekildiği kabul edilecektir³⁴⁴. SIAC ücret tarifesine göre hakemin reddi talebinde bulunan tarafça ödenmesi gereken masraf Singapur tarafları için %7 mal ve hizmet vergisi dahil 8.560 Singapur Doları, yurtdışında bulunan taraflar için 8.000 Singapur Dolarıdır.

Hakemin reddi bildirimının alınmasının ardından Kayıt Memuru red hususu neticelendirilinceye kadar tahkim prosedürlerinin ertelenmesine karar verebilir. Kayıt Memuru tarafından tahkim prosedürlerinin ertelenmesine karar verilmediği sürece Divan (Court) tarafından red hususunda karar verilinceye kadar reddi talep edilen hakim devam eden tahkim prosedürlerine devam edecektir³⁴⁵. Acil Durum Hakemi yargılamasında, red hususu neticelendirilinceye kadar tahkim prosedürlerinin ertelenmesine karar verilirken Kayıt Memuru tarafından red gerekçeleri ve talep edilen geçici tedbir kararının aciliyeti dikkate alınmalıdır. Red talebi üzerine Divan'ın karar vermek için süresi red bildirimının alınmasından itibaren 7 gün olduğundan red talebi hususunda karar verilinceye kadar acil durum hakemi prosedürlerinin ertelenmesi prosedürün aciliyeti ile bağdaşmayacaktır.

Taraflardan herhangi birinin hakemin reddinin talep edilmesi üzerine diğer taraf bu red talebini kabul edebilir. Tüm tarafların mutabık kalması halinde Divan tarafından acil durum hakemi görevden alınacaktır. Diğer taraftan reddi talep edilen acil durum hakemi tarafından kendi iradesiyle görevden çekinilebilir. Her iki durum da red dayanaklarının kabul edildiği anlamına gelmez³⁴⁶. Reddi talep edilen hakemin görevden alınması veya hakem tarafından

³⁴³ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 15.2.

³⁴⁴ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 15.3.

³⁴⁵ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 15.4.

³⁴⁶ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 15.5.

görevden çekinilmesi halinde yeni hakem, değiştirilecek hakemin adaylığına ve atanmasına ilişkin prosedüre uygun olarak atanır. Bu halde süre hakemin reddine ilişkin tarafların anlaşmasının tebliğ alındığı veya reddi talep edilen hakemin görevden çekildiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır³⁴⁷. Böyle bir durumda reddi hususunda anlaşma sağlanan veya görevden çekilen acil durum hakemi yerine Divan Başkanı tarafından bir gün içerisinde acil durum hakemi atanacaktır³⁴⁸.

Hakemin reddi bildiriminden itibaren yedi gün içerisinde, karşı taraf hakemin reddini kabul etmezse veya hakem kendi iradesi ile görevden çekilmezse red talebine ilişkin karar Divan tarafından verilecektir. Divan red talebine ilişkin olarak tarafların ve reddi talep edilen hakemin beyanlarını isteyebilir ve bu beyanların sunumu için bir çizelge oluşturabilir³⁴⁹. Hakemin reddi talebinin Divan tarafından kabul edilmesi halinde, reddi talep edilen hakem görevden alınır ve yeni hakem değiştirilecek hakemin adaylığına ve atanmasına ilişkin prosedüre uygun olarak atanır. Yeni hakemin adaylığına ve atanmasına uygulanacak süreler Divan kararının Kayıt Memuru tarafından taraflara tebliği ile başlar³⁵⁰. Taraflarca sözleşme ile aksi yönde bir anlaşma yapılmamışsa acil durum hakeminde tarafların aday göstermesi söz konusu olmadığından acil durum hakeminin reddi talebinin Divan tarafından kabul edilmesi halinde bu kararın taraflara tebliğinden itibaren bir gün içerisinde Divan Başkanı tarafından yeni bir acil durum hakemi atanacaktır.

Hakemin reddi talebinin Divan tarafından reddedilmesi halinde reddi talep edilen hakem tarafından acil durum yargılamasına devam edilecektir³⁵¹. Taraflarca aksi yönde anlaşma sağlanmadığı sürece hakemin reddine ilişkin Divan kararı gerekçeli olmalıdır ve Kayıt Memuru tarafından taraflara tebliğ edilmelidir. Hakemin reddi talebine ilişkin Divan kararı nihai olup temyize tabi değildir³⁵².

³⁴⁷ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 15.6.

³⁴⁸ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 3.

³⁴⁹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 16.1.

³⁵⁰ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 16.2.

³⁵¹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 16.3.

³⁵² 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 16.4.

Acil durum hakeminin değiştirilmesine ilişkin Ek 1 Acil Durum Hakemi kurallarında herhangi bir dzenleme yer almamaktadır. Ek 1 Acil Durum Hakemi Kuralları madde 14'e göre SIAC Tahkim Kuralları uygun olduğu ölçüde, prosedürün gerektirdiği aciliyet de dikkate alınarak Ek 1 kapsamında acil durum hakemi prosedürlerine de uygulanacaktır. Tahkim yargılaması esnasında hakemin ölümü, istifası, görevden çekilmesi veya görevden alınması halinde yeni hakem, değiştirilecek hakemin adaylığına ve atanmasına ilişkin prosedüre uygun olarak atanır³⁵³.

Hakemin SIAC Tahkim Kuralları kapsamında görevlerini yerine getirmeyi reddetmesi veya görevlerini yerine getirme hususunda başarısız olması veya belirlenen süre içerisinde görevlerini yerine getirmesinin imkansız olması veya hukuki veya fiili imkansızlık nedeniyle hakemin görevini yerine getirememesi halinde hakemin reddi ve görevden alınmasına ilişkin prosedür uygulanacaktır³⁵⁴. Divan Başkanı kendi inisiyatifine ve takdirine bağlı olarak SIAC Tahkim Kuralları kapsamında görevlerini yerini getirmeyen veya belirlenen süre içerisinde görevlerini yerine getirmesinin imkansız olması veya hukuki veya fiili imkansızlık nedeniyle hakemin görevini yerine getirememesi veya karar vermemesi veya gereken özeni göstermemesi veya uyuşmazlığın adil, hızlı, ekonomik ve nihai çözümünü sağlayacak şekilde hareket etmemesi halinde hakemi görevden alabilir. Divan Başkanı hakemi görevden almadan önce taraflara ve değiştirilecek hakeme görüşünü sorabilir³⁵⁵.

Taraflarca aksi yönde karar verilmediği sürece hakemin reddi veya görevden alınması hallerinde öncesinde yapılan duruşmalar tekrar edilecektir. Eğer hakem tarafından tedbir kararı verilmiş ise bu karara ilişkin duruşmalar tekrar edilmeyecektir ve karar yürürlükte kalmaya devam edecektir³⁵⁶.

G. Acil Durum Hakemi Yargılamasının Yeri (*Seat*)

Taraflarca tahkim yeri belirlenmişse, acil geçici tedbir kararına ilişkin yargılamanın yeri de taraflarca belirlenen bu tahkim yeri olacaktır. Taraflarca tahkim yeri kararlaştırılmamış ise bu

³⁵³ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 17.1.

³⁵⁴ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 17.2.

³⁵⁵ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 17.3.

³⁵⁶ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 18.

halde SIAC Acil Durum Hakemi Kurallarına göre acil geçici tedbir kararına ilişkin yargılamanın yeri Singapur olacaktır³⁵⁷. Taraflarca tahkim yerinin kararlaştırılmamış olması sebebiyle acil geçici tedbir kararına ilişkin yargılamanın yerinin Singapur olması, hakem heyetinin, SIAC Tahkim Kuralları madde 21.1 uyarınca tahkim yerinin belirleme yetkisine halel getirmeyecektir³⁵⁸. Taraflarca tahkim yerinin belirlenmemiş olması halinde hakem heyetince yine davanın tüm koşulları göz önünde bulundurularak tahkim yeri belirlenecektir³⁵⁹.

H. Acil Durum Hakeminin Yetkileri ve Yargılama Prosedürü

Acil Durum Hakemi, mümkün olan en kısa sürede, ancak her halükarda, görevlendirilmesinden sonraki iki gün içinde, acil geçici yardım başvurusunun değerlendirilmesi için bir program hazırlar. Acil durum hakemi tarafından hazırlanan bu programda tarafların makul şekilde dinlenmesine ilişkin prosedür de yer almalıdır³⁶⁰. Kayıt Memuru, SIAC Tahkim Kuralları madde 30.2 ve Ek 1 kapsamında başlatılan prosedürlere ilişkin olarak yapılan başvurularda SIAC Tahkim Kurallarında öngörülen herhangi bir zaman sınırlamasını kısaltabilir³⁶¹. Bu kapsamda acil durum hakeminin program hazırlaması için öngörülen iki günlük süre Kayıt Memuru tarafından kısaltılabilir.

Acil durum hakemi başvurunun niteliğini ve aciliyetini, taraf sayısını, tarafların bulunduğu ülkeleri ve sair hususları dikkate alarak acil durum yargılaması duruşmasının tarafların fiziki katılımıyla, telekonferans veya video konferans yöntemi ile veya yazılı beyan verilmesi suretiyle uygun gördüğü şekilde yapılmasına karar verebilir³⁶².

Acil durum hakemi, SIAC Tahkim Kuralları kapsamında hakem heyetine verilmiş olan yetkilere sahiptir. Bu kapsamda acil durum hakemi tarafından kendi yetkisi hakkında da karar

³⁵⁷ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 4.

³⁵⁸ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 4.

³⁵⁹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 21.1.

³⁶⁰ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 7; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 96; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 157; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188.

³⁶¹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 14.

³⁶² 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 7; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70.

verilmektedir. Acil durum hakeminin bu kısım yetkileri hakem heyetinin yetkilerini etkilemez³⁶³. Acil durum hakeminin kendi yetkisine ilişkin kararı, hakem heyetinin oluşturulmasının ardından hakem heyeti tarafından değerlendirilebilir³⁶⁴. Böyle bir durumda kanaatimce acil durum hakemi tarafından verilen kararlar kendiliğinden hükümsüz hale gelmeyecektir çünkü buna ilişkin SIAC Tahkim Kurallarında bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak hakem heyetince acil durum hakemi tarafından verilen kararlar yeniden değerlendirilerek değiştirilebilir veya iptal edilebilir³⁶⁵.

ICC Tahkim Kuralları kapsamında acil durum hakemi kararlarını sadece emir şeklinde verebilirken, SCC Tahkim Kurallarında olduğu gibi SIAC Acil Durum Hakemi Kurallarına göre de acil durum hakeminin kararları emir veya karar şeklinde olabilir³⁶⁶. Emir ve karar arasındaki farklar doktrinde uzun zamandır tanımlanmakta ve değerlendirilmektedir³⁶⁷. Bazı kurallar, kararın uygulanabilirliğini sağlamak için her türlü makul çabayı gösterme yükümlülüğünü göz önünde bulundurarak, kararın alınacağı şekliyle ilgili seçimin yapılması gerektiğini vurgulamaktadır³⁶⁸. Bundan dolayı bir kararın geçici tedbir kararı vermek için en kullanışlı ya da uygun format olup olmadığı hususu tartışmalıdır. Uygulamada acil durum hakemi kararları genelde emir formatında tanzim edilmiştir. SIAC tarafından sağlanan istatistiklere göre acil durum hakemleri tarafından verilen kararların neredeyse yarısı emir formatında tanzim edilmiştir³⁶⁹.

ICC Tahkim Kurallarında olduğu gibi SIAC Acil Durum Hakemi Kurallarında da acil durum hakemi tarafından verilebilecek kararlar *numerus clausus* bir şekilde sayılarak sınırlandırılmamıştır. SIAC Acil Durum Hakemi Kuralları kapsamında acil durum hakemi, duruşma, telefon veya video konferansına veya taraflarca sunulacak yazılı beyanlara ilişkin ön

³⁶³ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 7; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 96; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70.

³⁶⁴ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 10.

³⁶⁵ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 10; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188.

³⁶⁶ 2017 ICC Tahkim Kuralları, m. 29/2; SIAC Tahkim Kuralları 2016, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 8; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Caher / McMillan, **a.g.e.**, s.2; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70.

³⁶⁷ Born, **a.g.e.**, s. 2426; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 98-99.

³⁶⁸ Fry, **a.g.e.**, s. 189.

³⁶⁹ Fry, **a.g.e.**, s. 191.

emirler dahil olmak üzere gerekli gördüğü geçici tedbir kararına veya emrine hükmedebilir³⁷⁰. Bu kapsamda öngörülen kıstas gerekliliktir. Buna ilaveten acil durum hakemi kararının nedenlerini özet halinde ve yazılı olarak belirtmelidir.

Acil durum hakemi vermiş olduğu ön emri, geçici tedbir kararını veya emri makul bir gerekçe gösterilmesi halinde değiştirebilir veya iptal edebilir³⁷¹. Ancak acil durum hakeminin bu yetkisi sınırsız değildir. Zira acil durum hakemi bu yetkisini hakem heyeti kuruluncaya kadar kullanabilecektir. Hakem heyetinin oluşturulmasından sonra acil durum hakeminin yetkisi kalmamaktadır ve acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararının veya emrin tekrar gözden geçirilmesi, değiştirilmesi veya iptal edilmesine ilişkin yetki hakem heyetine aittir³⁷².

Acil durum hakemi atandığı tarihten itibaren 14 gün içerisinde geçici tedbir kararını veya emrini vermelidir. Ancak bu süre istisnai durumlarda Kayıt Memuru tarafından uzatılabilir³⁷³. Bu halde uzatılan süre içerisinde acil durum hakemi tarafından geçici tedbir kararı veya emri oluşturulmalıdır. Yine SIAC Tahkim Kuralları 2016, Ek 1, Acil Durum Hakemi, madde 14 kapsamında acil durum hakeminin karar vermesi için öngörülen 14 günlük süre Kayıt Memuru tarafından kısaltılabilir. Acil durum hakemi tarafından verilen kararların şekli kontrolü Kayıt Memuru tarafından yapılmaktadır. Bu kapsamda Kayıt Memuru tarafından şekli onaylanıncaya kadar acil durum hakemi tarafından emir veya karar verilemeyecektir³⁷⁴.

ICC Acil Durum Hakemi Kurallarında acil durum hakeminin teminata hükmedip hükmedemeyeceğine ilişkin açık bir düzenleme bulunmamaktadır. SIAC Acil Durum Hakemi Kurallarına göre ise acil durum hakemi geçici tedbir kararı veya emri verilmesini başvuran tarafça uygun bir teminat ödenmesi şartına bağlı kılabilir³⁷⁵. Burada da tıpkı acil durum hakemi tarafından verilebilecek emir ve kararlarda olduğu gibi acil durum hakemine geniş bir takdir

³⁷⁰ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 8; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Ehle, **a.g.e.**, s. 95; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 96; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188.

³⁷¹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 8; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 96; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70.

³⁷² 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 10; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 96; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188.

³⁷³ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 9.

³⁷⁴ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 9.

³⁷⁵ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 11.

yetkisi verilmiştir. Acil durum hakemi tarafından verilebilecek teminatlar sayılarak sınırlandırılmamıştır. Bu kapsamda acil durum hakemi tarafından somut olayın şartlarına göre uygun bir teminat şekli ve miktarı belirlenebilir.

Ek 1 Acil Durum Hakemi Kuralları madde 14'e göre SIAC Tahkim Kuralları uygun olduğu ölçüde, prosedürün gerektirdiği aciliyet de dikkate alınarak Ek 1 kapsamında acil durum hakemi prosedürlerine de uygulanacaktır. Bu konuda takdir yetkisi acil durum hakemine aittir. Acil durum hakemi SIAC Tahkim Kurallarının ne şekilde uygulanmasının uygun olduğu hususunda karar verebilir ve bu hususa ilişkin acil durum hakemi kararı temyize, yeniden gözden geçirmeye veya başvuruya tabi değildir, nihaidir³⁷⁶.

İ. Acil Durum Hakemi Kararlarının Bağlayıcılığının Sona Ermesi veya İptali

Hakem heyeti oluşturuluncaya kadar, acil durum hakemi vermiş olduğu ön emri, geçici tedbir kararını veya emri makul bir gerekçe gösterilmesi halinde değiştirebilir veya iptal edebilir³⁷⁷. Madde metninde gerekçe gösterilmesi arandığı için acil durum hakemi tarafından verilen kararların veya emirlerin resen değiştirilmesi veya iptal edilmesi söz konusu değildir. Geçici tedbir kararlarının veya emirlerinin acil durum hakemi tarafından değiştirilebilmesi veya iptal edilebilmesi için tarafların talebi ve bu talepte makul bir gerekçe göstermesi gerekmektedir.

Hakem heyetinin oluşturulmasından sonra acil durum hakeminin yetkisi kalmamaktadır ve acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararının veya emrin tekrar gözden geçirilmesi, değiştirilmesi veya iptal edilmesine ilişkin yetki hakem heyetine aittir³⁷⁸. Hakem Heyeti acil durum hakemi tarafından gösterilen gerekçeler ve verilen kararlarla bağlı olmadığından resen de acil durum hakemi tarafından verilen kararları ve emirleri değiştirebilir veya iptal edebilir.

Acil durum hakemi tarafından geçici tedbir kararının veya emrin verildiği tarihten itibaren 90 gün içerisinde hakem heyeti oluşturulmamış olursa geçici tedbir kararları veya emirlerinin

³⁷⁶ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 14.

³⁷⁷ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 8.

³⁷⁸ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 10; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188.

bağlayıcılığı sona erer³⁷⁹. Yine hakem heyeti tarafından nihai karar verilmesi halinde veya taleplerin geri alınması halinde acil durum hakemi tarafından verilen kararların ve emirlerin bağlayıcılığı kendiliğinden sonra erecektir³⁸⁰.

J. Acil Durum Hakemi Yargılamasında Masraflar

SIAC acil durum hakemi prosedürüne ilişkin masraflar iki bölümden oluşmaktadır. Bunlardan ilki idari masraflardır. İdari masraflar acil durum hakemi prosedürünün herhangi bir nedenle karar verilmeden sona ermesi halinde dahi iade edilmemektedir. SIAC Tahkim Kurallarına göre idari masraflar tarafların Singapur'dan veya Singapur dışından olmasına göre farklılık arz etmektedir. SIAC Tahkim Kuralları ücret tarifesine göre Singapur taraflarınca ödenmesi gereken idari masraf 5.350 Singapur Dolarıdır. Singapur dışındaki taraflarca ödenmesi gereken idari masraf 5.000 Singapur Dolarıdır. Singapur tarafları tarafından ödenen idari masrafın fazla olmasının nedeni %7 tutarındaki mal ve hizmet vergisinin ilave edilmiş olmasıdır³⁸¹.

SIAC acil durum hakemi prosedürüne ilişkin ikinci kısım masraflar acil durum hakemi ücretleri ve masraflarına ilişkin depozitodur. SIAC Tahkim Kuralları Ek 1 Acil Durum Hakemi Kuralları kapsamında Kayıt Memuru tarafından başka bir tutar belirlenmemişse acil durum hakemi ücretleri ve giderleri için başvuru aşamasında ödenmesi gereken depozito tutarı 30.000 Singapur Dolarıdır. Bu tutarın 25.000 Singapur Doları acil durum hakemi ücreti olarak belirlenmiştir. Ancak yine Kayıt Memuru tarafından SIAC Tahkim Kuralları Ek 1 kapsamında acil durum hakeminin ücreti için farklı bir tutar belirlenebilir³⁸².

³⁷⁹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 10; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 97; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188; Hosking / Valentine, **a.g.e.**, s. 6.

³⁸⁰ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 10; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 97; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188.

³⁸¹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ücret Tarifesi.

³⁸² 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ücret Tarifesi.

SIAC Tahkim Kuralları, Ek-1 Acil Durum Hakemi başvurusuna ilişkin masraflar öncelikle acil durum hakemi tarafından taraflar arasında paylaşılabilir ancak nihai olarak bu kısım masraflar taraflar arasında hangi oranda paylaşılacağına hakem heyeti karar verecektir³⁸³.

K. Acil Durum Hakemi Tarafından Verilen Emirlerin Taraflar, Hakem Heyeti ve Üçüncü Kişiler Bakımından Etkileri

Acil durum hakemi tarafından verilen kararlar taraflar için bağlayıcıdır. SIAC Tahkim Kurallarının uygulanmasını kabul etmekle taraflar, SIAC Tahkim Kuralları Ek 1 uyarınca acil durum hakemi tarafından verilen bir emrin veya kararın verildiği tarihten itibaren taraflar için bağlayıcı olduğu hususunda anlaşmış olmaktadır ve acil durum hakemi tarafından verilen bir emir veya kararı derhal ve gecikme olmaksızın yerine getireceklerini taahhüt ederler³⁸⁴. Birçok kurumun tahkim kurallarında, acil durum hakeminin kararlarına uyulmaması, davacının hakem heyetinden masraf ve tazminat talep etmesine olanak tanıyan bir sözleşmenin ihlali anlamına gelir³⁸⁵.

SIAC Tahkim Kurallarının uygulanmasını kabul etmekle taraflar ayrıca karara ilişkin herhangi bir formda temyiz, kararın gözden geçirilmesi veya devlet mahkemelerine veya diğer yargı mahkemelerine başvuru haklarından geçerli olduğu ölçüde geri dönülemez şekilde feragat etmektedirler³⁸⁶. Hakem heyeti, tarafların talebiyle veya resen acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararını veya emri tekrar gözden geçirilebilir, değiştirebilir veya iptal edebilir. Hakem Heyeti acil durum hakemi tarafından gösterilen gerekçeler ve verilen kararlarla bağlı değildir³⁸⁷.

SIAC Tahkim Kurallarında açıkça belirtilmemiş olsa da tahkimin iradi bir prosedür olmasından dolayı acil durum hakemine ilişkin kurallar ancak acil durum hakemi başvurusunda esas alınan tahkim sözleşmesinin taraflarına veya tahkim sözleşmesinin taraflarının haleflerine

³⁸³ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 13; Ehle, **a.g.e.**, s. 93; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 71.

³⁸⁴ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 12; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 97.

³⁸⁵ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, md. 12; Ehle, 2013, s. 101.

³⁸⁶ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 12.

³⁸⁷ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 10; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 97; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70; SIAC Tahkim Kuralları 2016, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 10; Collins, **a.g.e.**, s. 112; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 97; Roth / Reith, **a.g.e.**, s. 70; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188.

uygulanır. Bu kapsamda acil durum hakemi tarafından verilen emirlerin ve kararların üçüncü kişiler açısından uygulaması ve bağlayıcılığı yoktur.

L. Sorumsuzluk ve Gizlilik

SIAC Tahkim Kurallarına göre, SIAC çalışanlarının, Divan üyelerinin, uzmanların, hakemlerin, acil durum hakemlerinin, hakem heyeti tarafından atanan kişilerin SIAC Tahkim Kuralları kapsamında yönetilen herhangi bir tahkimle ilişkili olarak herhangi bir ihmal, fiil veya dikkatsizlik nedeniyle herhangi bir kimseye karşı sorumlulukları bulunmamaktadır³⁸⁸. SIAC, Divan Başkanı, Divan üyeleri, direktörler, görevliler, çalışanlar, hakemler, acil durum hakemleri, hakem heyeti tarafından tayin edilen kişiler, idari sekreteryaya ve uzmanlar SIAC Tahkim Kuralları kapsamında yönetilen herhangi bir tahkimle ilişkili olarak herhangi bir beyanda bulunma yükümlülüğü altında değildirler. Hiçbir taraf bu kişileri SIAC Tahkim Kuralları kapsamında yönetilen herhangi bir tahkimle ilişkili herhangi bir yasal takipte tanık olarak gösteremez³⁸⁹.

Taraflarca aksi yönde karar verilmediği sürece herhangi bir taraf, acil durum hakemi dahil hakemler, hakem heyeti tarafından atanan kişiler, idari sekreteryaya ve uzmanlar tahkim kararını ve prosedürle ilgili hususları gizli olarak değerlendirecek ve öyle davranacaktır. Hakem heyetinin görüşmeleri ve müzakereleri gizli tutulacaktır³⁹⁰. Madde metninde belirtilen prosedürle ilgili hususlar, prosedürün varlığını, beyanları, delilleri ve tahkim prosedüründeki diğer materyalleri ve prosedür kapsamında herhangi bir tarafça sağlanan diğer dökümanları veya prosedür sonucu verilen kararı içerir ancak kamuya mal olmuş herhangi bir hususu içermez³⁹¹.

Taraflarca aksi yönde karar verilmediği sürece, taraflar veya acil durum hakemi dahil herhangi bir hakem, hakem heyeti tarafından tayin edilen herhangi bir kişi, idari sekreteryaya, herhangi bir uzman tarafların önceden yazılı iznini almadan üçüncü kişilere tahkimle ilgili herhangi bir hususu açıklamaz. Ancak, (i) tahkim kararının icrası veya reddi amacıyla herhangi bir devletin ilgili mahkemesine başvuru yapılması halinde, (ii) yetkili bir yargı organı tarafından

³⁸⁸ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 38.1.

³⁸⁹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 38.2.

³⁹⁰ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 39.1.

³⁹¹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 39.3.

verilen bir emir veya celp uyarınca, (iii) Bir yasal hak veya talepte bulunmak veya uygulamak amacıyla, (iv) tarafların beyanda bulunma yükümlülüğü bulunan herhangi bir ülke yasasıyla veya herhangi bir düzenleyici kurumun veya başka bir otoritenin talebi veya isteği ile uyumlu olarak (v) diğer tarafa uygun şekilde bildirimde bulunarak, bir tarafın başvurusu üzerine hakem heyeti tarafından verilen emir uyarınca, (vi) SIAC Tahkim Kuralları kapsamında dava arkadaşlığı veya birleştirme başvurusunda bulunmak amacıyla tarafların önceden yazılı izni olmaksızın açıklamada bulunulabilir³⁹². Gizlilik kuralının ihlal edilmesi halinde, hakem heyeti, yaptırım veya masraflar için emir veya karar verme dahil olmak üzere uygun önlemleri alma yetkisine sahiptir³⁹³.

V. ISTAC TAHKİM KURALLARI KAPSAMINDA ACİL DURUM HAKEMİ

A. Genel Olarak

İstanbul Tahkim Merkezi (ISTAC), 20.11.2014 tarihli ve 6570 sayılı İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kanunu'nun, 29.11.2014 tarihli ve 29190 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle kurulmuştur³⁹⁴.

İstanbul, jeopolitik konumu sayesinde Avrupa, Asya, Orta Doğu ve Afrika arasında hızla gelişen ticaret açısından önemli bir merkez olup, bu kapsamda İstanbul Tahkim Merkezi de bölgesel açıdan yeni bir tahkim merkezi olarak öne çıkmaktadır. İstanbul Tahkim Merkezi Türkiye ve yurtdışındaki tacirler arasındaki uyuşmazlıkların süratli ve etkin bir şekilde çözümlenmesi için kurumsal tahkim ve arabuluculuk hizmeti vermek üzere bağımsız, tarafsız, özerk ve uluslararası bir kurum olarak hizmet vermektedir³⁹⁵.

ISTAC Tahkim ve Arabuluculuk kuralları 26 Ekim 2015 tarihinde gerçekleştirilen Genel Kurul'da onaylanarak yürürlüğe girmiş olup, Acil Durum Hakemi ve Seri Tahkime ilişkin güncel gereksinimleri karşılayan hükümler içermektedir. ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, ICC Acil Durum Hakemi Kuralları ile oldukça benzerlik göstermektedir. ISTAC Seri Tahkim

³⁹² 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 39.2.

³⁹³ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, m. 39.4.

³⁹⁴ <https://istac.org.tr/istanbul-tahkim-merkezi-kuruldu/> (Erişim: 22.04.2019).

³⁹⁵ <https://istac.org.tr/istanbul-tahkim-merkezi-kuruldu/> (Erişim: 22.04.2019); Akıncı, **a.g.e.**, s. 433-436.

Kurallarına ilişkin başvuru yapılmasına rağmen bugüne kadar acil durum hakemine ilişkin herhangi bir başvuru yapılmamıştır. İSTAC'e yapılan dava başvuruları ise yıllar içerisinde ciddi bir artış göstermiştir. 26 Ekim-31 Aralık 2015 tarihleri arasında İSTAC'e yapılan dava başvuru oranı yüzde 6 iken, 1 Ocak-31 Aralık 2016 döneminde yüzde 27'ye, 1 Ocak-31 Aralık 2017 döneminde yüzde 40'a ulaşmış, 2018 yılının ilk 2 aylık döneminde ise dava başvurusu yüzde 27 olmuştur³⁹⁶.

B. Acil Durum Hakemine İlişkin Hükümlerin Yürürlüğü ve Uygulama Alanı

İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kurallarının ve Ek-1'de yer alan Acil Durum Hakemi Kuralları'nın yürürlük tarihi 26 Ekim 2015'dir. İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kurallarına göre, Tek Hakem veya Hakem Kurulu'nun göreve başlamasının beklenemeyeceği kadar acil olarak geçici hukuki koruma önlemlerine ihtiyaç duyulması halinde, geçici hukuki korumaya ihtiyaç duyan taraf, İSTAC Tahkim Kuralları madde 31/1 ve İSTAC Acil Durum Hakemi Kuralları (Ek-1)'de yer alan düzenlemeler kapsamında Sekretarya 'ya başvuruda bulunabilir.

Taraflarca her zaman aksi yönde anlaşma yapılması mümkündür. Bu kapsamda İSTAC acil durum hakemi kurallarının uygulanmaması için taraflarca yazılı olarak anlaşma yapılması halinde bu kurallar uygulanamayacaktır. Yani taraflarca aksi yönde yazılı anlaşma yapılmaması halinde İSTAC acil durum hakemine ilişkin kurallar otomatik olarak uygulama alanı bulacaktır. İSTAC acil durum hakemine ilişkin kuralların uygulanmamasına ilişkin anlaşma uyuşmazlıktan önce veya sonra yapılabilir.

Acil durum hakemine ilişkin başvurunun tek hakem veya hakem heyetinin görevlendirilmesinden ve İSTAC Tahkim Kuralları madde 18 uyarınca dosyanın Sekretarya tarafından tek hakem veya hakem heyetine gönderilmesinden önce yapılmış olması gerekmektedir³⁹⁷. Zira hakem heyeti oluştuktan ve dosya hakem heyetine gönderildikten sonra artık geçici tedbir kararı verme yetkisi İSTAC Tahkim Kuralları madde 31/2 kapsamında hakem heyetindedir.

³⁹⁶ https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2018/05/rakamlarla_istac_tr.pdf (Erişim: 22.04.2019).

³⁹⁷ İSTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 1/1; Akıncı, **a.g.e.**, s. 466.

Acil Durum Hakemi Kuralları, yalnızca acil durum hakemi başvurusuna esas teşkil eden tahkim sözleşmesinin veya tahkim maddesi içeren ilgili sözleşmenin tarafları ve o sözleşmenin taraflarının halefleri için uygulama alanı bulur. Bu hükümler üçüncü kişilere uygulanmazlar ve üçüncü kişiler üzerinde etki doğurmazlar³⁹⁸.

C. Acil Durum Hakemi Yanında Yerel Mahkemelerden Geçici Önlemler Talep Edilmesi

Taraflar, tahkim ve acil durum hakemi prosedüründe anlaşmış olsalar dahi daha önce öngörülemeyen acil durumlar karşısında yerel mahkemelerden de geçici tedbir kararı talebinde bulunma ihtiyacı duyabilirler. Zira bazı durumlarda hazır bir yerel mahkeme sistemi acil durum hakemine göre daha hızlı karar verebilir. Yeni bir prosedür olan acil durum hakemi tarafından verile kararların icrası tartışmalıdır. Ayrıca acil durum hakemine ilişkin hükümler üçüncü kişilere uygulanmamakta, acil durum hakemi tarafından verilen kararlar üçüncü kişileri bağlamamaktadır. Ancak yerel mahkemeler tarafından verilen ihtiyati tedbir kararları derhal icra edilebilmekte ve üçüncü kişiler açısından da bağlayıcı olabilmektedir. Bu ve benzeri nedenlerle taraflarca acil durum hakemi yerine yerel mahkemelerden geçici önlemler talep edilmesi istenebilir.

ISTAC acil durum hakemi kuralları tarafların devlet mahkemelerine başvurma hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Bu kapsamda gerek herhangi bir tarafça acil durum hakemine ilişkin hükümler kapsamında acil durum hakemi atanması ve geçici tedbir kararı alınması için başvuruda bulunmadan önce gerekse başvurudan sonra yerel mahkemelere de geçici tedbir kararı alınması için başvuruda bulunabilir³⁹⁹. Tarafların yerel mahkemelerden geçici tedbir talebinde bulunması, tahkim anlaşmasına aykırılık teşkil etmeyeceği gibi, tahkim anlaşmasından ve/veya acil durum hakemine başvuru hakkından feragat ettikleri anlamına gelmemektedir.

ISTAC Tahkim ve Acil Durum Hakemi Kurallarının uygulanması hususunda anlaşma yapan taraflarca, yerel mahkemelerden geçici tedbir talep edilmesi halinde, ICC Acil Durum Hakemi

³⁹⁸ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 1/2.

³⁹⁹ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 1/3; Akıncı, **a.g.e.**, s. 466.

Kurallarında öngörüldüğü gibi sekreteryaya veya başka bir organa herhangi bir bildirim yapılması öngörülmemiştir.

D. Acil Durum Hakemine İlişkin Başvuru Süreci ve Prosedür

İstanbul Tahkim Merkezi Tahkim Kurallarına göre, Tek Hakem veya Hakem Kurulu'nun göreve başlamasının beklenemeyeceği kadar acil olarak geçici hukuki koruma önlemlerine ihtiyaç duyulması halinde, geçici hukuki korumaya ihtiyaç duyan taraf, ISTAC Tahkim Kuralları madde 31/1 ve ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları (Ek-1)'de yer alan düzenlemeler kapsamında Sekreteryaya 'ya başvuruda bulunabilir.

Acil durum hakemine ilişkin başvurusu dosyasında ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları m. 2/2 uyarınca aşağıda yer alan bilgi ve belgeler yer almalıdır.

“a) Tarafların ve varsa vekillerinin, adı soyadı, unvanı, adresleri, telefon ve faks numaraları ile elektronik posta adresleri;

b) Tahkimde çözümlenecek uyuşmazlığa ilişkin açıklamalar;

c) Geçici hukuki koruma talebinin gerekçeleri;

d) İlgili tüm sözleşmeler ile birlikte tahkim anlaşmasının birer nüshası ve gerekli gördüğü diğer bilgi ve belgeler;

e) Talep edilen geçici hukuki koruma önlemi veya önlemleri;

f) Tahkim yeri, tahkim dili ve uygulanacak hukuk hakkında beyanlar;

g) Başvurunun yapılmasından önce bu başvuruyu yapan tarafın Tahkim Talebi, Dava Dilekçesi ya da Tahkim Talebine Cevap veya Cevap Dilekçesi sunmuş olması halinde bunun birer nüshası;

h) Bu Ek'teki Kurallar'ın 8. maddesi uyarınca Acil Durum Hakemi'ne ilişkin masrafların ödendiğini gösteren belge.”

ISTAC Tahkim Kuralları uyarınca tahkim yargılaması, Sekreteryaya tahkim talebi veya dava dilekçesi sunularak başlatılabilir⁴⁰⁰. Acil durum hakemi, hakem veya hakem heyetinin görevlendirilmesinin beklenemeyeceği acil durumlar için öngörülmüş bir prosedür olduğundan bu prosedüre başvurmak için öncesinde ISTAC Tahkim Kuralları madde 7 uyarınca tahkim

⁴⁰⁰ ISTAC Tahkim Kuralları, m. 7/7.

talebi ya da dava dilekçesi sunulmuş olması zorunlu değildir⁴⁰¹. Henüz tahkim başvurusunda bulunulmamış olsa dahi ilgili taraf acil durum hakemi atanması için başvuruda bulunabilir. Ancak böyle bir durumda, acil durum hakemi başvurusunda bulunulduğu tarihten itibaren 15 gün içerisinde, başvuruda bulunan tarafından tahkim yargılamasının başlaması için tahkim talebi veya dava dilekçesi sunulması gerekmektedir⁴⁰². Aksi takdirde Divan Başkanı tarafından acil durum hakeminin görevine son verilir ve acil durum yargılaması sona erer. Bu düzenleme ICC Acil Durum Hakemi Kurallarında da yer almaktadır ancak ICC acil durum hakemi prosedüründe acil durum hakemi başvurusu yapılmasından itibaren en geç 10 gün içerisinde tahkim talebinde bulunulması gerekmektedir.

ICC Acil Durum Hakemi Kurallarında, acil durum hakemi yargılaması için başvuruda bulunan tarafça, tahkim başvurusunda bulunmak için daha fazla süreye ihtiyaç duyulması halinde, ilgili tarafın gerekçeleri acil durum hakemi tarafından değerlendirilerek karar oluşturulur. Böyle bir durumda acil durum hakemi tarafından, başvuru sahibine ek süre verilmesi halinde ise, bu sürenin sonunda başvuru sahibinden tahkim talebi alınmaması halinde, Divan Başkanı tarafından acil durum hakemi yargılaması sona erdirilir. ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarında ise bu şekilde bir ek süre öngörülmemiştir. Ancak ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarında tahkim talebi veya dava dilekçesi sunmak için 15 günlük bir süre öngörülmüş olup, bu süre ICC acil durum hakemi prosedüründe öngörülen süreden daha fazladır. Dolayısı ile tarafların ihtiyaç duyabileceği ek süre talebinin bu şekilde dengelenmiş olduğunu söyleyebiliriz. Ancak buna rağmen acil durum hakemi yargılaması için başvuruda bulunan tarafça, tahkim başvurusunda bulunmak için daha fazla süreye ihtiyaç duyulması halinde, ilgili tarafın gerekçeleri ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları madde 9 gereği Divan Başkanı, Divan Başkanının yokluğunda Başkan Yardımcısı tarafından ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları ve Tahkim Kurallarının ruhuna uygun bir şekilde değerlendirilerek karar oluşturulacaktır.

ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları madde 2/1'in metninde, acil durum hakemi atanması için başvuruda bulunan tarafın tahkim talebine veya dava dilekçesine karşı cevap dilekçesi sunmuş olması şartının aranmadığı belirtilmiştir. Bu ifadeden tahkim talebinde bulunulmasa dahi

⁴⁰¹ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 2/1; Akıncı, **a.g.e.**, s. 467.

⁴⁰² ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 2/5; Akıncı, **a.g.e.**, s. 467.

başlamış bir tahkim prosedürü nedeniyle davalı tarafça da acil durum hakemi tayini için başvuruda bulunulabileceği düşünülebilir. Ancak böyle bir başvuru durumuna ilişkin ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarında açık bir düzenleme bulunmamaktadır. İhtimali düşük de olsa böyle bir durumda ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları madde 9 gereği Divan Başkanı, Divan Başkanının yokluğunda Başkan Yardımcısı ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları ve Tahkim Kurallarının ruhuna uygun hareket ederek karar verecektir.

Taraflarca tahkim sözleşmesinde veya sözleşme içerisindeki tahkim maddesinde tahkim yargılamasının dili kararlaştırılmış ise acil durum hakemine ilişkin başvuru taraflarca mutabık kalınan bu dil ile düzenlenmelidir. Tahkim yargılamasının diline ilişkin herhangi bir anlaşma sağlanmamış ise acil durum hakemi başvurusu tahkim sözleşmesinin veya tahkim maddesi içeren sözleşmenin tanzim edildiği dilde düzenlenir⁴⁰³. Tahkim sözleşmesi birden çok dilde düzenlenmişse acil durum hakemi başvurusu bu dillerden herhangi birinde yapılabilir⁴⁰⁴. Acil durum hakemine ilişkin başvuru dosyası, bir nüsha Sekretaryaya, bir nüsha Acil Durum Hakemine ve her bir tarafa birer nüsha olmak üzere yeterli sayıda hazırlanarak Sekretaryaya sunulur ve Sekretarya tarafından acil durum hakemine ilgili taraflara gönderilir⁴⁰⁵.

E. Acil Durum Hakeminin Tayini ve Dosyanın Gönderimi

Acil durum hakemi başvurusunun yapılmasından itibaren 2 iş günü içerisinde Divan Başkanı tarafından acil durum hakemi tayin edilir⁴⁰⁶. Burada ICC Acil Durum Hakemi Kurallarında öngörüldüğü şekilde Divan Başkanı tarafından acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağına ilişkin bir inceleme ve değerlendirme yapılmamaktadır. Acil durum hakemi tayin edilebilmesi için ISTAC Tahkim Kuralları madde 18 uyarınca dosyanın tek hakem veya hakem heyetine gönderilmemiş olması gerekir⁴⁰⁷, şayet dosya tek hakem veya hakem heyetine gönderilmişse bu durumda tarafların geçici tedbir taleplerine ilişkin olarak karar verme yetkisi tek hakem veya hakem heyetindedir.

⁴⁰³ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 2/3.

⁴⁰⁴ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 2/3.

⁴⁰⁵ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları m. 2/4.

⁴⁰⁶ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 3/1; Akıncı, **a.g.e.**, s. 467.

⁴⁰⁷ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 3/2; Akıncı, **a.g.e.**, s. 466-467.

Atanan acil durum hakeminin tarafsız ve ilgili uyuşmazlıkta yer alan taraflardan bağımsız olması gerekmektedir⁴⁰⁸. Bu nedenle Divan Başkanı tarafından atanan acil durum hakemi tarafından görevin kabul edilmesi halinde acil durum hakemi tarafından tarafsızlık ve bağımsızlık beyanı imzalanarak Sekretaryaya sunulur. Acil durum hakemi tarafından imzalanan tarafsızlık ve bağımsızlık beyanı ile aynı zamanda, görevi için yeterli zamanı ayıracağı taahhüt edilir⁴⁰⁹.

Acil durum hakemi atandıktan sonra Sekretarya tarafları bu konuda bilgilendirir, başvuru ile eklerinin birer nüshasını karşı tarafa ve acil durum hakemine göndererek dosyayı acil durum hakemine havale eder⁴¹⁰. Burada herhangi bir süre öngörülmemiştir. Ancak acil durum hakemi prosedüründe süre kritik öneme sahip olduğundan acil durum hakemi atandıktan sonra, Sekretaryanın gecikmeksizin acil durum hakemi ataması hususunda tarafları bilgilendirmesi ve dosyayı acil durum hakemine göndermesi gerekir.

Dosyanın acil durum hakemine gönderilmesinden sonra taraflar her türlü beyan, belge, dilekçe ve yazışmayı doğrudan acil durum hakemine gönderir ancak acil durum hakemine gönderilen beyan, belge, dilekçe ve yazışmaların bir nüshasının da aynı anda Sekretaryaya gönderilmesi gerekmektedir⁴¹¹. Acil durum hakemi de taraflar ile yapacağı tüm yazışmaların bir nüshasını Sekretaryaya gönderir. ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları madde 3/7'de açıkça belirtilmemiş de olsa tarafların doğrudan acil durum hakemine ilettikleri bütün yazışmaların birer nüshasının Sekretarya dışında karşı taraflara da iletilmesi gerekir. Tahkim uygulamaları da bu doğrultudadır. Aksi takdirde acil bir şekilde başvuru dosyasını incelemesi ve karar vermesi gereken acil durum hakemi gereksiz bir yazışma iletme külfeti altında bırakılmış olur ki bu durum prosedürün aciliyeti ile bağdaşmaz.

ICC Acil Durum Hakemi Kurallarında, acil durum hakeminin, başvuruya ilişkin uyuşmazlık ile ilgili olarak herhangi bir tahkim yargılamasında görev yapamayacağı açıkça belirtilmiş olup, tarafların anlaşması da dahil olmak üzere bu duruma ilişkin herhangi bir istisna öngörülmemiştir.

⁴⁰⁸ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 3/3; Akıncı, **a.g.e.**, s. 467.

⁴⁰⁹ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 3/4; Akıncı, **a.g.e.**, s. 467.

⁴¹⁰ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 3/6.

⁴¹¹ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 3/7; Akıncı, **a.g.e.**, s. 467.

ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarında ise tarafların, acil durum hakemi tarafından karar verilmesinin ardından hakemlik görevi de yapacağı hususunda anlaşma sağlanması halinde acil durum hakemi tarafından acil durum hakemi tarafından uyuşmazlıkla ilgili tahkim yargılamasında da hakemlik yapılabilmektedir⁴¹². Böyle bir anlaşmanın olmaması halinde acil durum hakemi başvuruya ilişkin uyuşmazlıkla ilgili herhangi bir tahkim prosedüründe hakemlik yapamaz.

F. Acil Durum Hakeminin Reddi

Divan Başkanı tarafından tayin edilen acil durum hakeminin reddi mümkündür. Acil durum hakeminin atamasına ilişkin tebliği alan taraflarca, tebliğin alındığı tarihten itibaren üç gün içerisinde red talebinde bulunulabilir⁴¹³. Acil durum hakeminin reddini gerektirir hal ve şartların sonradan öğrenilmesi halinde ise öğrenildiği tarihten itibaren üç gün içerisinde acil durum hakeminin reddi talebinde bulunulabilir. Talepte acil durum hakeminin reddini gerektirir hal ve şartlar açıklanır. Acil durum hakeminin reddine ilişkin talep Sekretaryaya gönderilir. Acil durum hakeminin reddine ilişkin hükümde düzenlenmemiş hususlarda, duruma uygun düştüğü ölçüde ISTAC Tahkim Kurallarının, “*Hakemlerin Reddi*” başlıklı 16. maddesi ve “*Hakemlerin Değiştirilmesi*” başlıklı 17. maddesinin uygulanır⁴¹⁴.

ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarında acil durum hakeminin hangi hal ve şartlarda reddedilebileceğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak ISTAC Tahkim Kurallarında, Hakem’in taraflarca kararlaştırılan niteliklere sahip olmadığı, tarafsızlığından ve bağımsızlığından şüphe etmeyi haklı gösteren hâl ve şartlar gerçekleştiği veya hakemlik görevini yapmasını engelleyen diğer sebepler bulunduğu takdirde reddedilebileceği belirtilmiş olup, bu hususlar acil durum hakemi hakkında da uygulanabilir⁴¹⁵.

Acil durum hakeminin reddine ilişkin talebin alınmasının ardından, Sekretarya tarafından red talebi diğer tarafa ve acil durum hakemine tebliğ edilir ve red talebine ilişkin yazılı görüşlerini

⁴¹² ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 3/5; Akıncı, **a.g.e.**, s. 467.

⁴¹³ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 4/1; Akıncı, **a.g.e.**, s. 467.

⁴¹⁴ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 4/1.

⁴¹⁵ ISTAC Tahkim Kuralları m. 16/1.

sunmak üzere 15 günü aşmayacak şekilde uygun bir süre verilir⁴¹⁶. Hakkında red talebinde bulunulan acil durum hakemi kendiliğinden görevden çekilebilir veya uyuşmazlığın tüm tarafları red konusunda anlaşabilirler. Bu halde Divan tarafından ilgili hakem yerine yeni bir hakem atanır⁴¹⁷. Reddi talep edilen acil durum hakemi çekilmezse veya uyuşmazlığın tarafları hakemin reddi hususunda anlaşamazlarsa bu halde diğer taraf ve acil durum hakemi tarafından, red talebine ilişkin yazılı görüşlerin sunulmasının ardından Divan, red talebini değerlendirir. Divan'ın red talebini kabul etmesi halinde acil durum hakeminin görevi sona erer ve Divan ilgili hakem yerine yeni bir hakem belirlenmesine karar verir⁴¹⁸.

Acil durum hakeminin reddi talebine ilişkin olarak Divan tarafından karar verilinceye kadar acil durum hakemi yargılamasının devam edip etmeyeceği hususunda ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Acil durum hakemi niteliği itibariyle acil bir prosedür olduğundan Reddi talep edilen acil durum hakemi çekilmezse veya uyuşmazlığın tarafları hakemin reddi hususunda anlaşamazlarsa Divan tarafından karar oluşturuluncaya kadar acil durum hakemi tarafından yargılamaya devam edilmelidir. Zira Divan tarafından red talebi kabul edilse dahi yeni belirlenecek acil durum hakemi tarafından önceki işlemler gözden geçirilecektir. Ayrıca tek hakem veya hakem heyetinin görevlendirilmesinden sonra da tek hakem veya hakem heyeti, taraflardan birinin talebi üzerine veya resen acil durum hakeminin kararlarını ve bu kararlar uyarınca yapılan işlemleri değiştirebilir veya kaldırabilir⁴¹⁹.

Diğer taraftan Ancak ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları madde 7/6(b)'de, Acil Durum Hakemi Kurallarının 4. Maddesi uyarınca acil durum hakeminin reddi talebinin Divan tarafından kabul edilmesi halinde, acil durum hakemi tarafından verilen kararın taraflar üzerindeki bağlayıcılığının sona ereceği düzenlenmiştir. Madde metninden açıkça anlaşıldığı üzere acil durum hakemi tarafından karar verildikten sonra dahi Divan tarafından acil durum hakeminin reddine ilişkin talep hakkında karar verilebilmektedir. Bu nedenlerle acil durum hakeminin reddine ilişkin prosedür işlerken acil durum hakemi yargılaması devam edecektir. Aksi durum acil durum hakeminin reddi prosedürünün kötüye kullanımına neden olacaktır. Zira acil durum

⁴¹⁶ ISTAC Tahkim Kuralları m. 16/3.

⁴¹⁷ ISTAC Tahkim Kuralları m. 17/1.

⁴¹⁸ ISTAC Tahkim Kuralları m. 16/4, 17/1.

⁴¹⁹ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/7.

hakemine ilişkin süreci uzatmak isteyen taraflarca acil durum hakeminin reddi talebinde bulunulacaktır. Ancak acil durum hakeminin reddi talebinin Divan tarafından kabul edilmesi halinde, acil durum yargılaması sona erecektir ve şayet bu süre içerisinde acil durum hakemi tarafından karar verilmiş ise kararın taraflar üzerindeki bağlayıcılığı sona erecektir.

G. Acil Durum Hakemi Yargılamasının Yeri (Seat)

Taraflarca tahkim anlaşması veya sözleşmelerde yer alan tahkim maddesi ile tahkim yeri belirlenmişse, geçici hukuki koruma yargılamasının yeri de taraflarca belirlenen bu tahkim yeri olacaktır. Taraflarca tahkim yeri kararlaştırılmamışsa bu halde ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları gereğince tahkim yeri İstanbul'dur⁴²⁰. ISTAC Acil durum hakemi kurallarında yer alan bu düzenleme SIAC Acil Durum Hakemi kuralları ile benzerlik göstermektedir. SIAC Acil Durum Hakemi Kurallarında da taraflarca tahkim yeri belirlenmemesi halinde tahkim yeri Singapur olarak belirlenmiştir⁴²¹. ICC Acil Durum Hakemi Kurallarında ise baştan bu şekilde sabit bir tahkim yeri belirlenmemiş olup, taraflarca tahkim yerinin kararlaştırılmadığı hallerde tahkim yeri Divan Başkanı tarafından belirlenmektedir⁴²².

Taraflarca tahkim yeri belirlenmiş de olsa veya taraflarca tahkim yerinin kararlaştırılmaması nedeniyle geçici hukuki koruma yargılamasının yeri İstanbul'da olsa acil durum hakemi ile yapılacak toplantılar, tahkim yeri dışında acil durum hakeminin uygun gördüğü başka bir yerde de yapılabilir⁴²³. ISTAC Tahkim Kurallarında ve Acil Durum Hakemi Kurallarında hakemler ile yapılacak toplantıların şahsen yapılmasının yanında video konferans, telefon veya benzeri iletişim araçları ile yapılabileceğine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak video konferans, telefon veya benzeri iletişim araçları ile toplantı yapılmasını yasaklayan da herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Kanaatimce özellikle acil durum hakemi yargılamasındaki aciliyet ilkesi gereği acil durum hakemi tarafından uygun görülmesi halinde toplantılar video konferans, telefon veya benzeri iletişim araçları yapılabilmelidir.

⁴²⁰ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 5; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

⁴²¹ 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 4.

⁴²² 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 4/1.

⁴²³ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 5.

H. Acil Durum Hakeminin Yetkileri ve Yargılama Prosedürü

Divan tarafından tayin edilen acil durum hakeminin görevi kabul etmesinin ardından Sekretarya başvuru ile eklerinin birer nüshasını acil durum hakemine gönderir. Başvuru dosyasını aldıktan sonra acil durum hakemi tarafların görüşünü alarak en geç 2 gün içerisinde bir zaman çizelgesi hazırlayarak taraflara ve Sekretaryaya bildirir⁴²⁴.

ICC Acil Durum Hakemi Kurallarına göre, Divan Başkanı, acil durum hakemi başvurusunda bulunan bilgileri esas alarak acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı değerlendirir. Şayet Divan Başkanı tarafından acil durum hakemi hükümlerinin uygulanacağına kanaat getirilirse, Sekretarya tarafından tahkim başvurusu ve başvuruya ekli belgelerin birer nüshası davalılara gönderilir. ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarına göre ise acil durum hakemi başvurusunun kabul edilebilirliği dosyanın kendisine tevdiinden sonra acil durum hakemi tarafından değerlendirilmektedir⁴²⁵. Yine başvuru dosyası kapsamında geçici hukuki koruma kararı verme hususunda yetkili olup olmadığına ilişkin değerlendirme acil durum hakeminin kendisi tarafından yapılmaktadır⁴²⁶. Kanaatimce taraflarca acil durum hakeminin yetkisine ilişkin itirazda bulunulması halinde bu yetki itirazının acil durum hakemi dışında bir organ tarafından değerlendirilmesi daha yerinde olacaktır.

Acil durum hakemi, geçici tedbir kararına ilişkin başvurunun niteliğini ve aciliyetini dikkate alarak acil durum yargılamasını uygun gördüğü şekilde yürütür⁴²⁷. Ancak bu esnada acil durum hakemi tarafından adil ve tarafsız şekilde hareket edilmeli ve bütün taraflara davasını/savunmasını sunması için yeterli imkan verilmeli, tarafların hukuki dinlenme hakkı ihlal edilmemelidir⁴²⁸. Bu hususlar göz önünde bulundurularak, acil durum hakemi, gerekli olduğunu düşünmediği durumlarda duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden inceleme yaparak karar verebilir⁴²⁹. Ayrıca, acil durum hakemi, tarafların başvuru dosyasına sunmuş olduğu beyan

⁴²⁴ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 6/1; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

⁴²⁵ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 6/2; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

⁴²⁶ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 6/2; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

⁴²⁷ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/3; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

⁴²⁸ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/6.

⁴²⁹ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/4; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

ve delillere ilaveten taraflardan, gerekli olduğunu düşündüğü her türlü bilgi ve belgeyi sunmalarını isteyebilir⁴³⁰.

Acil durum hakemi, Sekretarya tarafından dosyanın kendisine gönderilmesinden itibaren kararını 7 iş günü içinde hazırlar⁴³¹. Bu süre ICC acil durum hakemi prosedüründe 15 gündür. Acil durum hakemi tarafından ilave süreye ihtiyaç duyulması halinde, gerekçelerini belirtmek kaydıyla Divan Başkanından kararın hazırlanması için ek süre talebinde bulunulabilir. Divan Başkanı, acil durum hakeminin gerekçeli talebi üzerine veya kendi inisiyatifi ile kararın hazırlanmasına ilişkin 7 iş günü olan sürenin uzatılmasına karar verebilir⁴³².

Acil durum hakemi tarafından verilecek geçici tedbirlere ilişkin geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarına göre acil durum hakemi tarafından verilebilecek kararlar *numerus clausus* bir şekilde sayılarak sınırlandırılmamıştır. Acil durum hakemi, başvurunun niteliği ve özelliğini dikkate alarak uygun gördüğü geçici tedbire karar verebilir⁴³³. Bu kararlar, uyuşmazlık konusuna ilişkin delillerin toplanmasına ve tespit edilmesine, uyuşmazlık konusunun muhafaza edilmesine, malvarlığının kaçırılmasının engellenmesine, tahkim masraflarına ilişkin olarak teminat alınmasına, banka teminat mektuplarının bozdurulmasının engellenmesine ilişkin olabilir⁴³⁴. Acil Durum Hakemi, geçici hukuki koruma kararı verilmesini, tedbir talebinde bulunan tarafın uygun bir teminat göstermesine bağlı kılabilir. Teminat türlerine ilişkin herhangi bir kısıtlama getirilmemiş olup, acil durum hakemine geniş bir takdir yetkisi tanınmıştır. Acil durum hakemi tarafından dosya içeriğine ve somut olaya uygun herhangi bir teminata hükmedilebilir.

Acil durum hakemi kararını yazılı şekilde hazırlar⁴³⁵. ICC Tahkim Kurallarına göre acil durum hakeminin kararları emir şeklindedir. Ancak, ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarında acil durum hakemi kararının şekline ilişkin herhangi bir düzenleme yer almıyor. Acil durum hakemi tarafından gerekçeli ve yazılı olarak karar hazırlanır. Kararda ayrıca tahkim

⁴³⁰ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları m. 6/5; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

⁴³¹ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 7/1; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

⁴³² ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 7/1; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

⁴³³ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 7/2; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

⁴³⁴ Fry, **a.g.e.**, s. 185; Erten, **a.g.e.**, s. 41.

⁴³⁵ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 7/3; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

yargılamasının yerinin belirtilmesi gerekmektedir. Kararın hazırlanmasının ardından acil durum hakemi kararı imzalayarak taraflara ve sekreteryaya tebliğ eder.

Acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararının tebliği ile acil durum hakeminin görevi ve yetkileri sona ermez. Acil durum hakemi, tek hakem veya hakem heyeti görevlendirilip, tahkim dosyası Sekreteryaya tarafından tek hakem veya hakem heyetine gönderilene kadar yetkilidir. Dolayısı ile tahkim dosyası tek hakem veya hakem heyetine gönderilene kadar tarafların, acil durum hakemi tarafından verilen karara ilişkin talepleri acil durum hakemi tarafından değerlendirilecektir. Tarafların, acil durum hakemi kararının iptalini talep etmesi için herhangi bir süre öngörülmemiştir. Tahkim dosyasının hakem heyetine gönderilmesinden önce, geçici tedbir kararı verilmesine yol açan durum ve koşulların değişmesi halinde taraflardan herhangi birinin gerekçeli talebi üzerine, acil durum hakemi vermiş olduğu kararı değiştirebilir veya kaldırabilir⁴³⁶. Tahkim dosyasının hakem heyetine gönderilmesi ile bu yetkiler hakem heyetine ait olacaktır.

Acil durum hakemi kurallarında düzenleme bulunmayan hallerde geçici hukuki koruma yargılaması ile ilgili tüm konularda karar verme yetkisi Divan Başkanına, Divan Başkanının yokluğunda ise Başkan Yardımcısına aittir. Böyle bir durumda Divan Başkanı ISTAC Tahkim Kuralları ve ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarının ruhuna uygun hareket ederek karar verecektir⁴³⁷. Geçici hukuki koruma yargılaması ile ilgili ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarında açıkça düzenlenmemiş her konuda Divan Başkanı, Sekreteryaya ve Acil Durum Hakemi, ISTAC Acil Durum Hakemi Kurallarının ve ISTAC Tahkim Kurallarının ruhuna uygun hareket ederler⁴³⁸.

İ. Acil Durum Hakemi Kararlarının Bağlayıcılığının Sona Ermesi veya İptali

Acil durum hakemi tayini için başvuruda bulunan tarafın tahkim talebi veya dava dilekçesi sunarak tahkim prosedürünü başlatmış olması acil durum hakemi prosedürünün başlaması için şart değildir ancak acil durum hakemi başvurusunun yapıldığı tarihten itibaren 15 gün içinde acil

⁴³⁶ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 7/5; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

⁴³⁷ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 9/1.

⁴³⁸ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 9/2.

durum hakemi tayini başvurusunda bulunan tarafça tahkim talebi veya dava dilekçesi sunulmaması halinde Divan Başkanı tarafından acil durum hakeminin görevine son verilir. Şayet 15 gün içerisinde acil durum hakemi tarafından geçici tedbir kararı verilmiş ise Divan Başkanının acil durum hakeminin görevine son vermesi ile acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararının da bağlayıcılığı sona erer⁴³⁹.

Acil durum hakeminin tayin edildiği hususunda tebliği alan taraflarca, tebliğin alındığı tarihten itibaren üç gün içerisinde red talebinde bulunulabilir. Ancak, red talebi Divan tarafından değerlendirilirken acil durum yargılaması devam eder ve bu süre içerisinde acil durum hakemi tarafından karar verilebilir. Diğer taraftan acil durum hakeminin reddine sebep olan hal ve şartlar, geçici hukuki koruma yargılaması devam ederken veya acil durum hakemi tarafından karar verildikten sonra öğrenilmiş ve öğrenme tarihinden itibaren üç gün içinde red talebinde bulunulmuş olabilir. Tüm bu hallerde, acil durum hakeminin reddi talebinin Divan tarafından kabul edilmesi halinde, acil durum hakemi tarafından verilen kararın taraflar üzerindeki bağlayıcılığı sona erecektir⁴⁴⁰.

Geçici tedbir kararı esas itibariyle hakem veya hakem heyetince nihai karar verilene kadar tarafların haklarının telafi edilemez biçimde veya ciddi bir şekilde zarar görmesinin engellenmesi veya tahkim yargılaması sonucunda verilecek hakem kararının icrasının sağlanması için geçici olarak verilen kararlardır. Dolayısı ile tek hakem veya hakem heyetince aksi yönde karar oluşturulmadığı sürece hakem kararının verilmesi ile acil durum hakemi tarafından verilen kararın bağlayıcılığı sonra erer⁴⁴¹.

Acil durum hakemi prosedüründe amaç geçici tedbir talepleri için ayrı bir hizmet vermek değil, hakem heyetinin oluşturulmasının beklenemeyeceği kadar acil olan durumlarda tarafların ihtiyaçlarını gidermek, tarafların olası zararlarının ve mağduriyetlerinin önüne geçmektir. Dolayısı ile bir tahkim yargılamasının, nihai karar verilmeden önce, herhangi bir sebeple sona ermesi halinde acil durum hakemi tarafından verilen kararın taraflar üzerindeki bağlayıcılığı da sona erecektir. Bu kapsamda davalının itirazı üzerine, (hakem heyeti tarafından taraflar

⁴³⁹ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/6/a.

⁴⁴⁰ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/6/b.

⁴⁴¹ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/6/c.

arasındaki uyuşmazlığın nihai olarak çözümünde davalının hukuki menfaatinin olduğunun kabul edilmesi durumu hariç olmak kaydıyla) davacının davasını geri çekmesi, tarafların davanın sona erdirilmesi hususunda anlaşmaları, hakem heyetinin başka bir sebeple yargılamanın devam ettirilmesini gereksiz veya imkânsız bulması veya tahkim yargılaması için gerekli avansın yatırılmaması hallerinde tahkim yargılaması ve acil durum hakemince verilen kararın taraflar üzerindeki bağlayıcılığı sona erer⁴⁴².

Acil durum hakeminin kararları tek hakem veya hakem heyeti için bağlayıcı değildir. Tek hakem veya hakem heyeti, taraflardan birinin talebi üzerine veya resen acil durum hakeminin kararlarını ve bu kararlar ile yaptığı her türlü düzenlemeleri değiştirip sınırlandırabileceği gibi kaldırabilir⁴⁴³. Tek hakem veya hakem heyetince acil durum hakemi tarafından verilen kararın kaldırılması halinde ilgili kararın taraflar üzerindeki bağlayıcılığı sona erer.

Acil durum hakemi tarafından, dosyanın kendisine gönderildiği tarihten itibaren 7 iş günü içinde veya Divan Başkanı tarafından uzatılan süre içerisinde karar verilir ve sekretarya ve taraflara tebliğ edilir. Kararın tebliği ile acil durum hakeminin görevi ve yetkileri sona ermez. Acil durum hakemi, hakem heyeti oluşturulana ve tahkim dosyası Sekretarya tarafından hakem heyetine gönderilene kadar yetkilidir. Dolayısı ile tahkim dosyası hakem heyetine gönderilene kadar tarafların, acil durum hakemi tarafından verilen karara ilişkin talepleri acil durum hakemi tarafından değerlendirilecektir. Tahkim dosyasının hakem heyetine gönderilmesinden önce taraflardan herhangi birinin gerekçeli talebi üzerine, acil durum hakemi vermiş olduğu kararı değiştirebilir veya kaldırabilir⁴⁴⁴. Acil durum hakemince, kendisi tarafından verilen geçici tedbir kararının kaldırılması halinde ilgili kararın taraflar üzerindeki bağlayıcılığı sona erer.

J. Acil Durum Hakemi Yargılamasında Masraflar

Acil durum hakemi yargılamasına ilişkin masraflar, Sekretarya, Divan ve Divan Başkanı masrafları gibi ISTAC idari giderlerini, acil durum hakemi ücretini ve acil durum hakemi

⁴⁴² ISTAC Tahkim Kuralları m. 39.

⁴⁴³ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 7/6.

⁴⁴⁴ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/5; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

tarafından tebligatlar, toplantı vb. prosedürler nedeniyle yapılan harcamaları, tarafların acil durum yargılaması için yapmış oldukları masrafları içermektedir⁴⁴⁵.

Acil durum hakemi başvurusunda bulunulurken, geçici hukuki koruma masrafları peşinen ödenir ve başvuru evrakları ile birlikte Sekreteryaya sunulur. Aksi takdirde Sekreteryaya tarafından acil durum hakemi başvurusu işleme konulmaz. Acil durum hakemi yargılamasının masrafları başvuru esnasında ihtilaf tutarından bağımsız olarak 25.000 TL olarak tespit edilmiştir. Bu tutarın 5.000 TL İSTAC idari masrafları, 20.000 TL ise acil durum hakemi için ödenmektedir⁴⁴⁶. ICC Tahkim Kurallarında da acil durum hakemi yargılamasının masrafları için başlangıç aşamasında 40.000 ABD Doları belirlenmiş olup, kanaatimce bu tutar oldukça yüksektir. Zira henüz yargılamanın başında taraflarca ihtiyaç duyulan hukuki korumanın bedelinin daha makul olması yerinde olacaktır. Kaldı ki ICC Tahkim Kurallarına göre yargılamanın herhangi bir aşamasında bu tutar Divan Başkanı tarafından artırılabilir⁴⁴⁷. İSTAC Acil Durum Hakemi Kurallarında acil durum yargılamasına ilişkin masraflarının artırılabilmesine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.

Acil durum hakemi yargılaması ücretinin tamamı, başvuru esnasında başvuruyu yapan tarafça ödenir. Acil durum hakemi tarafından yargılama sonunda verilen kararda acil durum hakemi yargılamasına ilişkin masraflarla, bu masrafların hangi tarafça karşılanacağı veya taraflar arasında hangi oranda paylaşılacağı belirtilir⁴⁴⁸. Ancak acil durum hakeminin bu kararı, taraflardan herhangi birinin talebi üzerine, hakem heyeti tarafından değiştirilebilir ve acil durum hakemi yargılaması sonucu oluşan masraflar yeniden paylaşılabilir.

Acil durum hakemi başvurusunda bulunan tarafın bu başvurusunu geri çekmesi, acil durum hakemi başvurusunda bulunan tarafça, başvuru tarihinden itibaren on beş gün veya acil durum hakemi tarafından daha uzun bir süre öngörülmüş ise bu süre içerisinde, tahkim talebinde bulunulmaması veya herhangi bir nedenle acil durum hakemi tarafından karar verilmeden önce acil durum yargılamasının sona erdirilmesi halinde başvuruyu yapan tarafça peşinen ödenen tutarların başvuru sahibine ne oranda ödeneceğine ilişkin İSTAC Acil Durum Hakemi

⁴⁴⁵ İSTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 8/1.

⁴⁴⁶ İSTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 8/2.

⁴⁴⁷ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 7/2.

⁴⁴⁸ İSTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 8/3.

Kurallarında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu halde ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları madde 9 kapsamında Divan Başkanı, Divan Başkanının yokluğunda ise Başkan Yardımcısı tarafından karar verilecektir. ICC Acil Durum Hakemi Kurallarında bu durum açıkça düzenlenmiştir. Buna göre, acil durum hakemi yargılamasının acil durum hakemi tarafından emir verilmeden sona erdirildiği hallerde Divan Başkanı tarafından başvuru sahibine geri ödenecek tutar belirlenir ancak ICC idari giderleri içerisinde 5.000 ABD Doları her halükarda geri ödenmez.

K. Acil Durum Hakemi Tarafından Verilen Emirlerin Taraflar, Hakem Heyeti ve Üçüncü Kişiler Bakımından Etkileri

Acil Durum Hakemi Kuralları, yalnızca acil durum hakemi başvurusuna esas teşkil eden tahkim sözleşmesinin veya tahkim maddesi içeren ilgili sözleşmenin tarafları ve o sözleşmenin taraflarının halefleri için uygulama alanı bulur⁴⁴⁹. Bu hükümler üçüncü kişilere uygulanmazlar ve üçüncü kişiler üzerinde etki doğurmazlar. Acil durum hakemi tarafından verilen kararlar, taraflar için bağlayıcıdır ve taraflar, bu kararları gecikmeksizin yerine getirmelidirler⁴⁵⁰. Ancak tarafların acil durum hakemi tarafından verilen karara uymaması halinde ilgili emrin kararın zorla uygulaması bulunmamaktadır.

Acil durum hakemi tarafından verilen kararlar nihai değildir. Tarafların başvurusu ile herhangi bir uyuşmazlık hakkında acil durum hakemi tarafından verilen kararlar, gerek konusu; gerekse kararın verilmesinin dayanağı olan değerlendirmeler ve gerekçeler bakımından hakem heyeti için bağlayıcı değildir. Hakem heyeti, acil durum hakeminin kararlarını ve bu kararlar ile yaptığı her türlü düzenlemeleri değiştirip sınırlandırabileceği gibi tamamen kaldırabilir⁴⁵¹.

⁴⁴⁹ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 1/2.

⁴⁵⁰ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 7/4; Akıncı, **a.g.e.**, s. 468.

⁴⁵¹ ISTAC Acil Durum Hakemi Kuralları, m. 7/6.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ACİL DURUM HAKEMİNİN SORUMLULUKLARI VE YETKİSİNİN SINIRLARI

I. ACİL DURUM HAKEMLERİ TARAFINDAN YAPILMASI GEREKEN DEĞERLENDİRMELER

Acil durum hakemleri tarafından, tarafların haklarının telafi edilemez biçimde veya ciddi bir şekilde zarar görmesinin engellenmesi veya tahkim yargılaması sonucunda verilecek hakem kararının icrasının sağlanması için acil olarak geçici tedbir kararları verilmektedir. Dolayısı ile acil durum hakemliği prosedüründe hız çok önemli bir faktör olup, acil durum hakemi tarafından yapılan değerlendirmeler detaylı bir inceleme sonucu değil ön kanıya dayalı (*prima facie*) değerlendirmelerdir. Tahkim prosedürünün esnek yapısı itibariyle, geçici tedbir kararı verilebilmesi için, acil durum hakemleri tarafından yapılması gereken değerlendirmelere ve hangi durumlarda hangi önlemlere karar verilebileceğine ilişkin olarak da kesin kural ve kriterler bulunmamaktadır. Bu nedenle gerek acil durum hakemi prosedürlerinin kabulüne gerekse acil durum hakem tarafından verilebilecek geçici tedbir kararlarına ilişkin olarak acil durum hakemlerinin geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır⁴⁵².

2006 yılında değiştirilen UNCITRAL Model Kanununun 17A maddesinde hakem heyeti tarafından geçici tedbir kararı verilmesine ilişkin koşullar belirtilmiştir. Acil durum hakemleri tarafından da geçici tedbir kararı verilmeden önce bu kriterlerin değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Ayrıca, Chartered Institute of Arbitrators⁴⁵³ (“CI Arb”) “Tahkim Hakemleri Birliği” tarafından çıkartılan Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin

⁴⁵² Monuz, **a.g.e.**, s. 52; Yesilirmak, **Provisional Measures**, s. 172; 2017 ICC Tahkim Kuralları md. 28/1; 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 8; 2017 SCC Tahkim Kuralları m. 37/1; 2014 LCIA Kuralları m. 25; 2015 ISTAC Tahkim Kuralları m. 7/2.

⁴⁵³ Tahkim Hakemleri Birliği, ulusal ve uluslararası uyuşmazlıklarda alternatif çözüm yollarını desteklemek, geliştirmek amacıyla kurulmuş, kar amacı gütmeyen bir organizasyondur. Taraflar arasındaki uyuşmazlıkların hızlı ve ekonomik bir şekilde çözüme kavuşması amacıyla CI Arb bu alanda faaliyette bulunan akademisyen ve uygulamacılara eğitim, öğretim ve kaynak sağlamaktadır. İngiltere merkezli kuruluşun, 37 ülkede şubesi bulunmakta olup, Dünya çapında 120 ülkeden 13.000’den fazla profesyonel üyesi bulunmaktadır <https://www.ciarb.org/> (Erişim: 02.05.2019).

Başvurular⁴⁵⁴ metni de acil durum hakemleri tarafından yapılacak değerlendirmeler açısından yol gösterici olacaktır. Zira ilgili metinde, hakemlerin geçici önlemlere ilişkin yetki ve sorumluluklarına yapılan referansların hakem heyetleri ve acil durum hakemleri için aynı derecede geçerli olduğu belirtilmiştir⁴⁵⁵.

ICSID 47. Maddesinin başlangıç kısmında “ *tarafların aksini kabul etmeleri haricinde, Tahkim Heyeti, durumların öyle gerektirdiğini değerlendirmesi halinde, her bir tarafın ilgili haklarını korumak için alınması gereken geçici koruma tedbirleri tavsiye edebilir,*” düzenlemesi yer almaktadır. Madde metninden görüldüğü üzere ICSID Konvansiyonunda, geçici tedbir kararı verilmesine ilişkin olarak uygulanması gereken standartlar belirtilmeyerek hakem heyetine tedbir kararı verilmesi hususunda geniş bir takdir yetkisi verilmiştir⁴⁵⁶. Dolayısıyla tahkim heyeti bu yetkisini kullanırken doğal olarak uluslararası davalarda gelişen ilkelere, uluslararası standartlara uyma eğiliminde olacaktır⁴⁵⁷.

Hukuk akademisyenleri arasında, hakemlerin geçici tedbir kararı verme yetkisini düzenleyen hukukun *lex arbitri* olduğu hususunda genel bir uzlaşma olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, tahkim heyetinin veya acil durum hakeminin geçici tedbir talebini değerlendirirken göz önünde bulundurması gereken standartların hangi hukuk tarafından sağlanması gerektiğine ilişkin farklı görüşler ifade edilmiştir. Acil durum hakemi tarafından değerlendirilen geçici tedbir taleplerine ilişkin standartları düzenleyen hukuk konusunda üç ana seçeneğin öne çıktığını söyleyebiliriz: (1) *lex arbitri*; (2) tarafların altta yatan sözleşmesini kontrol eden hukuk (*lex causae*) veya (3) uluslararası standartlar⁴⁵⁸.

Genel itibariyle, ulusal tahkim mevzuatları tahkim heyetinin veya acil durum hakeminin geçici tedbir kararı verip vermemesine ilişkin standartlar getirmemiş olduğundan, *lex arbitri*'nin tahkim heyetinin veya acil durum hakeminin geçici tedbir kararı verip vermeme kararına ilişkin maddi standartları sağlamadığını söyleyebiliriz. Tarafların sözleşmelerini belirli bir maddi hukuka tabi kılmaları, tarafların geçici tedbirler verilmesiyle ilgili niyetleri konusunda az emare

⁴⁵⁴ <https://www.ciarb.org/media/1315/2015applicationinterimmeasures.pdf> (Erişim: 02.05.2019).

⁴⁵⁵ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 2.

⁴⁵⁶ ICSID Konvansiyonu m. 47.

⁴⁵⁷ Bkz. Mark J. Goldstein, **Fordham International Law Journal**, Volume 40, Issue 3, 2017, s. 786.

⁴⁵⁸ Savola, **a.g.e.**, s. 73, Goldstein, **a.g.e.**, s. 786.

sağladığından, *lex causae*'nin tahkimde geçici tedbir kararı verilmesine ilişkin standartları sağladığını ileri sürmek de desteksiz görünüyor. Bu kapsamda, uluslararası tahkimde ara tedbirler verilmesine ilişkin standartların uluslararası kaynaklarca sağlanması gerektiğini söyleyebiliriz. Ancak ilgili standartlar hâlâ gelişmekte olup, bu konuda henüz oturmuş bir içtihat birliği bulunmamaktadır⁴⁵⁹. Geçici tedbir kararı verilmesine ilişkin kriterler, talep edilen tedbir kararının niteliği ve somut olayın şartlarına göre değerlendirilmelidir. Bu kapsamda bazı kriterlerin bazı tedbir taleplerinde ve somut olayda uygulanması mümkün olmayabilir veya gerekli olmayabilir⁴⁶⁰.

A. Uygulanabilir Kuralların Tespiti

Geçici tedbir talebine ilişkin başvuru dosyasının kendisine tevdi edilmesinin ardından acil durum hakemi tarafından yapılması gereken ilk iş başvuru dosyası kapsamında uygulanabilir kuralların tespit edilmesi olmalıdır. Zira acil durum hakeminin yetkili olup olmadığının, geçici tedbir kararı verilebilmesi için gerekli kriterlerin yerine getirilip getirilmediğinin, verilebilecek geçici tedbir çeşitlerinin ve ilgili tedbirler için takip edilmesi gereken prosedürün değerlendirilmesinde uygulanabilir kurallar önem arz edecektir⁴⁶¹.

Acil durum hakemi tarafından talep edilen geçici tedbir kararının uygulanabilir kurallar kapsamında herhangi bir özel koşula ve/veya yasalar tarafından kısıtlamaya tabi olup olmadığı değerlendirilmelidir⁴⁶². Acil durum hakeminin geçici tedbir kararı verme yetkisine ilişkin özel koşulların öngörüldüğü hallerde ve/veya geçici tedbir kararı verilmesine ilişkin belli bir prosedürün takip edilmesi gereken hallerde bu gereklilikler yerine getirilmelidir⁴⁶³. Uygulanabilir kurallarda geçici tedbir kararına ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmaması halinde acil durum hakemleri tarafından uluslararası tahkim uygulamalarında geliştirilen standartlar uygulanmalı ve ilgili ülke hukukun izin verdiği ölçüde hakemler takdir yetkisini kullanmalıdır⁴⁶⁴.

⁴⁵⁹ Savola, **a.g.e.**, s. 73-81; Goldstein, **a.g.e.**, s. 786.

⁴⁶⁰ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, m. 2/2.

⁴⁶¹ Born, **a.g.e.**, s. 2457-2463; Balkar, **a.g.e.**, s. 22-26.

⁴⁶² Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 4; Balkar, **a.g.e.**, s. 22-26.

⁴⁶³ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 4; Balkar, **a.g.e.**, s. 22-26.

⁴⁶⁴ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 4; Balkar, **a.g.e.**, s. 24; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 171-172.

Acil durum hakemleri tarafından ayrıca talep edilen geçici tedbir kararının, ilgili kararın icrasının isteneceği ve/veya uygulanacağı yer kurallarına uygunluğu da değerlendirilmelidir. Aksi takdirde yerel mahkemeler tarafından ilgili geçici tedbir kararlarının tenfizi reddedilecektir. Bu durumdan kaçınmak için acil durum hakemleri tarafından gerekirse ilgili yasal düzenlemelere uygun alternatif tedbir kararları verilebilir⁴⁶⁵.

B. Yetki Değerlendirmesi

Dosyanın kendisine gönderilmesinin ardından acil durum hakemleri tarafından yapılması gereken ilk değerlendirme yetki değerlendirmesi olmalıdır. Geçici tedbir talebine ilişkin başvuru dosyasını alan acil durum hakemleri, taraflar arasında imzalanmış bulunan tahkim anlaşması, esasa uygulanacak hukuk ve tahkim yeri hukuku (*lex arbitri*) kapsamında öncelikle uyuşmazlığa bakma ve geçici tedbir kararı verme hususunda yetki sahibi olup olmadıklarını belirlerler⁴⁶⁶. Yetki değerlendirmesi aynı zamanda delillerin de değerlendirilmesini içerir. Zira acil durum hakeminin geçici tedbir kararı verebilmesi için öncelikle ortada geçerli bir tahkim sözleşmesinin bulunması gerekmektedir⁴⁶⁷.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere acil durum hakemi prosedüründe hız önemli bir unsur olduğundan, aleyhine geçici tedbir kararına hükmedilmesi talep edilen tarafça yetki itirazında bulunulması halinde, acil durum hakemi tarafından detaylı bir değerlendirme yapılmaksızın ön kaniya dayalı bir inceleme yapılarak yetki itirazı değerlendirilir⁴⁶⁸. Böylece hem yetki itirazında bulunan tarafın hem de geçici tedbir talebinde bulunan tarafın haklarının korunması sağlanmış olacaktır. Zira aleyhine geçici tedbir kararına hükmedilmesi talep edilen tarafça, sürecin uzatılması ve geçici tedbir kararından beklenen menfaatin önüne geçilmesi amacıyla yetki itirazında bulunulabilir.

Acil durum hakemi tarafından henüz karar bağlanmamış bir yetki itirazı olsa dahi acil durum hakeminin yetkili olduğunu gösteren ön kaniya dayalı esaslar var ise acil durum hakemi tarafından geçici tedbir başvurusu değerlendirilerek gerekli tedbir kararını düzenleyebilir. Şayet acil durum hakemi, mevcut durumun korunması ve/veya delillerin muhafaza edilmesi için geçici

⁴⁶⁵ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 4.

⁴⁶⁶ Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 44; Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, m. 1/2.

⁴⁶⁷ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 6.

⁴⁶⁸ Munoz, **a.g.e.**, s. 57; Erten, **a.g.e.**, s. 64; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 44.

tedbir kararı verilmesi gerektiği kanaatinde ise karara bağlanmamış yetki itirazını göz önünde bulundurarak geçici tedbir başvurusuna ilişkin kararlarını ertelemek zorunda değildir. Bunun temelinde yatan gerekçe ise geçici tedbir kararı verilip verilmemesine ilişkin kararın yetki hususunda nihai bir tespit veya hüküm olmamasıdır⁴⁶⁹. Ancak yetkisinin olmadığına dair en ufak bir şüphesinin olması halinde acil durum hakemi tarafından, geçici tedbir talepli başvuruya ilişkin inceleme ve değerlendirme yapmadan önce, yetki itirazına ilişkin inceleme ve değerlendirme yapılmalıdır⁴⁷⁰.

Bazı kurumsal tahkimlerde acil durum hakemi başvurusunda bulunulması halinde, ilgili kurum tarafından dosya acil durum hakemine gönderilmeden önce yetki incelemesinde bulunulmaktadır. Örneğin, ICC Divan Başkanı tarafından, acil durum hakemi başvurusunda yer alan başvuru bilgilerine dayanılarak, acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanıp uygulanmayacağı değerlendirilir⁴⁷¹. Bu değerlendirme sonucunda Divan Başkanı tarafından acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanacağına kanaat getirilirse acil durum hakemi başvurusunun bir nüshası sekretarya tarafından davalıya gönderilir. Divan Başkanı tarafından, tarafların bir kısmı veya tamamı açısından acil durum hakemine ilişkin hükümlerin uygulanamayacağına kanaat getirilirse acil durum yargılamasının yapılmayacağı hususu ve acil durum hakemi başvurusunun birer nüshası yine sekretarya tarafından ilgili taraflara iletilir.

Divan Başkanı tarafından bu inceleme yapılsa dahi, yetki itirazı halinde, acil durum hakemi tarafından, taraflar arasında imzalanmış bulunan tahkim anlaşması, uygulanacak hukuk ve tahkim yeri hukuku (*lex arbitri*) kapsamında inceleme yapılarak öncelikle uyuşmazlığa bakma ve geçici tedbir kararı verme hususunda yetki sahibi olup olmadığı hususu değerlendirilir. Örneğin, tahkim sözleşmesi tarafları bağladığından ve acil durum hakeminin yetkisi taraflar arasındaki sözleşmeden doğduğundan, üçüncü kişiler üzerinde acil durum hakemlerinin yetkisi olmayacaktır⁴⁷².

Taraflar arasında imzalanan tahkim sözleşmesinde, tahkim sözleşmesi ile belirlenen kurallarda veya tahkim kurallarında acil durum hakemlerinin geçici tedbir kararı verme yetkisine

⁴⁶⁹ Born, **a.g.e.**, s. 2481-2483.

⁴⁷⁰ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 6-7.

⁴⁷¹ 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları m. 1/5.

⁴⁷² Born, **a.g.e.**, s. 2445.

ilişkin düzenlemeler yer alabilir. Tahkim sözleşmesinde ve/veya tahkim sözleşmesi ile uyuşmazlık halinde uygulanması hususunda mutabık kalınan tahkim kurallarında açıkça hakemlerin veya acil durum hakeminin geçici tedbir kararı verebileceğine ilişkin düzenleme olmaması halinde ise acil durum hakemi yetkisini tarafların iradesinden aldığından kanaatimce acil durum hakemleri tarafından yetkisizlik kararı verilmelidir. Ancak doktrinde bu halde tahkim sözleşmesinde, tahkim kurallarında ve tahkim yeri kurallarında açıkça geçici tedbir kararı verilmesine ilişkin bir yasak bulunmaması halinde acil durum hakeminin zımni yetkisinin olduğunun kabul edileceği belirtilmiştir⁴⁷³.

C. Davanın Esasına İlişkin Değerlendirme

Örf-adet hukuku mahkemelerinde tarihsel olarak ihtiyati tedbir biçiminde olan geçici koruma, başvuranın talep ettiği kalıcı nihai korumanın zamanla sınırlı bir alt kümesi olagelmıştır. Dolayısıyla mahkemeler korumayı davacıya tam ve eksiksiz olmayan bir hukuksal ve olgusal dosya kapsamı üzerinden vermeden önce, doğal olarak davacının davasını başarıyla kanıtlanmasının mümkün olduğunu azımsanmayacak bir ölçüde göstermesiyle ilgilenmiştir⁴⁷⁴.

Acil durum hakeminin de geçici tedbir talebine ilişkin değerlendirmesi gereken hususlardan biri de tedbir talebinde bulunan tarafın makul bir şekilde tartışılabilir bir davasının olup olmadığıdır⁴⁷⁵. Bu değerlendirmenin yapılabilmesi için geçici tedbir talebinde bulunan tarafça davasında haklı olduğuna ilişkin bilgi ve belgeler acil durum hakemine iletilmelidir. Acil durum hakemi prosedüründe hız önemli bir unsur olduğundan, acil durum hakemi tarafından detaylı bir değerlendirme yapılmaksızın ön kanıya dayalı bir inceleme yapılarak tedbir talebinde bulunan tarafın tahkim yargılamasında haklı çıkma ihtimali değerlendirilir⁴⁷⁶. Ancak bu aşamada acil durum hakemi tarafından davanın esasına ilişkin peşin hüküm teşkil edecek veya ihsas-ı reyde bulunduğu izlenimi verecek şekilde bir karar oluşturulmamalıdır⁴⁷⁷.

⁴⁷³ Born, **a.g.e.**, s. 2465; 1988 ICC Tahkim Kurallarında açıkça böyle bir yetki verilmemesine rağmen hakem heyeti geçici tedbir kararı verme hususunda yetkili olduğunu varsaymıştır. Bkz. ICC Case No. 7589 ve ICC Case No. 7210, Born, **a.g.e.**, s. 2454; Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 4.

⁴⁷⁴ Goldstein, **a.g.e.**, s.793-794; Balkar, **a.g.e.**, s.18-19, 29-30; Ipp, **a.g.e.**, s. 17.

⁴⁷⁵ Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 180; Order for Interim Measures and Arbitral Award 2002 in SCC Case No. 096/2001.

⁴⁷⁶ Erten, **a.g.e.**, s. 64;

⁴⁷⁷ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 7; Balkar, **a.g.e.**, s. 32.

UNCITRAL Model Kanununun 17A(1)(b) maddesinde de tahkim heyetinin herhangi bir ara tedbire karar vermeden önce tedbir talebinde bulunan tarafın iddiasında başarılı olacağına dair makul bir ihtimalin mevcut olduğu konusunda tatmin edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Maddenin devamında tedbir talebinde bulunan tarafın iddiasında başarılı olacağına dair makul bir ihtimalin mevcut olduğuna ilişkin tespiti, hakem heyetinin daha sonraki kararlarına ilişkin takdir yetkisi etkilememesi gerektiği belirtilmiştir.

Doktrinde, tahkim heyetlerinin, ihsas-ı reyde bulunmuş olmaktan ve objektifliklerini kaybettikleri izlenimi vermekten endişe ettikleri için davanın çoğunlukla erken bir aşamasında, dosya kapsamı henüz tamamlanmış değilken, davanın esası hakkında bir değerlendirme yapma hususunda isteksiz olduğu ve bu nedenle tahkim heyetlerinin tedbir talebinde bulunan tarafın davasında açıkça liyakatsiz olmadığını gösterilmesini yeterli bulma eğiliminin olduğu ileri sürülmüştür⁴⁷⁸.

Geçici tedbir talebinde bulunan tarafın, davanın esasına ilişkin olarak başarılı olacağına ilişkin ön kanıya dayalı bir değerlendirme yapılırken taraflar arasındaki sözleşme ve esasa uygulanacak hukuk önem arz edecektir. Bu nedenle taraflarca uyuşmazlık halinde esasa uygulanacak hukukun belirlenmediği durumlarda, acil durum hakemi tarafından öncelikle esasa uygulanacak hukukun tespit edilmesi gerekmektedir. Ancak, bir görüşe göre, taraflarca esasa uygulanacak hukukun belirlenmediği durumlarda, acil durum hakemi tarafından taraflar arasındaki sözleşme hükümleri ve genel hukuk prensipleri kapsamında değerlendirme yapılması, esasa uygulanacak hukukun tespit edilmemesi gerektiği de savunulmaktadır⁴⁷⁹. Bir diğer görüşe göre ise esasa uygulanacak hukukun belirtilmediği durumlarda, acil durum hakemi, uygulanacak hukukun tespitinde tahkim yeri hukukunun kanunlar ihtilafı kurallarını uygulamaksızın, uyuşmazlıkla en alakalı hukuku belirleyip, davacının esas hakkında başarılı olma ihtimaline ilişkin değerlendirmenin buna göre yapılması gerektiği savunulmaktadır⁴⁸⁰. Burada acil durum

⁴⁷⁸ Goldstein, **a.g.e.**, s. 794; Balkar, **a.g.e.**, s.32; bkz. Bilgehan Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimde Nihai Karardan önce Mahkemelerin Yardımı ve Denetimi**, 1. Baskı, 2008, s.682 (*Milletlerarası Tahkim*).

⁴⁷⁹ Munoz, **a.g.e.**, s. 60, Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 45.

⁴⁸⁰ Born, **a.g.e.**, s. 963; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 45.

hakemince verilecek kararın, ancak yargılama sonucunda elde edilebilecek bir karar olmamasına yani uyuşmazlığın esasını çözümlenecek nitelikte olmamasına da dikkat edilmelidir⁴⁸¹.

Kanaatimce, esasa uygulanacak hukuk tespit edilmeden sadece taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine ve genel hukuk kaidelerine göre değerlendirme yapılması halinde eksik bir inceleme yapılmış olacaktır. Örneğin Türk Hukuku'nda emredici kaidelere aykırı olan yapılan düzenlemeler geçersizdir. Böyle bir durumda acil durum hakemi tarafından esas uygulanacak hukuk tespit edilmeden sadece taraflar arasındaki sözleşme hükümlerine bakılarak esasa ilişkin değerlendirme yapılması uygun olmayacaktır.

Diğer taraftan, tahkimde talep edilen bazı geçici koruma tedbirlerinin davanın esasıyla bir ilgisi bulunmamaktadır. Dolayısı ile örneğin, mevcut durumun korunması veya önceki durumuna getirilmesi veya bir sözleşmenin ya da diğer bir yasal yükümlülüğün ifasının emredilmesi gibi bazı geçici tedbir talepleri, acil durum hakemi tarafından değerlendirilmesi gereken ciddi zarar, ivedilik ve prima facie dava unsurlarının mevcut olduğunun güçlü bir şekilde gösterilmesini gerektirirken, kanıtların korunması ya da gizlilik yükümlülüklerinin icra edilmesi gibi diğer bazı geçici tedbirler ise aynı unsurların ispat edilmesini gerektirmeyebilir⁴⁸².

Yine aleyhine tahkim talebinde bulunulan tarafın başka bir mahkemede dava açarak tahkim sürecine karşı paralel bir saldırı başlattığı durumlarda tahkim talebinde bulunan tarafça başka bir bölgede başka bir dava açılmamasına (*arbitral anti-suit injunction*) ilişkin geçici tedbir talebinde bulunulabilir. Bu bağlamda “davanın esası” konusu davacının iddia ettiği maddi hakları konusunda en nihayetinde kazanan taraf olup olmayacağından çok, davacının tahkim heyetinin bu hakları ele almak için münhasır yetkiye sahip olduğu iddiasında haklı olup olmadığıyla ve davacının aynı hakların farklı ve uygun olmayan bir mahkemede açılan bir dava neticesinde karara bağlanacağı veya darbe alacağı tehdidinin mevcut olduğu iddiasında haklı olup olmadığıyla ilgilidir⁴⁸³.

⁴⁸¹ Erten, **a.g.e.**, s. 66, Yeşilırmak, **Provisional Measures**, s. 137; Born, **a.g.e.**, s. 2476, Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 45; Balkar, **a.g.e.**, s. 32.

⁴⁸² Savola, **a.g.e.**, s. 81, Goldstein, **a.g.e.**, s. 795.

⁴⁸³ Goldstein, **a.g.e.**, s. 795.

Dolayısıyla, makul başarı olasılığının en az iki boyutunun olduğunu düşünebiliriz. Bir boyut, hukuksal ve olgusal olarak tahkim yargılamasındaki nihai karar talebinin gücünün derecesiyle ilgilidir. Makul olasılık boyutu, talep edilen geçici koruma, örneğin tarafların tahkim sırasındaki ticari ilişkileriyle ilgili olduğunda (ancak bununla sınırlı değil) aranan bir boyuttur. İkinci olarak bakılacak husus, talep edilen tedbirin, taraflar arasındaki iş ilişkilerinin ara dönemdeki durumundan daha çok, tahkim sürecinin düzgün yürümesiyle ilgili olup olmadığıdır. Talep edilen ara tedbir kanıtların korunmasıyla veya başka bir mahkemede dava açılmasıyla ilgili olduğunda, davanın esasıyla daha az ilgilenilmesi mantıklıdır, çünkü ara tedbirin, eğer davayı davalı kazanırsa, davalının maddi haklarına halel getirmesi riski daha düşüktür⁴⁸⁴.

Makul başarı olasılığının bir diğer boyutu, acil durum hakemi için, bu görevin niteliğinden dolayı farklı bir biçimde önemlidir. Tahkim heyeti, tam olarak teşekkül ettikten sonra, acil durum hakemi tarafından konan bir korumayı derhal kaldırabilir ve daha ayrıntılı kanıtlara göre gerekli işleme karar verebilir. Çok kısa süreli bir yetkiye sahip olan acil durum hakemi ise, davanın esasına dair ihsas-ı reyde bulunmaktan, asıl tahkim heyetinin davanın esasına dair görüşünü orantısız olarak etkilemekten endişe ettiği kadar endişe etmez. Tahkim heyetinin objektifliğini koruma yeteneğine saygı, acil durum hakeminin davanın esasını yalnızca talep edilen korumanın, yalnızca karşı tarafa zarar vermek için açılan bir davaya hizmet etsin diye talep edilmemiş olduğundan emin olmaya yetecek kadar dikkate almasını gerektirir. Dolayısıyla, “asgari ölçüde makul” kıstası, çoğu durumda acil durum hakemi için doğru bir kılavuz olabilir⁴⁸⁵.

Kanaatimce geçici olarak görevlendirilen ve çoğunlukla nihai kararı verecek olan tahkim heyetinde görev almayacak olan acil durum hakeminin objektifliğini sürdürme konusunda veya tarafların hakemin objektifliğine dair algıları konusunda aşırı hassas olmasına gerek olmadığından, acil durum hakemi prosedüründe geçici tedbir talebinin kabulünün bir şartı olarak tedbir talebinde bulunan tarafın davanın esasının güçlü olduğunu daha somut olarak göstermesi talep edilebilir. Ancak doktrinde acil durum hakeminin görevinin geçici olduğu, tespitlerinin asıl tahkim heyeti tarafından bütünüyle bozulabileceği ileri sürülerek acil durum hakemi tarafından durumların izin verdiği ölçüde davanın esasıyla en asgari düzeyde ilgilenilmesi gerektiği ileri

⁴⁸⁴ Goldstein, **a.g.e.**, s. 795.

⁴⁸⁵ Ibid, **a.g.e.**, s. 796.

sürülmektedir⁴⁸⁶. Buna göre acil durum hakeminin görevi esas itibariyle asıl tahkim heyetinin yürürlükte olan geçici koruma tedbirini etkili bir şekilde ele alma yeteneğinin korunması için gerekli olduğu kadar geçici koruma sağlamaktır⁴⁸⁷.

D. Telifisi İmkansız veya Ciddi Bir Zararın Doğması Riskinin Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Geçici tedbir talebinin değerlendirilmesinde acil durum hakemi tarafından incelenmesi gereken bir diğer unsur ise telifisi imkansız veya ciddi bir zararın doğup doğmadığı hususudur. Doğmuş bir zarar için geçici tedbir değil ancak zararın tazmini talep edilebilir. Bu nedenle acil durum hakemleri tarafından zarara ilişkin inceleme yapılırken zararın devam eden veya doğacak bir zarara ilişkin olup olmadığı değerlendirilmelidir⁴⁸⁸.

Bu aşamada, talep edilen geçici tedbir kararına hükmedilmemesi halinde, tedbir talebinde bulunan tarafın zarar göreceği hususunda acil durum hakeminin ikna edilmesi gerekmektedir. Acil durum hakeminin, zararın oluşma riski olduğu hususunda ikna edilmesi yeterli olup, zararın kesinlikle oluşacağına dair ikna edilmesi gerekmemektedir⁴⁸⁹. Tedbir talebinde bulunan tarafın göreceğini iddia ettiği zararın telafi edilemez veya ciddi boyutlarda olacağını ispatlaması için söz konusu zararın tahkim heyeti tarafından verilecek nihai kararlarla tazmin edilemez nitelikte olacağını göstermesi gerekmektedir⁴⁹⁰. Hakem Heyetince verilecek maddi tazminat kararı ile zararın yeterli şekilde tazmini mümkün ise acil durum hakemi tarafından tedbir kararı verilmesi uygun olmayabilir⁴⁹¹. Bu nedenle acil durum hakemleri tarafından somut olayın şartlarına göre söz konusu zararın yeterli bir şekilde tazmin edilip edilemeyeceği hususunu değerlendirmelidir. Talep edilen tedbir kararını haklı çıkartacak zararın seviyesinin tespiti için gerekli unsurlar talep edilen geçici tedbire ve davadaki somut olayın koşullarına göre değişecektir.

Bu kapsamda geçici tedbir talepleri esas itibariyle aynen ifanın önemli olduğu hallerde veya kanıtların korunması ya da gizlilik yükümlülüklerinin yerine getirilmesi gibi hallerde önem

⁴⁸⁶ Goldstein, **a.g.e.**, s. 796.

⁴⁸⁷ Ibid, **a.g.e.**, s. 796.

⁴⁸⁸ Erten, **a.g.e.**, s. 65, Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 45.

⁴⁸⁹ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 7; Balkar, **a.g.e.**, s. 29.

⁴⁹⁰ Munoz, **a.g.e.**, s. 58; Balkar, **a.g.e.**, s. 29, 31, Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 46; İpp, **a.g.e.**, s. 17.

⁴⁹¹ Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 180; Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 7.

taşıyacaktır. Zira para alacakları tahkim heyeti tarafından verilecek nihai kararlar tazmin edilebilir niteliktedir. Bu nedenle para alacakları bakımından acil durum hakemi prosedürünün kullanılması ihtimali azdır⁴⁹². Para alacakları bakımından ise borçlu tarafın mal kaçırma ihtimalinin olduğu durumlarda geçici tedbir kararları önem arz edecektir. Zira bu hallerde de tahkim heyeti tarafından verilecek nihai karara rağmen davayı kazanan tarafın alacaklarını tahsil edememe ihtimali söz konusu olacaktır.

Tahkim heyeti tarafından verilecek nihai kararlar telafi edilemez zarar kavramı uluslararası ticari tahkimde çok geniş bir şekilde kabul görmüş değildir. Bazı hakem heyetleri tarafından ağır, ciddi veya mühim bir zararın doğacağına gösterilmesi yeterli görülmüştür⁴⁹³. Tahkim heyeti tarafından verilecek nihai kararlar telafisi imkansız zarar kavramının katı bir şekilde uygulanması halinde uluslararası ticari ilişkilerde geçici tedbir kararı verilmesinin çok zorlaşacağı göz önünde bulundurularak doktrinde de bu ölçüt yumuşatılmış ve telafi edilemez zarar yerine, ileride başvuruda bulunan tarafa ciddi boyutta zarar verecek bir durumun varlığının ispat edilmesi yeterli görülmüştür⁴⁹⁴.

UNCITRAL Model Kanununun 17A(1)(a) maddesinde talep edilen geçici tedbirin emredilmemesi halinde tazminat ödenmesine karar verilmesiyle yeterince onarılabılır olmayan zararın meydana gelmesinin ihtimal dahilinde olduğuna hakem heyetinin ikna edilmesi gerektiği belirtilmektedir. UNCITRAL Model Kanununun Çalışma Grubunun 2004 yılı raporunda, Model Kanunda ara koruma tedbirlerinin ancak parasal olarak tazmin edilemeyecek zararı savuşturmak için kabul edilebileceğine hükmedilmesi halinde, bu hükmün çok kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanacağı riskinin söz konusu olacağı belirtilmiştir. Daha esnek bir kriter sağlanması amacıyla, “onarılamaz zarar” (*irreparable harm*) sözcüklerinin “tazminat ödenmesi kararı verilmesiyle yeterince onarılabılır olmayan zarar” (*harm not adequately reparable by an award of damages*) sözcükleriyle değiştirilmesinin teklif edildiği, bu teklifin, onarılamaz zarar kavramının çok yüksek bir eşik arz edebileceği kaygılarını ele aldığı ve bir ara tedbir verilmesine

⁴⁹² Erten, **a.g.e.**, s. 65, Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 45-46.

⁴⁹³ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 27.

⁴⁹⁴ Born, **a.g.e.**, s. 2470; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 46.

karar vermesinde hakem heyetinin takdir yetkisini daha net olarak belirleyeceğinin belirtildiği ve Çalışma Grubunun bu teklifi genel olarak kabul edilebilir bulduğu belirtilmiştir⁴⁹⁵.

JAMS Uluslararası Tahkim Heyetlerinde 1 Eylül 2016'da yürürlüğe giren yeni acil durum hakemliği kurallarında, acil durum geçici koruma tedbirleriyle ilgili madde 3.3, acil durum hakemi "*acil durum koruma tedbiri talep eden tarafın, acil durum koruma tedbirinin yokluğunda yakın zarar veya hasarın meydana geleceğini gösterip göstermediğini ve talep eden tarafın bu koruma tedbirini hak edip etmediğini belirleyecektir*" hükmünü içermektedir⁴⁹⁶.

ICSID Tahkim içtihatlarında onarılamaz zarar kavramının, yatırım tahkiminde geçici koruma tedbiri için gerekli bir unsur olmadığını, bunun yerine, bazı durumlarda para tazminatı ödenmesine hükmedilmesiyle telafi edilebilecek zararı içerebilecek daha esnek bir azımsanmayacak veya yeterince onarılabilir olmayan zarar kavramının ikame edildiği görülmektedir. Bu "azımsanmayacak" veya "onarılamaz" zarar kavramları uluslararası hukukta esnektir ve 'şikayete konu olan hasarın ille de bir tazminata hükmedilmesi suretiyle telafi edilebilir olmamasını gerektirmez.' Azımsanmayacak zarar, ilgili tarafın zarar tazminatı talep etme hakkı olsa bile mevcut olabilir⁴⁹⁷.

E. Talep Edilen Geçici Tedbirin Ölçülü Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Acil durum hakemi tarafından, geçici tedbir kararı verilmesi halinde aleyhine tedbir kararı verilen tarafın da zarara uğrayabileceği hususu değerlendirilmelidir. Geçici tedbir kararı verilmesinin yol açtığı herhangi bir zarar, tedbir kararı verilmemesi halinde ortaya çıkması muhtemel zarar ile karşılaştırılmalıdır. Acil durum hakemi tarafından talep edilen geçici tedbir kararının kabul edilmesini destekleyen dava şartlarının, delillerin ve gerekçelerin, tedbir

⁴⁹⁵ Working Group on Arbitration, Report of the Working Group on Arbitration on the work of its fortieth session s. 24, U.N. Doc. A/CN.9/547 (16 Nisan 2004), <http://documents-dds-ny-un.org/doc/UNDOC/GEN/V04/521/51/PDF/V0452151.pdf> (Erişim: 02.04.2019).

⁴⁹⁶ Goldstein, **a.g.e.**, s. 792.

⁴⁹⁷ Goldstein, **a.g.e.**, s. 793.

kararının reddedilmesini destekleyen delillerden ve gerekçelerden daha ağır basıp basmadığı değerlendirilmelidir⁴⁹⁸.

Bu kapsamda geçici tedbir talebinde bulunan tarafın talep etmiş olduğu tedbire ilişkin menfaatinin, karşı tarafa vereceği zarardan daha fazla olduğunu ispatlaması gerekmektedir. Acil durum hakemi vereceği kararda her iki tarafın da menfaatlerini gözetmelidir. Dolayısı ile acil durum hakemi tarafından geçici tedbir talebinde bulunan tarafın, talep edilen tedbir kararının verilmesiyle elde edeceği menfaat ile aleyhine tedbir kararı verilen kişinin katlandığı külfet karşılaştırılmalı ve karşılıklı bir denge içerisinde karar verilmelidir⁴⁹⁹.

F. Geçici Hukuki Koruma İhtiyacının Acil Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

2006 yılında revize edilen UNCITRAL Model Kanunda geçici tedbir kararı verilmesi için değerlendirilmesi gereken bir husus olarak aciliyete açıkça referans yapmamıştır. Bununla birlikte, aciliyet şartının Model Kanunun ciddi zarar şartında gizli olduğu savunulabilir, gerçekten de ara veya geçici zarar kavramı mutlaka bir miktar aciliyet ölçüsünün gösterilmesini gerektirir. Davacının ciddi veya telafisi imkansız zararın önlenmesi için derhal tedbir kararı verilmesi hususunda acil durum hakeminin ikna edilmesi gerekmektedir⁵⁰⁰.

Diğer taraftan, tahkim kurumlarının birçoğunun kurallarında, geçici tedbir başvurusunda bulunan tarafın, acil tedbir talebine acil olarak ihtiyaç duyma nedenlerini ya da hakem heyeti kurulmasını neden bekleyemediğini açıklayan bir açıklama yapması gerekmektedir. Bu resmi gereklilik, aranan geçici tedbirin sağlanmasında aciliyeti kanıtlamak için gereken temel gereklilik ile doğrudan ilişkilidir⁵⁰¹. Örneğin, 2017 ICC Tahkim Kuralları, Ek V Acil Durum Hakemi Kuralları, madde 1/3(e)'de acil durum hakemi başvurusunda, başvuruda bulunan tarafın, hakem heyetinin göreve başlamasını beklemeden geçici tedbir kararı verilmesine ihtiyaç duymasının nedenlerinin yer alması gerektiği belirtilmiştir.

⁴⁹⁸ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 8; Balkar, **a.g.e.**, s. 31; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 180; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkim**, s. 682.

⁴⁹⁹ Munoz, **a.g.e.**, s. 59; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 46; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 148; Ipp, **a.g.e.**, s. 17.

⁵⁰⁰ Born, **a.g.e.**, s. 2474; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 46; Balkar, **a.g.e.**, 30; Ipp, **a.g.e.**, s. 17.

⁵⁰¹ Munoz, **a.g.e.**, s. 55; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 46.

Aciliyet değerlendirmesinin esas itibariyle zararlar doğrudan bağlantılı olduğunu söyleyebiliriz. Geçici tedbir talebinde bulunan tarafın, ilgili tedbir kararı verilmemesi halinde ortaya çıkacak olan telafisi mümkün olmayan zarar veya zararın artacağı riskine ilişkin deliller ışığında, hakem heyetince nihai karar verilmesinin beklenmesinin makul olmadığını ve kendisinden beklenemeyeceğini göstermesi gerekmektedir. Gelecekte oluşması muhtemel zararları önlemek veya durdurmak için hızlı adım atılmasını gerektirir makul nedenler var ise geçici hukuki koruma ihtiyacının acil olduğundan bahsedilebilecektir⁵⁰².

Aciliyetin derecesi her dava için farklılık gösterecektir. Dolayısı ile aciliyetin derecesi için somut olayın şartlarının değerlendirilmesi gerekmektedir. Doktrinde çoğunluk görüşü, hakem heyetince nihai karar verilmeden önce ciddi bir zarar riskinin olup olmadığı değerlendirmesinde gerekli aciliyet derecesi için, ilgili tarafın hakem heyetince nihai karar verilmeden önce tahkim prosedürünün herhangi bir noktasında tedbir kararı verilmesinin gerekli olduğunun ispat edilmesini yeterli görmektedir. Azınlık görüşü ise doğması muhtemel zararın, tehdit altında olan olaya yakın olana kadar ara kararı ertelemeyi makul kılan bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşip gerçekleşmeyeceğini göz önünde bulundurarak, daha yüksek bir yaklaşan tehlike derecesi önermektedir. Bununla birlikte, genel olarak, ciddi bir zarar tehlikesi söz konusu olduğunda, hakem heyetleri geçici tedbir kararlarının zamanlaması sırasında ince çizgiler çizmeye çalışmazlar⁵⁰³.

G. Teminat Ödenmesinin Gerekli Olup Olmadığının Değerlendirilmesi

Acil durum hakemi tarafından geçici tedbir kararı verilirken her iki tarafın da menfaatlerinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Acil durum hakemleri tarafından kısa bir süre içerisinde karar verilmesi gerekmektedir. Bu kısıtlı zaman zarfında hatalı olarak verilen bir geçici tedbir kararı ile aleyhine tedbir talep edilen tarafın zarar görmesine neden olunabilir. Bu kapsamda, aleyhine geçici tedbir talebinde bulunulan tarafın olası zararlarının teminatının sağlanması için acil durum hakemleri tarafından geçici tedbir kararı verilmesinin şartı olarak geçici tedbir talebinde bulunan tarafça teminat ödenmesine karar verilebilir. Böylece hakem heyeti veya acil durum hakemi tarafından verilen tedbir kararının hatalı olarak talep edildiğinin

⁵⁰² Munoz, **a.g.e.**, s. 59; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 46.

⁵⁰³ Born, **a.g.e.**, s. 2474-2475; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 46.

ve karar verildiğinin ispatı halinde oluşacak zararın telafisi mümkün olacaktır. Örneğin, dava konusu ürünün satılmaması için veya bir fikri mülkiyetin kullanılmaması için tedbir talebinde bulunulması halinde satış yapılamamasına ve kar kaybına ilişkin aleyhine tedbir talep edilen tarafın maddi zararlarının teminatı olarak tedbir talep eden tarafından uygun bir teminat ödenmesi istenebilir⁵⁰⁴.

2006 yılında revize edilen UNCITRAL Model Kanununun 17 E maddesi de teminata ilişkindir. Buna göre hakem heyetince geçici tedbir talebinde bulunan tarafça, talep edilen tedbir ile ilişkili olarak uygun bir teminat ödenmesi istenebilir. Bazı ulusal hukuk sistemlerinde de hakem heyeti tarafından geçici tedbir kararı verilebilmesi için teminata hükmedilebileceği açıkça düzenlenmiştir. Örneğin, Türkiye’de Milletlerarası Tahkim Kanununun 6. Maddesinde, “*aksi kararlaştırılmadıkça, tahkim yargılaması sırasında hakem veya hakem kurulu, taraflardan birinin istemi üzerine, ihtiyatî tedbire veya ihtiyatî hacze karar verebilir. Hakem veya hakem kurulu, ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı vermeyi, uygun bir güvence verilmesine bağlı kılabilir.*” düzenlemesi yer almaktadır. İsviçre’nin Uluslararası Özel Hukuk Kanunu⁵⁰⁵ madde 183(3)’de uygun teminat karşılığı hakem heyetinin veya hakimin geçici tedbir kararı verebileceği düzenlenmiştir⁵⁰⁶.

Yine önde gelen tahkim kurumları da tahkim kurallarında hakem heyetine ve acil durum hakemine açıkça teminata karar verme yetkisi tanımışlardır. 2017 ICC Tahkim Kuralları, madde 28(1)’de hakem heyetinin, geçici tedbir kararı verilmesini, talepte bulunan tarafın uygun bir teminat göstermesine bağlayabileceği belirtilmiştir. 2014 LCIA Tahkim Kuralları madde 25(1)’de hakem heyeti tarafından verilecek tedbir kararına uyması esnasında davalının uğrayacağı masraf ve zararın, tedbir talebinde bulunan tarafça hakem heyetinin uygun gördüğü şekilde güvence altına alınabileceği düzenlenmiştir. 2010 yılında revize edilen UNCITRAL Tahkim Kuralları madde 26.6’da hakem heyetince, geçici tedbir talebinde bulunan tarafın tedbirle ilgili uygun bir teminat sağlanmasının istenebileceği düzenlenmiştir. 2016 SIAC Tahkim

⁵⁰⁴ Born, **a.g.e.**, s. 2506; Balkar, **a.g.e.**, s. 31.

⁵⁰⁵ Switzerland's Federal Code on Private International Law (IPRG).

⁵⁰⁶ IPRG, Art. 183/3: “*The arbitral tribunal or the judge may make the entry of provisional or protective measures subject to the receipt of appropriate security.*” <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19870312/index.html> (Erişim:26.04.2019); Balkar, **a.g.e.**, s. 31.

Kuralları madde 30.1’de talep edilen geçici tedbir kararına ilişkin olarak talep eden tarafça teminat gösterilmesinin emredilebileceği belirtilmiştir. Yine SIAC Tahkim Kuralları 2016, Ek 1, Acil Durum Hakemi Kuralları, m.11’de Acil durum hakemi geçici tedbir kararı veya emri verilmesini başvuran tarafça uygun bir teminat ödenmesi şartına bağlı kılabilir.

Uygulanacak kurallarda açıkça acil durum hakemi tarafından teminata hükmedilebileceğine ilişkin açık bir yetki bulunmasa dahi geçici tedbir kararı verme yetkisinin teminata hükmetme yetkisini de içinde barındırdığını söyleyebiliriz. Bu kapsamda açık bir kayıt veya koşul olmasa dahi geçici tedbirlerin uygunsuz veya gereksiz olması durumunda, aleyhine tedbir kararı verilen tarafın çıkarlarını korumak için geçici tedbir kararı verilmesi için şartlar getirmek uluslararası tahkimde yaygın bir uygulamadır⁵⁰⁷. İlgili geçici tedbir kararı yerel bir mahkeme tarafından verilmiş olsa dahi hakem heyetinin yetkisi, geçici tedbir kararlarından kaynaklanan zararın teminattan karşılanmasını da kapsamalıdır⁵⁰⁸.

Uygulamada, aleyhine geçici tedbir kararı verilmesi talep edilen taraflar, genellikle hakemlerden tedbir talebinde bulunan tarafın geçici tedbir kararından kaynaklanabilecek her türlü zarar için teminat sağlamasını talep eder. Hakemler, söz konusu taleple bağlı değildir. Hakemlerin kendi takdiri ile hareket ederek, örneğin deneyimsiz bir tarafın davaya dahil olması veya talep edilen tedbirin karşı tarafa zarar verme potansiyelinin olduğu durumlarda teminat ödenmesine hükmedebilir⁵⁰⁹.

Teminat ödenmesinin gerekli olup, olmadığına ilişkin inceleme esnasında hakemler tarafından (1) aleyhine tedbir kararı verilen tarafın ilgili tedbiri yerine getirmek için yapacağı asıl masraf; (2) tedbirin gereksiz veya uygunsuz olduğunun tespit edilmesi halinde, aleyhine tedbir kararı verilen tarafa verilen olası zarar; ve (3) tedbir talebinde bulunan tarafın hükmedilecek teminatı sağlama hususunda finansal durumu değerlendirilmelidir⁵¹⁰.

Bütün bu hususların değerlendirilmesinin ardından acil durum hakemi tarafından hükmedilecek geçici tedbir kararı ile teminat arasında da bir denge olmalıdır. Acil durum hakemi

⁵⁰⁷ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirleri İçin Başvurular, s. 9.

⁵⁰⁸ Born, **a.g.e.**, s. 2507.

⁵⁰⁹ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 9.

⁵¹⁰ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 9.

tarafından, aleyhine tedbir talep edilen tarafın hakları korunmak istenirken yüksek miktarda, fahiş teminata hükmedilerek talep edilen tedbir kararının bastırılmamasına dikkat edilmelidir. Gerek tedbir kararı verilirken gerekse tedbir kararı kapsamında teminata hükmedilirken her iki tarafın da yasal işlerini sürdürmesini engelleyecek, ticari hayatına zarar verecek şekilde hüküm tesis edilmemelidir.

Hakemler, teminatın miktarına ve ne şekilde sağlanacağına karar verme konusunda takdir yetkisine sahiptir. Teminatlar, banka garantisi, nakit, çek ödemesi, ana şirket garantisi, tahvil, emanet hesabına yapılan ödemeler, ipotek ve benzeri herhangi bir şekilde sağlanabilir. Teminat tutarı ise gerçekleşen gerçek harcamaları ve aleyhine tedbir kararı verilen tarafın uğraması muhtemel zararlarını kapsamalıdır⁵¹¹. Geçici tedbir talep eden tarafından teminat ödenmesi ayrıca karşı tarafa zarar vermek maksatlı tedbir talep edilmesinin de önüne geçilmesinde de katkı sağlayacaktır.

II. ACİL DURUM HAKEMİNİN GEÇİCİ TEDBİR KARARI VERME YETKİSİNİN SINIRLARI

A. Taraflarca Acil Durum Hakeminin Yetkisinin Sınırlandırılması

Tarafların iradesine dayalı bir prosedür olması nedeniyle acil durum hakeminin geçici tedbir kararı verme yetkisi her zaman tarafların mutabakatı ile kısıtlanabilir. Taraflarca acil durum hakemi tarafından verilebilecek kararlar sınırlı olarak sayılabileceği gibi acil durum hakemi tarafından verilemeyecek kararlar da belirtilebilir. Taraflarca uyuşmazlık öncesinde tahkim anlaşmasıyla veya küçük bir ihtimal olsa da uyuşmazlık sonrasında da acil durum hakeminin hangi hususlarda karar verip hangi hususlarda karar veremeyeceği, acil durum hakeminin yetkisinin sınırları karşılıklı olarak belirlenebilir.

Bazen de taraflarca acil durum hakeminin yetkisi atf yapılan herhangi bir ülkenin hukuk kaideleriyle sınırlandırılabilir. Örneğin, SCC idaresinde yürütülen bir acil durum yargılamasında uyuşmazlık taraflar arasındaki kira sözleşmesinden kaynaklanmaktadır ve davacı söz konusu malı bir ay sonra üçüncü kişiye teslim etmesi gerektiğini ve o zamana kadar davalıdan malın

⁵¹¹ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 9.

iadesini sağlayamama ihtimali bulunduğunu beyan ederek malın iadesi ve karşı tarafın malı iade etmemesi nedeniyle temerrüde düşmesi ihtimalinde gecikilen her gün için gecikme cezasına hükmedilmesi talebi ile acil durum hakemliğine başvurmuştur. Acil durum hakemince, İsveç Tahkim Kanunu'na göre ihtiyati tedbir kararıyla birlikte gecikme cezasına hükmedilemeyeceği ilgili kanunda hakemlere böyle bir yetki verilmediği belirtilerek davacının talebi reddedilmiştir⁵¹².

B. Tahkim Kuralları ve Yasalarla Acil Durum Hakeminin Yetkisinin Sınırlandırılması

Tahkim kurumları tarafından tahkim kuralları vasıtasıyla acil durum hakeminin geçici tedbir kararı vermesine ilişkin yetkinin sınırları çizilebilir. Örneğin 2017 ICC Tahkim Kurallarının 29. Maddesinde, acil durum hakemine ilişkin hükümlerin sadece Acil Durum Hakemi Kuralları kapsamında yapılan başvuruda esas alınan tahkim sözleşmesinin taraflarına veya haleflerine uygulanacağı belirtilmiştir. Bu sınırlama ile tarafların açıkça tahkim hususunda anlaşmaya varmadığı durumlarda acil durum prosedürünün içine çekilmesinin ve antlaşma (*treaty*) temelli tahkimlerde acil durum hakemi hükümlerinin uygulanmasının önüne geçilmesi istenmiştir. Örneğin, belli sonuçlara bağlı olarak, sözleşme görüşmelerine dahil olan tarafları bağlamak amacıyla, sözleşmesel bir tahkim maddesi getirilmiş olabilir. Bu kapsamda örneğin tahkim sözleşmesinin tarafı olmamasına rağmen Fransız Hukuku kapsamında tahkim sözleşmesi ile bağlı kılınan taraflar açısından acil durum hakemine ilişkin hükümler uygulanamayacak ve tahkim heyeti kuruluna kadar beklenmek zorunda kalınacaktır⁵¹³.

Ulusal hukuk sistemlerinde de geçici tedbir kararı verilmesine ilişkin sınırlar öngörölmüş olabilir. Dolayısı ile tarafların belirlediği hukuk, tahkim yeri hukuku ve tedbir kararının icrasının isteneceği yer hukuk kurallarında geçici tedbir kararı verilmesine ilişkin öngörülen kısıtlamalar acil durum hakemi tarafından göz önünde bulundurulmalıdır. Türk hukukunda, Milletlerarası Tahkim Kanununun 6. Maddesinde, hakem heyeti tarafından ihtiyati tedbir kararı verilemeyecek haller düzenlenmiştir. Buna göre, “*Hakem veya hakem kurulu, cebrî icra organları tarafından icrası ya da diğer resmî makamlar tarafından yerine getirilmesi gereken ihtiyatî tedbir veya*

⁵¹² Munoz, **a.g.e.**, s. 52.

⁵¹³ Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 753.

*ihtiyatî haciz kararı veremeyeceği gibi, üçüncü kişileri bağlayan ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı da veremez*⁵¹⁴. ”

İsviçre hukukunda, Uluslararası Özel Hukuk Kanununda, bir tarafın talebi üzerine hakem heyeti tarafından geçici tedbir kararı verilebilmektedir⁵¹⁵. Madde metninden görüldüğü üzere tarafların aksi yönde anlaşması dışında, hakem heyetinin geçici tedbir kararı vermesine ilişkin herhangi bir kısıtlama getirilmemiştir. Bu kapsamda İsviçre Hukukunda, aksi yönde bir anlaşma yoksa, geçici tedbir kararı verme hususunda tahkim heyetine geniş bir takdir yetkisi verilmiş olduğunu söyleyebiliriz.

İngiliz hukukunda, 1996 tarihli Tahkim Kanununun 38-39. Maddelerinde hakem heyetince geçici tedbir kararı verme yetkisi düzenlenmiştir. Her ne kadar 38. Maddenin başlığı “*Hakem Kurulunca Kullanılabilecek Genel Yetkiler*” olsa da esasen burada belirtilen hususlar geçici tedbir kararlarına ilişkindir⁵¹⁶. İngiliz Tahkim Kanununun 38. maddesinin dördüncü ve altıncı fıkrasında, hakem heyeti tarafından geçici tedbir kararı verilmesine ilişkin kısıtlamalar öngörülmüştür. Ancak taraflar karşılıklı anlaşma ile hakem heyetinin yetkilerini genişletebilirler⁵¹⁷. EAA’nın 38. Maddesinin 4. fıkrasında hakem heyeti tarafından verilebilecek kararlar sınırlı bir şekilde belirtilmiştir. Buna göre, hakem heyeti, uyuşmazlık konusu ve uyuşmazlığın taraflarının mülkiyetinde veya zilyetliğinde bulunan malların denetlenmesi, fotoğraflanması, korunması, göz altına alınması veya tutulmasına ilişkin olarak tedbir kararı verilebilir⁵¹⁸. Yine 38. Maddenin 6. fıkrasında hakem heyeti tarafından, uyuşmazlığa ilişkin delillerin korunması amacıyla taraflardan herhangi birine gözetim ve denetimi altındaki delillere

⁵¹⁴ Milletlerarası Tahkim Kanunu m. 6.

⁵¹⁵ IPRG m.183/1: “*Haben die Parteien nichts anderes vereinbart, so kann das Schiedsgericht auf Antrag einer Partei vorsorgliche oder sichernde Massnahmen anordnen. (Unless the parties have agreed otherwise, the arbitral tribunal may, at the request of a party, order provisional or protective measures.)*” <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19870312/index.html>. (Erişim:26.04.2019).

⁵¹⁶ Erten, **a.g.e.**, s. 558.

⁵¹⁷ EAA, m. 38(1) <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/section/38> (Erişim: 07.05.2019).

⁵¹⁸ EAA m. 38(4): “*The tribunal may give directions in relation to any property which is the subject of the proceedings or as to which any question arises in the proceedings, and which is owned by or is in the possession of a party to the proceedings— (a)for the inspection, photographing, preservation, custody or detention of the property by the tribunal, an expert or a party, or (b)ordering that samples be taken from, or any observation be made of or experiment conducted upon, the property.*”) <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/section/38> (Erişim: 07.05.2019).

ilişkin talimat verebileceği belirtilmiştir⁵¹⁹. EAA 38. Maddede belirtilmeyen geçici tedbir kararlarına ilişkin olarak EAA'nın 39. Maddesinin birinci fıkrası ile tarafların, hakem heyetinin nihai kararlar hükmü altına alma yetkisi olan hususlarda geçici karar verme yetkisine sahip olabileceği hususunda anlaşma sağlamakta serbest olduğu belirtilmiştir⁵²⁰.

Taraflarca aksi yönde anlaşma sağlansa dahi acil durum hakemleri tarafından yapılamayacak hususlar söz konusu olup, bunlar da acil durum hakeminin yetkisinin sınırını oluşturmaktadır. Acil durum hakemlerinin yetkisi taraflar arasında imzalanmış bulunan tahkim anlaşmasından kaynaklanmakta olup, bu kapsamda acil durum hakemlerinin yetkisi tahkim anlaşmasının taraflarının ötesine geçemez. Dolayısıyla, hakemler üçüncü kişileri bağlayıcı, üçüncü kişiler tarafından işlem yapılmasını gerektirir şekilde geçici tedbir kararı veremezler⁵²¹.

ICC Case 10062 (2000) numaralı tahkim dosyasında Hakem Heyeti tarafından üçüncü kişilerle ilgili alanda yetkili makamın devlet mahkemeleri olduğu, tahkim heyetinin yetkisinin olmadığı hususunda karar oluşturulmuştur: *“Hakem heyeti tarafından verilen herhangi bir karar, nihai veya geçici olsa bile, sadece tahkim sözleşmesinin taraflarına yöneltilebilir ve üçüncü şahısları kapsayan herhangi bir karar kesinlikle devlet mahkemelerine ayrılmış bir alandır ve dolayısıyla, bu hakem heyeti tarafından karar verilemez.”* Yine *ICC Case 14287* numaralı tahkim dosyasında da hakem heyeti tarafından benzer bir karar verilmiştir⁵²².

Diğer taraftan, acil durum hakemi tarafından tahkim sözleşmesinin taraflarınca üçüncü kişi ile ilgili girişimde bulunulmasına ilişkin tedbir kararı verilebilir⁵²³. Burada, Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberinde örnek olarak ana şirketin bağlı kuruluşlarını belirli bir şekilde yönetmesine ilişkin tedbir kararı verilebileceği verilmiştir. Ancak burada ana şirket bağlı kuruluşları idare yetkisine sahip olduğundan, tüzel kişilik perdesinin kaldırılması ilkesinden yola çıkarak burada üçüncü kişinin var olup olmadığı tartışmalıdır. Acil durum hakemi tarafından

⁵¹⁹ EAA m. 38(6): *“The tribunal may give directions to a party for the preservation for the purposes of the proceedings of any evidence in his custody or control.”*)
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/section/38> (Erişim: 07.05.2019).

⁵²⁰ EAA m. 39(1): *“The parties are free to agree that the tribunal shall have power to order on a provisional basis any relief which it would have power to grant in a final award.”*)
<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/section/38> (Erişim: 07.05.2019).

⁵²¹ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 10.

⁵²² Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 27.

⁵²³ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 11.

tahkim sözleşmesinin taraflarınca üçüncü kişi ile ilgili girişimde bulunulmasına ilişkin verilebilecek tedbir kararına örnek olarak, şirketin, şirket çalışanı üçüncü kişinin ihtilaf konusuna ilişkin şirket adına yapmış olduğu yazışmaları sunmasını temin etmesi hususunda gerekli girişimlerde bulunması için tedbir kararı verilebilir. Zira taraf vekilli olarak bulunduğum bir tahkim davasında hakem heyeti tarafından bu şekilde karar oluşturulmuştur. Bir başka örnek olarak, tahkim sözleşmesinin taraflarının üçüncü kişiler ile müştereken gerçekleştirmek üzere üstlendiği yükümlülükler nedeniyle üçüncü kişilerin edimlerine ilişkin düzenlemeleri de içerir şekilde acil durum hakemi tarafından tedbir kararı verilebileceği söylenebilir. Tahkim sözleşmesinin tarafı üstlendiği iş için başka bir firma ile bazı işleri birlikte yürütmeyi taahhüt etmiş veyahut da işin bir kısmının başka bir firma tarafından, bir başka firmaya ait teknoloji ile yapılması yükümlülüğü altına girmiş ise üçüncü firmanın bu edimi yerine getirmesi için gerekli girişimlerde bulunmaktan sorumlu olacaktır. Bu halde, kanaatimce acil durum hakemi tarafından verilecek karar üçüncü kişi için bağlayıcı olmamasına rağmen tahkimin tarafı açısından sözleşmesel bir taahhüt ile alakalı olduğundan bağlayıcı olacak ve üçüncü şahsın kendisi tarafından taahhüt edilen edimi yerine getirmemesinin sonuçlarından sorumlu olacaktır⁵²⁴. Bununla birlikte, hakemler, üçüncü bir tarafa ait olan veya üçüncü bir tarafın kontrolü altındaki varlıkların haczine ilişkin karar verme yetkisine sahip değildir⁵²⁵.

Yerel mahkemeler tarafından verilen kararların aksine, acil durum hakemi tarafından verilen tedbir kararına, aleyhine tedbir kararı verilen tarafça uyulmaması halinde, kararın cebri icra yoluyla uygulanması için öncelikle tenfizinin yapılması gerekmektedir. Yani acil durum hakemi tarafından verilen kararın icrasının gerekli olması halinde cebri icra ancak yerel mahkemeler aracılığıyla yapılabilir. Bu kapsamda acil durum hakemi, vermiş olduğu geçici tedbir kararını doğrudan ve/veya zorla uygulama yetkisine sahip değildir⁵²⁶. Ancak bazı hallerde tahkimde uygulanacak hukukun veya tahkim yeri hukukunun vermiş olduğu yetki kapsamında veyahut da taraflarca sözleşme ile verilen yetki kapsamında acil durum hakemleri tarafından, geçici tedbir kararlarının icrasını sağlamak amacıyla ilgili kararlara uyulmaması halinde, gecikme cezası veya

⁵²⁴ Born, **a.g.e.**, s. 2445-2446.

⁵²⁵ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 11; Born, **a.g.e.**, s. 2546.

⁵²⁶ Born, **a.g.e.**, s. 2546.

tazminat gibi uygulanacak cezai yaptırımlar belirtilebilir. Örneğin Fransız Usul Kanununa⁵²⁷ göre hakem heyeti uygun gördüğü hallerde kararlarına gecikme cezası ekleyebilmektedir⁵²⁸. Aynı şekilde acil durum hakemi tarafından geçici tedbir kararına gecikme cezası eklenebileceği söylenebilir. Ancak, acil durum hakemi tarafından, geçici tedbir kararına uyulmaması halinde ceza veya tazminata hükmedilebilmesi için taraflarca özel yetki verilmesi veya tahkim kuraları ve/veya tahkim yeri hukukunda özel yetki verilmesi gerekmektedir⁵²⁹. Aksi takdirde acil durum hakemi tarafından geçici tedbir kararına uyulmaması nedeniyle ceza veya tazminata hükmedilemez. Bununla birlikte hakemler tarafından, talep edilen geçici tedbirin türüne bağlı olarak, olumsuz kanaat sonucunu çıkarma veya tahkim masraflarının tahsisinde ilgili tarafın tedbir kararına uymadığı hususunu göz önünde bulundurma gibi yaptırımlar uygulanarak tedbir kararına uyulması teşvik edilebilir⁵³⁰.

III. ACİL DURUM HAKEMİ TARAFINDAN VERİLEBİLECEK GEÇİCİ TEDBİR KARARI TÜRLERİ

Hakemler tarafından usule ve esasa ilişkin olarak farklı amaçlara ulaşmak için farklı geçici tedbir kararları verilebilir. Tahkim kanunlarında geçici tedbir kararlarının genel özelliği bu kararların kesin ve nihai olmaması, niteliği itibariyle geçici olmasıdır. Geçici tedbir kararları esasen nihai hüküm verilene kadar sınırlı bir süre için yürürlükte kalırlar ve bu süreç içerisinde geçici tedbir kararları hakem heyeti oluşturulana kadar acil durum hakemi tarafından veya hakem heyetinin oluşturulmasının ardından ise hakem heyeti tarafından değiştirilebilir veya sonlandırılabilir.

Tahkim kurallarının çoğu, hakemlerin verebileceği önlem türlerini belirtmemektedir. Modern tahkim yasaları ve tahkim kuralları, hakemlere tahkim sürecini iyileştirmek ve etkin bir nihai karar vermek için uygun veya gerekli gördükleri her türlü önleme ilişkin karar verme konusunda

⁵²⁷ Fransız Usul Kanunu Madde 1468: “*Le tribunal arbitral peut ordonner aux parties, dans les conditions qu’il détermine et au besoin à peine d’astreinte, toute mesure conservatoire ou provisoire qu’il juge opportune.*” (*The arbitral tribunal may order upon the parties any conservatory or provisional measures that it deems appropriate, set conditions for such measures and, if necessary, attach penalties to such order.*) http://www.iaiparis.com/pdf/FRENCH_LAW_ON_ARBITRATION.pdf (Erişim: 04.04.2019).

⁵²⁸ Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 50.

⁵²⁹ Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 10.

⁵³⁰ Born, **a.g.e.**, s. 2433-2434, 2345; Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 12.

yeterli takdir yetkisi verme eğilimindedir⁵³¹. Ancak bazı hallerde tahkim yeri hukukunda veya geçici tedbir kararının tenfizinin isteneceği yer hukukunda getirilen kısıtlamalar nedeniyle acil durum hakemi tarafından verilebilecek geçici tedbir kararı türleri sınırlandırılabilir. Örneğin, Fransa’da malvarlığının haczine ilişkin tedbir kararı verilememektedir⁵³². Diğer taraftan tahkim kurumlarının tahkim kurallarıyla da acil durum hakemi tarafından verilebilecek geçici tedbir kararları sınırlandırılabilir. İlgili tahkim kurallarında açıkça acil durum hakemi tarafından verilebilecek geçici tedbirler sınırlı olarak sayılabileceği gibi belirli geçici tedbirlerin acil durum hakemi tarafından verilemeyeceği de belirtilebilir. Genel itibariyle tahkim prosedüründe geçici tedbir kararlarına ilişkin olarak hakemlerin geniş takdir yetkisi bulunmakta olup, hakemler tarafından verilebilen geçici tedbirler devlet mahkemeleri tarafından verilen geçici tedbir türlerinden daha fazladır⁵³³.

Genel olarak, burada belirtilenlerle sınırlı olmamak kaydıyla hakemler tarafından verilebilecek geçici tedbir kararlarını 4 kategoride değerlendirebiliriz.

(i) Tahkim prosedürünün yürütülmesini kolaylaştırmayı amaçlayan geçici tedbirler.

Bu kategoride esas itibariyle yargılamanın gidişatını etkileyecek, uyuşmazlığın sonucu açısından de önem arz eden hususlara ilişkin verilen geçici tedbirleri örnek olarak verebiliriz. Örnekler arasında, davanın sonucu açısından ilgili delillerin korunmasına ilişkin kararlar, belirli malların, mülklerin, makinelerin, sahanın, eserin veya belgelerin denetimini öngören kararlar, gizlilik yükümlülüklerine aykırı veya başka şekilde tarafların uyuşmazlığını şiddetlendirme olasılığı yüksek basın açıklamalarının yasaklanmasına ilişkin kararlar, tarafların tahkim sözleşmesine aykırı olarak tahkim dışında yasal yollara başvurmamasını kısıtlayan dava açmamaya yönelik tedbir kararları sayılabilir⁵³⁴.

⁵³¹ Born, **a.g.e.**, s. 2464; Monuz, **a.g.e.**, s. 51; Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 760.

⁵³² Monuz, **a.g.e.**, s. 52.

⁵³³ Monuz, **a.g.e.**, s. 52; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 172.

⁵³⁴ Savola, **a.g.e.**, s. 77; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 207, 211-212; Born, **a.g.e.**, s. 2488-2491, 2501-2503; Balkar, **a.g.e.**, s. 40-46, 73-84; Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 34; Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 14-15.

(ii) Tarafların mevcut durumu korumalarını veya mevcut duruma geri dönmelerini veya başka şekilde tahkim yargılamasının devam ettiği dönemde tarafların sözleşme ilişkisini netleştirmeyi amaçlayan tedbirler.

Bu kategorideki geçici tedbirler, yargılama süresince taraflar arasındaki mevcut durumu korumayı veya taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi düzenlemek üzere verilen geçici tedbirlerdir. Örnekler arasında uyuşmazlığın konusuyla ilgili tasarrufla bulunmaktan kaçınılmasına ilişkin kararlar, uyuşmazlık konusu malların bir yediemine bırakılması kararı, bir tarafın teminat mektubunu nakde çevirme talebinde bulunmasını yasaklamaya veya haksız bir şekilde nakde çevrilmesi talep edilen teminat mektubunun bankaya iade edilmesine ilişkin kararlar, bozulması söz konusu olan malların satışı ve elde edilen satış gelirlerinin bir emanet hesabına yatırılmasına ilişkin kararlar, davacının (bir hissedarlık sözleşmesi uyarınca oy hakları vb. gibi) haklarını kullanabilmesini sağlamayı amaçlayan kararlar, şirketin yönetimini ve performansını denetlemek üzere şirket kayıtlarına erişim sağlanmasına ilişkin kararlar, , şirketin faaliyetlerinin tamamı veya bir kısmına ilişkin olarak tarafsız bir müdür atanmasına ilişkin kararlar, inşai amaçlı tedbirler, bir yüklenicinin inşaat işlerine devam etmesini öngören ve/veya mal sahibinin (gerekli olması halinde) hakem heyetinin kontrolündeki bir emanet hesabına taksitleri ödemeye devam etmesini emreden kararlar, inşaat projelerinde karar verilinceye kadar işin durdurulmasına veya devamının sağlanmasına ilişkin kararlar, bir üreticinin bir distribütöre tedarikte bulunmaya devam etmesini öngören veya bir distribütörün bir üreticinin ürününü satmaya devam etmesini öngören kararlar, bir tarafın ihtilafı patent haklarına konu olan ürünleri üretmeye ve satmaya devam etmesini yasaklayan kararlar, fikri mülkiyet hakkına ilişkin olarak lisans hakkı sahibi görünen kişinin bu hakkını kullanmasına veya kullanmamasına ilişkin kararlar, ihtilafı ticari markaların kullanımına son verilmesine ilişkin kararlar, bir tarafa işe veya diğer akdi yükümlülüklerin ifasına son verme veya bunları askıya almasına ilişkin kararlar, bir bireyin halihazırda başka bir taraf adına hareket etme yetkisi bulunmadığını teyit eden kararlar, bir tarafı faaliyetlerin olağan seyrine uygun düşmeyen belirli faaliyetleri gerçekleştirmekten imtina etmeye ilişkin kararlar sayılabilir⁵³⁵.

⁵³⁵ Savola, **a.g.e.**, s. 77-78; Yeşilırmak, **Provisional Measures**, s. 208-210; Born, **a.g.e.**, s. 2484-2488; Balkar, **a.g.e.**, s. 46-60; Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 15-16.

(iii) Tahkim kararının uygulanmasını kolaylaştırmayı amaçlayan tedbirler.

Bu kategorideki geçici tedbirler, tahkim kararı verilene kadar geçecek süre içerisinde kararın etkinliğini sağlamak amacıyla belirli bir fiili veya hukuki durumu korumaya ilişkin tedbirlerdir. Örnekler arasında, bir tarafın mal varlığı üzerinde tedbir konulmasına ilişkin kararlar, ilgili malvarlıklarının veya uyuşmazlık konusunun ilgili yargı çevresinin dışına taşınmasının yasaklanmasına ilişkin kararlar, uyuşmazlık konusu şeyin veya şirket hisse senetlerinin hakem heyetinin veya yedieminin kontrolüne bırakılmasına ilişkin kararlar, bir tarafın başvuru sahibine banka teminatı sunmasına ilişkin kararlar, davalının aciz ilan etmesi ihtimalinin yüksek olduğu durumlarda (yürürlükteki acz mevzuatı uyarınca izin verildiği ölçüde) başvuru sahibinin parasal talebinin ödenmesini sağlamak üzere belir bir tutar paranın ayrılmasına ilişkin kararlar sayılabilir⁵³⁶.

(iv) Masrafların teminat altına alınmasını amaçlayan geçici tedbirler.

Bu kategorideki geçici tedbirler, davacının davayı kaybetmesi ve hukuki masrafların kazanan tarafa yüklenmesi durumunda ilgili karara uyulması için kullanılabilir fonlar olmasını sağlamayı amaçlayan tedbirlerdir. Örnekler arasında, davacının yargılama giderlerini karşılayacak miktarda teminat vermesine veya avans yatırmasına ilişkin kararlar sayılabilir⁵³⁷.

Yukarıda örnek olarak belirtilenler dışında hakemler tarafından farklı türde geçici tedbirler verilebilir. Doktrinde dava konusu hakka geçici olarak önceden kavuşmayı sağlayan tedbirler de bir kategori olarak görülmektedir ancak aynı zamanda bu kararların geçici tedbir kararı sayılmaması gerektiği de doktrinde savunulmaktadır⁵³⁸. Tahkim kurallarının çoğunda dava konusu hakka geçici olarak önceden kavuşmayı sağlayan tedbirlere hükmedilip hükmedilemeyeceğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Esas talebe ilişkin

⁵³⁶ Savola, **a.g.e.**, s. 78; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 213-214; Born, **a.g.e.**, s. 2492-2494; Balkar, **a.g.e.**, s. 60-70; Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 15; Masrafların teminat altına alınmasını amaçlayan geçici tedbirlerin geçici tedbir niteliğine sahip olup olmadığının doktrinde tartışılması hususunda detaylı bilgi için bkz. Balkar, **a.g.e.**, s. 60-70.

⁵³⁷ Savola, **a.g.e.**, s. 78; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 214-218; Born, **a.g.e.**, s. 2495-2497; Balkar, **a.g.e.**, s. 84-87; Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 16.

⁵³⁸ Savola, **a.g.e.**, s. 78; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 218-219; Born, **a.g.e.**, s. 2499-2501; Balkar, **a.g.e.**, s. 70-72; Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 16; Dava konusu hakka geçici olarak önceden kavuşmayı sağlayan tedbirlere ilişkin detaylı bilgi için bkz. Balkar, **a.g.e.**, s. 70-72.

geçici ödemenin öngörülmesi, başvuru sahibinin talep ettiği nihai telafinin, kesin kararın verilmesinden önce verilmesine neden olması sebebiyle kendi içinde sorunlu bir uygulamadır. Bu nedenle *lex arbitri* kuralı çerçevesinde izin verildiği durumlarda dahi hakemlerin bu kadar ileri giden bir tedbir kararı verirken ekstra özen göstermeleri uygun olacaktır⁵³⁹. Kanaatimce yargılama sonucu elde edilebilecek bir hususun tedbir kararı ile sağlanması uygun değildir.

Bu çalışmada incelenen tahkim kurumlarının tahkim kurallarında acil durum hakemi tarafından verilebilecek geçici tedbir türlerine ilişkin bir kısıtlamaya gidilmeksizin acil durum hakeminin gerekli gördüğü geçici tedbir kararına hükmedebileceği belirtilmiştir⁵⁴⁰. Bu kapsamda acil durum hakemi tarafından verilebilecek geçici tedbir kararı türleri *numerus clausus* olarak sayılmamış olup, acil durum hakemi tarafından verilebilecek geçici tedbirler; delillerin tespitine ve korunmasına ilişkin tedbirler, dava süresince taraflar arasındaki hukuki ilişkiyi düzenlemeye ve mevcut durumu korumaya yönelik tedbirleri, nihai kararın etkinliğini korumaya yönelik tedbirler, dava konusu hakka geçici olarak önceden kavuşmayı sağlayan tedbirler, yargılama düzenini ve hükmedilen tedbire önceden uyulmasını sağlamaya yönelik tedbirler olarak sayılabilir⁵⁴¹.

IV. ACİL DURUM HAKEMİ TARAFINDAN GIYAPTA GEÇİCİ TEDBİR KARARI VERİLMESİ

Bazı geçici tedbir kararının kendisinden beklenen faydayı sağlaması için karşı tarafın yokluğunda verilmesi gerektiği ve hakemlere bu hususta yetki verilip verilmemesi hususu doktrinde tartışmalıdır⁵⁴². Bazı hallerde talep edilen geçici tedbirin gerektirdiği aciliyet gereği karşı tarafın yokluğunda, karşı tarafa tebliğ yapılması ve cevap vermesi için gerekli olan süreler beklenilmeksizin karar verilmesi gerekebilir. Bazı hallerde de karşı tarafın geçici tedbir

⁵³⁹ Savola, **a.g.e.**, s. 79; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 213-214; Born, **a.g.e.**, s. 2499-2501.

⁵⁴⁰ 2017 ICC Tahkim Kuralları md. 28/1; 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, Acil Durum Hakemi, m. 8; 2017 SCC Tahkim Kuralları m. 37/1, 2014 LCIA Kuralları m. 25; 2015 ISTAC Tahkim Kuralları m. 7/2.

⁵⁴¹ Tedbir türlerine ilişkin detaylı bilgi için bkz. Balkar, **a.g.e.**, s. 40-88; Savola, **a.g.e.**, s. 77-78; Munoz, **a.g.e.**, s. 53-55; Born, **a.g.e.**, s. 2484-2497, 2501-2503; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 207-218; 2006 UNCITRAL Model Kanunu m. 17/2, 2013 UNCITRAL Tahkim Kuralları m. 26/2; Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 14-16.

⁵⁴² Ehle, **a.g.e.**, s. 97; Munoz, **a.g.e.**, s. 63-65; Born, **a.g.e.**, s. 2508-2510; Balkar, **a.g.e.**, s. 13-18; Savola, **a.g.e.**, s. 79; Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular, s. 19-21; Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 756.

talebinden haberdar olması halinde bu tedbir ile korunmak istenen menfaati ortadan kaldırmaya yönelik işlemler yapacağı endişesi ile tedbir kararının karşı tarafın yokluğunda verilmesi talep edilebilir. Ancak bu yetki karşı tarafın savunma ve adil yargılanma hakkını ihlal edebileceği gibi, taraflardan biri ile tek taraflı iletişim kurmasının hakem heyetinin tarafsızlığını ve bağımsızlığını gölgeleyebilir⁵⁴³. Ayrıca bu kararların kendisinden beklenen faydayı sağlayabilmesi için yokluğunda aleyhine geçici tedbir kararı verilen tarafın ilgili karara uymaması halinde acil olarak tenfizinin gerçekleştirilebiliyor olması gerekir.

Acil durum hakeminin, karşı tarafın yokluğunda geçici tedbir kararına hükmetme yetkisi olup olmadığı hususu iki açıdan değerlendirilebilir⁵⁴⁴. Öncelikle taraflarca uyuşmazlık halinde uygulanması hususunda mutabık kalınan tahkim kuralları ve tahkim yeri yasalarında acil durum hakemi tarafından karşı tarafın yokluğunda geçici tedbir kararı verilebilmesi hususu açıkça yasaklanmamaktadır ancak acil durum hakemi tarafından bu şekilde bir karar verilebilmesi için tarafların ek olarak bu hususta acil durum hakemini yetkilendirmeleri gerekebilir. İkinci olarak ise tahkim kurallarında veya tahkim yeri yasalarında acil durum hakemi tarafından karşı tarafın yokluğunda geçici tedbir kararı verilmesi açıkça yasaklanmıyorsa, tarafların acil durum hakemine bu şekilde bir ek yetki verilmesi hususunda mutabakatları olmasa dahi, durumun aciliyeti ve somut olayın şartlarının gerektirmesi halinde acil durum hakemi tarafından karşı tarafın yokluğunda geçici tedbir kararı verilebilir. Kanaatimce karşı tarafın yokluğunda aleyhine tedbir kararına hükmedilmesi ancak tarafların bu hususta mutabakatının olduğu hallerde uygulanabilmelidir.

Bu çalışmada incelenen tahkim kurumlarının tahkim kurallarının hiçbirinde acil durum hakeminin davalının yokluğunda geçici tedbire karar verme yetkisi bulunmamaktadır. İlgili kurumların tahkim kurallarında acil durum hakemi tarafından karşı tarafın yokluğunda geçici tedbir kararı verilmesi yasaklanmıştır, ilgili tahkim kurallarında açıkça acil durum hakemi tarafından her bir tarafa davasını sunması için makul fırsatın verilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Dolayısı bu kurumların tercih edilmesi halinde taraflarca karşı tarafın yokluğunda geçici tedbir kararı verilmesi ihtiyacı duyuluyor ise bu halde yine devlet mahkemelerine başvuruda

⁵⁴³ Balkar, **a.g.e.**, s. 13-18; Savola, **a.g.e.**, s. 80.

⁵⁴⁴ Munoz, **a.g.e.**, s. 64.

bulunulacaktır. Ancak, örneğin, UNCITRAL Model Kanundan esinlenerek düzenlenen ve 1 Haziran 2012 tarihinde yürürlüğe giren İsviçre Uluslararası Tahkim Kurallarında madde 26/3'e göre, istisnai durumlarda, hakemin, davalıya haber vermeden önce başvuruya ilişkin olarak ön emir verme yetkisi bulunmaktadır. Bu halde aleyhine ön emir verilen tarafa en geç ön emirle birlikte cevap verme ve savunmasını yapma imkanı verilir⁵⁴⁵.

2006 yılında revize edilen UNCITRAL Model Kanunu'nun 17 B maddesi ile hakem heyeti tarafından, ön emirler (*preliminary orders*) olarak karşı tarafın yokluğunda geçici koruma tedbirine hükmedilebilmektedir. İlgili madde kapsamında, talep edilen geçici tedbirin amacına zarar verme riski bulunan hallerde hakem heyetinin, karşı tarafa haber vermeksizin ön emirler verebilecekleri belirtilmiştir. Ancak, karşı tarafın yokluğunda karar verildiğinden bir denge sağlamak adına UNCITRAL Model Kanun'un 17 E maddesinde, hakem heyetinin, geçici tedbirler için, talep eden taraftan teminat göstermesini isteyebileceği belirtilmişken, ön emirler için, hakem heyetince uygunsuz veya gereksiz bulunmadığı müddetçe, teminata hükmedilmesi bir zorunluluk olarak düzenlenmiş ve bu tür tedbirler 20 günlük geçerlilik süresiyle kısıtlanmıştır⁵⁴⁶. Ayrıca hakem heyetince, yokluğunda aleyhine geçici tedbir kararı verilen tarafa en kısa sürede savunmasını sunmak için imkan verilir ve ön emre ilişkin itirazlar hususunda acilen karar verilir⁵⁴⁷. Dolayısıyla Model Kanunda, hakem heyetince, karşı tarafın yokluğunda tedbirlere hükmederken aynı zamanda oluşabilecek olumsuz durumları bertaraf etmeye yönelik telafi edici bir düzenlemelerin kabul edildiği görülmektedir⁵⁴⁸. UNCITRAL Model Kanunun tanımlar bölümünde hakem heyeti, tek hakem veya hakem heyeti olarak tanımlanmıştır. Bu halde UNCITRAL Model Kanun 17 B maddesinin acil durum hakemleri için de geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Bu kapsamda ilgili kanunlarını UNCITRAL Model Kanunu faydalanarak hazırlayan ülkelerde acil durum hakemleri tarafından karşı tarafın yokluğunda geçici tedbir kararı verilebilecektir.

⁵⁴⁵ Ehle, **a.g.e.**, s.97; Munoz, **a.g.e.**, s.65; Savola, **a.g.e.**, s.81; İsviçre Uluslararası Tahkim Kuralları m. 26/3: "*In exceptional circumstances, the arbitral tribunal may rule on a request for interim measures by way of a preliminary order before the request has been communicated to any other party, provided that such communication is made at the latest together with the preliminary order and that the other parties are immediately granted an opportunity to be heard.*" https://www.swissarbitration.org/files/33/Swiss-Rules/SRIA_EN_2017.pdf (Erişim 01.05.2019).

⁵⁴⁶ UNCITRAL Model Kanun m. 17 C/4; Savola, **a.g.e.**, s. 80-81.

⁵⁴⁷ UNCITRAL Model Kanun m. 17 C/2-3; Savola, **a.g.e.**, s. 80-81.

⁵⁴⁸ Balkar, **a.g.e.**, s. 18.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ACİL DURUM HAKEMİ KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİ

I. ACİL DURUM HAKEMİ KARARLARININ NİTELİĞİ

A. Genel Olarak

Gerek yerel mahkemeler tarafından verilen gerekse hakemler tarafından verilen nihai ve geçici tedbir kararlarının, taraflar ve üçüncü kişiler açısından etkilerinin temelinde ilgili kararların hukuki niteliği yer almaktadır. Acil durum hakemi prosedürü kurumlar tarafından yeni uygulanmaya başlayan bir prosedür olduğundan, acil durum hakeminin hakem kabul edilip edilmediği ve kararlarının niteliği de tartışmalıdır. Tahkim kararlarının bağlayıcılığına ilişkin olarak doktrinde, sözleşmesel görüş, yargısal görüş ve karma görüş olmak üzere üç temel görüş bulunmaktadır⁵⁴⁹. Bu görüşler acil durum hakemi tarafından verilen kararların niteliğinin değerlendirilmesi açısından da yol göstericidir. Bu kapsamda hakem ve acil durum hakemi kararlarının bağlayıcılığının temelinde ilgili kararların sözleşmesel ve/veya yargısal niteliği yer almaktadır.

Bir kararın yargısal nitelikte olması halinde karar taraflar ve üçüncü kişiler açısından bağlayıcı ve icra edilebilir olacaktır⁵⁵⁰. Tarafların hakem heyeti ve/veya acil durum hakemi tarafından verilecek karara uyacaklarını bir sözleşme ile taahhüt etmeleri halinde ise kararın bağlayıcılığının temelinde sözleşmesel niteliği yer almaktadır. Ancak taraflar üçüncü kişiler adına taahhütte bulunamayacağı için ilgili karar üçüncü kişiler açısından bağlayıcı olmayacaktır. Sözleşmesel bir kararın icra edilebilirliği ise icra edilmek istenen ülkenin kanunlarına göre belirlenecektir.

Yeni bir usul olan acil durum hakemi tarafından verilen kararların yargısal nitelikte olduğunu söylemek oldukça zor görünmektedir. Ancak acil durum hakemi tarafından verilen kararların

⁵⁴⁹ Yeşilova, *Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği*, s. 93; Bilgetekin, *a.g.e.*, s. 52,

⁵⁵⁰ Baigel, *a.g.e.*, s. 3; Bilgetekin, *a.g.e.*, s. 49.

bağlayıcılığının sözleşmesel nitelikte olduğu doktrinde genel kabul görmüş bir görüştür⁵⁵¹. Zira taraflar imzalamış oldukları sözleşmeyle veya bu sözleşme ile uygulanmasını kabul ettikleri tahkim kuralları ile acil durum hakemi tarafından verilen kararlara uyacaklarını taahhüt etmektedir ve ilgili karara uyulmaması sözleşmeye aykırılık olarak değerlendirilmektedir⁵⁵². Ayrıca acil durum hakemi kararlarının üçüncü kişiler açısından bağlayıcılığı yoktur ve kararların icrası ise, kararın icrasının istendiği yer ülke hukuku ile ilgili olup, tartışmalıdır.

Diğer taraftan, doktrindeki bir diğer görüş, bir yetkinin tarafların imzalamış oldukları sözleşmeden kaynaklanmasının onu tek başına yargısal nitelikten mahrum bırakmayacağı yönündedir⁵⁵³. Zira tahkimde de hakemlerin yetkileri taraf iradesinden kaynaklanmaktadır ancak buna rağmen, hakem kararları yargısal niteliktedir. Birçok tahkim kurumunun tahkim kurallarında acil durum hakemlerine de tıpkı hakemler gibi yetkili olup olmadıklarını inceleme yetkisi verilmiştir. *Kompetenz-kompetenz* olarak anılan bu ilke kapsamında herhangi bir tarafça acil durum hakeminin taraflar arasındaki uyuşmazlığı inceleme hususunda yetkisiz olduğu hususunda itirazda bulunulması halinde acil durum hakemi kendi yetkisi hakkında karar verecektir⁵⁵⁴. Acil durum hakeminin kendi yetkisi hakkında karar verebilmesinin de acil durum hakeminin yargısal yetkiye sahip olmasından kaynaklandığı ileri sürülmektedir⁵⁵⁵.

Esasen tahkim taraf iradesine dayanan bir usul olduğu için acil durum hakeminin kararlarının hukuki niteliği hususunda taraf iradelerinin dikkate alınmasında fayda vardır. Zira tahkimin temelinde bulunan tahkimin her aşamasında rol oynayan irade özgürlüğünün, tahkimin hukuki niteliğinin açıklanmasında gözardı edilmemesi gerekir⁵⁵⁶. Bu kapsamda taraflarca acil durum hakemi prosedürü üzerinde mutabık kalınmasının nedenleri, acil durum hakemi tarafından verilecek karar ile korunmak istenen menfaatler ve tarafların acil durum hakemine yargısal bir yetki vermeyi amaçlayıp amaçlamadığı hususları göz önünde bulundurulduğunda acil durum hakemi kararlarının hem sözleşmesel hem de yargısal niteliği olduğu söylenebilir.

⁵⁵¹ Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 143; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 131; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 49; Born, **a.g.e.**, s. 2445-2446; Santacroce, **a.g.e.**, s. 292; Ehle, **a.g.e.**, s. 101.

⁵⁵² Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 143; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 131; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 49; Born, **a.g.e.**, s. 2445-2446; Santacroce, **a.g.e.**, s. 292.

⁵⁵³ Baigel, **a.g.e.**, s. 4; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 55; Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 101-109.

⁵⁵⁴ Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 136; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 55.

⁵⁵⁵ Santacroce, **a.g.e.**, s. 295.

⁵⁵⁶ Yeşilova, **Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği**, s. 108; Fry, **a.g.e.**, s. 187.

B. Tanınma ve Tenfiz Talep Edilecek Ülkede Acil Durum Hakemi Kararlarına İlişkin Düzenleme Bulunması

Kurumların tahkim kurallarında acil durum hakemi kararlarının tanıma ve tenfizine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Zira acil durum hakemi kararlarının tanıma ve tenfizine ilişkin hususlar esasen kararın tanıma ve tenfizinin isteneceği ülke yasaları ile ilgilidir. Hakemlere geçici karar verme yetkisi vermeyen bir ülkede acil durum hakemi tarafından verilen kararın da tanınması ve tenfiz edilmesi mümkün olmayacaktır. Yine bazı devletlerin yargı sistemlerinde acil durum hakemi tarafından verilen birtakım geçici tedbirler mevcut olmayabileceğinden, bu kararların da ilgili devletlerde tanınması ve tenfizi mümkün olmayacaktır.

Önceleri, devletler, geçici tedbir kararı verme yetkisini mahkemelerin uhdesinde bırakmışlardır. Tahkimin gelişmesi ve uygulamasının artması ile pek çok devlet yasalarında değişiklik yaparak yerel mahkemelerin yanında hakemlere de geçici tedbir kararı verme yetkisi tanımıştır. Örneğin, Türk Hukukunda, 1985 tarihli UNCITRAL Model Kanunun etkisinde hazırlanan 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununun⁵⁵⁷ “İhtiyati haciz veya ihtiyati tedbir” başlıklı 6. maddesinde⁵⁵⁸ hem mahkemelere hem de hakemlere geçici hukuki koruma tedbiri kararı verme yetkisi tanınmıştır⁵⁵⁹. Ancak hükmün devamında, hakemlerin, cebrî icra organları tarafından icrası ya da diğer resmî makamlar tarafından yerine getirilmesi gereken ve üçüncü kişileri bağlayan ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı veremeyeceği düzenlenmiştir⁵⁶⁰. Dolayısı ile her ne kadar Türk Hukukunda hakemler tarafından geçici tedbir kararı verilebilse de kararın icra edilebilirlik kabiliyeti bulunmadığından, kendisinden beklenen faydayı sağlamayacaktır⁵⁶¹.

⁵⁵⁷ RG 05.07.2001/24453.

⁵⁵⁸ 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununu m. 6.

⁵⁵⁹ Arslan, **a.g.e.**, s. 694; bkz. Melis Taşpolat Tuğsavul, **4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakemlerin ve Mahkemelerin Geçici Hukuki Koruma Kararı Verme Yetkisi**, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, s. 2063-2113 (Basım Yılı: 2015) Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, s. 2073.

⁵⁶⁰ 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununu m. 6.

⁵⁶¹ Akıncı, **a.g.e.**, 27; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 42.

İsviçre hukukunda, 18 Aralık 1987 tarihli Uluslararası Özel Hukuk Kanununda, bir tarafın talebi üzerine hakem heyeti tarafından geçici tedbir kararı verilebilmektedir⁵⁶². Ancak taraflarca hakem heyetinin geçici tedbir kararı veremeyeceği kararlaştırılabilmektedir. Aleyhine geçici koruma tedbirine hükmedilen tarafın verilen karara rızaen uymaması halinde ise, hakem heyeti tarafından kararın icrası için mahkemeye başvurulabilmektedir⁵⁶³.

İngiliz hukukunda, 1996 tarihli Tahkim Kanununun 38-39. Maddelerinde hakem heyetinin geçici tedbir kararı verme yetkisi düzenlenmiştir. Burada da taraflarca aksi yönde anlaşma olmaması halinde genel yetkili birim hakem heyetidir⁵⁶⁴. Mahkemelerin yetkisi ise tali nitelikte olup, sadece kanunda sayılan sınırlı hallerde geçici hukuki koruma kararına hükmedebilmektedirler⁵⁶⁵. Ancak, hakem heyetinin de takdir yetkisi kısıtlanmış olup, 1996 tarihli Tahkim Kanununun 38-39. Maddelerine göre, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça, hakem heyetince ancak kanunda sayılan geçici tedbir kararlarına hükmedilebilmektedir.

Alman hukukunda ise, hem mahkemelerin hem de hakem heyetinin geçici tedbir kararı verme yetkisi vardır. Dolayısı ile taraflar geçici hukuki koruma kararı için hakemlere başvurabilecekleri gibi mahkemeye de başvurabilmektedirler⁵⁶⁶. ZPO md.1041/I'de taraflarca aksi yönde karar verilmediği hallerde hakem heyetince tarafların talebi üzerine uyuşmazlık konusuna ilişkin geçici tedbirlere hükmedebileceği belirtilmiştir. Dolayısı ile burada kanundan kaynaklanan bir yetki söz konusu olsa da bu yetkinin kullanılabilmesi için tarafların ortak iradesi gerekmektedir⁵⁶⁷.

Fransız hukukunda ise uyuşmazlığın esasını çözmeye hususunda yetki hakem heyetinde olduğundan hakem heyetinin oluşturulmasının ardından ihtiyati tedbir kararı verme yetkisi münhasıran hakem heyetine aittir⁵⁶⁸. Fransız Usul Kanunu m. 1449'da tahkime tabi uyuşmazlıklarda mahkemeden ihtiyati tedbir kararı alınabilmesi için henüz hakem heyetinin

⁵⁶² IPRG m. 183/1 <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19870312/index.html>. (Erişim:26.04.2019); Tuğsavul, **a.g.e.** s. 2077; Arslan, **a.g.e.**, s. 698.

⁵⁶³ IPRG m. 183/2 <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19870312/index.html>. (Erişim:26.04.2019); Tuğsavul, **a.g.e.**, s. 2077.

⁵⁶⁴ Erten, **a.g.e.**, s. 558-560; Tuğsavul, **a.g.e.** s. 2075; Arslan, **a.g.e.**, s. 698.

⁵⁶⁵ Erten, **a.g.e.**, s. 565; Tuğsavul, **a.g.e.** s. 2075.

⁵⁶⁶ Arslan, **a.g.e.**, s. 698; Born, **a.g.e.**, s. 2044.

⁵⁶⁷ Tuğsavul, **a.g.e.** s. 2076.

⁵⁶⁸ Arslan, **a.g.e.**, s. 703; Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 754.

oluşmamış olması koşulu aranmıştır⁵⁶⁹. İtalyan, Çin ve Arjantin hukuklarında ise geçici tedbir kararı verme yetkisinin mahkemelere ait olduğu, hakemlerin geçici tedbir kararı verme yetkilerinin bulunmadığına ilişkin açık düzenlemeler yer almaktadır⁵⁷⁰.

Aşağıda detaylı inceleneceği üzere New York Konvansiyonu madde I kapsamında, geçici tedbir kararları, “karar” (*award*) olarak nitelendirilmemektedir. Madde metninde hakem kararlarının tanıma ve tenfizinden bahsedilmektedir. Bu nedenle gerek hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararlarının gerekse acil durum hakemi tarafından verilen emirlerin, New York Konvansiyonu kapsamında tenfizi ve dolayısı ile icra edilebilirliği bulunmamaktadır. Genel kural bu olmakla birlikte, bazı hukuk sistemlerinde (örneğin Amerika⁵⁷¹) açıkça hakem heyeti ve acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararları New York Konvansiyonu kapsamında karar olarak kabul edilmektedir⁵⁷². Buna örnek olarak 2013 yılında Amerikan Mahkemesi tarafından *Yahoo! Inc. v. Microsoft Corporation* arasında görülen davada, acil durum hakemi tarafından verilen kararın nihai bir karar olarak nitelendirilerek onaylanması verilebilir⁵⁷³. Bu halde ilgili hukuk sistemlerinde hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tanınması ve tenfizi mümkün olmaktadır.

Acil durum hakemi tarafından verilen emirler de hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararları ile aynı hukuki alt yapıya dayandığından, hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararları New York Konvansiyonu kapsamında karar olarak kabul eden hukuk sistemlerinde, acil durum hakemi tarafından verilen emirlerin de tanınma ve tenfizi mümkün olabilecektir. Acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararları veya emirleri ile

⁵⁶⁹ Fransız Usul Kanunu m. 1449: “*The existence of an arbitration agreement insofar as the arbitral tribunal has not yet been constituted shall not preclude a party from applying to a court for measures relating to the taking of evidence or provisional or conservatory measures.*” http://www.iaiparis.com/pdf/FRENCH_LAW_ON_ARBITRATION.pdf (Erişim: 04.04.2019).

⁵⁷⁰ Arslan, **a.g.e.**, s. 699; Born, **a.g.e.**, s. 2439; Munoz, **a.g.e.**, s. 44.

⁵⁷¹ Restatement (Third) of United States Law of International Commercial Arbitration, Tentative Draft No.1, 29 Mart 2010, bölümler 1-1(a) ve s. 1 ve 3.

⁵⁷² Voser / Boog, **a.g.e.**, s. 86; Lye / Leong, **Emergency Arbitrators**, s. 16.

⁵⁷³ Lye / Leong, **Emergency Arbitrators**, s. 16; Bilgetekin, **a.g.e.**, s.61; Santacroce, **a.g.e.**, s. 312; “*Here, the record makes clear that the Emergency Arbitrator reached his decision out of effort to construe and apply the 2009 Agreement. Accordingly, the Arbitrator acted within his authority in granting an injunction as to the migration to Bing, even though the equitable relief that was granted is, in essence, final.*” <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/new-york/nysdce/1:2013cv07237/418671/26/> (Erişim: 29.04.2019).

hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararları aynı yasal nitelikte olduğundan, hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tanınması ve tenfizine imkan veren bir hukuk sisteminde ilgili hükümler kapsamında acil durum hakemi tarafından verilen kararların da tanınması ve tenfizi mümkün olacaktır⁵⁷⁴.

Acil durum hakemi prosedürü yeni bir usul olduğundan henüz birçok ülke yasasında acil durum hakeminin niteliği ve/veya acil durum hakemince verilen kararların tanınması ve tenfizine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır. Ancak bazı ülkeler tahkim hususunda çekiciliğini artırmak için yasalarında değişiklikler yaparak acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler getirmişlerdir. Bu kapsamda örneğin Singapur'da acil durum hakemi tarafından verilen kararlar tenfiz edilebilmektedir. Singapur'un Milletlerarası Tahkim Kanunu 1 Haziran 2012 tarihinde değiştirilmiştir ve gerek Singapur'da gerçekleştirilen gerekse Singapur dışında gerçekleştirilen tahkim yargılamalarında acil durum hakemi tarafından verilen karar ve emirlerin tenfizine olanak sağlanmıştır⁵⁷⁵. Singapur Milletlerarası Tahkim Kanununun 2. Maddesinde yer alan tanımlar maddesindeki hakem heyeti tanımı genişletilerek acil durum hakemi de dahil edilmiştir⁵⁷⁶. Değişiklikler kapsamında acil durum hakemi, hakem heyeti ile aynı hukuki statüye getirilmiştir.

Hong Kong acil durum hakemi kararlarının açıkça tanınmasını sağlamak için 2013 yılında tahkim yasalarında değişiklik yapmıştır. Hong Kong Tahkim Yönetmeliğine 22A ve 22B bölümlerini ekleyerek ilgili tahkim kuralları kapsamında gerek Hong Kong'da gerekse Hong Kong dışında acil durum hakemi tarafından verilen acil durum kararlarının tanınması ve tenfizine olacak sağlamıştır⁵⁷⁷. İsviçre ve Avusturya'da da acil durum hakeminin yasal statüsüne ilişkin belirsizlikleri gidermek ve acil durum hakemini rolünü belirlemek için yasalar çıkartılmıştır⁵⁷⁸.

⁵⁷⁴ Voser / Boog, **a.g.e.**, s. 86.

⁵⁷⁵ Lye / Leong, **Emergency Arbitrators**, s. 16; Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 52; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 158; Ehle, **a.g.e.**, s. 100.

⁵⁷⁶ SIAC International Arbitration Act., International Commercial Arbitration, Interpretation Of Part II, "2.—(1) *In this Part, unless the context otherwise requires —“arbitral tribunal” means a sole arbitrator or a panel of arbitrators or a permanent arbitral institution, and includes an emergency arbitrator appointed pursuant to the rules of arbitration agreed to or adopted by the parties including the rules of arbitration of an institution or organisation;*"

⁵⁷⁷ Lye / Leong **Emergency Arbitrators**, s. 16; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 63-64; Ehle, **a.g.e.**, s. 100.

⁵⁷⁸ Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 188.

Acil durum hakemine ilişkin düzenleme bulunmayan ülkelerde acil durum hakemi tarafından verilen kararların tanınması ve tenfizi hususu yorum yoluyla sağlanmaya çalışılacaktır. ICC kurallarında olduğu gibi, işbu tez kapsamında incelenen kurumların tahkim kurallarına göre, acil durum hakemi tarafından verilen emirler, hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararları ile aynı hukuki alt yapıya dayanmaktadır. Bu kapsamda kanaatimce hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tanınma ve tenfizinin mümkün olduğu ülkelerde, acil durum hakemi tarafından verilen emirlerin de tenfizi mümkün olacaktır.

II. TARAFLARIN İRADİ OLARAK ACİL DURUM HAKEMİ KARARLARINA UYMASI

Acil durum hakemi tarafından verilen kararlar taraflar açısından bağlayıcı olup, aleyhine geçici tedbir kararına hükmedilen taraf gönüllü olarak karara uyabilir. Genellikle ilgili taraflar, tahkim yargılamasında, hakem heyeti nezdinde olumsuz bir imaj yaratmamak için acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararına gönüllü olarak uymaktadır⁵⁷⁹. Acil durum hakemi tarafından verilen kararlara uyulmaması taraflar arasındaki sözleşmeye aykırılık teşkil edecek ve karara uymayan tarafın esasa uygulanacak hukuk kapsamında karşı tarafın bu aykırılıktan kaynaklanan zararlarını tazmin sorumluluğu söz konusu olacaktır⁵⁸⁰.

Bazı tahkim kurumları tahkim kurallarıyla, tarafların ilgili tahkim kurallarının uygulanması hususunda anlaşmalarıyla acil durum hakemi tarafından verilen kararlara uymayı da taahhüt etmiş olacaklarına ilişkin düzenlemeler getirmektedir. Örneğin 2017 ICC Tahkim Kurallarının 29/2 maddesine göre; “*acil durum hakeminin kararları talimat şeklindedir. Taraflar, acil durum hakemi tarafından verilen talimatlara uyacaklarını taahhüt ederler.*” Benzer şekilde 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II, madde 9/3’e göre; “*SCC Tahkim Kurallarına göre tahkimi kabul eden taraflar herhangi bir acil durum kararına gecikmeksizin uymayı taahhüt ederler.*” 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, madde 12’ye göre; “*Taraflar, SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1 uyarınca Acil Durum hakemi tarafından verilen bir emir veya kararın verildiği tarihten itibaren geçerli*

⁵⁷⁹ Ehle **a.g.e.**, s. 101; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 165; Bilgetekin **a.g.e.**, s. 49-50; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, s. 942-943.

⁵⁸⁰ Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 164; Bilgetekin **a.g.e.**, s. 50; Ehle, **a.g.e.**, s. 101; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, s. 946.

olacağını ve geçici emir veya kararı gecikmeksizin derhal yerine getireceklerini taahhüt ederler.” ICC ayrıca acil durum hakemi tarafından verilen karara tarafların uymasını temin etmek amacıyla acil durum hakemi tarafından verilen karara uyulmamasının sonuçlarına ilişkin olarak da düzenleme getirmiştir. 2017 ICC Tahkim Kuralları madde 29/4’e göre; “*Acil durum hakeminin yaptığı yargılama sonucu oluşan masrafların yeniden paylaşımı ve acil durum hakeminin talimatlarına uyma veya uymama sonucunda veya o sonuca bağlı olarak ortaya çıkan her türlü talep dahil olmak üzere, hakem kurulu, tarafların acil durum hakeminin yaptığı yargılamaya ilişkin talep ve iddiaları üzerine karar verir.*”

Bazı hallerde ise tahkimde uygulanacak hukukun vermiş olduğu yetki kapsamında veyahut da taraflarca sözleşme ile verilen yetki kapsamında acil durum hakemleri tarafından, geçici tedbir kararlarının icrasını sağlamak amacıyla ilgili kararlara uyulmaması halinde, gecikme cezası veya tazminat gibi uygulanacak cezai yaptırımlar belirtilebilir. Örneğin Fransız Usul Kanununa⁵⁸¹ göre hakem heyeti uygun gördüğü hallerde kararlarına gecikme cezası ekleyebilmektedir⁵⁸². Doktrinde acil durum hakeminin hakem olarak kabul edilip edilmediği hususu tartışmalı olduğundan⁵⁸³ bu hükmün acil durum hakemi tarafından verilen kararlarda uygulanıp uygulanamayacağı da belirsizdir⁵⁸⁴. Kanaatimce acil durum hakemi de bir hakemdir ve bu kapsamda benzer şekilde acil durum hakemi tarafından geçici tedbir kararına gecikme cezası eklenebileceği söylenebilir.

III. ACİL DURUM HAKEMİ KARARLARININ TANINMASI VE TENFİZİ

A. Tanıma ve Tenfiz Kavramları

Aleyhine geçici tedbir kararına hükmedilen tarafın gönüllü olarak karara uymaması halinde yabancı hakem kararlarının herhangi bir ülkede uygulanabilmesi veya kullanılabilmesi için söz konusu kararların tanınması veya tenfiz edilmesi gerekmektedir. Tanıma ve tenfiz davaları

⁵⁸¹ Fransız Usul Kanunu m. 1468: “*Le tribunal arbitral peut ordonner aux parties, dans les conditions qu’il détermine et au besoin à peine d’astreinte, toute mesure conservatoire ou provisoire qu’il juge opportune.*” (*The arbitral tribunal may order upon the parties any conservatory or provisional measures that it deems appropriate, set conditions for such measures and, if necessary, attach penalties to such order.*) http://www.iaiparis.com/pdf/FRENCH_LAW_ON_ARBITRATION.pdf (Erişim: 04.04.2019).

⁵⁸² Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 757; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 165; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 50.

⁵⁸³ Born, **a.g.e.**, s. 216; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 52.

⁵⁸⁴ Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 757.

sonuçları itibariyle birbirlerinden farklı olup, hakem kararlarının niteliğine göre tanıma veya tenfiz davasının açılması gerekmektedir⁵⁸⁵. Esasen tenfiz, tanımayı da kapsayan daha geniş bir müessesedir. Tenfiz ile hakem kararları üç sonuç doğurmaktadır, bunlar: (i) kesin hüküm, (ii) kesin delil ve (iii) icra edilebilirliktir⁵⁸⁶. Tanınmasına karar verilen hakem kararları ise sadece kesin hüküm ve kesin delil teşkil etmekte olup, icra edilebilirlik vasfı bulunmamaktadır⁵⁸⁷.

Bu kapsamda icra edilmesi gereken kararlar için tenfiz davası açılması gerekirken, icrası gerekmeyen hakem kararları için tanıma davası açılması yeterlidir. Dolayısıyla, alacağın tahsili, tazminat ödenmesi veya bir edimin yerine getirilmesi gibi icra edilmesi gereken yabancı hakem kararları için tenfiz davası açılması gerekir. Ancak, nitelik itibariyle icra edilmesi gereken bir hakem kararı da olsa, kararın icrası talep edilmeyecek ise tanıma davasının açılması yeterlidir. Menfi tespit davası gibi icrası gerekmeyen yabancı hakem kararları için ise tanıma davası açılması gerekmektedir. Diğer taraftan örneğin, açılmış bir davada, başka bir hakem kararının tanınmasını istemek gerekli olabilir⁵⁸⁸.

B. 2006 Tarihli UNCITRAL Model Kanunu'na Göre Tanıma ve Tenfiz

UNCITRAL tarafından 21 Haziran 1985 tarihinde, ulusal düzenlemelerde tahkime ilişkin farklılıkları azaltmak ve milletlerarası tahkimde ortak bir tahkim yeri hukuku sağlamak amacıyla hazırlanan Model Kanun bugün itibariyle birçok ülke milletlerarası tahkim düzenlemelerinde dikkate alınmıştır⁵⁸⁹. UNCITRAL milletlerarası ticari tahkime ilişkin güncel sorunların, değişen ihtiyaçlarının tespit edilmesi ve çözümü için faaliyetlerine devam etmektedir. Bu kapsamda çeşitli Çalışma Grupları (*Working Groups*) oluşturmakta⁵⁹⁰ ve bu gruplar tarafından oluşturulan raporlar kapsamında yeni düzenlemeler yapmaktadır.

UNCITRAL Model Kanun ve UNCITRAL Tahkim Kuralları'nda değişiklik yapma zamanı geldiği hususu göz önünde bulundurularak ilgili yasaların ve kuralların geliştirilmesi ve değişen

⁵⁸⁵ Akıncı, **a.g.e.**, s.335; Ekşi, **ICC Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 55.

⁵⁸⁶ Ekşi, **ICC Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 55.

⁵⁸⁷ Akıncı, **a.g.e.**, s. 335; Ekşi, **ICC Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 55; Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 336; Şanlı, **Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları**, s. 229.

⁵⁸⁸ Akıncı, **a.g.e.**, s. 349.

⁵⁸⁹ Gölcüklü, **ag.e.**, s. 332.

⁵⁹⁰ UNCITRAL Çalışma Gruplarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. https://uncitral.un.org/en/working_groups (Erişim: 27.04.2019).

ihtiyaçlara cevap vermesi amacıyla 2000 yılında Tahkim ve Uzlaştırma Çalışma Grubu çalışmalarına başlamıştır. Çalışma Grubunun araştırma konuları arasında geçici hukuki koruma tedbirlerinin tenfizi hususu da yer almıştır⁵⁹¹. Çalışma Grubunun Viyana’da gerçekleştirilen 20-31 Mart 2000 tarihli toplantı sonucu hazırlanmış olduğu detaylı raporun⁵⁹² geçici hukuki koruma tedbirlerinin tenfizi başlığı altında, milletlerarası ticari tahkim uygulamasında geçici hukuki koruma tedbirlerinin giderek daha fazla uygulanmakta olduğu, ticari ihtilafların çözümünde bir tahkimin etkin kullanımının verilen geçici hukuki koruma tedbirlerinin tenfizi ihtimaline bağlı olduğu ve bazı eyaletlerde geçici hukuki koruma alanında yeterli düzenlemenin olmadığı belirtilmiştir⁵⁹³.

Çalışma Grubunun çalışmaları ve önerileri sonucu UNCITRAL Model Kanunu 2006 yılında revize edilmiştir. 2006 yılında revize edilen UNCITRAL Model Kanununda madde 17H ile geçici tedbir kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin ve madde 17I ile tanıma ve tenfizin reddine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Bu kapsamda UNCITRAL Model Kanunu madde 17H ve madde 17I’nın temel alındığı hukuk sistemlerinde hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tanıma ve tenfizi mümkün olacaktır. UNCITRAL Model Kanunu madde 17H/1’e göre⁵⁹⁴; “*Hakem heyetince aksi belirtilmediği sürece, hakem heyeti tarafından verilen geçici koruma tedbiri bağlayıcı olarak kabul edilir ve yetkili mahkemeye başvuru üzerine, madde 17I’da yer alan düzenlemeye bağlı olarak, verildiği ülkeden bağımsız bir şekilde tenfiz edilir.*”

⁵⁹¹ <https://undocs.org/en/A/CN.9/WG.II/WP.107> (Erişim: 27.04.2019); UNCITRAL çalışma grubunun çalışmalarına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 333-334.

⁵⁹² Report of the Working Group on Arbitration on the work of its thirty-second session (Vienna, 20-31 March 2000).

⁵⁹³ Enforceability of interim measures of protection (A/CN.9/WG/WP.108, paras.63-101)

“1. General considerations

60. There was general recognition in the Working Group of the fact that interim measures of protection were increasingly being found in the practice of international commercial arbitration and that the effectiveness of arbitration as a method of settling commercial disputes depended on the possibility of enforcing such interim measures. In some cases the very usefulness of the award for the winning party depended on whether the party had been able to enforce the interim measure designed to facilitate later enforcement of the award.

61. It was noted that in many legal systems a party to arbitral proceedings might request interim measures of protection from either the arbitral tribunal or a court, and there was no doubt in the Working Group that such a dual availability of those measures should be preserved. At the same time, it was noted that in some States there were no adequate regulations in that field.” <https://undocs.org/en/A/CN.9/468> (Erişim: 27.04.2019); Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 333-334.

⁵⁹⁴ UNCITRAL Model Kanunu madde 17H/1: “*An interim measure issued by an arbitral tribunal shall be recognized as binding and, unless otherwise provided by the arbitral tribunal, enforced upon application to the competent court, irrespective of the country in which it was issued, subject to the provisions of article 17 I.*”

Bu düzenleme ile geçici koruma tedbirleri de hakem heyeti tarafından verilen nihai kararlar gibi tenfiz edilebilmektedir.

Doktrinde hakim olan görüş, 2006 yılında revize edilen UNCITRAL Model Kanunu'nun geçici tedbir kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin madde 17H'nin ve tanıma ve tenfizin reddine ilişkin 17I'nın temel alındığı hukuk sistemlerinde, hakem heyeti ve acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararları açısından bir ayrıma gidilmeksizin tanıma ve tenfizin mümkün olacağı yönündedir⁵⁹⁵. Her ne kadar madde metinlerinde hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbirlerden bahsedilmekteyse de tanımlar bölümünde hakem heyeti tek hakem veya hakem heyeti olarak tanımlanmıştır. Temel itibariyle acil durum hakemi tarafından verilen emirler ve/veya kararlar, hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararları ile aynı hukuki alt yapıya dayanmakta olduğundan acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararları ile hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararları arasında bir ayrıma gidilmemesi yerinde bir yaklaşım olmuştur. Acil durum hakeminin hakem olarak kabul edilmediği hallerde ise UNCITRAL Model Kanunu madde 17H ve madde 17I kapsamında acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tanıma ve tenfizi mümkün olmayacaktır.

C. 1958 Tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizine İlişkin Birleşmiş Milletler New York Sözleşmesi'ne Göre Tanıma ve Tenfiz

Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizinde, 1923 tarihli Tahkim Şartları Hakkında Cenevre Protokolü ve 1927 tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizi Konvansiyon'u ("Cenevre Konvansiyonu") gelişen ve değişen tahkim ihtiyaçlarına cevap vermede yetersiz kalınca, bu eksikliğin giderilmesi amacıyla, Milletlerarası Ticaret Odasının girişimiyle Birleşmiş Milletler Teşkilatının Önderliğinde New York'ta yapılan konferans sonucunda 1958 tarihli Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Konvansiyonu ("New York Konvansiyonu") hazırlanmış ve devletlerin onayına sunulmuştur⁵⁹⁶. Bugün itibariyle New York Konvansiyonuna

⁵⁹⁵ Voser / Boog, **a.g.e.**, s. 86; Fry, **a.g.e.**, s. 192; Erten, **a.g.e.**, s. 55; Santacroce, **a.g.e.**, s. 306; Baigel, **a.g.e.**, s. 5; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 64; Born, **a.g.e.**, s. 2434; Ehle, **a.g.e.**, s. 100; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 122.

⁵⁹⁶ Birsell, **a.g.e.**, s. 3; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 780.

katılan ülke sayısı 159'dur⁵⁹⁷. Türkiye, Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve Tenfizi Hakkında 1958 tarihli New York Konvansiyonu'na 1991 yılında katılmıştır. 1958 New York Konvansiyonu, 20877 sayılı 21.05.1991 tarihli resmi gazetede yayınlanan, 08.05.1991 tarihli 3731 sayılı Yabancı Hakem Kararlarının Tanınması ve İcrası Hakkındaki New York Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun'la, mütekabiliyet esasına ilişkin çekince koyarak onaylanmıştır.

New York Konvansiyonunun I. maddesine göre, Konvansiyon, tanınması ve tenfizi istenen devletten başka bir devlette verilmiş olan hakem kararlarının tanınması ve tenfizine uygulanır. Yani Konvansiyonun uygulanması için tanınma ve tenfiz talep edilen devlerin Konvansiyona taraf olması yeterlidir. Dolayısı ile yabancı hakem kararının verildiği ülke Konvansiyona taraf olsun veya olmasın Konvansiyon kapsamında üye devletlerde tanınma ve tenfiz talep edilebilecektir. Ancak Konvansiyonun I/3. maddesinde, Konvansiyonu imzalayan devletlere, mütekabiliyet esası dairesinde Konvansiyon hükümlerini sadece diğer bir akit devletin topraklarında verilen hakem kararlarının tanınması ve tenfizinde uygulanacağını beyan etme hakkı tanınmıştır. Türkiye New York Konvansiyonunu mütekabiliyet esasına ilişkin çekince koyarak onaylamıştır. Dolayısıyla, Türkiye'de, New York Konvansiyonu kapsamında yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizinin talep edilebilmesi için bu hakem kararlarının Konvansiyona taraf olan bir ülkede verilmiş olması gerekmektedir. Tanınması ve tenfizi istenen yabancı hakem kararının verildiği devlet tarafından New York Konvansiyonu onaylanmamışsa bu halde ilgili yabancı hakem kararının tanınması ve tenfizi 5718 sayılı MÖHUK hükümleri kapsamında talep edilebilecektir.

Mütekabiliyet esasına ilişkin çekinceye ilaveten, Konvansiyonun I/3. maddesinde, Konvansiyonu imzalayan devletlere, Konvansiyonun uygulanmasını akdi ve akit dışı hukuki münasebetlerden kaynaklanan ve kendi iç hukukuna göre ticari mahiyette sayılan uyuşmazlıklar hakkında uygulanacağını beyan etme hakkı tanınmıştır. Türkiye, Konvansiyonu bu beyan ile onaylamış olduğundan ancak ticari uyuşmazlıklara ilişkin yabancı hakem kararlarının New York Konvansiyonuna göre tanınması ve tenfizi istenebilecektir.

⁵⁹⁷ http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention_status.html (Erişim, 18.04.2019).

New York Konvansiyonu madde I/1'de Konvansiyonun hakem kararlarının tanınması ve tenfizinde uygulanacağı belirtilmektedir. Konvansiyonda hakem kararı terimi olarak “*arbitral award*” kelimesi kullanılmıştır. Konvansiyonun I/2. Maddesinde “hakem kararı” terimi ile sadece belli meselelerin çözülmesi için tayin olunan hakemlerin değil aynı zamanda tarafların başvurdukları daimi hakemlik organlarının verdikleri kararların da anlaşılacağı belirtilmiş ancak detaylı bir tanım yapılmamıştır. Bu kapsamda gerek hakem heyetince gerekse acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararlarının New York Konvansiyonu kapsamında karar olarak kabul edilip edilmeyeceği ve dolayısı ile Konvansiyon kapsamında tanınma tenfizinin yapılıp yapılamayacağı doktrinde de uygulamada da tartışmalıdır⁵⁹⁸.

Esasen New York Konvansiyonunun hazırlandığı yıllarda tahkim yeni gelişmekte olup, hakem heyetleri tarafından geçici tedbir kararı verilmesi de yaygın bir durum değildir⁵⁹⁹. Bu kapsamda New York Konvansiyonunda geçici tedbirlerin tanınması ve tenfizine ilişkin bir düzenlemenin yer almaması doğaldır. Ne var ki, Konvansiyonun amacı ve devamında yer alan hükümler değerlendirilmeksizin tek başına Konvansiyonun yapıldığı yıl ve geçici ve koruyucu tedbir kararlarına ilişkin açık bir düzenleme bulunmadığı ileri sürülerek Konvansiyonun geçici tedbir kararlarını kapsamadığı hususunda tespit yapmak çok doğru olmayacaktır.

Konvansiyon, milletlerarası uyuşmazlıkların çözümünde milletlerarası tahkimin artan önemini göz önünde bulundurarak, tahkim sözleşmelerinin ve yabancı ve yerli olmayan tahkim kararlarının tanınması ve tenfizi hususunda ortak yasal standartlar sağlamayı amaçlamıştır⁶⁰⁰. Bu kapsamda Konvansiyonun temel amacı, yabancı ve yerli olmayan tahkim kararlarının ayrımcılığa maruz bırakılmaması ve bu kararların ilgili hukuk sisteminde yerel kararlarla aynı şekilde tanınması ve tenfizini sağlamaktır⁶⁰¹.

İlgili tahkim kuralları kapsamında hakem heyeti tarafından çeşitli isimler altında çeşitli kararlar verilebilir, örneğin hakem heyeti tarafından uyuşmazlığı tamamen çözen nihai karar

⁵⁹⁸ Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 343-350; Balkar, **a.g.e.**, s. 279-297; Ehle, **a.g.e.**, s. 99-100; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 106; Maheo / Thieffry, **a.g.e.**, s. 762; Voser / Boog, **a.g.e.**, s. 86; Born, **a.g.e.**, s. 2019; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, s. 940-941.

⁵⁹⁹ Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 344; Balkar, **a.g.e.**, s.281.

⁶⁰⁰ https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards (Erişim: 28.04.2019); Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 344.

⁶⁰¹ https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards (Erişim: 28.04.2019).

verilebileceği gibi kısmi karar, ara karar veya emir verilebilir. İlgili tahkim kuralları kapsamında anılan türdeki kararlar hakem heyetince farklı isimlerde nitelendirilebilirler ancak tanınma veya tenfiz istemi ile dava açılan ülke mahkemesinde ilgili kararın hangi isim altında verildiğine bakılmaksızın ilgili kararın Konvansiyon kapsamında tanınması ve tenfizi mümkün bir hakem kararı olup olmadığı değerlendirilecektir⁶⁰². Bu hususta iki önemli mahkeme kararı bulunmaktadır. Bunlardan ilki, davacının tahkim yargılaması esnasında verilmiş bulunan kısmi kararın yeniden gözden geçirilmesi talebi üzerine hakem heyetinin order adı altında verilen talebin reddine ilişkin kararın *Braspetro Oil Services Company v. The Management and Implementation Authority of the Great Man- Made River Project* davasında⁶⁰³ Fransız İstinaf Mahkemesi tarafından usule aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edildiği karardır. Mahkeme kararının gerekçesinde, hakem tarafından verilen red kararının isminin order olmasının kararın bir hakem kararı olmasına tesir etmeyeceği, ilgili kararda tarafların karşılıklı iddia ve beyanlarının dinlendiği ve değerlendirildiği ve bu kapsamda kararın gerekçelendirildiği, ilgili diğer hususların da dikkate alınması halinde kararın hakem kararı olduğu belirtilmiştir⁶⁰⁴. ICC Tahkim Kuralları kapsamında hakem kararlarının Divanın onayına sunulması gerekirken emirlerin Divanın onayına sunulması zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu kapsamda Fransız İstinaf Mahkemesi ilgili kararın order adı altında verilerek Divanın onayına sunulmamasını tarafların iradi olarak belirlemiş oldukları tahkim usulüne aykırılık olarak değerlendirmiş ve kararı iptal etmiştir⁶⁰⁵. Diğer önemli karar ise hakem heyetince emir şeklinde verilen kararın Amerika'da mahkemece yapılan değerlendirme neticesinde nihai hakem kararı gibi nitelendirilmesine ve New York Konvansiyonu uyarınca tenfizinin gerçekleştirilmesine ilişkin *Publicis Communication and Publicis S.A. v. True North Communication Inc.* davasında⁶⁰⁶ verilen karardır. Bu davada da Fransız İstinaf Mahkemesiyle benzer gerekçeler ile Amerikan Temyiz Mahkemesince, acil olarak yerine getirilmesi gereken bir tedbir kararını kendi içinde kesinlik taşıyacağı vurgulanarak, hakem yargılaması devam ederken hakem heyetince emir

⁶⁰² Balkar, **a.g.e.**, s. 281; Azelius / Bergqvist / Olsson, **a.g.e.**, s. 941.

⁶⁰³ Brasoil v. GMRA, 1 Juillet 1999, Cour d'Appel de Paris (Rev. Arb. 1999/ 4, s. 834).

⁶⁰⁴ Balkar, **a.g.e.**, s. 281; Ghaffari / Walters, **a.g.e.**, s. 163; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 60.

⁶⁰⁵ Balkar, **a.g.e.**, s. 281.

⁶⁰⁶ *Publicis v. True North Communication Inc.*, 206 F. 3d. 725 (7 th Cir. 2000), <https://openjurist.org/206/f3d/725/publicis-communication-publicis-sa-v-true-north-communications-inc> (Erişim: 29.04.2019).

olarak verilmiş olan karar, hakem kararı olarak nitelendirilmiş ve Konvansiyon uyarınca tenfiz gerçekleştirilmiştir⁶⁰⁷.

Birçok yargı merci tanınma ve tenfiz için taraflar arasındaki uyuşmazlığın esasına ilişkin olarak kesin ve bağlayıcı bir karar olmasını aramaktadır. Konvansiyonun V/1(e) maddesi⁶⁰⁸ de hakem kararının taraflar için bağlayıcı hale gelmediği durumlarda tanınma ve tenfiz talebinin reddolunacağı düzenlenmiştir. Acil durum hakemi tarafından verilen emirler ve/veya kararlar ise uyuşmazlığın esasına ilişkin değil, sadece geçici tedbir talebine ilişkindir. Bu durum acil durum hakemi tarafından verilen emir ve/veya kararların tanınması ve tenfizine ilişkin şüphelere yol açmakta ve sadece nihai kararların tenfiz edilebileceği kabul edilmektedir⁶⁰⁹. Nihai hakem kararının varlığının kabul edilebilmesi için de doktrinde genellikle kararın bir hakem tarafından verilmesi ve nihai ve bağlayıcı olması gerektiği belirtilmektedir⁶¹⁰. Acil durum hakemleri tarafından verilen kararlar taraflar için bağlayıcıdır. Zira birçok tahkim kuralında acil durum hakemi tarafından verilen kararın bağlayıcı olduğuna ilişkin düzenlemeler yer almaktadır⁶¹¹. Kararın nihai olup, olmadığına ilişkin değerlendirme yapılırken ise kararın uyuşmazlığın esasına ilişkin çözüm getirip getirmediği değerlendirilmektedir. Kanaatimce davanın esası hakkında bir çözüm getirmese dahi acil olarak önlem alınması gerekli hususta geçici tedbir kararı veren acil durum hakemi bu alanda görevini yerine getirmiş olduğundan bu karar da söz konusu alanda nihai kabul edilmelidir⁶¹².

2013 yılında *Amerikan Mahkemesi, Yahoo! Inc. v. Microsoft Corporation* arasında görülen davada, acil durum hakemi tarafından verilen kararı nihai bir karar olarak nitelendirilerek

⁶⁰⁷ Bose / Meredith, **a.g.e.**, s. 192; Balkar, **a.g.e.**, s. 281; *Publicis v. True North Communication Inc.*, 206 F. 3d. 725 (7 th Cir. 2000): “Despite some possible superficial technical flaws, and despite its designation as an “order” instead of an “award,” the arbitration tribunal’s decision--as to this chunk of the case--was final. And this is our final judgment.”

⁶⁰⁸ New York Konvansiyonu m. V/1(e): “The award has not yet become binding on the parties, or has been set aside or suspended by a competent authority of the country in which, or under the law of which, that award was made.”

⁶⁰⁹ Lye / Leong, **Emergency Arbitrators**, s. 16; Balkar, **a.g.e.**, s. 289; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 59; Gölcüklü, **a.g.e.**, s.348; Lye / Yeo / Miller, **Legal Status of the Emergency Arbitrator**, s. 98.

⁶¹⁰ Fry, **a.g.e.**, s.190, Santacroce, **a.g.e.**, s. 303; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 59.

⁶¹¹ Örneğin 2017 ICC Tahkim Kuralları m. 29/2, 2017 SCC Tahkim Kuralları, Ek II, m. 9/3, 2016 SIAC Tahkim Kuralları, Ek 1, m. 12.

⁶¹² Santacroce, **a.g.e.**, s. 304; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 60-61; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 145.

onaylanmasına karar vermiştir⁶¹³. Amerikan Mahkemesi, acil durum hakemi tarafından verilen karar hakem heyeti tarafından değerlendirilerek, iptal edilip sonlandırılabilir olsa da ilgili kararı mevcut durumu korumak amacıyla verilmiş nihai bir karar olarak nitelendirmiştir. Yine *Sperry International Trade Inc. v. Government of Israel* davasında⁶¹⁴ hakem heyetince verilen emrin tanınması ve tenfizi talebi, mahkemece, ilgili emrin kendi içinde nihai bir karar teşkil ettiği gerekçesi ile kabul edilmiştir. Diğer yandan Queensland Yüksek Mahkemesince, *Resort Condominiums International Inc. v. Bolwell* davasında⁶¹⁵ yetkili tek hakem tarafından verilmiş olan geçici koruma tedbirinin (*interim arbitration order and award*) tenfizi, ilgili tedbirlerin geçici ve usuli nitelikte olduğu, uyuşmazlığın esasına ilişkin içeriğe sahip olmadığı ve tarafların karşılıklı hakları konusunda kesin çözüm içermediği gerekçeleri ile reddedilmiştir⁶¹⁶.

New York Konvansiyonunda yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi davalarının usulüne ilişkin düzenleme yer almamakta olup, Konvansiyonun III. Maddesi ile hakem kararının tanınması ve tenfizinin talep edileceği devletin usul hukukuna atıfta bulunulmuştur. Bu kapsamda Türkiye için yabancı hakem kararının tenfizinde 5718 sayılı MÖHUK'un usule ilişkin ilgili hükümleri kıyasen New York Konvansiyonuna tabi hakem kararlarının tanınması ve tenfizinde de uygulanacaktır.

D. 5718 Sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun'a Göre Tanıma ve Tenfiz

Türk hukukunda, yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi, 27.11.2007 tarih ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun (MÖHUK), 1958 tarihli New York Konvansiyonu, milletlerarası antlaşmalar ve çeşitli devletlerle hukuki ve ticari konularda yapılan ikili antlaşmalarla yürütülmektedir. Yukarıda belirtildiği üzere Türkiye, New York

⁶¹³ Lye / Leong, **Emergency Arbitrators**, s. 16; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 61; “Here, the record makes clear that the Emergency Arbitrator reached his decision out of effort to construe and apply the 2009 Agreement. Accordingly, the Arbitrator acted within his authority in granting an injunction as to the migration to Bing, even though the equitable relief that was granted is, in essence, final.” <https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/new-york/nysdce/1:2013cv07237/418671/26/> (Erişim: 29.04.2019).

⁶¹⁴ *Sperry International Trade Inc. v. Government of Israel (Sperry II)* 689 F.2nd 301 (2nd Cir. 1982).

⁶¹⁵ *Resort Condominiums International Inc. v. Ray Bolwell and Resort Condominiums (Australasia) Pty. Ltd.* Supreme Court of Queensland, 1993, 118 ALR 655.

⁶¹⁶ Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 347; Balkar, **a.g.e.**, s. 284.

Konvansiyonunu mütekabiliyet esasına ilişkin çekince koyarak onaylamıştır. Dolayısıyla, Türkiye’de, New York Konvansiyonu hükümlerine göre yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizinin talep edilebilmesi için bu hakem kararlarının Konvansiyona taraf olan bir ülkede verilmiş olması gerekmektedir. Yabancı hakem kararının verildiği devlet New York Konvansiyonuna taraf değilse bu halde yabancı hakem kararının tanınması ve tenfizi New York Konvansiyonuna göre değil 5718 sayılı MÖHUK hükümleri kapsamında talep edilebilecektir.

Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi, MÖHUK’un 60-63. Maddeleri arasında düzenlenmiştir. MÖHUK’da gerek acil durum hakemi gerekse hakem heyetince verilen geçici tedbir kararlarının tanınmasına ve tenfizine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. MÖHUK madde 60’da yer alan düzenlemeye göre kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış veya taraflar için bağlayıcı olan yabancı hakem kararları tenfiz edilebilir. Madde metninde yabancı hakem kararlarının tenfizi düzenlenmiştir. Kanun içeriğinde tanımlara yer verilmemiş olup, acil durum hakeminin, yabancı hakem olarak kabul edilip edilmeyeceğine ilişkin herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Yine madde metninde yabancı hakem kararlarının tenfiz edileceği belirtilmiş olup, acil durum hakemi tarafından verilen emirlerin veya kararların kanun kapsamında yabancı hakem kararı olarak kabul edilip edilmeyeceği belirsizdir. Madde metninde geçen kesinleşmiş olma şartı ise acil durum hakemi tarafından verilen kararların MÖHUK kapsamında tanınması ve tenfizini imkansız hale getirmektedir. Zira niteliği itibariyle acil durum hakemi tarafından verilen kararların kesinleşmiş olmasından bahsedilemez.

New York Konvansiyonun da hakem kararlarının kesinleşmesine ilişkin bir hüküm bulunmamaktadır. Konvansiyonun V/1(e) maddesinde hakem kararının taraflar için bağlayıcı hale gelmediği durumlarda tanınma ve tenfiz talebinin reddolunacağı düzenlenmiştir. Madde metninde hakem kararlarının MÖHUK madde 60’da olduğu gibi kesinleşmesi aranmamakta bağlayıcı olması yeterli görülmektedir. Konvansiyonda kesinleşme yerine bağlayıcı hale gelmesinin yeterli görülmesi Cenevre Konvansiyonundaki kesinleşme şartının hakem kararlarının tenfizini güçleştirdiği hususu göz önünde bulundurularak, her devletin hukuk kurallarında farklı biçimlerde yer alan usul kurallarındaki kesinleşme prosedüründen kaçınılmaktadır. Gerçekten de hakem kararlarının kesinleşme şartının aranması halinde öncelikle hakem kararının verildiği veya usul bakımından tabi olduğu ülke mahkemelerine başvuruda bulunularak ilgili kararın kesinleşmesi için gerekli olan usul işletilmeli, bu kapsamda iptal, itiraz

veya temyiz söz konusu olursa bu prosedürler tüketilerek karar ilgili ülkede kesinleştirilmeli ve daha sonra yeni bir dava ile kararın icrasının isteneceği ülkede tenfiz talep edilmelidir⁶¹⁷. Konvansiyonun IV. Maddesinde tenfiz talebi ile birlikte getirilmesi gereken belgeler arasında da tenfizi istenilen kararın verildiği ülke hukukuna veya uygulanan usul hukukuna göre kesinleştiğine ilişkin belge getirilmesi öngörülmemiştir. Yargıtay da bir kararında, Konvansiyonda belirtilen bağlayıcılığın hakem kararının kesinleşmiş olması gerektiği anlamına gelmediğini belirtmiştir⁶¹⁸.

ICC Kurallarına göre, acil durum hakemi tarafından verilen emirlere uyacaklarını taahhüt ederler. Dolayısı ile acil durum hakemi tarafından verilen emirler taraflar açısından bağlayıcıdır. Bu kapsamda Türk Mahkemelerince acil durum hakemleri tarafından verilen emirlerin, MÖHUK anlamında yabancı hakem kararı olarak kabul edilmesi halinde, kanaatimce ilgili emirler taraflar açısından bağlayıcı olduğu için tanıma ve tenfizi mümkün olabilecektir. Diğer taraftan, ICC Kuralları kapsamında, tarafların, acil durum hakemi tarafından verilecek emirlere uymaması halinde ilgili emrin zorla uygulaması bulunmamaktadır. Dolayısı ile acil durum hakemi tarafından verilen emirlerin icra edilebilirliği bulunmamaktadır.

Yabancı hakem kararlarının Türkiye’de tenfizi için ayrı dava açılması zorunlu iken tanıma davalarında aynı zorunluluk yoktur, yabancı hakem kararlarının tanınması mevcut bir dava içinde de talep edilebilir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 2007/1056 E. 2008/8452 K sayılı 24.06.2008 tarihli kararına konu olan olayda, itirazın iptali davasında ne ilişkin yargılama sırasında, davalı tarafından davanın reddi ile mahkemece ön sorun olarak 17.08.2004 tarihli ve 11585/DB/EC numaralı ICC hakem kararının tanınmasına karar verilmesi istenilmiştir. Mahkemece ICC hakem kararının tanınmasına ve kesin hüküm sebebiyle itirazın iptali davasının reddine karar verilmiştir⁶¹⁹. Taraflarca iradi olarak tercih edilen ve atf yapılan tahkim kuralları kapsamında da bağlayıcı olduğu kabul edilen acil durum hakemi kararlarının da benzer şekilde mevcut bir dava içinde tenfizi talep edilerek davanın reddi veya bekletilmesi söz konusu olabilecektir.

⁶¹⁷ Balkar, **a.g.e.**, s. 287; Şanlı, **Uyuşmazlık Çözüm Yolları**, s. 346; Çelikel / Erdem, **a.g.e.**, s. 796.

⁶¹⁸ YHGK, 9.6.1999, E. 1999/ 19- 467, K. 1999/ 489 (www. kazanci.com).

⁶¹⁹ Ekşi, **ICC Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 58.

Yabancı hakem kararlarının tanınma ve tenfizinde yetkili mahkeme taraflarca kararlaştırılan yer asliye mahkemesidir. Taraflarca herhangi bir yerin kararlaştırılmamış olması halinde yetkili mahkeme, aleyhine karar verilen tarafın Türkiye'deki yerleşim yeri, yoksa sakini olduğu, bunun da olmaması halinde icraya konu olabilecek malların bulunduğu yer asliye mahkemesidir⁶²⁰. Yabancı bir hakem kararının tanınmasını veya tenfizini isteyen taraf, buna ilişkin dava dilekçesi ile birlikte, tahkim sözleşmesinin aslını veya onaylı suretini, hakem kararının usulen kesinleşmiş ve icra kabiliyeti kazanmış veya taraflar için bağlayıcılık kazanmış aslını veya onaylı suretini ve bunların tercümelerini, karşı tarafın sayısı kadar suretle birlikte mahkemeye sunar⁶²¹.

Yabancı hakem kararlarının tanınması tenfizi davaları basit yargılama usulüne tabidir. Tanınma ve tenfiz istemine ilişkin dilekçe ve ekleri, duruşma günü ile birlikte karşı tarafa tebliğ edilir⁶²². Yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizi davaları basit yargılama usulüne tabi olduğundan bu davalara adli tatilde de bakılır. Mahkemece, yabancı hakem kararlarının kısmen veya tamamen tanınmasına ve tenfizine veya istemin reddine karar verilebilir. Bu karar yabancı mahkeme kararının altına yazılır ve hâkim tarafından mühürlenip imzalanır⁶²³. Tenfizine karar verilen yabancı hakem kararları Türk mahkemelerinden verilmiş ilâmlar gibi icra olunur. Tenfiz isteminin kabul veya reddi hususunda verilen kararların temyizi genel hükümlere tâbidir. Temyiz, yerine getirmeyi durdurur⁶²⁴.

E. Türkiye'nin Taraf Olduğu İkili Antlaşmalar Kapsamında Tanıma ve Tenfiz

Uluslararası konvansiyonların yanı sıra birçok devlet ticari, hukuki ve cezai konularda karşılıklı olarak antlaşmalar yapmıştır. Türkiye'nin, çeşitli devletlerle hukukî, ticarî ve cezai konularda yapmış olduğu iki taraflı adli yardımlaşma antlaşmalarının birçoğunda yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin hükümler yer almaktadır. Yabancı hakem kararlarının

⁶²⁰ 5718 sayılı MÖHUK, m. 60/2; Ekşi, **ICC Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 58.

⁶²¹ 5718 sayılı MÖHUK m. 61; Ekşi, **ICC Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 58.

⁶²² 5718 sayılı MÖHUK m. 55/1.

⁶²³ 5718 sayılı MÖHUK m. 56.

⁶²⁴ 5718 sayılı MÖHUK m. 56.

tanınması ve tenfizine ilişkin hükümler içeren antlaşmalar, tanınma ve tenfiz usulüne ilişkin esasları ve tanınma ve tenfiz talebinin reddine ilişkin sebepleri düzenlemektedirler⁶²⁵.

Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu milletlerarası sözleşme hükümleri saklıdır, hükmü ile MÖHUK'un 1. maddesi, uygulama açısından önceliği milletlerarası sözleşmelere vermiştir. Bu kapsamda, ilgili antlaşmada aksine bir hüküm olmadığı sürece, iki taraflı adli yardımlaşma antlaşması olan devletlerde verilen yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizinde, ilgili antlaşma hükümleri uygulanır.

Türkiye Cumhuriyeti ile Moğolistan Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması, 04.05.2004 tarihli 25452 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Antlaşmanın "*Hukuki ve Ticari Konulardaki Kararların Tanınması ve Tenfizi*" başlıklı 4. Bölümü hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin hükümler içermektedir. İlgili bölümde yer alan 19-24. maddeler incelendiğinde, yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin olarak MÖHUK ve New York Konvansiyonunda yer alan düzenlemelere benzer düzenlemeler yer almaktadır. İlgili maddelerde gerek hakem heyetince gerekse acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti ile Litvanya Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Hukuki ve Adli İşbirliği Anlaşması, 20.04.2004 tarihli 25439 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Antlaşmanın "*Hukuki ve Ticari Konulardaki Kararların Tanınması ve Tenfizi*" başlıklı II. Bölümü hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin hükümler içermektedir. İlgili bölümde yer alan 19-23. maddeler incelendiğinde, yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin olarak MÖHUK ve New York Konvansiyonunda yer alan düzenlemelere benzer düzenlemeler yer almaktadır. İlgili maddelerde gerek hakem heyetince gerekse acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin herhangi bir düzenleme yer almamaktadır. Her iki Antlaşma da 2004 yılında yapılmış olup, tarih itibarıyla yeni bir prosedür olan acil durum hakemi kararlarına ilişkin herhangi bir hüküm içermesi de beklenemezdi. Ancak, hakem heyeti tarafından verilen geçici

⁶²⁵ Ekşi, *ICC Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*, s. 55.

tedbir kararlarına ilişkin bir düzenleme yer alıyorsa bu hükümlerin kıyas yoluyla acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararlarına uygulanması söz konusu olabilir.

Bu iki antlaşmanın dışında, Avusturya ile 1931 yılında yapılan antlaşmanın⁶²⁶ 20-21. maddeleri, Polonya ile 1990 yılında yapılan antlaşmanın⁶²⁷ 19-24. maddeleri, Cezayir ile 1991 yılında yapılan antlaşmanın⁶²⁸ 20-27. maddeleri, Irak ile 1992 yılında yapılan antlaşmanın⁶²⁹ 79-85. maddeleri, Azerbaycan ile 1993 yılında yapılan antlaşmanın⁶³⁰ 19-24. maddeleri, Çin ile 1994 yılında yapılan antlaşmanın⁶³¹ 21-26. maddeleri, Gürcistan ile 1997 yılında yapılan antlaşmanın⁶³² 19-24. maddeleri, Arnavutluk ile 1997 yılında yapılan antlaşmanın⁶³³ 19-24. maddeleri; Kazakistan ile 1997 yılında yapılan antlaşmanın⁶³⁴ 21-26. maddeleri yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin hükümler içermektedir⁶³⁵. İlgili hükümlerde geçici tedbir kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin düzenleme bulunmamaktadır.

İkili antlaşmalar dışında Türkiye'nin de taraf olduğu yatırım uyuşmazlıklarına ilişkin milletlerarası antlaşmalarda da hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Türkiye'nin de taraf olduğu "Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Yatırım Uyuşmazlıklarının Çözümlemesi Hakkında Sözleşme'nin⁶³⁶ (ICSID) 53-55. Maddeleri ve Enerji Şartı Antlaşması ve Ekini Teşkil Eden Kararlar ile Enerji Verimliliğine ve İlgili Çevresel Hususlara İlişkin Enerji Şartı Protokolü'nün⁶³⁷ (PEEREA) 26-28 maddeleri yabancı hakem kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin düzenlemeler içermektedir.

⁶²⁶ RG 04.08.1931/1864.

⁶²⁷ RG 23.07.1990/20583.

⁶²⁸ RG 08.09.1991/20985.

⁶²⁹ RG 02.08.1992/21303.

⁶³⁰ RG 25.08.1993/21679.

⁶³¹ RG 12.11.1994/22109.

⁶³² RG 24.08.1997/23090.

⁶³³ RG 09.11.1997/23165.

⁶³⁴ RG 12.11.1997/23168.

⁶³⁵ Ekşi, **ICC Kararlarının Tanınması ve Tenfizi**, s. 55.

⁶³⁶ Convention on Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of other States, RG 06.12.1988/20011.

⁶³⁷ Energy Charter Treaty and Energy Charter Protocol on Energy Efficiency and Related Environmental Aspects, 06.02.2000 tarihli 23956 sayılı ve 12.07.2000 tarihli 24107 sayılı Resmi Gazetelerde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

İlgili hükümler incelendiğinde Enerji Şartı Antlaşması'na istinaden veya ICSID tahkim merkezi tarafından verilen hakem kararlarının tanınması ve tenfizinin, New York Konvansiyonunda öngörülen tanınma ve tenfiz prosedüründen farklı olduğu görülecektir. ICSID'in 54. maddesine göre, her üye ülke ICSID hakem kararını bağlayıcı kabul edecek ve kararın parasal yükümlülüklerini kendi sınırları içerisinde kendi Devletinin mahkemesinin nihaî bir kararı gibi yerine getirecektir. Enerji Şartı Antlaşması'nda da benzer bir hüküm yer almaktadır. Enerji Şartı Antlaşması'nın 26. maddesinin 8. paragrafında, hakem kararlarının uyuşmazlığın tarafları için nihai ve bağlayıcı olduğu belirtilmiştir. Anlaşma taraflarının her biri, gecikmeksizin hakem kararlarını yerine getirmekle ve hakem kararlarının etkin bir şekilde icrasını sağlamak üzere gerekli yasal düzenlemeleri yapmakla yükümlüdürler⁶³⁸. ICSID'in 47. Maddesinde, taraflarca aksi kararlaştırılmadığı takdirde, hakem heyeti tarafından, her iki tarafın karşılıklı haklarının korunması için geçici tedbirler önerebileceği düzenlenmiştir. Ancak bu önerilerin icrasına ilişkin olarak Konvansiyonda herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Enerji Şartı Antlaşmasında geçici tedbir kararlarına ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır.

IV. ÖNERİLERİMİZ

Milletlerarası tahkime ilişkin usul ve esaslar hususunda önemli bir düzenleme de MTK'dır. MTK madde 1/3'de, *"Bu kanunun 5 ve 6 ncı madde hükümleri, tahkim yerinin Türkiye dışında belirlendiği durumlarda da uygulanır."* hükmü yer almaktadır. Bu düzenleme kapsamında yabancı hakemler tarafından verilen kararlarda da MTK madde 5 ve 6 uygulama alanı bulacaktır. MTK madde 6/3'e göre; *"Taraflardan biri, hakem veya hakem kurulunun verdiği ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararını yerine getirmezse; karşı taraf, ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı verilmesi istemiyle yetkili mahkemenin yardımını isteyebilir. Yetkili mahkeme gerekirse başka bir mahkemeyi istinabe edebilir."* İlgili maddelerin yorumlanması doktrinde tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, bu maddeler yabancı hakem veya hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tenfizine ilişkindir ve bu kapsamda yabancı hakemler tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tenfizi New York Konvansiyonu veya MÖHUK uyarınca değil MTK

⁶³⁸ Ekşi, *ICC Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*, s. 56.

hükümleri kapsamında yapılacaktır⁶³⁹. Benim de katıldığım diğer görüşe göre ise bu madde geçici tedbir kararlarının tanınma ve tenfizi ile ilgili değildir⁶⁴⁰.

MTK madde 6/3'te yer alan düzenleme incelendiğinde ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı verilmesi istemiyle yetkili mahkemenin yardımını istenebileceği belirtilmektedir. Yani mahkemeden yabancı hakem tarafından verilen geçici tedbirin tenfizi değil ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı verilmesi istenebiliyor. Dolayısıyla ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı verilmesi istemiyle yardımı talep edilen yetkili mahkemenin yardım olarak farklı bir ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı vermeye de yetkili olduğu söylenebilir. Zira MTK madde 6/2 hükmüne göre hakem veya hakem kurulu, cebrî icra organları tarafından icrası ya da diğer resmî makamlar tarafından yerine getirilmesi gereken ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı veremez. MTK madde 6/3, İsviçre Uluslararası Özel Hukuk Kanunu madde 183/2 ile benzerlik göstermektedir. IPRG madde 182/2'ye göre aleyhine geçici koruma tedbirine hükmedilen tarafın verilen karara rızaen uymaması halinde ise, hakem heyeti tarafından kararın icrası için mahkemeye başvurulabilmektedir⁶⁴¹. IPRG madde 183'de, MTK madde 6/2'de olduğu gibi hakemlerin cebrî icra organları tarafından icrası ya da diğer resmî makamlar tarafından yerine getirilmesi gereken ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı veremeyeceğine ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır. Dolayısıyla tıpkı İsviçre örneğinde olduğu gibi MTK hükmünün de acil durum hakemi veya hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararlarının icrası için doğrudan mahkeme başvuru yapılmasını olanak sağlayacak şekilde revize edilebilir. Böyle bir durumda yabancı hakemler tarafından verilen geçici tedbir kararlarının daha hızlı bir şekilde icra edilmesi söz konusu olabilecektir.

Türkiye'de milletlerarası tahkim MTK'ya göre yürütülmekte iken, iç tahkim ise 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na göre yürütülmektedir⁶⁴². Bu çalışmanın kapsamı milletlerarası ticari tahkim olarak sınırlandırılmış da olsa HMK madde 414/2'yer alan düzenleme MTK açısından örnek olarak değerlendirilebileceğinden burada kısaca değinilecektir. HMK madde

⁶³⁹ Balkar, **a.g.e.**, s. 303; Bilgetekin, **a.g.e.**, s. 65.

⁶⁴⁰ Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 364; Akıncı, **a.g.e.**, s. 138; madde ile ilgili detaylı tartışma ve açıklamalar için bkz. Balkar, **a.g.e.**, s. 247.

⁶⁴¹ IPRG m. 183/2 <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19870312/index.html>. (Erişim:26.04.2019); Tuğsavul, **a.g.e.**, s. 2077.

⁶⁴² RG 04.02.2011/27836.

414/2'ye göre; “Mahkeme hakem veya hakem kurulunca verilen tedbir kararının, geçerli bir tahkim sözleşmesinin var olması kaydıyla taraflardan birinin talebi üzerine icra edilebilirliğine karar verir.” HMK madde 414/2'de yer alan bu düzenleme, MTK madde 6/3'de yer alan düzenlemeden çok daha net bir düzenlemedir. HMK madde 414/2 kapsamında mahkemeden ihtiyatî tedbir veya ihtiyatî haciz kararı verilmesi istemiyle yardım istenmesi söz konusu değildir. Madde metnine göre Mahkeme doğrudan hakem kararına icrai etki tanımaktadır. Bu kapsamda MTK madde 6 revize edilerek, yabancı hakem tarafından verilen geçici koruma tedbirine ilişkin olarak mahkemeden tekrar bir tedbir veya haciz kararı talep edilmesine gerek olmadan, mahkemenin taraflar arasında geçerli bir tahkim sözleşmesinin var olup olmadığını ve Türk Hukuku kapsamında böyle bir geçici tedbir kararı verilip verilemeyeceğini inceledikten sonra, geçerli bir tahkim sözleşmesinin ve Türk Hukukuna uygun bir geçici tedbir kararının varlığı halinde, yabancı hakem tarafından verilen geçici tedbir kararına icrai etki tanıyabileceği şekilde düzenlenebilir.

Aralarındaki uyuşmazlığa iradi olarak tahkim usulünün uygulanmasını tercih eden tarafların, aynı şekilde acil durum hakemi prosedürünün uygulanması hususunda anlaşmaları veya tahkime uygulanacak hukukun öngörmesi ve taraflarca aksi yönde bir karar verilmemiş olması halinde hakem heyetinin ve/veya acil durum hakeminin geçici tedbir kararları verebilme yetkisini kabul ederek, hakem heyetince ve/veya acil durum hakemi tarafından verilen geçici kararların tanınması ve tenfizinden kaynaklanan sonuçlara da katlanması beklenir. Bu durum tahkim anlaşmalarının sözleşmesel niteliğinin de bir gereği olup, aksi durum dürüstlük kaideleriyle bağdaşmaz. Dolayısı mahkemelerce bu husus göz önünde bulundurularak hakem heyeti veya acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tenfizi hususu değerlendirilmelidir.

Diğer taraftan tahkimin değişen ihtiyaçlarına cevap vermek adına, tıpkı UNCITRAL Model Kanunu'nda olduğu gibi, New York Konvansiyonu'nda da, hakemlerce verilen geçici koruma tedbirlerine ilişkin hakem kararlarının tanınması ve tenfizini öngören basit ve anlaşılır kuralların hazırlanmasının, gerek acil durum hakemi tarafından gerekse hakem heyeti tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tenfizine ilişkin tartışmalara son verilmesi açısından en isabetli ve kesin

çözümü getirecektir⁶⁴³. Bu düzenleme mevcut New York Konvansiyonuna ek bir protokolle yapılabileceği gibi tıpkı Cenevre Konvansiyonun tahkimin gelişen ve değişen ihtiyaçlarına cevap vermede yetersiz kalması üzerine bu eksikliğin giderilmesi amacıyla New York Konvansiyonunun hazırlanarak devletlerin onayına sunulması gibi yeni bir konvansiyon hazırlanarak devletlerin onayına sunulabilir. Ne var ki, yeni bir metnin devletlerin onayına sunulması yerine mevcut eksikliklerin giderilmesi amacıyla New York Konvansiyonuna ek bir protokol yapılarak onay için Konvansiyonu imzalayan devletlere çağrı yapılmasının daha kısa sürede gerçekleştirilebilecek ve daha çok kabul görececek bir yöntem olacağı kanaatindeyim.

Singapur, Hong Kong ve İsviçre örneklerinde olduğu gibi bazı ülkeler acil durum hakemi kararlarının tanınması ve tenfizi hususundaki problemleri çözmek ve tahkim hususunda çekiciliğini artırmak amacıyla yasalarında değişiklikler yaparak acil durum hakemine ilişkin düzenlemeler getirmişlerdir. Bu kapsamda ülkelerin mevcut yasalarında değişiklik yaparak veya yeni yasalar çıkartarak hakem heyeti ve acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tenfizine olanak sağlamaları da mümkündür. Ancak, bu halde her ülkede hakem heyeti ve acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tanınması ve tenfizi hususunda farklı bir usul öngörülmesi, farklı şartlar aranması bir kargaşaya ve belirsizliğe neden olacak ve uluslararası bir uyum söz konusu olmayacaktır. Ülkelerin, 2006 yılında revize edilen UNCITRAL Model Kanunun hükümlerini dikkate alarak ilgili kanunlarında değişiklik yapmaları halinde bu belirsizlik minimum seviyeye inecektir.

Bütün hallerde yasal düzenlemeler yapılırken iki alternatif üzerinde durulabilir. Bunlardan ilki acil durum hakemini, bu prosedürün uluslararası amaçları kapsamında hakem heyeti ile açıkça eşitlemektir. Sonrasında acil durum hakemi ve hakem heyeti verilmesine ilişkin olarak bir ayrıma gidilmeksizin geçici tedbir kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin prosedür oluşturulacaktır. Acil durum hakeminin, hakem heyeti ile eşitlenmesi acil durum hakemi tarafından yapılan işlemlerin saygınlığını da artıracaktır⁶⁴⁴ ve acil durum hakemi tarafından verilen kararların tenfizini teşvik edecektir. Diğer yöntem ise acil durum hakemi prosedürünün özellikleri dikkate alınarak acil durum hakemi tarafından verilen kararların tanınması ve tenfizi

⁶⁴³ Doktrinde benzer öneriler için bkz. Santacroce, **a.g.e.**, s. 310-311; Balkar, **a.g.e.**, s. 297; Yeşilirmak, **Provisional Measures**, s. 266-267; Gölcüklü, **a.g.e.**, s. 428-434.

⁶⁴⁴ Santacroce, **a.g.e.**, s. 311.

hususunda özel hükümler getirilmesidir. Nitekim acil durum hakemi prosedürü hakem heyetinin oluşturulmasının beklenemeyeceği acil durumlar için öngörölmüş bir prosedür olup, bu amaca hizmet etmek için acil durum hakemi prosedüründe oldukça kısa süreler öngörölmüşdür. Bu kapsam da acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tanınması ve tenfizinde de bu aciliyet göz önünde bulundurularak daha hızlı bir usul öngörülebilir.

SONUÇ

Uyuşmazlıkların çözümü hususunda tahkim, devlet yargılarına göre daha hızlı bir prosedür de olsa, gelişen milletlerarası ticaretin karmaşıklaşan hukuki ilişkiler ağında tahkim prosedüründe de tahkim talebinde bulunulması ile hakem heyetinin oluşturulması arasında uyuşmazlığın mahiyeti, taraf sayısı, hakemlerin seçimi usulü ve sair pek çok hususa bağlı olarak oldukça uzun süreler geçebilmektedir. Diğer taraftan bazı taraflar, kasıtlı olarak hakemini belirlemekten veya başhakemin seçimine katılmaktan imtina ederek veya atanan hakemlere itiraz ederek hakem heyetinin oluşma sürecinin daha da uzamasına neden olabilmektedir. Bu süre içerisinde oluşabilecek değişiklikler davacının söz konusu dava ile elde etmek istediği menfaati anlamsız kılabilir. Bazı hallerde ise bizzat aleyhine tedbir talebinde bulunulan tarafça, tahkim talebinde bulunan tarafın dava ile ulaşmak istediği sonuçları anlamsız kılmak veya imkansız hale getirmek amacıyla çeşitli davranışlarda bulunulabilmektedir. Bunların başında tarafların sahip olduğu malvarlığı değerlerini elinden çıkarması veya hakem heyetince verilecek nihai kararın tenfizinin mümkün olmadığı üçüncü bir ülkeye kaçırılması, uyuşmazlığın çözümü için gerekli olan delillerin yok edilmesi veya teminatların nakde çevrilmesi gelmektedir. Bu hallerde tahkim talebinde bulunan boş yere zaman ve emek harcamış ve masraf yapmış olmaktadır. Bu gibi durumların önüne geçilebilmesi için, tahkim başvurusu ile hakem heyetinin tayini arasında geçecek bu süre içerisinde, tarafların haklarının telafi edilemez biçimde zarar görmesinin engellenmesi veya tahkim yargılaması sonucunda verilecek hakem kararının icrasının sağlanması için geçici tedbir taleplerine ihtiyaç duyulabilmektedir. Bu nedenle, ticari tahkime sık sık getirilen eleştirilerden biri de uyuşmazlığın başında acil koruma önlemleri almak için etkili bir çözüm getirmediği yönünde olmuştur. Bu ihtiyaç ve eleştiriler tahkim kurumlarını tahkim kurallarında değişiklikler yapmaya sevk etmiştir.

Bu noktada acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararları önem arz etmekte olup, mevcut sistemdeki önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Zira tahkim kurallarında hakem heyetinin geçici tedbir kararı vermesine ilişkin düzenlemeler yer almaktaydı ve bu düzenlemeler hakem heyetinin henüz kurulmadığı zaman aralığı için herhangi bir anlam ifade etmemekteydi. Bu nedenle hakem heyetinin oluşturulmasını bekleyemeyecek ölçüde acil olarak tedbir kararına ihtiyaç duyan taraflar geçici tedbir kararı almak için devlet mahkemelerine başvurmakta idiler. Ne var ki, bu durum hem aralarındaki uyuşmazlığın tahkim yoluyla çözümlenmesi hususunda

anlaşmaya varan tarafların tahkim iradesi ile bağdaşmamaktadır hem de devlet mahkemelerindeki prosedür zaman alıcı ve öngörülemeyen nitelikte olabilmektedir. Devletlerin yargı sistemleri yerine tahkimi tercih eden taraflar, tarafsızlık, gizlilik, hız, uzmanlık ve benzer gerekçeler ile acil önlem alınmasına ilişkin taleplerini de tahkim prosedürü içerisinde çözümlenebilmek istemektedirler. Tahkimdeki bu eksikliğin giderilmesi ve tarafların değişen ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla uluslararası tahkim kurumları tahkim kurallarında değişiklikler yaparak acil durum hakemliği prosedürünü oluşturmaya çalışmaktadır.

Henüz çok yeni olan acil durum hakemi prosedürünün kendi içerisinde çözümlenmemiş problemleri bulunmaktadır. Acil durum hakemi prosedüründe, acil olarak önlem alınabilmesi için taraf katılımı minimum seviyede tutulmuş, acil durum hakeminin atanması için özellikle bazı kurumlar tarafından çok kısa süreler öngörülmüştür. Ancak buna rağmen acil durum hakeminin atanması, reddi ve acil durum hakemi tarafından karar verilmesine ilişkin usuller, prosedürün, taraflarca beklenen hızda çalışmasını engellemektedir. Diğer taraftan acil durum hakemi prosedürüne ilişkin harçların yüksekliği bir taraftan bu prosedürün gereksiz yere kullanılmamasına hizmet ederken diğer taraftan gerçekten acil olarak geçici tedbir kararına ihtiyaç duyan tarafların uyuşmazlığın başında uyuşmazlığın esasının çözümlenmediği bir alanda yüklü miktarlarda masraflar yapmasına neden olmaktadır. Tüm bu nedenlerle acil durum hakemine ilişkin kurallar, bu prosedüre ilişkin ciddi ihtiyaca rağmen kanaatimce henüz gereği kadar uygulama alanı bulamamıştır.

Tarafların katılımının minimum seviyeye indirilmesinin taraf iradesine dayanan bir yargılama prosedürü olan tahkimin ruhu ile ne kadar bağdaştığı hususu da tartışılması gereken bir konudur. Bir taraftan sürecin hızlı bir şekilde işlemesi için gerekli olan bu durumun diğer taraftan tarafların tercih etmediği sonuçlara neden olabilmesi muhtemeldir. Bu durumun önüne geçilebilmesi için acil durum hakemine, *“acil durum hakemi, yargılama usulüne ilişkin bu programı başvurunun niteliğini ve aciliyetini dikkate alarak uygun gördüğü şekilde oluşturur ve yargılamayı bu suretle yürütür”* veya *“acil durum hakemi, başvurunun niteliği ve özelliğini dikkate alarak uygun gördüğü geçici tedbire karar verebilir”* şeklinde geniş yetkiler verilmesi yerine yargılama usulü ve verilebilecek geçici tedbir kararlarına ilişkin sınırlar önceden belirlenebilir. Sistem basitleştirilerek masraflar minimum seviyeye indirilebilir. Bu durum tahkimin taraflarca tercih edilme nedeni olan esnekliğin kaybına neden olacak gibi görünse de

daha esnek bir acil durum hakemi prosedürünün yanında sınırları önceden belirlenmiş ve daha basitleştirilmiş bir acil durum hakemi prosedürü taraflara seçenek olarak sunulabilir. Böylece taraflar ihtiyaçları doğrultusunda istedikleri prosedürü tercih edebileceklerdir.

Acil durum hakeminin atanması için 24 saat gibi çok kısa süreler öngörülmüş de olsa acil durum hakeminin atanması, atanmış acil durum hakeminin görevi kabul etmesi, dosyanın acil durum hakemine iletilmesi, acil durum hakeminin reddi usulleri, hazır kurulu devlet mahkemeleri yanında ciddi süreler alacaktır. Bu problemin önüne geçilebilmesi için tıpkı devlet mahkemelerinde olduğu gibi acil durum hakemi prosedürüne özel olarak tahkim kurumları tarafından çeşitli alanlar belirlenerek bu alanlardaki uyuşmazlıklarda görev yapmak üzere, her alan için birden fazla olmak kaydıyla önceden acil durum hakemleri belirlenerek ilan edebilirler. Bu halde acil olarak geçici tedbir kararı verilmesi hususunda başvuruda bulunulması halinde ilgili dosya beklemeksizin çalışmakta olduğu dosya sayısı gözetilmek kaydıyla ilgili alan için ilan edilen acil durum hakemine gönderilebilir. Bu durum acil durum hakeminin tayini, acil durum hakeminin görevi kabul etmesi ve dosyanın acil durum hakemine gönderilmesi esnasında yaşanacak vakit kaybının önüne geçecektir. Aynı zamanda taraflar için kimlerin acil durum hakemi olarak atanacağına ilişkin tereddütlerin ve soru işaretlerinin de giderilmesini sağlayacaktır. İlgili listelerin güncel ve aktif tutulması da prosedürün işlerliğini artıracaktır. Bu prosedürün uygulanmasını istemeyen taraflar her zaman bu prosedürün kendilerine uygulanmamasını tercih edebileceklerdir.

Acil durum hakemi prosedürüne ilişkin bir diğer eksiklik ise acil durum hakemleri tarafından karşı tarafın yokluğunda karar verilememesidir. Bazı hallerde acil durum hakeminden beklenen faydanın elde edilebilmesi için karşı tarafa tebligat yapılmaksızın karar verilmesi gerekebilir. Zira karşı tarafın tedbir talebine ilişkin tebligatla beraber, tahkim talebinde bulunan tarafın dava ile ulaşmak istediği sonuçları anlamsız kılmak veya imkansız hale getirmek amacıyla çeşitli davranışlarda bulunması söz konusu olabilir. Bunların başında taraflarca uyuşmazlığın çözümü için gerekli olan delillerin yok edilmesi veya teminatların nakde çevrilmesi gelmektedir. Bazı haller ise karşı tarafa tebligat yapılmasının dahi beklenemeyeceği ölçüde acil durumlar söz konusu olabilir. Bu duruma örnek olarak kısa sürede bozulacak veya önlem alınmaması halinde kullanım dışı kalacak ürünlere ilişkin verilmesi gereken tedbir kararları verilebilir. Kurumların acil durum hakemine ilişkin kurallarına göre acil durum hakeminin karşı tarafın yokluğunda

karar verme yetkisi bulunmamaktadır. Oysa ki taraf iradesine dayanan bir prosedürde tarafların mutabakat sağlaması halinde böyle bir imkandan faydalanabiliyor olması gerekmektedir. Karşı tarafın yokluğunda karar verilmesine ilişkin risklerin kontrol altına alınması adına acil durum hakeminde talep edilen tedbir kararı, risk tutarı ve ilgili sair hususlar göz önünde bulundurularak uygun bir teminata hükmedilmesine karar verilebilir. Teminat miktarına ilişkin olarak da acil durum hakemine takdir hakkı bırakılmak kaydıyla belli sınırlar öngörülebilir. Yine bu prosedürün uygulanmasını istemeyen taraflar her zaman bu prosedürün kendilerine uygulanmamasını tercih edebilmelidirler.

Acil durum hakemi prosedürüne ilişkin en büyük ve bu prosedürün tercih edilmesini ciddi bir biçimde etkileyen problem ise acil durum hakemi tarafından verilen kararların tanınması ve tenfizine ilişkindir. Gerçekten de henüz çok yeni olan bu prosedürde acil durum hakemi tarafından verilen kararların tanınması ve tenfizine ilişkin hala ciddi bir boşluk söz konusu olup, bu kararların tanınması ve tenfizi hususu tartışmalıdır. Taraflarca acil durum hakemi tarafından verilen karara rızaen uyulmadığı takdirde, ilgili kararın tenfizinin yapılamaması halinde bu durum acil durum hakemi prosedüründen elde edilen veya edilmek istenen avantajların ortadan kalkmasına yol açabilecektir. Bu hususun çözümüne ilişkin “Öneriler” başlığı altında detaylı değerlendirmeler yapılmış olduğundan tekrar burada aynı hususlara değinilmeyecektir. Bu durumun düzeltilmesi için ülkeler ve uluslararası kuruluşlar tarafından çalışmalar yapılarak, acil durum hakemi tarafından verilen kararların da tıpkı hakem kararları gibi tartışmaya yer vermeyecek şekilde tanınması ve tenfizinin sağlanması hususunda düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Ancak tıpkı tahkim gibi, bu prosedürün de oturması, eksikliklerinin giderilmesi ve uluslararası alanda kabul görmesi zaman alacaktır.

Tahkim hususunda cazibe merkezi haline gelmek uluslararası yatırımcıları çekmek isteyen ülkeler yasalarında değişiklikler yaparak acil durum hakemi tarafından verilen geçici tedbir kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin düzenlemeler getirmektedirler. Ancak bu durum uluslararası alanda acil durum hakemi kararlarının tanınması ve tenfizi hususunda yeknesak düzenlemelerin yapılması gerekliliğini ortadan kaldırmamaktadır. Zira acil durum hakemi kararlarının tanınması ve tenfizi için her ülkede farklı prosedürlerin öngörülmesi belirsizliğe yol açacaktır. Acil durum hakemi kararlarının tanınması ve tenfizine ilişkin bu problemlerin ortadan

kaldırılması halinde acil durum hakemi prosedürüne başvuru sayısı artacaktır ve uygulamada karşılaşılan sorunlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda bu prosedür de geliştirilecektir.

KARŞILAŞTIRMALI TABLO

Kurum	ICC	LCIA	SCC	SIAC	ISTAC
Yürürlük Tarihi	1 Ocak 2012 1 Mart 2017	1 Ekim 2014	1 Ocak 2010 1 Ocak 2017	1 Temmuz 2010 1 Ağustos 2016	26 Ekim 2015
Opt in / Opt Out	Opt Out (Geçmişe yürürlüğü yok)	Opt Out (Geçmişe yürürlüğü yok)	Opt Out (Geçmişe yürürlüğü var)	Opt Out (Geçmişe yürürlüğü var)	Opt Out
Alınan Başvuru Adedi	84 (2012-2018)	5 (2014-2018)	27 (2010-2016)	72 (2010-2016)	---
Başvuru Zamanı	Tahkim talebinden önce veya sonra	Tahkim talebi veya cevap dilekçesi ile birlikte	Tahkim talebinden önce veya sonra	Tahkim talebiyle veya sonra	Tahkim talebinden önce veya sonra
Acil Durum Hakemi Atanma Süresi	2 gün	3 gün	24 saat	1 gün	2 iş günü
Acil Durum Hakeminin Reddi Süresi	3 gün	14 gün	24 saat	2 gün	3 gün
Acil Durum Yargılaması Yeri	Tahkim yeri ile aynı, tahkim yeri yoksa Divan belirler	Özel bir hüküm bulunmuyor	Tahkim yeri ile aynı, tahkim yeri yoksa SCC Kurulu belirler	Tahkim yeri ile aynı, tahkim yeri yoksa Singapur	Tahkim yeri ile aynı, tahkim yeri yoksa İstanbul
Acil Durum Hakeminin Karar Verme Süresi	15 gün	14 gün	5 iş günü	14 gün	7 iş günü
Acil Durum Hakemi Kararının Formu	Emir	Emir, Karar	Emir, Karar	Emir, Karar	Emir, Karar
Yerel Mahkemelere Başvuru Hakkı	Var. Sekretaryaya bildirim yapılmalı	Var. Sekretaryaya bildirim yapılmalı	Açık hüküm yok	Var	Var
Masraflar	40.000 ABD Doları	28.000 Sterlin	20.000 Euro	35.000 Singapur Doları	25.000 Türk Lirası

KAYNAKÇA

AKINCI Ziya, (2016). Milletlerarası Tahkim, 4. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

ARSLAN İlyas, (2016). Milletlerarası Ticari Tahkimde Türk Mahkemelerinin İhtiyati Tedbir ve İhtiyati Haciz Kararı Verme Yetkisi, TAAD, Yıl 7, Sayı 27, ss.691-727

AZELIUS Krister, BERGQVIST Lina, OLSSON Emma, (2010), Making Use of the New SCC Rules on Emergency Arbitration, Why the Emergency Arbitrator's Decision Cannot be Enforced and How The New Rules May be Made Useful Nonetheless, Sartryck Ur Juridisk Tidskrift, NR 4 ss. 936-948.

BAIGEL Baruch, (2014). The Emergency Arbitrator Procedure under the 2012 ICC Rules: A Juridical Analysis, Journal of International Arbitration, Volume 31, Issue 1, Kluwer Law International, ss.1-18.

BALKAR Süheyla, (2010) Uluslararası Ticari Tahkim ve Geçici Koruma Tedbirleri, T.C. Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Özel Hukuk Anabilim Dalı, Doktora Tezi.

BİLGETEKİN N. Tuğçe, (2016). Acil Durum Hakemliği, MHB, Yıl 36, Sayı 1, ss. 33-72.

BİRSEL Mahmut Tefvik, (2005) Türkiye'de Yabancı Hakem Kararlarının Tenfizinin Anayasal ve Küresel Boyutları, Prof. Dr. İrfan Baştuğ'a Armağan, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Özel Sayı 2005, İzmir, s. 3;

BORN Gary B, (2014). Provisional Relief in International Arbitration, International Commercial Arbitration (Second Edition), Kluwer Law International, ss. 2424-2563.

BOSE Raja, MEREDİTH Ian, (2012). Emergency Arbitration Procedures: A Comparative Analysis, Int.A.L.R., Thomson Reuters (Professional) UK Limited and Contributors, Issue 5, ss. 186-194.

CAHER Charlie, MCMİLLAN John, (2015). Emergency Arbitration: The Default Option for Pre-Arbitral Relief?, ICLG To: International Arbitration 2015, 12th Edition.

CARLEVARIS Andrea, FERIS Jose Ricardo, (2014). Running in the ICC Emergency Arbitrator Rules: The First Ten Cases, ICC International Court of Arbitration Bulletin, Volume 25, Number 1, ss. 25-38

COLLINS Erin, (2012). Pre-Tribunal Emergency Relief in International Commercial Arbitration, Loyola University Chicago International Law Review, Volume 10, Issue 1, ss. 105-124

ÇELİKEL Aysel, ERDEM Bahadır, (2017). Milletlerarası Özel Hukuk, 15. Bası, İstanbul, Beta.

EHLE Bernd, (2013). Emergency Arbitration in Practice, Müller Christoph, Rigozzi Antonio, New Developments in International Commercial Arbitration 2013. Geneva.

EKŞİ Nuray, (2016). Uluslararası Ticaret Hukukuna İlişkin Mevzuat ve Antlaşmalar, 2. Baskı, İstanbul, Beta (*Uluslararası Ticaret*).

EKŞİ Nuray, (2009). Yargıtay Kararları Işığında ICC Hakem Kararlarının Türkiye’de Tanınması ve Tenfizi, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 67, Sayı 1, ss. 54-74 (*ICC Kararlarının Tanınması ve Tenfizi*).

ERTEN Rıfat, (2009). İngiliz Tahkim Hukukunda Geçici Hukuki Koruma Önlemleri, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.58, S.3 ss. 539-577.

FOSTER Laurie E., ELSBERG Natalie Holme (2006). Two New Initiatives for Provisional Remedies in International Arbitration: Article 17 of the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration and Article 37 of the AAA/ICDR International Dispute Resolution Procedures, Transnational Dispute Management, Volume 3, Issue 5, ss. 1-10

FRY Jason, (2013). The Emergency Arbitrator- Flawed Fashion or Sensible Solution?, Heinonline, Volume 7, No 2, ss. 179-197.

GHAFFARI Amir, WALTERS Ammylou, (2014). The Emergency Arbitrator: The Dawn of a New Age?, Arbitration International, Volume 30, Issue 1, ss. 153-168.

GOLDSTEIN Marc J., (2017). A Glance Into History For The Emergency Arbitrator, Fordham International Law Journal, Volume 40, Issue 3, Article 3, ss. 778-798.

GÖLCÜKLÜ İlyas, (2018). Milletlerarası Tahkimde Dava Açma Yasakları, onikievha, İstanbul, 1. Baskı.

HOSKING James, VALENTINE Erin, (2011). Pre-Arbitral Emergency Measures of Protection: New Tools for an Old Problem, Commercial Arbitration 2011: New Developments and Strategies for Efficient, Cost-Effective Dispute Resolution, at 199 (PLI Litig. Admin. Practice, Course Handbook Ser. No. H-865, 2011.

IPP Anja Havedal, (2017). SCC Practice Note, Emergency Arbitrator Decisions Rendered 2015-2016, Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce, ss. 2-18

KARADEMİR Ebru. Milletlerarası Kurumsal Tahkim Merkezlerinin bir Karşılaştırması, Public and Private International Law Bulletin, Volume: 32, Issue: 2, ss. 73-104.

KONURALP Cengiz Serhat, (2013). 6100 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre İhtiyati Tedbirler, İÜHFİM C. LXXI, S. 2, ss. 225-274.

KORAL Rabi, (1964). Birleşmiş Milletler Cenevre Konferansı ve 21 Nisan 1961 Tarihli Sözleşme, İstanbul Üniveristesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Yıl 1964, C.30 Sayı 3-4, ss. 745-783.

LUNDSTEDT Johan, (2013), SCC Practice: Emergency Arbitrator Decisions, Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce.

LYE Kah Cheong, LEONG Samuel (2014). Emergency Arbitrators in Singapore, the SIAC Rules, International Arbitration Report, Norton Rose Fulbright, Issue 3, ss. 14-16 (*Emergency Arbitrators*).

LYE Kah Cheong, YEO Tat Chuan, MİLLER William, (2011). Legal Status of the Emergency Arbitrators under the SIAC 2010 Rules, Heinonline 23 SAclJ 93, ss. 93-124 (*Legal Status of the Emergency Arbitrators*).

MAHEO Diana Paraguacuto, THIEFFRY Christine Lecuyer, (2017). Emergency Arbitrator: A New Player In The Field – The French Perspective, Heinonline, Volume 40, No 3, ss. 749-778.

MUNOZ Edgardo, (2015). How Urgent Shall an Emergency Be - The Standards Required to Grant Urgent Relief by Emergency Arbitrators, Yearbook on International Arbitration, Volume IV, ss. 43-67.

NEWMAN Lawrence W., BURROWS Michael, (2003). The Practice of International Litigation, 2nd Edition, Juris Publishing.

ÖZEL Sibel, (2008). Milletlerarası Ticari Tahkimde Kanunlar İhtilafı Meseleleri, İstanbul, Legal.

POSTACIOĞLU İlhan E., (2013). Medeni Usul Hukuku Dersleri, 7. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

RAMBERG Christina, (2010). Emergency Arbitration – An Examination of the SCC Solution, Handelshögskolan Göteborg, Juridiska Institutionen.

ROTH Marianne, Reith Claudia, (2012). Emergency Rules, 2 Y.B. on Int'l Arb. 65, Heinonline.

SANTACROCE Fabio G., (2015). The emergency arbitrator: a full-fledged arbitrator rendering an enforceable decision?, Arbitration International, 2015, 31, ss. 283-312.

SAVOLA Mika, (2016), Interim Measures and Emergency Arbitrator Proceedings, Croat. Arbitration Year book, Volume 23, 2016 s. 73-97.

SERBEST Fatih, (2013), Is There Scope for the Wider Application of Fast-Track Arbitrations in the Resolution of International Commercial Disputes?, Thesis submitted to the Dickson Poon School of Law, King's College London, for the degree of Doctor of Philosophy in Law Research.

ŞANLI Cemal, ESEN Emre, ATAMAN- Figanmeşe İnci (2018), Milletlerarası Özel Hukuk, 6. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, (Milletlerarası Özel Hukuk).

ŞANLI Cemal, (2016), Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, 6. Baskı, İstanbul 2016, Beta, (Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları).

TAŞPOLAT TUĞSAVUL Melis, (2015), 4686 Sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu Uyarınca Hakemlerin ve Mahkemelerin Geçici Hukuki Koruma Kararı Verme Yetkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, Özel Sayı 2014, s. 2063-2113 (Basım Yılı: 2015) Prof. Dr. Hakan Pekcanıtez'e Armağan.

VOSER Nathalie, BOOG Christopher (2011), ICC Emergency Arbitrator Proceedings: An Overview, ICC International Court of Arbitration Bulletin, Volume 22, Special Supplement, ss. 81-92

YEŞİLIRMAK Ali, (2015). Provisional Measures in International Commercial Arbitration, International Arbitration Law Library, Volume 12, Kluwer Law International (*Provisional Measures*).

YEŞİLIRMAK Ali, (2011). Türkiye'de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri, 1. Baskı, İstanbul, XII Levha (*Tahkim*).

YEŞİLOVA Bilgehan, (2008). Milletlerarası Tahkimde Nihai Karardan önce Mahkemelerin Yardımı ve Denetimi, 1. Baskı, İzmir, Güncel Hukuk Yayınları (*Milletlerarası Tahkim*).

YEŞİLOVA Bilgehan, (2008). Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği Üzerine Düşünceler ve Güncel Gelişmeler, TBB Dergisi, Sayı 76, ss. 83-163, (*Milletlerarası Tahkimin Hukuki Niteliği*).

YEŞİLOVA Bilgehan, (2007). Tahkime Uygulanacak Hukuk (Lex Arbitri) Teorik Temelleri ve Düşündükleri, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.IV, Sayı:1, ss. 263-349 (*Tahkime Uygulanacak Hukuk*).

EAA, English Arbitration Act 1996 (1996 tarihli İngiliz Tahkim Kanunu), <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1996/23/contents>, Erişim Tarihi: 13 Şubat 2019.

ICC, 2017 Arbitration Rules, <https://iccwbo.org/publication/arbitration-rules-and-mediation-rules/>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

ICC, Rules for a Pre-Arbitral Referee procedure, <https://iccwbo.org/publication/rules-pre-arbitral-referee-procedure/>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

ICDR, International Arbitration Rules, https://www.icdr.org/sites/default/files/document_repository/ICDR_Rules.pdf, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

ICSID Convention, Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States, <https://icsid.worldbank.org/en/Pages/icsiddocs/ICSID-Convention.aspx>, file:///D:/2006%20CRR_English-final.pdf, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

IPRG, Bundesgesetz über das Internationale Privatrecht (Uluslararası Özel Hukuk Kanunu), <https://www.admin.ch/opc/de/classified-compilation/19870312/index.html#a183>, Erişim Tarihi: 19 Kasım 2018.

ISTAC, İstanbul Tahkim Merkezi, <https://istac.org.tr/uyusmazlik-cozumu/tahkim/tahkim-kurallari/>, <https://istac.org.tr/wp-content/uploads/2016/01/İSTANBUL-TAHKİM-MERKEZİ-TAHKİM-KURALLARI.pdf>, Erişim Tarihi: 23 Ekim 2018.

LCIA, Arbitration Rules 2014, www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/lcia-arbitration-rules-2014.aspx, Erişim Tarihi: 23 Ekim 2018.

LCIA, Arbitration Rules 1998, http://www.lcia.org/Dispute_Resolution_Services/LCIA_Arbitration_Rules.aspx, Erişim Tarihi: 23 Ekim 2018.

MÖHUK, 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5718.pdf>, Erişim Tarihi 08.02.2019.

MTK, 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu,

<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4686.pdf>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018,

New York Convention, Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards,

<http://www.newyorkconvention.org/new+york+convention+texts>,

<http://www.newyorkconvention.org/11165/web/files/original/1/5/15432.pdf>,

<http://www.newyorkconvention.org/11165/web/files/original/1/5/15470.pdf>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

PEEREA, Energy Charter Treaty and Energy Charter Protocol on Energy Efficiency and Related Environmental Aspects,

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2000/07/20000712m1.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2000/07/20000712m1.htm>,

Erişim Tarihi: 23 Ekim 2018.

SCC, Arbitration Rules 2017, <https://sccinstitute.com/dispute-resolution/rules/>,
https://sccinstitute.com/media/293614/arbitration_rules_eng_17_web.pdf, Erişim Tarihi: 23 Ekim 2018.

SCC, Expedited Arbitration Rules 2017, <https://sccinstitute.com/dispute-resolution/rules/>,
https://sccinstitute.com/media/178161/expedited_arbitration_rules_17_eng_web.pdf, Erişim Tarihi: 23 Ekim 2018.

SCC, Previous versions of the rules, <https://sccinstitute.com/dispute-resolution/rules/>, Erişim Tarihi: 23 Ekim 2018.

<https://sccinstitute.com/about-the-scc/news/2014/report-scc-emergency-arbitrator-cases/>, Erişim Tarihi: 22 Nisan 2019

<https://sccinstitute.com/about-the-scc/news/2015/scc-practice-emergency-arbitrator-decisions-rendered-2014/>, Erişim Tarihi: 22 Nisan 2019

<https://sccinstitute.com/about-the-scc/news/2017/kluwer-arbitration-blog-seven-years-of-scc-emergency-proceeding/>, Erişim Tarihi: 22 Nisan 2019

<https://sccinstitute.com/about-the-scc/news/2017/just-published-article-on-emergency-arbitrator-at-the-scc/>, Erişim Tarihi: 22 Nisan 2019

SIAC Rules, <http://www.siac.org.sg/our-rules>, Erişim Tarihi: 23 Ekim 2018.

UNCITRAL Arbitration Rules (as revised in 2010).
<http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf>, Erişim Tarihi: 8 Şubat 2019.

UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985) with amendments as adopted in 2006,
http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration.html,
http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

Türkiye Cumhuriyeti ile Moğolistan Arasında İmzalanan, Hukukî, Ticarî ve Cezaî Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması,
www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/05/20040504.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/05/20040504.htm, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Litvanya Cumhuriyeti Arasında İmzalanan Hukuki ve Ticari Konularda Hukuki ve Adli İşbirliği Anlaşması,
<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/04/20040420.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/04/20040420.htm>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

Türkiye Cumhuriyeti ile Avusturya Hükümeti Arasında Mün'akit Hukuki ve Ticari Mevaddı Adliyeye Müteallik Mütakabil Münasebetlere ve Adlı Kararların Tenfizine Dair Mukavelename, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1864.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1864.pdf>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

Türkiye Cumhuriyeti ile Polonya Halk Cumhuriyeti Arasında Hukuki ve Ticari Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi, www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20583.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20583.pdf, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

Türkiye Cumhuriyeti ve Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Arasında Hukuki İşbirliğine İlişkin Sözleşme, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20985.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/20985.pdf>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

Türkiye Cumhuriyeti ile Irak Cumhuriyeti Hukuki ve Adli İşbirliği Sözleşmesi, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21303.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21303.pdf>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında İmzalanan Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21679.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/21679.pdf>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

Türkiye Cumhuriyeti ve Çin Halk Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması, <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22109.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/22109.pdf>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

Türkiye Cumhuriyeti ile Gürcistan Cumhuriyeti Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması,

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23090.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23090.pdf>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

Türkiye Cumhuriyeti ile Arnavutluk Cumhuriyeti Arasında Hukuki, Ticari ve Cezai Konularda Adli Yardımlaşma Sözleşmesi,

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23165.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23165.pdf>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

Türkiye Cumhuriyeti ile Kazakistan Cumhuriyeti Arasında Hukuki Konularda Adli Yardımlaşma Anlaşması,

<http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23168.pdf&main=http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/23168.pdf>, Erişim Tarihi: 22 Ekim 2018.

ICC, International Chamber of Commerce, <https://iccwbo.org/about-us/who-we-are/history/>, Erişim Tarihi: 2 Haziran 2018.

<https://iccwbo.org/media-wall/news-speeches/major-survey-confirms-icc-preferred-arbitral-institution-continents/>, Erişim Tarihi: 22 Nisan 2019.

ICC Dispute Resolution Bulletin 2018, Issue 2.

ICDR, International Centre for Dispute Resolution, https://www.icdr.org/about_icdr, Erişim Tarihi: 2 Haziran 2018.

İSTAC, İstanbul Tahkim Merkezi, <https://istac.org.tr/istanbul-tahkim-merkezi-kuruldu/>, Erişim Tarihi: 4 Haziran 2018.

LCIA, London Court of International Arbitration, <http://www.lcia.org/lcia/history.aspx>, Erişim Tarihi: 2 Haziran 2018.

LCIA, Registrar's Report 2015, <https://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx>, Erişim Tarihi: 3 Nisan 2019.

LCIA, 2018 Annual Casework Report, <https://www.lcia.org/LCIA/reports.aspx>, Erişim Tarihi: 3 Nisan 2019.

SCC, Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce, <http://www.sccinstitute.com/about-the-scc/>, Erişim Tarihi: 3 Haziran 2018.

SIAC, Singapore International Arbitration Centre, <http://www.siac.org.sg/2014-11-03-13-33-43/about-us>, Erişim Tarihi: 3 Haziran 2018.

SIAC, Singapore International Arbitration Centre, Annual Report 2017, http://www.siac.org.sg/images/stories/articles/annual_report/SIAC_Annual_Report_2017.pdf, Erişim Tarihi: 5 Mart 2019.

CIArb, International Arbitration Practice Guideline, Application for Interim Measures, (Uluslararası Tahkim Uygulaması Rehberi, Geçici Tedbirler İçin Başvurular), <https://www.ciarb.org/media/1315/2015applicationinterimmeasures.pdf>, Erişim Tarihi: 12 Ocak 2019.

XXIX Year Book of Commercial Arbitration 2004.

Working Group on Arbitration, Report of the Working Group on Arbitration on the work of its fortieth session, U.N. Doc. A/CN9/547 (16 Nisan 2004), <http://documents-dds-ny-un.org/doc/UNDOC/GEN/V04/521/51/PDF/V0452151.pdf>, Erişim Tarihi: 2 Nisan 2019.

<https://law.justia.com/cases/federal/district-courts/new-york/nysdce/1:2013cv07237/418671/26/>, Erişim Tarihi: 29 Nisan 2019.

Publicis v. True North Communication Inc., 206 F. 3d. 725 (7 th Cir. 2000), <https://openjurist.org/206/f3d/725/publicis-communication-publicis-sa-v-true-north-communications-inc>, Erişim Tarihi: 29 Nisan 2019.

https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards, Erişim Tarihi: 28 Nisan 2019.

UNCITRAL alışma Gruplarına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. https://uncitral.un.org/en/working_groups, Erişim: 27 Nisan 2019.

<https://undocs.org/en/A/CN.9/WG.II/WP.107>, Erişim Tarihi: 27 Nisan 2019.

http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/NYConvention_status.html, Erişim Tarihi 18 Nisan 2019.

<https://www.whitecase.com/sites/whitecase/files/files/download/publications/qmul-international-arbitration-survey-2018-19.pdf>, Erişim Tarihi: 22 Nisan 2019.